50

ф. 970.
р. 2613

2004

1506-ՍԼՀ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Համառօտ պարզուէ՟ յաշխարհաբառ լեզուէ
ի գրաբառն հետզհետէ յառաջացուցեալ՝
ի դիւրութիւն ուսանողաց։

Աշխատասիրուէ՟ Տէր Յարութեան Տէր Մատթէոսի
Քահանայի նորոյ Նախիջեւանու որ Ռուսաց.

Ի Հայրապետութե՟ն սբյ՟ գահին Էջմիածնի՝
Արքեպս երանեալ Տն՟ Դանիէլի [illegible]
սրբոյն Կթուղկսի ամ՟ Հայոց։

Եւ ի Պատրիարգութե՟ն սբյ՟ քաղաքիս երջնկ՟ Տն՟
Թէոդորոսի Ա՟ծաշնորհ սբզ՟ եպսի.

Վեհափառ հրամանաւ արժանաժառանգ Պատ
րիարգի Կոստանդնուպօլսոյ՝ Տն՟ Յօհաննիսի
շնորհազարդ. սբզ՟ Արքեպսի և Ա՟ծաբան Վրդպտի
Կոստանդնուպօլսեցւոյ՝ ի տիպ արժանացուցեալ,

Խորհրդով և հաւանուէ՟ Ա՟ծասէր և գերապայ
ծառ Իշխանապետաց։

Յամ Քսի փրկչին մերոյ՝ 1808. Իսկ ի Թուականութեան
Հայոց՝ ՌՄԾԷ, յՕգոստոսի 15.

ԻԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի Տպարանի սբ Ա՟ծածնի
Ի Մայր Դպրատան.

3264/223 5Հ

491.99-5

Printed in Turkey

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առ յարգի ուսումնասէրս։

ՍԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄ

հմտութե անշուշտ հաստատեալ հաշտնի ըննել բանաստեղծութե կառավարը՝ գրչութե կանոն՝ հանգներգութեանց կարգը՝ քաղաքականաց վայելչութե՝ վաճառականաց չեւ՝ խմաստասիրաց ալք, մտանգամայն և ոչ գրոց և ոչ գիտութեց դուռն և բանալի։

Զոր և նոքա՝ մեր Պաւղոսի անձայլն ծիլլարգոյն՝ բերեա առ ծամանակին ընդգծմանութեն պերճանութե՝ ցանկալի ախմա հանդիսացոյց ի ըեշտակ մերում։ Այս հետահետէ բաշամօ մի շինով ի նախանձ վառեալ ուշգանակ բարձր, շատ ի յառաջնոց շերթնութես՝ շեշչմանս՝ և շնեղութես փառքն ցան մինել՝ պարզել, և ըստ հաշխաբանութե հանգամանաց կատարելագործել. յորոց ոմանց յօժարութեն յարգ՝ և յգնանց արդիւնաւոր վաստակ՝ գովութե ժառանգաւոր։ Բայց նոցին գրաբառ յօրինուած կատարելոց և էթ ի ձեռն հաւրեալ, մեր և այժմ երկրաւորութե մտաց աղարթեալ։

Այս պատճառս համարիմ պատել առաւել ասքն այժմ քերականութեես շղարտեալն և չհամեմատես, և թէ շարադրութեես յորոց առ բերել, և չի ինչ վախճան ունել վասառակոյս։

Պատճառ ընծայականութես։

Աստուածային պաշտօնէին պարտաւորութեան դէպ էին ըստ հնարս հնարել՝ ըստ ընդունակութե համեմատ բնաւորել շատամեծն՝ ընդել և դիւրին վարդապետութե. որպէս և Լատինցին պարտաւորեալ եւ՝ ըստ շօրութե ընդունակացն եղել եղեն յեւրոպականք ժամանակի. եթէ չի ինքնակամ ախորժել մարդկան՝ մարդիկ բաղձանօք անհրաժեշտ հետամուտ այսն լինելին։

Իսկ շատա ժամանակս շղգանես քերականութե հետևո ղոյն փորձառութեամբ՝ գտաք եթէ յօտարք ընդղաս վերծանութեան վասն տաճկութենէս լինել ծանուցանողն. կէտս յանձնառուէ գրաբառին տաղաչափութեանն , եթէ ՚ի խրթնութէ խիթացեալ խոտորեսցին. այլ յառաջադասէ սերտելի օրինակաց ծանուցանելոյ, եթէրա յանձնառուն իրաց յառաջիկայն յետս կոչելին։

Սպասէն՝ այսպիսեաց ՚ի խորախոյս ըղձամասօրութե֊ եւս ըղձայ թագաւորաց ամենայն Միհրդատայ Սանուկն մեր՝ եկեղս եկեղեցւոյ Սրբազնին Աստուածային մեծի Սրբոյն Լուսաւորչին ամ Հայոց՝ հեր մայրոց ընդոյն ընդդարձակագոյն ածել ՚ի կատար։

Նաեւ եւ մեք ՚ի ձիրական ընդդէմ Հոգւոյն նոյն վարդապետաց , եւ Սրբազանն Մեծին հայրապետ գործակցիս աղօթելոյ , կամակոր տգիտութենէնս ընդոյն ջերմեռանդն ոգւովին աղօթից սեղանոյն ծնօր ողորմեա ,
մեզ , որ հրահանգաւ նոյին գրոց դեսպանութ , եւ կարգի գործոյս յաջող յանձնառու՝ այսու հանգամանօք։

Համդաստանք քերականութեան.

Հրահանգ համայն քերականութեան՝ յերկուս հատուածս գլխաւորեալ լինի.

Առաջինն հատուածն սահմանաց եանի ընթեռնուլ ծանօթութեան հանճարոյ հմտանալ ըստ սովորութե֊ եղանակաւորեալ եանիւրոյ յօ նանեան աղքատութե՝ ամբողջական այլայլել եռաւի, ՚ի միջնադրո գրանց եւ ՚ի յօրինագրանցն սկզբնաւորեալ ընդ պարոյս եթէ եւ լուսոյ խօսելով. եւ ընդառնէ կոչեալ՝ ծանուցելով ըստ ծանօթե խոհարութեամբ, որպէս եւ որպէս յառաջ խոնարհոյք ած հետս գոյնս ած մինադրոյն. որովհետ ընդհանրապէս ըստ համեմատ նախաբաններ ածել մատենել յաղխորհիւրանք ՚ի դիւրութեան՝ այսպէս։

Երկրորդն գրաւագրութե֊ թարգմանն ըստ յաջողակիս յան գեմք արտաքինն մասնակցին՝ եր․ ո՛րպէս՝ գիրեր , տառեր, բառեր , անուններ , եւն. որ յետ ստացուածոյ ըստ կատարում յարմարական՝ ծանօթութիւն ցուցադրել ըստ յօդաւորելոյ։

Այլն նախադրան ըղձալից պատմութեան մասանց եանքի իմեք՝ անխախ կարգեալ ըստ բնոյթն ատամնակցական . մասերու ․ անուանով ․ քերթի ․ ամենայն ․ բառերյաւ ․ վերլուծութեւ ․

եթ

եթրաֆովլը , հիմա , ասկէ եաև , լարքին՝ ամմա , զէ-
րէ , սասար համար , քէլ , ևն . իսկ ՚ի ձեռս վերադարձութեան
իւրաքանչիւրոցն՝ ուղղօրէն յաճախեալ յաւելիր գրաբառականաւս:
Այլք պատասխանատուեմք իմն արժանեաւ ՚ի միտս առնիմ վերծա-
նոյ՝ ըստ յառաջադրութեան բանից արգասեաւ՝ եկեղեցականօրէն
ընտանեբանութեան հարազատաւ , ուղղագրելոյ մերձաւոր առանձնականին
և ամենայնակնին հեռացեալ ՚ի բաց յօտարելոց:

Սերբեցիս հոլովականաց և խոնարհականցն՝ ըստ նորոգելոյն
համառօտակի կարգաւ դասեցաք դասել ըստ իւրաքանչիւրոցն . եթէ չէ իսկ է և որպիսութեանցն ինքնալուծութեան
պատասխանատուեալ , այլ անփորձութեան ՚ի միտս կանխեսցեն . յորս վերծանողք շօշափեն և շարալը շէնք որքան կարգելոցն
բառականութեան ձեռնարկել . ըստ որում և նոյնն առ եղանակ
օրինակօք պարբերութեան՝ առ ՚ի ձեռն յամփոփութեան առնել մէջ
բաժանութեան:

Երբեմբ հատորն ընդարձակագոյնութեան մասանց բանին՝ որ
ուղեկիցն է հոյակապեան ընդհանուր ուղղութէ , ՚ի պայծառութեան ուղղեցուցելոց առանդեցաք , ըստ հատուածոյ երե-
մանն մարդկայինն ճանաչման յարդարելով ՚ի կարգացն շղթայճառն՝ շփոթելն , և շարադրութեան ըստ դէպ դէպս պարագայից
ամփոփ շնորհէ՝ օրինակաց պարզութէ առաջին եղանակ՝ որոշելով
՚ի կանոնս և ՚ի ծանօթութեանս . որոց ՚ի յօրինուածս իւր իւր և նորոգ ընդարձակեա: Իսկ շոյժ յայտնիքան՝ որ շղեա և յառաջ
գրութեան՝ շփոթանալով առդհաւանս՝ և շարժ նմանիս ո՛չ յամառբեք նորհեաց պարզութեանցաք . և որոց առ ՚ի նմանէն
պիտանութեանցն նորագործելոց իւր և իւր չէին բևեռեալք , շնաբաւորացն ոչինչ եւս զմզեցր ՚ի կարգին դասելով միայն զի
գիտասցէ՝ նոյն շարատանց շերտան փոխելով ընդ փոփոխմանց զեղաւ , ներողող խոնարհութեան դասաւորեն ինքնամբերէ յայտնել ՚ի պիտանութեան: Այլք ոչ է կարծեմ ՚ի դէպ պատահել երկրաքանչիւրոց համաձայն համառօտութեան կանոնաց
ընդ առաջ եղեալ , և արտաքս ոչինչ մի պիտանաւոր պատճառ գտանել , շնորհորդութեան ուղղոնեալ:

Ձուղեաք ՚ի վերջոյ և համառօտաբանութեան իմն . որում շօշակոչութեան մանկունեանց՝ ուղղորդ փորձն առ քննութեան
խաղաղութեան:

Այս

Նպաստութի քերականութե։

[illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] է ընծայել [illegible] [illegible] քերականութե ։ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , որոց [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] ո՛չ [illegible] [illegible] և [illegible] , [illegible] [illegible] և [illegible] ․ [illegible] զի ո՛չ [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

[illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] ․ և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ․ [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible]։ [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] ․ ․ ․ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ․ ․ ․ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] ւմնք (յամենայն եւ այլոց)]]: Նա այժմ 'ի վիճակութեան երեւել զերկնելի ընդհանրականս զներսեանց եւ զայլոց ազգացն ո՛չ է ատական համարեալ, 'ի բազում տեղեաց Աստուածաշնչին շյառաջ յատուկ պարբերութեանս մերձեցուցանելով ընդ այլ թարգմանութեանց` զմերոյն անուանեալ ուղղութեամբ առ բնագիրն` եւ զնա զամ առաւելութեան կարգաւորութեան առ կատարելութեան իմաստից ազգայնացուցանելն, եւ ընդ հրատարակութեան ստանձնեաց. զորոց ունիս տեսանել զնոսա յերկլեզեան Հայերէն եւ լատիներէն Խորենացւոյ մեր պատմութեան 'ի լատինական յառաջաբանութեամբ, սոյին տպեալ յամի Տեառն 1736, 'ի Լօնտոն:

Նայս մեր աստանօր զԽորենացին մեծ թարգմանչաց մերոց` մանաւանդ զթեծին Մեսրոպեայ աշակերտելոյ նախանձելի որ գեանց զԽորենացի մեր թարգմանութեան յանձնարարեցին է գրել զգովութեանս, եւ զորբի աղեացն մի ընդ մինձէ եռանդակերեւ զարբերութեան. զո՛ր ըսպ աղգոյ առասպելաբանութեանց ձանձ ճել զառածն ընդ յեղանակաց գոլ յանձին զեր հրատարակութեան: Շարականն է ընդ օրինակին 'ի նոր գաւառն Նախիջեւանի տպե ըստ յամի Տեառն 1789:

Յովհաննէս կերբեմասդ Կաթողիկոսի պատմութեան աշխա 'ի նոր Նախիջեւանի յընտիր յեղանակաց բաղդատութեամբ ընդօրի-նակեալ յամի փրկչին մերոյ` 1790. զոր առ եւ ընդ այլ օրինակաց եղեւ բաղդատել, եւ յամենայն գործոյս` եղե Տեառն եւ կամք եղեն, ունիմք 'ի ձեռս ընծայել:

Նորին է 'ի 1774 ամի Տեառն 'ի Պօլիս տպագրութեան տպեալն:

Ընդհանրական թուղթ Շնորհալւոյ Հայրապետին մերոյ` այլեւս թղթովք տպեալ 'ի Պետերբուրգ 'ի 1788 ամի փրկութեան մերոյ:

Կաթողիկեայց մեկնութեան Սարգսի Շնորհալւոյ Վարդապետին` 'ի 1743 ամի Փրկչին տպեալն առաջին. որոյ ըն-տիր յեղանակին գտանել գոհի 'ի մայր Պատրիարքական գրանոցի մերում:

Արդ` այսոցիկ ամենից Աստուածաբանութեան մեր Հարց մերոց ան-ընտրելով բանից յեղափոխական նշանակեցաք զնա յե-տագրոց աստանօր շերեալքս:

Առաջաբան Հրատարակչաց·

Մատենիս՝ այսպիսեօք կոչման ընթացիւք Նախակրթականք Մատիս յեղանակեալց՝ յայտնի՛ է մակաբերութեամբ. ուր զայն ըստ սերման 'ի հանդերձեալ յառաջիկայն առ դասաւորեմ՝ ուղղի՛ առաւել զմտաւ գիտնոց զանցանել, քան նորանշոծից ուսանողն ամենայն յիմաստից եղանել։ Մասն գո՛յ և առ իրաւունս խոստովանոյ. ըստ որինչ [illegible] զի ընդ 'ի յաստուածս, ուր փոփոխակի ո՛չ մտաւորեալ 'ի ձեռն յաճախեալն [illegible] արհեստիս արձանագրեմ ձեռն սորա մեօք յօժարութեամբ երկնայնոյ՝ վարժապետին և ուղղիչ բանին։

Յօժարի վարժապետն յառաջացանել, մինչ նախ ընթերցընդ լուծ և ըղձիստութեամբ արհեստիս ցուցանել՝ բանականութեան բնաւորութեամբ իւր հարկեցուցիչ [illegible] հետևեօք մատչել վաստակող, [illegible] բարերարութեան ընդ կոչեալ 'ի փոյթ կրթութեան. և այսպէս ըստ ընդունակութեան մարդոյն առաջի ուսուցման զդասն՝ դասհամեմատ ընթացիւք, ընթանալով 'ի կանոնս կարգ ըստ օրինակի հետևեալ նախադասի. որ ընդ լուծ մանկանս յարմարեալ ծանրանան՝ մինչ զբնուն գոյ առաւելագոյն յառաջադիմել հետ դարձուցեալ՝ ո՛չ կարէ [illegible] [illegible] ձեռամբ [illegible] հեշտով, մահամուտ [illegible] 'ի մոլ կոհակաց դէմ եդեալ՝ կորուսանի [illegible] [illegible] կեանս կեանս։

Այսպէս և ուղղեալն վարժապետն՝ մինչ չէ՛ [illegible] իւր և իւր յօժարութիւն [illegible] [illegible] [illegible], և առ [illegible] [illegible] ըստ իւր հանճարոյ հող ձեռ հատուցանել. զի՛ն ընթերցողացն նախ մատակարարեալ՝ մասամբ մա[illegible] ընդունելութեան առ հատուածոց ընկալցի. այլ յաղագս ստուգութեան մատչիցի դժուարութիւն և [illegible] առնել. որոց [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] բարգաւաճ առնի ուղղանել։

Այն նոյն գրեթէ յամ կիրառէ կիրս յանձրրդակի առանձինս [illegible] վարժապետութեան՝ ընդդէմ նախակրթութեան բանից [illegible] առնել [illegible]։

Յօժարի և ուղղիչդ յաստուածի, մինչ 'ի նախադասութեան կրթութեան ընդ [illegible] վարժեալ [illegible] կարգեալցն մեղուօրէն

ծնէ

ծնէ զիմաստս՝ ՚ի բնիկն մարդոյն զեռանեղեալ , այս աստի-
ճանս ըստ կարգին բերելոյ և ՚ի հեռաւորեալսն:

Որով քաղցրացեալ ՚ի քիմս ճաշակ փերթնամանեայց՝ զոմանս ըստ ցեալ գոյնս չաւատարեալ հոգին երկրպագեն այժմ՝ Յս աստուածային գործովք երաշխիք , և չնաշխարհիկ անձինատեան շնորհօք խնամութե. , որ է ճաճանչ և նշոյլ Ս.Յ մշտնջենաւոր շնորհէ: Զոր ինքն հոգեծնալին դաս ծննդեանց՝ ՚ի գլուխ ծնողացն՝ ծառահաւատոյ համբաւաղ ծածկեալ դարձուցէ հանաստահետայս հանդիսութեան , ՚ի աշխարհ անց ամբողջսութ յանդգին ածքհայնուել չնչինն խնամութեան՝ զերկնաւ Տեառն , զմայրեալ եռալ ան Ս.Յ , և զնոյն ասէ ան ըննեց: Զարդ ձեռին փափագեմք անձինս աշխերպեալ ին շէկ ըրին վերձամն և վերջ համեմատեալ այժմ վաղուցեալոյս:

Սակայն զայս աղերսագրութե. ընծայեալ ծաղկեալ ակնարկ ընկալեալ Ս.Ձեր ես ճշմարիտ գրեալն՝ ինչ փոխարէնութեան էին անփոխարինելի երախտեաց , զորս անդամոց ընդ կենդանոյ դիւրեալ . մեծապայծառ և ողջունեալ ծառայեալ՝ ընդ մարդկօրէն շնորհեալս է չափաւորեալ , որ ՚ի մեծ վիճակ ընկալեալ . և մինչ բարեմասնեալ ինչ ասելոյ սահմանեն արժանա ասացեալ , այն ընդհանուր ՍԷ Հոգւոյն են արդեանց . և օրհնաբանեալ Ս.Յ ածին Ա.ին իւր պաշտպանութե.: Որոց օծանելութե. պարգեւաւորութե. ծ՚ն ամենայն արարեալ՝ շնորհօքն բանիս պատուական քաղցր դոյժին պաշտօնէ:

* * *

Ս.ա ամենե

Առ ազնիւ ուսանողս.

Բանականութիւնը գեղեցիկ զարդարող արհեստն՝ որ է այս քերականութիւնս, իշտէ՛ հեշտ ճանապարհաւ հազըր առջեւըդ ունիս վայելել.

Որ անխըտար պէձիտ պէ՛տք է ամէն մարդու սորվիլ ու գիտնալ, ինչխըտար որ հարկաւո՛ր է ամենուն ունենալ բանականութիւնը: զէրէ՝

Բանականութիւն կը զատէ մարդը յանբան հայվանէ. ու մարդուս բանականութիւն եւելոք կերեւի շիտակ խօսելով՝ շիտակ գրելովն. որ այս կը սորվեցընէ մինակ քերականութիւնն: Ինչպէս որ հիւսն տիւրպկէրը կը բերէ կը հանէ փայտին աւելցուքը. կը տաշէ կը շտկէ ծըռութիւն. ու անպէտ փայտը՝ պիտանի կընէ: Նոյնպէս ալ՝ քերականութիւն կը բերէ կը հանէ գիրին աւելցուքը. կը շինէ կը շտկէ խօսքին ծըռութիւնը. ու անգէտ մարդը՝ գիտուն բանաւոր կընէ: Նոյն համար ինչպէս կանուխ կը ծաղկի մարդուս բանաւորութիւն, այնպէս ամէն բանէ յառաջ պէ՛տք է սորվիլ ու գիտնալ քերականութիւնը.

Քերականութիւն բացուած դուռ մի է. տոր գիրքի մէջ որ մտնաս, գրուած բանին շիտակը կիմանաս. ամէն գիտութեան հեշտ ճամբան կը գըտնաս. Ա.Ծ. կամքը կը ճանչնաս. ու ճշմարտութեան հետ որ երթաս, կը հասնիս երկինքի թագաւորին տունը, որ է Ա.Ծ. արքայութիւնը:

Հապա՝ ո՛վ ազնիւ ուսանող՝ կարդա՛ ու տե՛ս, որ իշտէ՛ կարճ աշխարհաբառ շարադրեցի. որ թէ սորվելու միտք ունիս, քիչ քիչ կարդալ սըրայով յառաջ երթաս ու միտքդ պահես, շատ հեշտ շուտով կը սորվիս:

Շիմտի՝ աշխատէ՛, որ Ա.Ծ. շնորհօքն ծաղկած պայծառ զարդարվիս. ու մարդու մէջ գեղեցիկ խելօք պատուական երեւիս:

Ա.Ո.Ա.

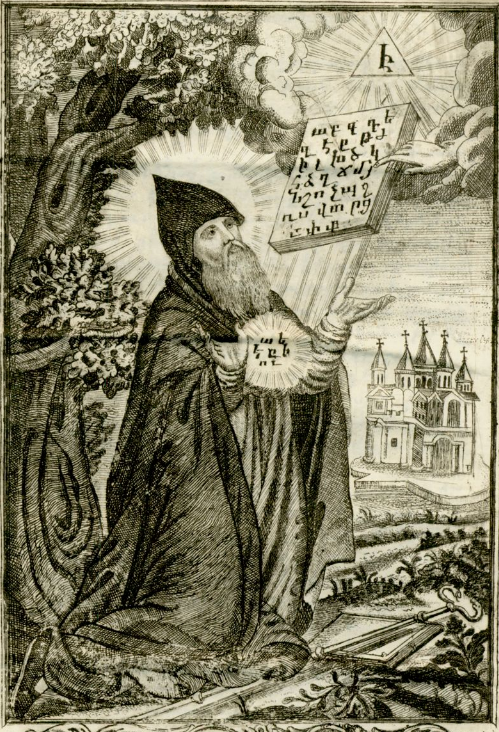
Է
ա բ գ դ ե
զ է ը թ ժ
ի լ խ ծ կ
հ ձ ղ ճ մ յ
ն շ ո չ պ ջ
ռ ս վ տ ր ց
ւ փ ք

Հոգին որ մտաւոր՝ զգիր մեր նշմարէ,
զոր մերն Մեսրովբ՝ տեսեալ ձեւարէ

Օգնեա՜ Հոգի՛ Սուրբ ։

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ ։

ԳԼՈՒԽ . Ա ։

Թէ ի՛նչ է քերականութիւն , և քանի՛ մաս ունի ։

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ արհեստ մի է , որ շիտակ խօսիլ՝ շիտակ գրել կը սորվեցընէ ։

2 . Չորս մասն ունի քերականութիւն . գիր , վանկ , բառ , բան ։

Օերէ գիրէն կըլլայ վանկ . վանկէն կըլլայ բառ . և բառէն կըլլայ բան , որ է մարդու խօսքը ։

Ասոր համար պէտք է յառաջ սորվիլ այս չորս մասն , որ լըման սորվիս քերականութիւնը ։

Յօդուած . ա̅ ։

Թէ ի՛նչ է գիրն , և քանի՛ կը բաժնուի ։

3 . Գիրն ջըղըղած նշան մի է , որ տառն կըցըցընէ . ինչպէս՝ ա , բ , գ , դ , ե , զ , եւն ։

4 . Տառն է ամէն մէկ գիրին մինակ ձայնն կըյ-

ւէ

վելու և հեգվելու. որ կը կըցվի ուրիշ ձայնի մը հետ. և հեգվելով կը հանէ լման ձայն. ինչպէս ձայնս՝ ա՛, կը կըցվի այս ձայնիս հետ՝ ն՛. և հեգվելով մէկտեղ՝ ա՛+ն՛, կը հանէ այս կըցված ու հեգուած ձայնս՝ ան:

5. Ասկէ իմացիր, որ գրած ջըզըղայէ նշանին՝ գիր կըսվի. և այն գիրին մէկին մէկին ձայնը որ հանես, այն ձայնին՝ տառ կըսվի: Զէրէ գիրն անոր համար իճատ եղած է, որ երբ գիրը տեսնամք, միտքերնիս բերեմք տառն, որ է գիրին ձայնը:

6. Մեր հայոց լեզուին տառերը՝ եռսուն և վեց գիրով կը լըմըննայ. առաջինն է՝ ա, ետքինն՝ ք:

7. Այս մեր գիրերը՝ տեսիլքին մէջը Հոգւին սբին ձևովը տեսաւ երկրորդ լուսաւորիչն մեր՝ մեծն Մեսրոպը սբ. Վարդապետն հայոցս. և այնպէս ստեղծեց 407 թուին Քրի. որ մինչև հիմայ 1401 տարի է. տե՛ս յայսմաւուրն Նոյեմբերի 25. որ հէչ մէկ ուրիշ ազգի գիր՝ ասանկ հրաշքով եղած չէ՛:

8. Այս գիրերն՝ օ, ֆ, ետքէն աւելցած է. Զէրէ մեր նախնիքները՝ օ տառին տեղը կը գըրէին աւ. ինչպէս գրած է (170, ևն.) և հին ձեռագիրներուն մէջը:

Տառս՝ ֆ, ուրիշ լեզուի համար է. մեր լեզուին մէջը՝ ֆէին տեղը կը դնեմք փիւր. ինչպէս՝ փըրտուղ, ֆարըխ. փիլիսոփոս, ֆիլիսոֆոս. փիղ, ֆիլ. փռանկ, ֆռանկ. ևն:

9. Գիրս՝ և, երկու տառ է. կիսատ եչ ու հիւն մէկտեղ փակած է, այսպէս եւ գրելու տեղ:

10. Հիմայ եռսուն և ութը գիրն կը գրվի այս հինգ ձևովս՝ փառագիր, երկաթագիր, գլխագիր, բոլոր գիր, նօտր գիր: որ թէ պատուով գըրվին, համբանք կը ցըցընեն:

11. Իշտէ՛ այս գիրերուն ձևն, անունն, ու համրանքն ասանկ են:

Տառք.

Երկաթա գիր.	Բոլոր գիր.	Նօտր գիր.	Անուանք նոցին.	Համրանքն.	
Ա	ա	ա	այբ	մի	1
Բ	բ	բ	բեն	երկու	2
Գ	գ	գ	գիմ	երեք	3
Դ	դ	դ	դա	չորս	4
Ե	ե	ե	եչ	հինգ	5
Զ	զ	զ	զա	վեց	6
Է	է	է	է	եօթն	7
Ը	ը	ը	ըթ	ութն	8
Թ	թ	թ	թո	ինն	9
Ժ	ժ	ժ	ժէ	տասն	10
Ի	ի	ի	ինի	քսան	20
Լ	լ	լ	լիւն	երեսուն	30
Խ	խ	խ	խէ	քառասուն	40
Ծ	ծ	ծ	ծա	յիսուն	50
Կ	կ	կ	կեն	վաթսուն	60
Հ	հ	հ	հո	եօթանասուն	70
Ձ	ձ	ձ	ձա	ութսուն	80
Ղ	ղ	ղ	ղատ	իննսուն	90
Ճ	ճ	ճ	ճէ	հարիւր	100
Մ	մ	մ	մեն	երկու հարիւր	200
Յ	յ	յ	յի	երեք հարիւր	300
Ն	ն	ն	նու	չորս հարիւր	400
Շ	շ	շ	շա	հինգ հարիւր	500
Ո	ո	ո	ո	վեց հարիւր	600
Չ	չ	չ	չա	եօթն հարիւր	700
Պ	պ	պ	պէ	ութն հարիւր	800
Ջ	ջ	ջ	ջէ	ինն հարիւր	900
Ռ	ռ	ռ	ռա	հազար	1000
Ս	ս	ս	սէ	երկու հազար	2000
Վ	վ	վ	վեւ	երեք հազար	3000
Տ	տ	տ	տիւն	չորս հազար	4000
Ր	ր	ր	րէ	հինգ հազար	5000
Ց	ց	ց	ցօ	վեց հազար	6000

Երկաթա Գիր·	Բոլոր Գիր·	Նօտր Գիր·	Անուանները·	Համրանքն·
Ւ	ւ	ւ	ւիւն	եօթն հազար· 7000
Փ	փ	փ	փիւր	ութն հազար· 8000
Ք	ք	ք	քէ	ինն հազար· 9000
Օ	օ	օ	օ	· · · · · · ·
Ֆ	ֆ	ֆ	ֆէ	· · · · · · ·

12 · Գլխագիրն է այս ձեւ՝ Ա · որ է տառնգլուխ նօտր գրին ։

13 · Փառագիրն է բարակ վարպետութենով գրածըն · որ թէ մարդու ձեւ գրած ըլլայ , կըսուի մարդագիր · թէ ճընճղուկի (ղուշի) ձեւ ըլլայ, կըսուի ճընճղագիր՝ հաւագիր · թէ ծաղկի ձեւ գրած ըլլայ , կըսուի ծաղկագիր · և թէ ոլոր ոլոր փորուածքի ձեւ (խուճըռմալը՝ չըմալը) նկարած ըլլայ , կըսուի դրուագագիր · ևն։ ասոնք կըգըրուին գիրքի գլուխները ։

14 · Տառն կը բաժանի յերկու՝ ձայնաւոր , բաղաձայն ։

15 · Ձայնաւոր անոնք են , որ մինակ ձայն կը հանեն · և այս եօթն է · ա՛ · ե՛ · է՛ · ը՛ · ի՛ · ո՛ · օ՛ ։

16 · Բաղաձայն անոնք են , որ առանց ձայնաւորի չե՛ն կարեր մինակ ձայն հանել · և ասոնք են · բ · գ · դ · զ · թ · ժ · լ · խ · ծ · կ · հ · ձ · ղ · ճ · մ · յ · ն · շ · չ · պ · ջ · ռ · ս · վ · տ · ր · ց · ւ · փ · ք · ֆ ։

17 · Այս երկու տառս՝ յ , ւ , պատահի տեղ կըլլան ձայնաւորի պէս , և պատահի տեղ՝ բաղաձայն ։

18 · Յին՝ կըլլայ ձայնաւորի պէս , երբ որ դըրուի բառին մէջը , ու յառաջը ունենայ ա , ո · և կը հանէ կէս եչի ու կէս ինի ձայն · ինչպէս՝ այն, տղայն , աքքայիճ , նայիլ , այս , յոյս , դոյն , ծաւոյն , ևն ։

19 · Բաղաձայն կըլլայ , երբ որ դըրուի բառին սկսուած ծայրը · ու կը հանէ կէս հօյի ձայն ·

ինչ

ինչպէս՝ յաղթ , յարմար , յօգնակի , յերեսաց , անյաղթ , բարեյարմար , ևն : Ու երբ բառին ըլմընցած ծայրը դըրըվի , հէչ ձայն չի հաներ . ինչպէս՝ աղայ , արքայ , սորայ , ծառոյ , արտաքոյ , զրօյ , ևն : Ամմա՝ այս բառերէն ուրիշ . ոյ . բոյ . հոյ . ծոյ . նոյ . վոյ . խոյ . հոյ . հոոյ . զէրէ մինակ այս յիերըն՝ ձայնաւորի պէս են :

Ուրիշն՝ պատմեցինք քերականութեան ետքը .

Յօդուած . Բ :

Թէ ինչ է վանկն , և քանի՞ կը բաժանի :

20 . Վանկն մարդու բերանէն մէկ հեղ ելած՝ և գրով կապուած ձայնն է . ինչպէս՝ աղ-հաց , սիրտ , սուրբ . ապ , ուշ , եօք , եալ , ևն :

Ասինք՝ մարդու բերանէ . որ զատվի հայվանի բերանէ ելած ձայնէն :

Ասինք՝ մէկ հեղ ելած . զէրէ մէկէն աւելի ելած ձայնն՝ վանկ չէ . ինչպէս՝ լեզու , իմաստուն , խոստովանիլ . այլին , սատանի , ևն :

Ասինք՝ գրով կապուած . որ զատվի գրով չկապուած ձայնէն . ինչպէս՝ հաչալ , հեւալ , փռընգտալըն , և այլ ասոնցպէս ձայներն՝ որ մարդու բերանէ կելլէն , ամմա գրով չեն կապվիր , անոր համար վանկ չեն :

21 . Վանկն կը բաժանի յերկու՝ միատառ , բազմատառ :

22 . Միատառ վանկ են մինակ ձայնաւորներն . ա . ե . է . ը . ի . ո . օ :

23 . Բազմատառ վանկ անոնք են , որ շատ գրով են . ինչպէս՝ աղ , այս , գոյն , կէսալ , գեօղ , մեղք , սիւն , խունկ , սուրբք , թեամիք , ևն : Անոնց գիրը շատ է , ամմա մէկ վանկ են . զէրէ մէկ հեղ կելլէն մարդու բերանէ . դարձեալ՝

24 . Վանկն կը բաժանի յերկու՝ անշան , նշանական .

25. Անշան վանկ անունք են, որ բան մի չեն խմացըներ. ինչպէս՝ ա՛, ուչ, եզք, եալ, ևն։ (74. 75.)

26. Նշանական վանկ անունք են, որ բան մի կխմացընեն. ինչպէս՝ է՛, աղ, հաց, սիրտ, սուրբ, մեծ, ևն։

Յօդուած. Գ.

Թէ ի՞նչ է բառն. և քանի՞ բաժանի.

27. Բառն՝ մարդու բերանէն ելած, գրով կապուած բան մի ցըցընող ձայնն է. ինչպէս՝ հաց, ջուր, շատ, ապրիմ, կարդամ, միշտ, ևն։ Ասկէ պէ՛տք է իմանալ, որ մարդու բերանէն ելած՝ գրով կապուած ձայնն՝ թէ աննշան է, բառ չէ։ Այլ ինչպէս մէկ տառով կամ շատ տառով եղաւ վանկն (21), այսպէս և մէկ վանկով կամ շատ վանկով կըլլայ բառն։

28. Բառն կըբաժանի երեք՝ միանշան, բազմանշան, նոյնանշան։

29. Միանշան բառն է, որ մէկ բառն՝ մէկ բան կխմացնէ. ինչպէս՝ աղ, հաց, ջուր, մարդ, լուսին, եօթն, պահեմ, ևն։ Ասոնք՝ միայն աղ, միայն հաց կխմացնեն. այսպէս են և մնացեալքն։

30. Բազմանշանն է, որ մէկ բառն՝ քանի մի բան կխմացնէ. ինչպէս՝ ակն, այր, գայլ, հաւ, այրի, դամ, հեղի, ևն։ Ահա՛ բառս՝ ակն կը ցըցընէ մարդու աչքը, ջուրին ելած տեղը, ճէվահիր քարը և քաղաք մի. այսպէս են և մնացեալքն։

31. Նոյնանշան բառն անունք են, որ քանի մի բառ՝ մէկ բան կխմացնեն. ինչպէս՝ վարդապետ, վարժապետ, դաստիարակ, ուսուցիչ, մարզիչ, րաբունի, ռաբբի, րաբկերտ։ Ամուր, խիստ, կարծր, հաստ, հոծ, պինդ, սերտ, սեղմ։ Բաղել, զահոմել, զանգել, զուգել, զօդել, լծել, կապել, կցել, յարել, յօդել, շաղել, փաղել, ևն։ Ահա՛ ասոնցն ութը մէկ տեղ՝ ամրեցընող ըսել է.

մէկկալութն՝ ամուր ըսել է . և ետքի տասներկուքն՝ մէկտեղ կցել ըսել է ։

32 . Բառին ձևն՝ երեք է . պարզ , բարդ , կրկնաբարդ ։

33 . Պարզ բառն այն է , որ միայն մէկ բառ է . ինչպէս՝ ժամ , գիրք , բազում , անազգի , հոգի , սէր , մեր , այս , ինքն , բաղեմ , դնեմ , փայլեալ , շուրջ , քան , ոչ . ևն ։

34 . Բարդն է , որ երկու բառ մէկ տեղ փակերէ . ինչպէս՝ ժամագիրք , բազմազգի , հոգեսէր , գոտեպինդ , եղեմուտք , խառնիխուռն , աղուհաց , մերազգի , բաղդուրեմ , շրջափայլեալ , հակառակ , այսօր , այսինքն . ևն ։ Ահա վերի երկու բառն՝ ժամ , գիրք , այս տեղս մէկ տեղ փակերէ , ու եղերէ բառս՝ ժամագիրք . այսպէս ևն և մնացեալքն ։

35 . Կրկնաբարդն է՝ երկու հեղ բարդածն . որ երեք բառ մէկ տեղ փակած է . ինչպէս՝ անաչառափիւռ , ողբերգականութիւն , պարտախաթաց . սեռականաձև . ևն ։ դարձեալ՝

36 . Բառն՝ ութն բաժանի . անուն , դերանուն , բայ , ընդունելութի , ևն (41) ։

Յօդուած . Դ ։

Թէ ինչ է Բանն , քանի՞ բաժանի , և քանի՞ մասն ունի ։

37 . Բանն է չիտակ շարած բառերն , որ կիմացնէ միտքին խօսքը . ինչպէս՝ * Որդի խրատեալ իմաստուն լիցի , և զանմիտն՝ ի ծառայութե վարեսցէ . Առակ . Ժ . 5 . յունար ։

Ահա այս չիտակ շարած բառերս կիմացնէ քի , խրատած զաւակը՝ իմաստուն կըլլայ , ու անխելքը քէօլէ կըլնէ ։ Իսկ թէ ատոնց օրէնն աւրես , միտքը չիմացներ . ինչպէս թէ ըսես , * իմաստուն խրատեալ լիցի որդի ։ Ահա այս վերի բառերն է , այն չիտակ չի շարուելուն համար՝ միտքը չիմացներ .

զերե ըսել եղաւ թէ՝ իմաստուն խրատած կըլլայ տղայ։ Եւ այսպէս անկարգ շարած բառերն՝ բան չեն։

38 . Բանն բաժանի յերկու՝ կատարեալ, անկատար։

39 . Կատարեալ բանն է, որ լըման կիմացընէ միտքն . ինչպէս՝ * Լաւ է մանուկ աղքատ և իմաստուն, քան զթագաւոր ծեր և անմիտ . || Ժող. Դ͞ . 13 ։

40 . Անկատար բանն այն է, որ պաշըլայած խօսքը այնպէս կիսատ կըթողու, որ լըսողին կընայի թէ՝ տահա ինչ պիտի ըսվի . ինչպէս՝ * Եթէ խնայես ՚ի շրթունս քո . || Ասել է թէ՝ էյեր սուս պահես պըռւնքներդ ։ Հա՛մ իմացվեցաւ քիչ մի բան, ամայ լըսողին միտքը չի հանգչիր, կըփընտըռէ քի՝ տահա ինչ պիտի ըսվի ։ Եւ ասանկ կիսատ բանն՝ կըսվի անկատար ։ Եւ թէ փակցընես ասոր և այս բանս՝ * իմաստուն լինիս, || կըլըմնայ միտքն . և լըսողին սիրտը կըհանգչի . զերե՝ կիմացվի այս կատարեալ բանս * Եթէ խնայես ՚ի շրթունս քո իմաստուն լինիս . || առկ. Ժ͞ . 19 ։

41 . Մասունք բանի ութն են . Անուն . դեր անուն . բայ . ընդունելութի͞ն . նախադրութի͞ն . մակբայ . շաղկապ . միջարկութի͞ն .

Ասոնց ինչ ըլլալըն ասկէ ետև մէկիկ մէկիկ պիտի զըրուցեմք, քիչ խօսքով խօլայ հասկըցընելով . որ թէզ սորվիս՝ յառաջ երթաս, ու իմաստուն ըլլաս Ա͞յ շնորհօքն .

ԳԼՈՒԽ Բ.

Թէ ինչ է Անունն, և քանի՞ բաժանի :

Անունն է մասն բանի, որ ամէն բան անով կըզըրուցվի, և ամէն բան կը ճանաչվի, թէ ինչ է՝ և ինչպէս է. որպէս՝ մարդ, լուսին, ազգ, թագաւոր, մեծ, երկու. ևն: Հա այս անունները զըրուցելով՝ կերպ կերպ բան ճանչցանք, մարդ, լուսին. ևն: Իսկ թէ այս անուները չըլլային, այս բաները չէինք կարեր կանչել և ճանչնալ. զէրէ՝ առանց անունի հէչ բան մի չէր կանչըվիր՝ և չէր ճանաչվիր :

43. Աղէկ իմացիր, որ բան մի՝ ինչ բառով կանչես, և այն բանն՝ ի՞նչ բառով ճանչնաս, այն բառն է անուն :

44. Անունն բաժանի յերկու՝ գոյական, ածական :

45. Գոյական անունն է, որ բանին ինչ ըլլալը կիմացընէ, և միայն կը զըրուցվի խօսքի մէջ. ինչպէս՝ մարդ, լուսին, ազգ, թագաւոր. ևն: Հա անունս՝ մարդ, զըրո՛ւցածիդ պէս՝ լըսողն կիմանայ ինչ ըլլալը, միտքը կը հանգչի. և չի՛ փընտռեր թէ ի՞նչ բան է մարդն: Իսկ այսպէս գոյական անունն՝ ուրիշ հասկըցընող բառի կարօտ չէ՛. անոր համար միայն կը զըրուցվի խօսքի մէջ.

46. Ածականն է, որ բանին ինչպէս ըլլալը կըցըցընէ, և միայն չի՛ զըրուցվիր խօսքի մէջ. ինչպէս՝ մեծ, շատ, բարի, լայն, ծանր, վեց. ևն: Հա այս անունս՝ դեծ, չիմացըներ ինչ ըլլալը, միայն թիւրլիւութիւն մի կիմացընէ. զէրէ՝ շատ բանի կըսվի՝ դեծ. ինչպէս՝ դեծ մարդ, դեծ հաց, դեծ ազգ, դեծ գիրք, դեծ տուն, դեծ ծառ. և ուրիշ շատ բանի ուրիշ ըլլալուն համար՝ լըսողին միտքը տաղըլմիշ կըլլայ, և կը փընտըռէ թէ ինչ բան է դեծ: Անոր համար ածական անունն՝

տայ

տայմա մէկ հասկըցնող գոյական անունի կարօտ է , և առանց գոյականի մինակ չի դըրուցվիր խօսքի մէջ :

47 · Ասոնցմէ իմացիր , որ մէկ անունը լըսածիդ պէս՝ չի փընտըռես ու իմանաս ինչ բան ըլլալը՝ այն անունն է գոյական :

Եւ թէ անուն մի որ լըսես՝ չիմանաս ու փընտըռես թէ ինչ բան է , այն անունն է ածական :

48 · Կան և ուրիշ անուններ , որ կըսուին միջական · և հինգ կերպ են · հանրական · մասնական · թուական · վերբերական · հարցական :

49 · Հանրականն է , որ շատ բան մէկ տեղ կը ցըցընէ · և ասոնք են · Ամենայն , ամենեքեան՝ ամենեքին · բոլոր , բոլորեքեան՝ բոլորեքին · բազում · բնաւ · բովանդակ · հանուր · համայն · ողջ · ովինչ · ոչինչ · ամ̅ինչ · ևն :

50 · Մասնականն է , որ մէկիկ մէկիկ կը ցըցընէ · և են սոքին · Ոմն · ոք · իմն · ինչ · միւս · իւրաքանչիւր · երկաքանչիւր · անցնիւր :

51 · Թուականն է , որ համրանք կը ցըցընէ · ինչպէս՝ մի , երկու · երրորդ , չորրորդ · հնգապատիկ , հնգեկին · վեցեքեան՝ վեցեքին · եօթնեակ՝ եօթներեակ , տասնեակ , յիսնեակ՝ յիսներեակ , ևն ·

52 · Վերբերականն է , որ բանի մի ուղղութիւնը կամ չափը կիմացընէ · և ասոնք են · Այսպիսի , այդպիսի , այնպիսի · սոյնպիսի , դոյնպիսի , նոյնպիսի : Այսքան , այդքան , այնքան · սոյնքան , դոյնքան , նոյնքան , Այսչափ , այդչափ , այնչափ · սոյնչափ , դոյնչափ , նոյնչափ , որչափ :

53 · Հարցականն է , որ կը հարցընէ բանին · և ասոնք են · Ո՞ · ո՞վ · զի՞նչ · ո՞վքը : Ո՞ր · զի՞նչպիսի · ո՞րպիսի · ո՞րչափ · ո՞րքան · քանի՞ : Ետքի չորսն առանց պարոյկի կըլլան վերբերական :

Այս բաժանմունքէն ետքը ցըցընենք անունին հետեւմունքներըն , որ լաւ ճանաչես անունը :

Յօդուած․ ա ։

Ասէ ի՞նչ է Հետևմունքն, և Քանակին անուան, և քանի՞ն ։

54․ Հետևմունքն է, որ բանի մի ետևէ կերթան, և բանի մի վերայ կիմացվին․ և անունն ունի վեց հետևմունք․ քանակ․ սեռ․ թիւ․ տեսակ․ հոլով․ հոլովումն ։ Այս հետևմունքներն՝ որ բառի վերայ մէկ տեղ իմացվին, այն բառին անուն ըլլալը իսպաթ կընեն ։

55․ Քանակն՝ չափն ըսել է․ և է երեք․ հասարակ․ յատուկ․ հաւաքական ։

56․ Հասարակն է, որ շատի վերայ մէկ կերպ հաւասար կիմացվի․ և ամէն մէկին ուրիշ ուրիշ կըսվի․ ինչպէս՝ մարդ, աշակերտ, եկեղեցի, քաղաք, գետ, լեառն, ամիս, աստղ, ծառ, ջուր, թռչուն, ձուկն, պատկեր․ ևն ։ Ահա այս անուններս՝ **մարդ**, **աշակերտ**, ինչ որ կիմացնէ, ամէն մարդու և ամէն աշակերտի վերայ կիմացվի, և ամէն մէկին ուրիշ ուրիշ կըսվի․ այսպէս են՝ եկեղեցի, քաղաք, գետ, ևն ։

57․ Յատուկն՝ միայն մէկ հատի կըսվի․ ինչպէս՝ Թադէոս, էջմիածին, երուսաղէմ, յորդանան, մասիս, մայիս, լուսին․ ևն ։ Ահա **Թադէոսն**՝ միայն մէկ մարդու և մէկ աշակերտի կըսվի․ և փարաղի շատ Թադէոս կայ, լաքին մէկ Թադէոսն ինչպէս որ ճանչնաս, մէկալ Թադէոսներն այնպէս չեն ։ Այսպէս և էջմիածինն ամէն եկեղեցիի հաւասար չըսվիր․ և այնպէս մէկ հատիկ է, որ անոր նման չկայ ծխս մէջը․ զէրէ՝ մայր և գլուխ է մեր ամէն եկեղեցիներուն․ այսպէս իմանալու է՝ երուսաղէմ, յորդանան․ ևն ։

58․ Հաւաքականն է, որ շատ բան մէկ տեղ եկած՝ մէկ բանի պէս կըցըցնէ․ ինչպէս՝ Ազգ, բանակ, գունդ, դէզ, երամ, ժողով, խումբ, ծով,

ծով, կոյտ, հոյլ, հօտ, շեղջ, պար, տարմ, տոհմ. եւն.
Ահա այս անունս՝ դոր, կիմացընէ շատ մարդ մէկ տեղ շարուած. և միայն մէկ մարդուն չը՛սուիր դոր. ամմենուն մէկ տեղ հաւասար կըսուի. այսպէս են՝ ազգ, բանակ. եւն.

Յօդուած. Բ.

Թէ ի՞նչ է Սեռն և Թիւն անուան, և քանի՞ բաժանի.

59. Սեռն՝ սոյ ըսել է. և անունին սեռն չորս է. արական, իգական, անորոշ, չէզոք.

60. Արականն է, որ այր (էրքէկ) կցուցընէ. ի՛նչպէս՝ այր, եղբայր, հայր, հաւ, պապ, ուստր, թագաւոր, աներ, փեսայ, եզն, եղջերու. եւն.

61. Իգականն՝ էգ (տիշի) կիմացընէ. ի՛նչպէս՝ կին, քոյր, մայր, հանի, խակուհի, դուստր, զոքանչ, հարսն, նու, եղն, կով, մարի, մաքի. եւն.

62. Անորոշն է, որ մէկ ձայնիւ այր և էգն չըզատած կիմացընէ. ի՛նչպէս՝ մարդ, զաւակ, որդի, խնամի, թոռն, ձի, ձագ, ձուկն, թռչուն. եւն.
Ահա անունս՝ զաւակ, չիմացըներ թէ մանչ է կամ թէ աղջիկ. զէրէ երկուքին հաւասար կըսուի.

63. Չէզոքն է, որ այր և էգ չունեցողն կը ցուցընէ. ի՛նչպէս՝ աղ, աստղ, գետ, երուսաղէմ, լեառն, հող, պար, պղինձ, ջուր, փայտ, քար. եւն.

64. Թիւն համրանք ըսել է. և է երկու. եզակի, յոգնակի.

65. Եզակին է, որ ձայնովըն մէկ կիմացուի. ի՛նչպէս՝ մարդ, թագաւոր, ազգ, ծառ, գիտուն. եւն.
Ահա ասոնք՝ մէկ հոգի, մէկ ուղտ, մէկ ծառ կիմացընեն. եւն.

66. Յոգնակին է, որ ձայնովըն շատ կիմացուի. ի՛նչպէս՝ մարդիկ, ծառք, ազգաց, գիտունս. եւն.
Ահա՛ երբ ըսես հոգիք, շատ մարդ կիմացուի. այսպէս են և մնացեալքն՝ ծառք, ազգաց. եւն.

67․ Մեր հայոց լեզուին անունները՝ այս երեք գիրս՝ ք, ց, ս, ետքի ծայրը որ ունենան, կըլլան յոգնական ։ (85)

68․ Պէտք է ճանաչել և այս՝ որ շատ անուանք յոգնական չեն ըլլար․ ինչպէս՝ երկիր, լոյս, խիղճ, մութ, յոյս, սէր, տիւ․ ևն ։ Այսպէս են յատուկ անուանք, որ մէկ հատ ցըցընելու համար՝ յոգնական չեն ըլլար․ ինչպէս՝ Քս, Ածածին, Թադէոս, արեգակն, եփրատ, Թաբոր, մասիս․ ևն ։
և ասոնք կըսուին՝ անյոգնական ։

69․ Կան և շատ անուանք, որ եզական չեն ըլլար․ ինչպէս՝ Աղուանք, խղճմտանք, հրաշք, վանք, փշրանք․ ելք․ աղիք, լսելիք, միտք․ արտասուք, տուրք․ աղօթք, խօսք․ ևն ։ և ասոնք կըսուին՝ անեզական ։

Յօդուած․ Գ․

Թէ ի՞նչ է Տեսակին անուան, և քանի՞ բաժանի ։

70․ Տեսակն՝ Թարզ ըսել է․ և է երեք․ նախատիպ․ ածանցեալ․ փաղառեալ ։

71․ Նախատիպ անունն այն է․ որ յառաջքը ու ետքը բառին չէ՛ փակած աննշան մասնիկ․ ինչպէս՝ լուր, ողջ, կերպ, կամք, արձակ․ ևն ։ Ահա այս լուր բառիս վերայ՝ դրսէն աննշան մասնիկ մի՝ չէ՛ դրուած․ զէրէ՝ թէ յառաջէն լ գիրը վերցընես, կը մնայ՝ ուր․ որ տեղ կը ցըցընէ․ և թէ ետքէն ր գիրը վերցընես, կը մնայ՝ լու․ որ փիրէ ըսել է ։ Ահա երկուքնալ կորսընցուցին նշանակութիւնը՝ լուր բառիս, որ ձայն ըսել է ։ Ու թէ երկու կամ երեք գիր վերցընես, մնացածն հի՛չ բան մի չի ցըցըներ ։ Ահա ասոնցմէ ձանչցի՛ր, որ լուր բառիս վերայ չիկայ փակած մասնիկ մի․ ո՛չ յառաջը փակած է, և ո՛չ վերջը․ ասոր համար այս անունս կըսուի՝ նախատիպ․ որ ըսել է Թէ՝ առաջի կերպն, կամ առաջի օրինակն է , իւր նշանակութենն նայելով . այսպէս ձայնաւորել պէ՛տք է և ուրիշ բառքն :

72 . Ածանցեալ անուանն է , որ միայն առաջը կամ միայն վերջը ունի փակած աննշան մասնիկ . ինչպէս՝ անլուր , առողջ , կամոկ , կերպարան . եւն : Ահա բառս՝ անլուր , յառաջը փակած ունի մասնիկս՝ ան . զի եթէ վերցընես , լըման կըմնայ բառս՝ լուր : Այսպէս և բառս՝ կերպարան , ունի վերջը փակած այս մասնիկս՝ արան : այսպէս ձայնաւորել պէտք է և ածանցեալքն :

73 . Փաղառեալն է , որ առաջը և վերջը մէկտեղ փակած է մասնիկն . ինչպէս՝ առողջութիւն . դժկամոկ , անկերպարան , համարձակութիւն . եւն :

74 . Բառին առաջը փակող մասնիկքն՝ ասոնք են . ա , ամ . ան . ապ . զ . չ . տ . տժ . դժ . առ . ընդ . եւն :

75 . Բառին վերջը փակող մասնիկքն՝ ասոնք են . Ակ . անք , ուանք , արք , որք , ուրք , օք . ային , օր . ի , դի , անդի , ակի , էկի , ուհի , եղի , եմի , նի , անի , ստանի , ծի , ային , ունի , օնի , շի , ալի , ելի , ացի . իլ . ած , ուած . ակ , դակ , եակ , նակ , պանակ , ակ , ուակ , էկ , իկ , պարիկ , ոյկ , ուկ , դէհ . եղ , ող . իճ . ամ , եմ , իմ . այ , իայ , եայ , այ . ան , եան , ժեան , ման , կան , ական , ճան , պան , ստան , արան , էն , կէն , եղէն , րէն , ին , գին , կին , ային , ժին , ակն , ուտն , այն , ոյն , գոյն , իւն , ութիւն , ուն , օն . աղ . ուչ . ինջ , ունջ . աս , ոս , անոս . ատ , ճէտ , ահէտ , եղտ , ոտ , ծոտ , կոտ , լոտ , ատ , եստ , իստ , ուստ , ուտ , չուտ , օտ . ար , գար , թար , իր , ուոր . եանց , ոյ , անոց , ոց . ու , ածու , կու , ցու . աք . իք , այք , եայք , ինք , ոք . եւն :

76 . Ասոնց ամէնը՝ ինքնիրեն միայն աննշան մասնիկ են . ամմա՝ երբ որ ածանցին , նախադասից բառին նշանակութիւնը չկորսընցընելով՝ կերպ կերպ կըփոխեն : Ահա ներքի յաւելուածին մէջը յատուկ յատուկ ցըցընեմք , որ լաւ ձայնաւորես Այ շնորհօքն :

* * *

* *

Յաւելուած ։

Թէ ածանցական Մասնիկներն՝ քանի՞ տեսակ են ։

77. Բացասական են առաջը փակցող մասնիկքն (74), որ իրենց նախադասութիւնը չունողն կը ցըցընեն. ինչպէս՝ ակամայ, անբիծ, անիրաւ, ապօրէն, չպէտ, տգէտ, դժգոհ, դժկամակ. այսինքն կամք չունող, բիծ չունող, իրաւունք չունող, եւն ։ Այս մասնիկքս՝ —, ընդ, տե՛ս 'ի բառարանին ։

78. Վերջը փակցող մասնիկքն (75)՝ տասն և չորս տեսակ են. Նախնական. տեղական. գոյացական. տնկական. ունական. առաւելական. նուազական. թուական. պարունական. գործիքական. պաշտպանական. պակասական. վերացական. յարմարական ։ Այս տեսակներուն ոմին շատ մասնիկ ունի. ոմին քիչ. և մասնիկ կայ՝ որ քանի մի տեսակի կը վայլէ. և մասնիկ կայ՝ որ մէկ տեսակի կը վայլէ. ինչպէս կը տեսնաս յառաջըդ ։

79. Նախնականքն են, որ յառաջի եղած մարդուն անուանին փակչելով՝ ետքի եղածը կիմացընեն. և այս՝ սոյին անուանովն՝ այն սոյէն եղողը կը ցըցընէ. հօրը անուանովն՝ զաւակը կիմացընէ. վարդապետին անուանովն՝ աշակերտը կիմացնէ. ինչպէս՝ Իսրայելացի, եբրայեցի, արշակունի, արամեան, հայկազնեայ, մօրուքեան, Թոռնեայ ։ Սիմոնեան, փիլիպպեայ, սողոմոնեանց, սմբատունի ։ Քրիստոնեայ, պօղոսեան, պղատոնական, սաբելեցի, մանիքեցի, հերովդիանոս. այսինքն Իսրայէլի սոյէն, արշակայ սոյէն, Հայկի ազգէն, խորթ մայր, եւն ։ Սիմոնի որդին, սմբատին աղջիկը, եւն ։ Քրիստոսի աշակերտ, պղատոնի աշակերտ, եւն. ասոնք՝ ածական են ։ Ամմա՝ իգական մասնիկս՝ ուհի, հասարակ անուան ալ կը փակչի. ինչպէս՝ Իշխուհի, վկայուհի, որբուհի, եւն. որ թէ յատուկ անուն լինին՝ գոյական են. և թէ հասարակ՝ ածական են ։

Գ Տեղա

80. Տեղականքն են, որ տեղին անուանին փակչելով այն տեղի եղօղը նշանակեն. ինչպէս՝ Կոստանդնուպօլսեցի, վանեցի, վիրացի, պարսիկ, սարակինոս, միջերկրեայք, վանական, անապատաւոր, գեղջուկ, եւն. ասոնց ամէնքը՝ ածական են :

81. Գոյականքն են, որ իր նախատիպէն եղածը կը ցուցնեն. ինչպէս՝ Արծաթեղէն, պղնձեայ, երկաթի, քաղցրաւենի. զի Արծաթէ եղած, պղնձէ եղած. եւն. ասոնք՝ ածական են : Ամմա՝ մաշկեղէն, կտաւուտեղէն, գոյական են :

82. Տնկականքն են, որ բուսածին փակչելով անոր տունկը կիմացընեն. ինչպէս՝ Սալորենի, տանձի. զի Սալորի ֆիտան, տանձի ծառ : Ասոնց կը նմանին եւ՝ ածանցեալքս՝ Սարսով, ըժնիկ, մեղրոտ, գաւանիք, փշոտ, մորուտ, կոյծուտ, եւն. ասոնց ամէնքը՝ գոյական են :

83. Ունականքն են, որ իրեն նախատիպէն ունօղը, կամ ունեցածը կը նշանակեն. ինչպէս՝ Թեւաւոր, բազմաչեայ, չորքոտանի, ծարաւի, խելացի, գիտուն, գեղեցիկ, խոհեմ, մտերիմ, գթոծ, արժան, հաստատ, մոլոր, ուղղորդ, կարօտ, զգօն, Թօնօք, հեզաբարոյ, բորոտ, դժխոյով, խաղաղաւոր, արգասաւոր, մեծղի, կենդանի, նկարէն : Խնդրող, օգնական, պահնակ, տեսուչ՝ պատրուակ, բացորդ, փախստեայ, խաբեբայ, աղդոյ՝ անկարօղք. ասոնց ամէնքը՝ ածական են :

Կոչյակ, շրջանակ, ձեղջնակ, հիւսնակ, խորշխորշան, համբոյ, վարսամ, ուսուցիչ, ուղղեակ, իշխան. ասոնք գոյական են. Հիւսած, շինած, փորուածոյ, ձուլածոյ, կոփածոյ. ասոնք՝ միջակ են. որ պազի տեղ գոյական, եւ պազի տեղ ածական կըլլան :

Նոյ. եւ՝ Աստուածական, մարդկային, Ծննդեան, արեւելեան, կամուոյ, սերմանի, հայրենի, վաղեմի, յաւիտենի, երաւի, խաւարին, երեկորին, ագին, ահեկին. վեցամեան : Մերոյին, քոյին, իւրոյին, իմոյական, ինքնաւոր. ասոնց ամէնքը՝ ածական են :

Սարմնոյք, պատարագիք, լուցիկք, վաղորդայն,

երբ

երեկոյեայ՝ երեկոյի ․ և այսոքիկ գոյական են ․ որ կը նշանակեն՝ Թև ունօղ, շատ աչք ունօղ, չորս ոտք ունօղ, եւն ։ Խնդիրք ունօղ՝ կամ խնդրօղ, օգնօղ, պահօղ, եւն ։ Հիւսուածք ունօղ, կամ հիւսեալ, շինեալ, եւն ։ Մարմնոյ ունեցածը, մարդու ունեցածը, եւն ։

84 ․ Աւելականքն են, որ նախադասին նշանակութիւնը աւելի ցուցանեն ․ կամ զայն շատ սիրով ուզել՝ կամ անոր փափաքիլ իմացնելով ․ ինչպէս՝ Բարձրագոյն, ջերմագին, համեղ, ծաղկաւէտ, ցեցոտ, որդնոտ, ծաղկոտիկն, բերրի ։ Երկրածէտ, գինեձոն, ոխրաձոն, լեզուաւոր, նենգածոտ, որկորոյք՝ որկորեղոյք ։ Չիթոտ, մօրուտ, մեւելոտի, աղտեղի, աղուաղոտով ․ այսինքն շատ բարձր, շատ տաք, շատ համով, եւն ։ Պօղազի եասըրը, աւելի սիրով գինի ուզօղ, ոխոջը վերայ մարող, եւն ։ Աղտով՝ պուլաշմիշ եղած, չամուռի մէջ ընկած, եւն ․

և այսոց ամենքը՝ ածական են ։

85 ․ Այս ածանցեալքս՝ Աւագանի, ծակոտի, դրեհոն, վարժետոց, օրեր, մարդիկ, բազմոցոն, մանկտոեւոյք, այնչափ առաւել կ'ընեն նշանակութիւնը նախադասին, մինչև եղակի կերպիւն կը սեպվին յոգնակի ․ և այսոքիկ՝ գոյական են ։

86 ․ Նուաղականքն են, որ փակած բառը՝ պըզտիկ ըլլալ կ'իմացընեն ․ ինչպէս՝ Հայեկ, դըրքոյկ, որդեակ, նաւակ, գանձանակ, Ձայնիկ, սկնդուկ ․ այսինքն պըզտիկ հայ, պըզտիկ դիրք, եւն ։ Այսոնց նախադասն թէ գոյական է, իրենք ևս գոյական են ․ և թէ նախադասն ածական է, ածանցեալն ևս ածական է ։

87 ․ Թուականքն են, որ համրանքին մը բան, կամ ինչըլլալութիւնը կը նշանակեն ․ ինչպէս՝ Նախոյք, երկրորդ, չորեք, հինգերորդ, նախկին, վերջին, միով, հնգեով, վեցերեով, եօթնովի՝ եօթնեկի, քառապատիկ, երեքկին, ըմնեքին, տասնեքեան, մետասան ։ Ամենեքեան, բոլորեքին ․ այսոց ամենքը՝ ածական են ։

Պարու

9264-57/1223

88. Պարունակականքն են, որ փակածին՝ սըղընմէջ եղած, կամ պարփակիչ եղած տեղն, կամ ծածկողն կը ցըցընեն. ինչպէս՝ Հիւանդանոց, ծաղկոց, վարժատուն, սեխենոց, հացատուն, այգեատունք, դպրատուն, կախաղան, օթեւան, վարդենի. Գլխանոց, թիկնոց, վերարկու, ծածկոցք, ներքնոց, պատան, պատատանք, բազպան, կշտապանակ, տանիք։ Իբր Հիւանդներուն եղած տեղը, ծաղիկներուն կեցած տեղը. եւն. Գլուխը ծածկելիք, կռնակը ծածկելիք՝ ինչպէս է փիլոնն, եւն. ասոնք գոյական են։

89. Գործիքականքն են, որ նախատիպին նշանակուծը գործելու գործիքը՝ էնկեզ աւատանըլըխը կիմացընեն. ինչպէս՝ Խարտոց, կշեռք, խթան, նուագարան. փականք, տապակ, կոչնակ, ըմպանակ, խածանակ, գործի, գործիք, յեցուկ, պարզուք, ծնծղայ։ Հմայեկ, խաղալիկ. փակողակ, խրատուելիք՝ խրատուելով, ռմբըկէն. այսինքն՝ Խարտելու աւատանըլըխ, որ է՝ էյէ. կշռելու գործիքը, որ է թերազի, խանթար. խթելու՝ իբր մշտելու գործիքը, որ է մօտուր, եւն. ասոնք՝ գոյական են։

90. Պաշտպանականքն են, որ փակածին խըզմէթ ընողը կը նշանակեն. ինչպէս՝ Բաղնեպան, պարտիզպան, սայլորդ, ջրօրդ, ատապատանեակ, պատմուճակ. իբր Բաղնիքի խըզմէթ ընող, որ է թելլաք. պախչայի թիմար ընող, որ է պաղչէպան. առապայ քըշող, որ է առապաճի. Ջրին խըզմէթը ընող, որ է սէպիլճի, սախայ, սույոլճի, եւն. ասոնք՝ միջակ են։

91. Պակասականքն են, որ նախատիպին պակասածը կամ աւրածը կը ցըցընեն. ինչպէս՝ Ձեռնատ, քնատ, խելագար, ցաւագար, ախտաժէտ, այլն. իբր Ձեռքը պակսած, քունը պակսած, խելքը աւրած, այլը պակսած, եւն. ասոնք՝ ածական են։

92. Սերացականն է, որ ածանցեալն մինակ մըտօք կիմացուի. ինչպէս՝ Քահանայութիւն, ուկէր

կերպչութեան , շինութեան , ինքնութեան ։ Ա՞ճ հասցընէ՝ տրամաբանութեան մէջ լաւ կիմանաս ։ Ասոր նշանակութեան մօտ է և ածանցեալքս՝ Աձուածն արթնի , գովեստ , դղրդիւն , եռանդն , հայհոյանք , հանգիստ , հիւրոյթ , հրաժեշտ , մռունչ , սնունդ , սպոնդ , փախուստ ․ ասոնց ամէնքը՝ գոյական են ։

93․ Յարմարականքն են , որ փակածին նշանակութեան վայլածը , կամ ընկեր եղածը կը ցըցընէ ․ ինչպէս՝ Փիլոնցու , հոսանուտ , եղծական , պատժաւոր , մեծարոս , յարգի , անուղղոյ , յեղյեղուկ , վաղափոխիկ ։ Սորանորդք , կմբեթորդք , բոլորչի , կոյնթիք , բաժանորդք , ձայնորդք ։ Պիտոյ , վայելուչ , աւելորդ , ճանապարհորդք , ձախող , գեղապաշտ , այլանդակ , աղուէող ։ համեստ ։ Գոռոզանի , գոռոզնի , ամբարտաւանի ․ ասոնք՝ ածական են ․

Յաղթոտոնք , աւետոչէոյ , փոխարէն , այս երեքս՝ միջակ է ։ Դիպուած , ճաշոտ , փրկանք , հրատ , մատնի , լուսին , տեսիլ , հասար , կրօն , շնորհանք , խայտառաց , ժողովուրդք , մածուն , խորոց , կահոյք , պարոյգ , փորոց , տաշեղ , ընչոյք , ծունկք ․ ասոնք՝ գոյական են ։ Որ կիմացընեն՝ Փիլոնի վայելչը , սուլու՝ վազուկ , կամ եղծանելի , պատժելի , մեծարելի ․ ևն ։ Սորանի ձևի ուղղուն , կըմբէթի պէս ․ ևն ։ Բաժինի ընկեր , ձայնի ընկեր ։ Պէտք ըլլալու ուղղուն , ևն ։ Յաղթելու վայլած պախշիշը՝ որ է էօտիւլ ․ աւետելու պախշիշը՝ որ է մժտէլիք ․ ևն ։

94․ Պարզ մասնիկ և՝ փակած բառին նշանակութիւնը հիչ չեն փոխեր , նախադասութիւն և ածանցեալն՝ մէկ յարմարութիւն ունին ․ ինչպէս՝ շաղշապու , պաստուէրան , կերպարան , դաստառապան , վաշտակն , տխպար , մարմաջ , տոկուն , կիտառ , հեգենոյ , դիպաչ ։ Սոտորած , յիշատակ , ներբողեան , կուփինչ , քթքինջ , լալօն , խաբէոյթ , կարծիք , գինեբուք ։ Մրջոյն , ապրանք , ուրանք , հրէին ․ ասոնք՝ գոյական են ․ Աստուածոյ ը անձրևի ․ օտարոտի , նորոգ , վաստակոր ,

անյա

անյարիր , անտէրունջ , ամենայն , դուռչնտուրեոյ , կարծեօք , այսքանով . ասոնք՝ ածականք են . Ահա աչացու՝ ղաչացու , մէկ միտք են . այսպէս են պատուէր՝ պատուիրան , կերպ՝ կերպարան , եւն :

Նոյնպէս են և բառք՝ թմրուն՝ թմբրուն , բաժին՝ բարժին , կուսապաշտ՝ կուսաչաքիշտ , մարմաջ՝ մարմանջ , տղեղ՝ տգեղծ , ամբար՝ համբար , եւն :

95 . Պէտք է գիտնալ նաև՝ որ դերանուանէ ածանցեալքն՝ մերոյին , ինքնուն , եւն , կըսվին դերանուանական . և բայէ ածանցեալքն՝ բացորոն , փախստեայ , աճնաւոր , հրաժեշտ , հանդիպոյ , եւն , կըսվին բայածականք կամ բայանուանք (83 . 92 . եւն) :

96 . Երկրորդ՝ յատուկ անուանք ևս ունին մասնիկ . ինչպէս՝ Պաղարոս , ղազարէ , փարբակէս , գըրգորիս , սոփիա , եւն :

97 . Երրորդ՝ ամէն բառ վերջը ածանցված ժամանակն՝ մէկ կերպ չիմնար . պակըն կը փոխէ վերջի ձայնաւորը . ինչպէս՝ Պատուէր՝ պատուիրան , այգի՝ այգեստանի , խեղճ՝ ըղձական , լոյս՝ լուսաւոր , եւն . և պաղի բառ՝ կը կորսընցընէ վերջի ձայնաւորը . ինչպէս՝ Այժեամն՝ այժեմնիկ , ատեղն՝ ատղանի , խնդիր՝ խնդրանք , քուն՝ քնատ , աղտ՝ ըղտապան , եւն : Ասոնց շատը տե՛ս հոլովմունքին մէջը . գէթ՝ ինչ բառ որ պիտի փոխէ կամ կորսընցնէ վերջի ձայնաւորը , այն բառն՝ թէ ածանցվի թէ հոլովի և թէ բարդվի , մէկ կերպ կը փոխէ և կը կորսընցնէ . Այս յաւելուածս բոլոր՝ բառի գիտուն է . քերականութեան սովորելին յառաջ պէտք է ճանչնալ անունը՝ նախատիպ է , թէ ածանցեալ . ասոնք ևս ճանչնալն՝ աւելի՛ շահ է :

Հապա հիմայ մեզի շատ պէտք է ցըցընել միացած հետևմունքը անուանցն , որ է հոլովն և հոլովումն :

* * *
* *
*

Յօդուած. Գ ։

Թէ ինչ է հոլովն և հոլովումն, և քանի՞ ։

98. Հոլովն՝ պըտտուտ տալըր ըսել է. ամմա՝ քերականութեան մէջ հոլով ըսածնիս կիմացնէ մէկ անունին կերպ կերպ փոխուիլը՝ վերջը, առաջը, երկու ծայրը մէկ տեղ՝ այսպէս. Տուն. տունի. տունին. զտունին. զտուն. զտունէ. 'ի տունէ. 'ի տուն. 'ի տունի. ով տուն ։ Ահա այս փոփոխութիւնս՝ տասն կերպ եղաւ. անոր համար՝

99. Հոլովն տասն է. և կըսուին՝ Ուղղական, սեռական, գործիական, պարառական, հայցական, պատմական, սկըզբնական, տրական, ներգոյական, կոչական ։ Այս կերպ կերպ հոլովն՝ կը փոխէ և անունին նշանակած բանը՝ այսպէս ։

100. Ուղղական հոլովն՝ ուղիղ կը նշանակէ բանը ինքն շիտակ. ինչպէս՝ բերան, Թադէոս, անուանք, սեղանք, ևն.

101. Սեռականն՝ կիմացընէ այն բանին իր ունեցածը, վայլածը. ինչպէս՝ բերանոյ, Թադէոսի, անուանց, սեղանոց, ևն. Ահա երբ ըսես ԹԱԴԷՈՍԻ, Թադէոսն ինքն չե՛ս իմանար, հապա կիմանաս ԹԱԴԷՈՍԻՆ ունեցածը վայլածը. որ է ԹԱԴԷՈՍԻՆ ձեռքը, ԹԱԴԷՈՍԻՆ հայրը, գիրքը, խելքը, ևն ։

102. Գործիական հոլովն՝ կը ցըցնէ բանին գործիքի պէս՝ անով բան մի ընել. ինչպէս՝ բերանով, Թադէոսիւ, անուամբք, սեղանովք, ևն. Որ ԲԵՐԱՆՈՎ խօսիլ, ԲԵՐԱՆՈՎ կարդալ, ուտել, ևն ։

103. Պարառականն՝ կը նշանակէ բանին էթրաֆըլը չորս դին մէկ տեղ. ինչպէս՝ զբերանով, զԹադէոսիւ, զանուամբք, զսեղանովք, ևն ։

104. Հայցական հոլովն՝ կիմացընէ այն բանը ուզւած, կամ բան մի ըրած. ինչպէս՝ զբերան, զԹադէոս, զանուանս, զսեղանս, ևն ։ Այս հոլովն պաղի տեղ կը դըրուի առանց զային. և կըսուի ան-

որոշ

որոշ հայցական . ինչպէս՝ բերան , անուանս , ևն ։

105. Պատմականն՝ կը ցուցնէ այն բանին համար պատմած , ըսած . ինչպէս՝ զբերանոյ , զԹադէոսէ , զանուանց , զսեղանոց , ևն ։

106. Սկզբնական հոլովն՝ կիմացընէ այն բանէն սկսանիլը , ծագիլը , դուրս գալը . ինչպէս՝ ՚ի բերանոյ , ՚ի Թադէոսէ , յանուանց , ՚ի սեղանոց , ևն ։

107. Տրականն՝ կը նշանակէ դէպ ՚ի յայն շիտակ երթալու նայելու , կամ այն բանին տալու . և երկու կերպ է . Նախդրիւ տրական , վերջահոլով տրական ։

108. Նախդրիւ տրականն՝ նախդիրը ունի յառաջը . ինչպէս՝ ՚ի բերան , ցԹադէոս , յանուանս , առ սեղանս , ևն ։

109. Վերջահոլով տրականին՝ վերջը հոլոված է սեռականի պէս . ինչպէս՝ բերանոյ , Թադէոսի , անուանց , սեղանոց , ևն ։

110. Ներգոյականն՝ կը ցուցնէ այն բանին ներսը՝ մէջը . ինչպէս՝ ՚ի բերանի , ՚ի Թադէոս , յանուանս , ՚ի սեղանս , ևն ։

111. Կոչական հոլովն՝ կը կանչէ այն բանը . ինչպէս՝ ո՛վ բերան , ո՛ Թադէ , ո՛վ անուանք , ո՛վ սեղանք , ևն ։

Այս հասցընէ յերկրորդ հատորն . որ ասոնց ամէնը՝ համաձայնութեան մէջը կատարեալ ճանչնաս ։

112. Հոլովումնեն կերպ կերպ ծայրք սեռական և գործիական հոլովին՝ եզակին և յոգնակին մէջ տեղ . տե՛ս դիմացի աղիւսակը ։

113. Հոլովումն բաժանի յերկու՝ տարածական , առանձնական ։

114. Տարածականն՝ տարածուած փռուած ըսել է . և տասն կերպ է . ասոնց օրինակի առաջի գրերով կըկապվի այս բառս՝ ՏԱԲԱԾԱԿԱՆՔ ։

115. Առանձնականն՝ մինակ ըսել է . և վեց հատ է ։ Ասոնց ամենուն օրինակն և միջական անուանց հոլովումն կը գրենք կարգաւ յերեք գլուխն՝ տե՛ս , և լաւ սերտելով միտքդ պահէ՛ Ա. Յ շնորհօքն ։

ՀՈԼՈՎՄՈՒՆՔ

Տարածականք:

	Եզակի ·		Յոգնակի ·	
	Սեռա	Գործի	Սեռա	Գործի
Տառ՝	ի,	իւ ·	ից,	իւք :
Ազգ՝	ի,	աւ ·	աց,	օք :
Ռաբունի՝	ւոյ,	եաւ ·	եաց,	եօք :
Առիւծ՝	ու,	ու ·	ուց,	ուք :
Ծառ՝	ոյ,	ով ·	ոց,	ովք :
Աստղ՝	եղ,	եղբ ·	ղաց,	եղբք :
Կաթն՝	ին,	ամբ ·	անց,	ամբք :
Աղբիւր՝	եր,	երբ ·	երց,	երբք :
Նուռն՝	ան,	ամբ ·	անց,	ամբք :
Քորեբ՝	այ,	աւ :		

Առանձնականք:

	Եզակի ·		Յոգնակի ·	
	Սեռա	Գործի	Սեռա	Գործի
Հայր՝	հօր,	հարբ ·	հարց,	հարբք :
Տէր՝	տեառն,	րամբ ·	րանց,	րամբք :
Քոյր՝	քեռ,	քերբ ·	քերց,	քերբք :
Կին՝	կնոջ,	կնաւ ·	անց,	ամբք :
Գիւղ՝	գեղջ,	իւ ·	ից,	իւք :
Աւր՝	աւուր,	աւուրբ ·	աւուրց,	աւուրբք :

ԳԼՈՒԽ. Գ.

Թէ ինչպէս են հոլովմունք անուանց. և նախ՝ հոլովմանց Տարածականք.

Տարածական հոլովմունքն՝ տասն օրինակաւ տարածուած են շատ բառի. որ ամէն մէկ օրինակի վերայ՝ շատ անուն կը հոլովի. ըստ այս կարգաւ.

118. Առաջին հոլովումն՝ ի, իւ, ից, իւք.

Օրինակ՝

	Եզակի	Յոգնակի.
Ուղղական.	Տառ.	Տառք.
Սեռական.	Տառի.	Տառից.
Գործիական.	Տառիւ.	Տառիւք.
Պարառական.	զ Տառիւ.	զ Տառիւք.
Հայցական.	զ Տառ.	զ Տառս.
Պատմական.	զ Տառէ.	զ Տառից.
Միջնական.	՚ի Տառէ.	՚ի Տառից.
Տրական.	՚ի Տառ, տառի.	՚ի Տառս, տառից.
Ներգոյական.	՚ի Տառի.	՚ի Տառս.
Կոչական.	ով Տառ.	ով Տառք.

119. Այսպէս հոլովին շատ անուանք, որ ոչ կը փոխեն և ոչ կը կորսընցնեն վերջի ձայնաւորը. ինչպէս.

Առարկայ,	կայի,	յիւ.	առջինը դրած.
բառ,	բառի,	ռիւ.	ճառ. լուղէթ.
գայլ,	գայլի,	լիւ.	Եըրթըճը հայվան. ճանավար.
քահանայ,	նայի,	յիւ.	տէրտէր.
Աբեթ,	բեթի,	թիւ.	[illegible]
զգեստ,	գեստի,	տիւ.	[illegible]
Ալոէ,	ոէի,	էիւ.	[illegible]
քուէ,	քուէի,	էիւ.	ղուր [illegible]
Իժ,	իժի,	ժիւ.	[illegible] օձ.

Հրա

Հրանիւթ, նիւթի,	թիւ.	[illegible]:	
Ամբոխ,	բոխի,	խիւ.	Հալք · խալապալըղ:
Փող ·	փողի,	ղիւ.	պօրու · [illegible]:
Եփուստ,	փուստի,	տիւ.	[illegible]:
Որոտ,	րոտի,	տիւ.	[illegible]:
[illegible]գօտ ·	գօտի,	տիւ.	կուշագ · [illegible]:
Օղ,	օղի,	ղիւ.	[illegible]:

120. Ոմանք՝ կը փոխեն վերջի ձայնաւորը, այսպէս:

Աղէտ,	ղետի,	տիւ.	[illegible] · [illegible]:
Մողէս,	ղեսի,	սիւ.	Քէլէր · քէրտէնքէլէ:
Պարէն,	րենի,	նիւ.	[illegible] · [illegible]:
Ուռէջ,	ռեջի,	ջիւ.	[illegible] · [illegible]:
Քարտէզ,	տեզի,	զիւ.	[illegible] · [illegible] · [illegible]:
Իղձ,	ըղձի,	ձիւ.	[illegible] · Հասրէթ:
Նոյշ,	նուշի,	շիւ.	տաթլու · [illegible]:
Դիւրագոյն,	գունի,	նիւ.	չօք խօլայ:
Տարեցոյց,	ցուցի,	ցիւ.	[illegible]:

121. Ոմանք՝ կը կորսնցընեն վերջի ձայնաւորը, այսպէս:

Ատեան,	տենի,	նիւ.	Տիվան · մէճլիս:
Գեհեան,	հենի,	նիւ.	Ճէհէննէմ · [illegible]:
Լուսաղբեայց,	ղեցի,	ցիւ.	[illegible]:
Ամբիծ,	բծի,	ծիւ.	Լէքէսիզ · Թէմիզ:
Բարետիպ,	տպի,	պիւ.	[illegible] · [illegible]:
Սիրտ,	սրտի,	տիւ.	Եիւրէք · [illegible]:
Ակումբ,	կմբի,	բիւ.	[illegible]: [illegible]:
Անակուշտ,	կշտի,	տիւ.	[illegible]:
[illegible]օրեայ,	րէի,	րէիւ.	[illegible]:
Զժնեայ,	նէի,	նէիւ.	[illegible]:

122. Անեզականք (69)՝ միայն յոգնակի հոլովին. էնպէս:

[illegible]ք,	[illegible]ցից,	ցիւք.	[illegible]:
Վարսք ·	վարսից,	սիւք.	[illegible]:
Որձայք,	ձէից,	էիւք.	[illegible]:

[illegible],	ելից,	լովք ·	[illegible] ։
վայելք,	ելից,	լովք ·	[illegible] ։
Երկինք,	երկնից,	նիւք ·	կէօյ · սէմա ։
[illegible],	[illegible],	րիւք ·	[illegible] ։
Գահոյք,	հոյից,	յիւք ·	թախտ · թահտ ։
սառնոյցք,	նուցից,	ցիւք ·	պուզ ։
Աղօթք,	ղօթից,	թիւք ·	դուայ ։

123 · Յատուկք անուանք անցողականք (68)՝ մինակ եզակի հոլովին · և ատոնք՝ չփոխելով և չկորսնցնելով վերջին ձայնաւորը, այսպէս ։

Աննայ,	նայի,	յիւ ·	որ Սամուէլի մայրը ։
վահագն,	նի,	նիւ ·	քաջ թագաւոր հայոց ։
Պարեհ,	րեհի,	հիւ ·	հայոց դիւցազն դէպ ։
յաբեթ,	բեթի,	թիւ ·	Նոյի մեծ որդին ։
Դանիէլ,	էլի,	էլիւ ·	որ լուսաւորչի աշակերտը ։
մամբրէ,	րէի,	րէիւ ·	որ Խորենացւոյն աշակերտը ։
Գրիգոր,	գորի,	րիւ ·	որ Լուսաւորիչն ։
պետրոս,	րոսի,	սիւ ·	որ Առաքեալն ։
Ահարոն,	րոնի,	նիւ ·	քահանայապետ՝ Մովսէսի եղբայրը ։
սիօն,	օնի,	նիւ ·	երուսաղէմի լեռը ։
Աղուանք,	նից,	նիւք ·	աղուանները ։

124 · Փոխելով ։

Աբել,	բելի,	լիւ ·	Ադամայ երկրորդ որդին ։
կարէն,	րենի,	նիւ ·	հայոց որ իշխան մի ։
ներսէս,	սեսի,	սիւ ·	որ Հայրապետն հայոց ։
շահէն,	հենի,	նիւ ·	պարսից սպարապետը ։
ռուբէն,	բենի,	նիւ ·	հայոց թագաւորը ։

125 · Կորսնցնելով ։

Բարսեղ,	սղի,	սղիւ ·	որ հայրապետն կեսարիոյ ։
կիւրեղ,	րղի,	րղիւ ·	որ հայրապետն աղեքսանդրի ։
Մծբին,	ծբնի,	ծբնիւ ·	որ Յակոբն [illegible] [illegible] ՔՐԻ ։
գարեգին,	գնի,	գնիւ ·	որ իշխան հայոց ։
օշին,	օշնի,	նիւ ·	հայոց թագաւորը ։

Լևկ

126․ Երկրորդ հոլովումն՝ ի, աւ, աց, օք ։

Օրինակ՝

	Եզակի ։	Յոգնակի ։
Ուղ.	Ազգ․	Ազգք․
Սեռ.	Ազգի․	Ազգաց․
Գործ.	Ազգաւ․	Ազգօք․
Փոխ.	զԱզգաւ․	զԱզգօք․
Հայց.	զԱզգ․	զԱզգս․
Պատմ.	զԱզգէ․	զԱզգաց․
Սեկ.	յԱզգէ․	յԱզգաց․
Տրա.	յԱզգ, ազգի․	յԱզգս, ազգաց․
Ներ.	՚ի յԱզգի․	՚ի յԱզգս․
Կոչ.	ո՜վ Ազգ ։	ո՜վ Ազգք ։

127․ Այսպէս հոլովին շատ անուանք՝ որ փոխելով և որ կորուսանելով վերջին ձայնաւորը․ ինչպէս․

Աշխարհ,	խարհի,	հաւ․	աշխարք · տիւնեա ։
բարեկամ,	կամի,	մաւ․	[illegible] · տօստ ։
գաւառապան,	պանի,	նաւ․	պէյլէրպէյի ։ [illegible] ։
քաղաք,	քի,	քաւ․	քաղաք , շէհիր ։
Աշակերտ,	կերտի,	տաւ․	աշկերտ , չըրաք ,
հանճարեղ,	րեղի,	ղաւ․	խելացի , ֆէրասէթլի ։
նահապետ,	պետի,	տաւ․	ազգին գլուխը ։
Կորիզ,	րիզի,	զաւ․	[illegible] ։
տրապէզ,	պիզի,	զաւ․	սեղան · [illegible] ։
Առաջնորդ,	նորդի,	դաւ․	գլխաւոր , խըլաւուզ ։
Հռետոր,	տորի,	րաւ․	ճարտասան · [illegible] ։
օրիորդ,	որդի,	դաւ․	կոյս աղջիկ ։
Աշտառու,	առուի,	ռուաւ․	[illegible] ։
Եղջերու,	ջերուի,	ռուաւ․	կէյիկ ։
Թափօր,	փօրի,	րաւ․	[illegible] · ալայ ։

128․ Ասոնք՝ կը փոխեն վերջի ձայնաւորը, այսպէս ։

Աղէղ,	ղեղի,	ղաւ․	[illegible] ։
Հիմէն,	մենի,	նաւ․	[illegible] · [illegible] ։

Ապա

Ասպարէզ,	ըրիզի,	զաւ ·	աթ մէյտանի :
բարեակէր,	ակէրի,	րաւ ·	եօրքի ալըբօղ :
դէմ,	դիմի,	մաւ ·	եիւզ · ալին :
լուսեղէն,	ղինի,	նաւ ·	լուսաւէ եղած :
պատմնէշ,	նիշի,	շաւ ·	դիներէր · բաղլէյճ :
ապառաղէն,	ղինի,	նաւ ·	փիւր ալըրոհ :
հովիւ,	հովուի,	ուաւ ·	չօպան :
պտուղ,	տուղի,	ղաւ ·	ճէհէզ :
անդուր,	դուրի,	րաւ ·	ախուրեյեն · խորթնը ներքէ :

129 · Անունք՝ կը կորսընցընեն վերջի ձայնաւորը՝ այսպէս:

Անդեակ,	դեկի,	կաւ ·	պզրիկ բօտուր ·
պատառանեակ,	նեկի,	կաւ ·	կէնճ պալա · դէլիգանլը
անդրանիկ,	րանկի,	կաւ ·	տուղ ինէկ :
գեղեցիկ,	ղեցկի,	կաւ ·	ագէօր :
երաժիշտ,	ժշտի,	տաւ ·	սազ չալըճը · հանէնտէ :
Թարգմանիչ,	մանչի,	չաւ ·	Թէրճիման · հաւլիճըօղ :
կափարիչ,	փարչի,	չաւ ·	գափագ :
նորոգիչ,	րոգչի,	չաւ ·	Թազէլէյիճի օղ
Ջիլ,	ջլի,	ջլաւ ·	սինիր :
բազուկ,	բազկի,	կաւ ·	Բիլ · գօլ :
կնդրուկ,	դրկի,	կաւ ·	պուհուր · տօրըղէնք :
տեսուչ,	տեսչի,	չաւ ·	տեսօղ · նէօղչի :

130 · Յոգնականք :

Աչք,	աչաց,	չօք ·	կէօզ :
դրօսանք,	սանաց,	նօք ·	ակէր աէյլան :
պարծանք,	ծանաց,	նօք ·	էօյլէնմէ :
տուգանք,	գանաց,	նօք ·	ճէրէմէ · ձէզալէ :
փառք,	փառաց,	ռօք ·	Իֆթիխար :
խելք,	խելաց,	լօք ·	ագըլ :
ողջերք,	ջերաց,	րօք ·	ալին ալ խաբր · ալին :
Արհաւիրք,	հաւիրաց,	րօք ·	Քանձ չանի :
քիմք,	քմաց,	մօք ·	դամագ :
Արտասուք,	տուաց,	ուօք ·	գօզյաշը :

131. Յատուկք:

Արմենակ,	ակի,	կաւ:	ղօՀայրապետն:
Հայաստան,	տանի,	նաւ:	Հայոց երկիրն:
Բէեղզեբուղ,	բուղի,	ղաւ:	ակկարոնացւոց աստուածն:
զարեհ,	րեհի,	հաւ:	Հայոց թագաւոր մի:
մուշեղ,	շեղի,	ղաւ:	ոք զօրաւարաց ազգէն:
Երուսաղէմ,	ղեմի,	մաւ:	երուսաղէմ:
մաշտոց,	տոցի,	ցաւ:	նոյն Մեսրոբ:
Ալամանք,	մանաց,	նօք:	նեմչեանքն:
պարթեւք,	թեւաց,	թեւօք:	խորասանցիք:

132. Երրորդ հոլովումն՝ ւոյ, եաւ, եաց, եօք:

Օրինակ՝

	Եզակի:	Յոգնակի:
Ուղ.	Թագուհի:	Թագուհիք:
Սեռ.	Թագուհւոյ:	Թագուհեաց:
Գործ.	Թագուհեաւ:	Թագուհեօք:
Պատ.	զ Թագուհեաւ:	զ Թագուհեօք:
Հայց.	զ Թագուհի	զ Թագուհիս:
Պարառ.	զ Թագուհւոյ:	զ Թագուհեաց:
Բաց.	ի Թագուհւոյ:	ի Թագուհեաց:
Տրա.	ի Թագուհի, թագուհւոյ:	ի Թագուհիս: թագուհեաց:
Ներգ.	ի Թագուհւոջ:	ի Թագուհիս:
Կոչ.	ով Թագուհի:	ով Թագուհիք:

133. Նոյնպէս հոլովին շատ բազմավանկ անունք: որ վերջքն ունին ձայնաւորս՝ ի, փոխելով. ինչպէս.

Պատանի,	նւոյ,	նեաւ:	ըււլուր:
արծաթի,	թւոյ,	թեաւ:	արծաթե:
բարի,	րւոյ,	րեաւ:	աղէկ · ըարինք:
Արմաւենի,	նւոյ,	նեաւ:	խուրմայի ծառ:
եկեղեցի.	ցւոյ,	ցեաւ:	ժամ: ժողովարանք:
Նազելի,	լւոյ,	լեաւ:	գեօհելինկ · տղոմոյ:
պատուելի,	լւոյ,	լեաւ:	իշխելի:

սիրե

սիրելի,	լւոյ,	լեաւ.	սէվկիլու. սէվիլմիշ:
գոլորշի,	շւոյ,	շեաւ.	պուղի. տուման:
Նոճի,	ճւոյ,	ճեաւ.	սէլվի:
Արքունի,	նւոյ,	նեաւ.	պատիշահըն քարըսը. մէլիքէ:
իշխանուհի,	հւոյ,	հեաւ.	պէյ քարըսը. սուլթանէ:
տիրուհի,	հւոյ,	հեաւ.	խանըմ. հաթուն:

Բառք միավանկքս՝ գի, դի, թի, լի, ձի, ևն., և սոցին բաղադրեալն՝ այրուձի, ևն., հոլովին 'ի (144):

134. Այլ և անուանք, որ պաշի հոլովին՝ կը նմանին հինգերորդ հոլովման, այսպէս:

Այգի,	գւոյ,	գւով.	գեաց,	գւովք.	պաղչէ. պաղ:
կաշի,	շւոյ,	շւով.			քէօշէ. տէրի:
հոգի,	գւոյ,	գւով.	գւոց,	գւովք.	ճան:
որդի,	դւոյ,	դւով.	դւոց,	դւովք.	էվլատ. օղուլ:
տարի,	րւոյ,	րւով.	րւոջէ.		եըլ:
տէրունի,	նւոյ,	նւով.	նեաց,	նւովք.	Տ. Ձ երկիրի:
փոշի,	շւոյ,	շւով.	շեաց,	շւովք.	թօզ:

135. Անեզականք:

Ալիք,	լեաց,	լեօք.	տալղալար. տէնիզին մօճու:
երախտիք,	տեաց,	տեօք.	իյիլիք պիլմէ. էյլիք:
լանջիք,	լեաց,	լեօք.	անկօսնէսը:
կոնթիք,	թեաց,	թեօք.	խասըր:
պարտիք,	տեաց,	տեօք.	պօրճլար. պօրճ:
Աջեայք,	ջեայց,	ջեօք.	սաղ տիրսէկլէրը:
Միջերկրեայք,	րեայց,	րեօք.	աքտէնիզ:

136. Յատուկք:

Արջնի,	նւոյ,	նւով.	խալքըն տի է.
Գառնի,	նւոյ,	նւով.	քաղաք տի է:
Որմի,	մւոյ,	մւով.	քաղաք է ջլխոյ երկիրն:
Տուտի,	տւոյ,	տւով.	տաղըստանը երկիրը:
Հայաստանեայք,	եայց՝ եաց,	եօք.	Հայաստան երկիրները:
Հայկազնեայք,	եայց՝ եաց,	եօք.	Հայոց ազգը:

137. Չորրորդ Հոլովումն՝ ու, ու, ուց, ուք:

Օրինակ՝

	Եզակի:	Յոգնակի:
Ուղ.	Առիւծ.	Առիւծք.
Սեռ.	Առիւծու.	Առիւծուց.
Դարձ.	Առիւծու, ով.	Առիւծուք.
Պար.	զԱռիւծու, ով.	զԱռիւծուք.
Հայց.	զԱռիւծ.	զԱռիւծս.
Պատմ.	զԱռիւծէ.	զԱռիւծուց.
Անջ.	յԱռիւծէ.	յԱռիւծուց.
Տրա.	յԱռիւծ, առիւծու.	յԱռիւծս, առիւծուց.
Ներ.	յԱռիւծու.	յԱռիւծս.
Կոչ.	ովԱռիւծ:	ովԱռիւծք:

138. Այսպէս հոլովին բազում անուանք՝ չփոխելով և չկորսընցնելով. ինչպէս:

Այծ,	ծու,	ծու.		ոծ. քէչի:
դաս,	սու,	սու.		սըրա. դասդէն:
ծախ,	խու,	խու.		Բէչէֆ. խարճ.
Նաւ,	ւու,	ւու.		կէմի:
Զգեստ,	ստու,	ստու.		հալըսա. էսվապ:
Ծոմ,	մու,	մու.		օրուչ:
որթ,	թու,	թու.		հորթ. տանայ,
ուլ,	լու,	լու.		չէփիչ:
Պատուաստ,	ստու,	ստու.		աշըլամա:
Զարդ,	դու,	դու,	դուէ.	զարդարանք:
խրատ,	տու,	տու,	տուէ.	նասահաթ. էօյիւտ:
Նախանձ,	ձու,	ձու,	ձուէ.	քըսքանձ. հասէթ:
ծաղս,	սու,	սու,	սուէ.	կիւլիւշ:

139. Փոխելով:

Աղուէս,	ուեսու,	ուէսու.	թիլքի:
զէն,	զինու,	նու.	սիլահ.
ինձ,	ընձու,	ձու.	գափլան:

շէն ·	շինու ·	նու ·	շէնլիկ ·
քէն ·	քինու ·	նու ·	խուրէշ ։

140 · Նորուսանելով ։

Ծաղր ·	ղու ·	ղու ·	երեւելի ուրախութե ։
ծամր ·	նու ·	նու ·	ծանօթը · աղբը ։
ցուլ ·	ցլու ·	ցլու ·	պատաղոց ։
քաղցր ·	ցու ·	ցու ·	անուշ ։

141 · Ընեզակամք ։

Ըարք ·	րուց ·	րուք ·	Բողջէնը ·
պարտք ·	տուց ·	տուք ·	պարտիք · պօրճ ։
վարք ·	րուց ·	րուք ·	երթեւան ·
բովք ·	վուց ·	վուք ·	խուլճիկ օծանի ·

142 · Ծաստուկք ։

Աշխապար ·	րու ·	րու ·	աՀարունի արքին ·
Թովմաս ·	սու ·	սու ·	Առաքելոյ Քրի ։
Լիբանան ·	նու ·	նու ·	ափրըշէ տողը ։
Ղազար ·	րու ·	րու ·	բարեկամ Քրի ։
յովնան ·	նու ·	նու ·	մարգարէն է ։
փառան ·	նու ·	նու ·	ուրացխօսանի չէ օղէ ։
Յովհաննէս ·	նու ·	նու ·	յօհաննէս ուանուանընէնքը ։

143 · Հինգերորդ Հոլովումն՝ ոյ · ով · ոց · ովք ։

Օրինակ՝

	Եզակի ·	Յոգնակի ։
Ուղ ·	Ծառ ·	Ծառք ·
Սեռ ·	Ծառոյ ·	Ծառոց ·
Գործ ·	Ծառով ·	Ծառովք ·
Պար ·	զԾառով ·	զԾառովք ·
Հայց ·	զԾառ ·	զԾառս ·
Պատմ ·	զԾառոյ ·	զԾառոց ·
Ներգ ·	ի Ծառոյ ·	ի Ծառոց ·

Տրո.

Տրակ. 'ի Ծառա, ծառայ. 'ի Ծառաս. ծառաց.
Ըներ. 'ի Ծառայէ. 'ի Ծառաս.
Կոչ. ո՛վ Ծառա։ ո՛վ Ծառայք։

144. Այսպէս հոլովին բազում անուանք՝ առանց փոփոխման և կորուսման ․ ինչպէս։

Արծաթ,	ծաթոյ,	թով.	կիւմիւշ։
արմաւ,	մաւոյ,	ւով.	խուրմայ։
բարբառ,	բառոյ,	ռով.	խօսք. սէօզ։ սէս։
գայլ,	գայլոյ,	լով.	կուրդ ․ [illegible]։
ցաւ,	ցաւոյ,	ւով.	աղրը ․ աճըրը։
գետ,	գետոյ,	տով.	չայ ․ ըրմախ։
ցեց,	ցեցոյ,	ցով.	կիւվէ։
Թել,	թելոյ,	լով.	խայթան ․ կօղ։
Ձև,	ձևոյ,	ւով.	պիչիմ ․ էնտամ։
Այրուձի,	ձիոյ,	ձիով.	սիւվարի ․ աթլը։
գի,	գիոյ,	գիով.	արդըճ աղաճը։
դի,	դիոյ,	դիով.	լէշ. ճէսէտ։
Աղիւս,	ղիւսոյ,	սով.	թօղլայ ․ քէրփիճ։
իւղ,	իւղոյ,	ղո.	եաղ։
Նիւթ,	նիւթոյ,	թով.	[illegible] ։ մատտէ։
Գործ,	գործոյ,	ծով.	իշ. [illegible]։
որթ,	որթոյ,	թով.	ասմայ խաղող աղը։
փող,	փողոյ,	ղով.	պօրու ․ [illegible]։
Բու,	բուոյ,	ւով.	պայղուշ։
ցու,	ցուոյ,	ւով.	[illegible]։
Ամօթ,	մօթոյ,	թով.	այըպ. ար. ըրզ։
օդ,	օդոյ,	դով.	հավայ։

145. Փոփոխմամբ։

Կէս,	կիսոյ,	սով.	կէս. եարըմ։
սէր,	սիրոյ,	րով.	սէվ. մուհապպէթ. (68)
Անիւ,	անուոյ,	ուով.	թէքէրլէկ. [illegible]։
Թիւ,	թուոյ,	ուով.	հէսապ. սայը։
բոյն,	բունոյ,	նով.	եուվայ։
յոյս,	յուսոյ,	սով.	ումիտ։ (68)

ունոյ

ունդք , ընդոյ , դով · հասնար՝ նօհուտ , աւագ են ։

146 · Սորուսմամբ ։

Կոմեալ ,	մելոյ ,	լով ·	գոմըլմիշ · եօլիւմիւշ ։
Հանդերձեալ ,	ձելոյ ,	լով ·	հազըր եղած ։ գալէջէք ։
ուղեղ ,	ուղղոյ ,	ղով ·	բէյին · մէյին ։
Աճայրն ,	այնոյ ,	նով ·	Ա̄յ թաւանշուլիս ։
հին ,	հնոյ ,	հնով ·	էսկի ։
վերջին ,	վերջնոյ ,	նով ·	էախիրը ։
Ածուխ ,	ածխոյ ,	խով ·	քէօմիւր ։
դանգուր ,	դանգրոյ ,	դրով ·	խըվըրճըխ սաչ ։
զգայուն ,	զգայնոյ ,	նով ·	հիսսալու · դույղուն ։
իմաստուն ,	տնոյ ,	տնով ·	իւլէմայը · արիֆ ։
ռումբ ,	ռմբոյ ,	բով ·	կիւլլէ ։
սուրբ ,	սրբոյ ,	բով ·	պէքիզ ։

Հուր , հրոյ , հրով՝ հուրբ · հրովք՝ հուրբք · ատէշ · ալէվ

Ջուր , ջրոյ , ջրով՝ ջուրբ · ջրովք՝ ջուրբք · սու · սույ ։

Ասոնց պաշխին՝ ներգոյականը կ'ըլլայ՝ ում , այսպէս՝ 'ի հանդերձելում , 'ի վերջնում · են ։

147 · Անեզականք ։

Հաւատք ,	տոց ,	տովք ·	ինան · իման ։
պահք ,	հոց ,	հովք ·	օրուճ · փէհրիզ ։
սեամք ,	սեմոց ,	մովք ·	գափու էշիկ ։
կուրծք ,	կրծոց ,	ծովք ·	կէօքս ։
տուրք ·	տրոց ,	տրովք ·	պաղըշլըխ ։ վէրկի ։

148 · Յատուկք ։

Սիս ,	սըսոյ ,	սով ·	քասապա է ։
զարմանդուխտ ,	դխտոյ ,	տով ·	պիր խաթունուն ատըտըր ։
Թաթուլ ,	թաթլոյ ,	լով ·	իքի մէլէքզատէլէրին ատլարըտըր
շահանդուխտ ,	դխտոյ ,	տով ·	իքի շահզատէ խաթունլարըն ատլարը
շապուհ ,	շապհոյ ,	հով ·	ատշահ խաթունլարըն ատըտըր ։
Հայք ,	հայոց ,	յովք ·	Միր ատըր · ատլըխտըր ։
տայք ,	տայոց ,	յովք ·	ախըլցըխաջիք ։

Սեցե

149. Վեցերորդ հոլովումն՝ եղ, եղբ, ղաց, եղբք։

Օրինակ՝

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Աստղ.	Աստեղք.
Սեռ.	Աստեղ.	Աստեղաց.
Գործ.	Աստեղբ.	Աստեղբք, ղօք.
Պար.	զԱստեղբ.	զԱստեղբք, ղօք.
Հայց.	զԱստղ.	զԱստեղս.
Պատմ.	զԱստեղէ.	զԱստեղաց.
Ներգ.	յԱստեղէ.	յԱստեղաց.
Տրո.	յԱստղ, աստեղ.	յԱստեղս, աստեղաց.
Ընդ.	յԱստեղ.	յԱստեղս.
Կոչ.	ովԱստղ։	ովԱստեղք։

150. Նոյնպէս հոլովին քանի մի անուանք, որ վերջին ունին տառս՝ ղ, բաղաձայնի հետ կցեալ. ինչպէս։

Մնդղ ,	դեղ,	դեղբ.	ախոյախոյոյ։
արկղ ,	կեղ,	կեղբ.	սընտուկ։
եստղ ,	եստեղ,	տեղբ.	տեղ . եկր։
ըմբռնեստղ,	եստեղ,	տեղբ.	բռնանելու տեղ։
կոթղ ,	կոթեղ,	թեղբ.	կոթ . սոփ։
կոճղ ,	ճեղ,	ճեղբ.	փետէկակ . բռօճուղ։
ոստղ ,	տեղ,	տեղբ.	ճօփաւ։
փոցղ ,	ցեղ,	ցեղբ.	գօտափան բառարդը։
կուպղ ,	կուպեղ,	պեղբ.	կտտով . փէշերո։

151. Նորուսմամբ։

Ճերդղ կամ շինդղ,	շղեղ.	դեղբ.	խոխոն . չափաւոր։
սիկղ ,	սկեղ,	սկեղբ.	ղօղաթոյ։ չափս տրամ։
սինկղ ,	սնկեղ,	կեղբ.	Ջերշան . գաւանոռաղ։
սկուստղ ,	սկստեղ,	տեղբ.	թեփոր։

Եօթն

152 · Յօթներորդ Հոլովումն՝ ին, ամբ, անց, ամբք:

Օրինակ՝

	Եզակի :	Յոգնակի :
Ուղ.	Կաթն.	Կաթինք.
Սեռ.	Կաթին.	Կաթանց.
Գործ.	Կաթամբ.	Կաթամբք.
Պար.	զԿաթամբ.	զԿաթամբք.
Հայց.	զԿաթն.	զԿաթինս.
Պատմ.	զԿաթանէ.	զԿաթանց.
Ներգ.	ի Կաթանէ.	ի Կաթանց.
Տրա.	ցԿաթն, կաթին.	ը Կաթինս, կաթանց.
Ներ.	ի Կաթին.	ի Կաթինս.
Կոչ.	ով Կաթն:	ով Կաթինք:

153 · Այսպէս հոլովին և անուանքս :

Գառն, ռին, ռամբ, ռանէ · ղուզի:
Խաշն, շին, շամբ, շանէ · ոչխարըներ:
Բեռն, ռին, ռամբ, ռանէ · եուք:
Եզն, եզին, զամբ, զանէ · էօքիւզ:
Եղն, եղին, ղամբ, ղանէ · դիշի գէյիկ:
Նեռն, ռին, ռամբ, ռանէ · Նեռն · Դէճճալը:
Ողն, ողին, ղամբ, ղանէ · կըռտանոկը:
Ազն, ազին, զամբ, զնէ · սօյ:
Անձն, ձին, ձամբ, ձնէ · կէօվտէ: հօգի:
Դաշն, շին, շամբ, շնէ · [illegible]:
Դառն, ռին, ռամբ, ռնէ · [illegible] · աճը:
Սառն, ռին, ռամբ, ռնէ · պուզ:
Արմն, արմին, մամբ, մնէ · մունք · քէօք:
Ծովափն, փին, փամբ, փնէ · փունք · Ծովի քէնարը:
Հարսն, սին, սամբ, սնէ · սունք · կէլին:
Մասն, սին, սամբ, սնէ · սունք · փայ: հիսսէ:
Մատն, տին, տամբ, տնէ · տունք · պարմախ:
Աստաշխն, խին, խամբ, խնէ · խունք · պոստանջը:
Լեառն, լերին, րամբ, լեռնէ · րինք · տաղ:

154. Ութերորդ հոլովումն՝ եր, երբ, երց, երբք:

Օրինակ՝

	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ուղ.	Աղբիւր.	Աղբերք,	աղբիւրք.
Սեռ.	Աղբեր.	Աղբերց,	աղբերաց.
Գործ.	Աղբերբ, րաւ.	Աղբերբք,	աղբերօք.
Պար.	զԱղբերբ, րաւ.	զԱղբերբք,	զաղբերօք.
Հայց.	զԱղբիւր.	զԱղբերս,	զաղբիւրս.
Պատմ.	զԱղբերէ.	զԱղբերց,	զաղբերաց.
Սկզբ.	յԱղբերէ.	յԱղբերց,	յաղբերաց.
Տր.	յԱղբիւր, աղբեր.	յԱղբերս,	յաղբիւրս.
		Աղբերց,	աղբերաց.
Ներ.	յԱղբեր.	ի յԱղբերս,	յաղբիւրս.
Կոչ.	ով Աղբիւր:	ով Աղբերք,	աղբիւրք.

155. Նոյնպէս հոլովին և անուանքս՝ անփոփոխ և անկորուստ. ինչպէս:

Ազդր,	դեր,	դերբ,	դերէ.	պուտ. խալչայ:
ասր,	սեր,	սերբ,	սերէ.	բուրդ. խաւ:
Թատր,	տեր,	տերբ,	տերէ.	խաղի տեղ:
կայսր,	սեր,	սերբ,	սերէ.	հիւնքեար:
վաղր,	ղեր,	ղերբ,	ղերէ.	ամբեր:
տագր,	գեր,	գերբ,	գերէ.	գայըն:
ոսկր,	կեր,	կերբ,	կերէ.	քէմիք:
դուստր,	տեր,	տերբ,	տերէ.	մանչ ղալանչ:
Համր,	մեր,	մերբ,	մրէ.	մունձ. տիլսիզ:
մախր,	խեր,	խերբ,	խրէ.	չըրփայ:
սակր,	կեր,	կերբ,	կրէ.	երկան փալթայ:
սանտր,	տեր,	տերբ,	տրէ.	տարաք:
վագր,	գեր,	գերբ,	գրէ.	գափլան մի է:
եզր,	եզեր,	զերբ,	զրէ.	ծայր. քենար:

156. Փոփոխմամբ։

Ալիւր, լեր, լերբ. լերք՝ լիւրք. ուն։
եղջիւր, ջեր, ջերբ. ջերք՝ ջիւրք. պօյնուզ։ ուճ։

157. Կորուստմամբ։

Լինստր, լնստեր, տերբ, տերց. ոչխարին միսը։
լիտր, լտեր, տերբ, տերց. չափ է. 144 դրամ։
կղմինտր, մնտեր, տերբք, մնտրց. թուղլայ։ քէրէմիտ։
դուստր, դստեր, տերբք, դստերց. աղջիկ զաւակ։

158. Իններորդ Հոլովումն՝ ան, ամբ, անց, ամբք։

Օրինակ՝

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ.	Նուռն.	Նուռնք.
Սեռ.	Նռան.	Նռանց.
Գործ.	Նռամբ.	Նռամբք.
Պար.	զՆռամբ.	զՆռամբք.
Հայց.	զՆուռն.	զՆուռնս.
Պատմ.	զՆռանէ.	զՆռանց.
Անջէ.	՚ի Նռանէ.	՚ի Նռանց.
Տրա,	՚ի Նուռն, նռան.	՚ի Նուռնս, նռանց.
Ներ.	՚ի Նռան.	՚ի Նուռնս.
Կոչ.	ով Նուռն.	ով Նուռնք։

159. Այսպէս հոլովին անուանքս՝ անփոփոխ և անկորուստ. ինչպէս։

Ակն,	ական,	կամբ.	աչք։ չէշմէլէր։
գագաթն,	թան,	թամբ.	թէփէ. գաֆա։
կայծակն,	կան,	կամբ.	եըլտըրըմ։ չըրան. քէօզ։
Աղեղն,	ղան,	ղամբ.	եայ։
Ձմեռն,	ռան,	ռամբ.	ձմեռ. գըշ։
Թիկն,	կան,	կամբ.	կըռնակ. սըրթ. արգայ։
Հիմն,	ման,	մամբ.	թէմէլ։
Հիւսն,	սան,	սամբ.	տիւլկէր. տօղրամաճը։

Գորտն , տան , տամբ · ղուրբաղայ ·
ուղեղն · ղան , ղամբ · [illegible] ·
Անուն , ուան , ուամբ , ուանք · ատ · իսմ :
Հոմանուն , ուան , ուամբ · ուանք · ատաշ :
ուլն , ուլան , լամբ · չէփիճ · քէչինին եավրուսու :

160 · Փոփոխմամբ :

Ջայլամն , լեման , մամբ · տէվէ ղուշու ·
փայծեղն , ծեղան , ղամբ · տալաղը :
եղեգն , ղեգան , ղամբ · ղամիշ ·
Մաղիւ , ղուեան , ղուեամբ , ղուէ · [illegible] ·
տիւ , տուընջեան , ջեամբ , ջենք · ցորեկ :
Ոլոռն , ոլեռան , ռամբ · ոլոռ · [illegible] ·
պուտայն , պուտան , տամբ · ղըրտաղ · չէօմլէկ :

161 · Կորուսմամբ ·

Աղեամն , ղեման , մամբ · խըրաաղը :
ծիծառն , ծիծռան , ռամբ · ծիծեռնակն · խըրլանղըճ
Ասեղն , ասղան , ղամբ · ասեղ · իյնէ :
Թիթեռն , թռան , ռամբ · քէփէնէք :
Աղջիկն · ջկան · կամբ · աղջիկ :
սկիզբն , սկզբան , բամբ · առաջի ծայրը · էվվէլ :
քիրտն , քրտան , տամբ · քրտինք · թէր :
Գարուն , գարնան , նամբ · իլք պահար :
դուռն , դրան , դրամբ · դուռ · գափու :
ձուկն · ձկան , ձկամբ · պալըղ :
տուն , տան , տամբ · էվ :
Արիութիւն , թեան , թեամբ , թենք · [illegible] ·
Նեղութիւն , թեան , թեամբ , թենք · տարլըղ · էզիէթ ·
քերականութիւն , թեան , թեամբ , թենք · սարֆ :
Անկիւն , կեան , կեամբ , կեանք · քէօշէ ·
Կորիւն , րեան , րեամբ , րեանք · էնիք · ղոչա ·
Հանգիստ , գստեան , ամբ , տենք · ռահաթլը · հուզուր ·
տեսիլ , սլեան , լեամբ , լենք · [illegible] ·
Արիւն , րեան , րեամբ , րենք · արիւն · գան :
գալուստ , լստեան , ստեամբ , ստենք · գալը · կէլիշ ·

ծնունդ

ծնունդ, ծննդեան, դեամբ, դենէ · ծնունդը · պտուղը ·

162 · Անեզականք ·

Սիւնիանք ,	նիանց ,	ամբք ·	իրէք մանկունքը ։
Մամիկոնեանք ,	եանց ,	եամբք ·	մամիկոնին տղէքը ։
ստինք ,	ստեանց ,	ստեամբք ·	ծիծ ։
Երիկամունք ,	մանց ,	մամբք ·	պէօպրէկ ։
Իրաւունք ,	ւանց ,	ւամբք ·	հաքը · չէրէ ։
Ձգունք ,	ձգանց ,	ձգամբք ·	ճահըլ · խույրէթ · ղըօռ ։

163 · Յատուկք ·

Աստղիկ ,	աստղկան ,	կամբ ·	նոյն աստղիկը ։
յուսիկ ,	յուսկան ,	կամբ ·	որ Վրթանիսի որդին ·
սաթենիկ ,	թենկան ,	կամբ ·	ձեր արտաշիսի թագուհին ·
վարդանեանք	նանց ,	նամբք ·	որ վարդանայ ընկերք ·

164 · Տասներորդ հոլովումն՝ այ , աւ ·

Օրինակ՝

Եզական ·

Ուղ ·	՛Քորեր ·
Սեռ ·	՛Քորերայ ·
Գործ ·	՛Քորերաւ ·
Պար ·	զ՛Քորերաւ ·
Հայց ·	զ՛Քորեր ·
Պատմ ·	զ՛Քորերայ ·
Ներք ·	ի՛Քորերայ ·
Տր ·	առ՛Քորեր , քորերայ ·
Ներգ ·	ի՛Քորեր ·
Կոչ ·	ո՜վ՛Քորեր ։

165 · Այսպէս հոլովին բազում յատուկ անուանք՝ անփոփոխ և անկորուստ · ինչպէս ·

Ադամ ,	մայ ,	մաւ ·	առաջին մարդը ։
Արմենակ ,	կայ ,	կաւ ·	հայկին տղայն ։
Հայկ ,	կայ ,	կաւ ·	հայոց մեծ պապն ։

Նեմ

Նոյեմզար,	րայ,	րաւ.	Նոյ նահապետին կնիկը:
Շահան,	նայ,	նաւ.	ձիոց հոլքին եղբօյրը:
սմբատ,	տայ,	տաւ.	մի թագաւոր հայոց:
առփխա,	խայ,	խաւ.	մի լուսաւորչի աշակերտացն:
վահրամ,	մայ,	մաւ.	ձիոց հոլքին [illegible]:
Յովթեր,	րայ,	րաւ.	[illegible] կնիկը:
պերճ,	ճայ,	ճաւ.	հայկի սօյին նահապետը:
փառանձեմ,	մայ,	մաւ.	գնէլայ կնիկը:
Արմայիս,	սայ,	սաւ.	հայկայ թոռան:
սենեքերիմ,	մայ,	մաւ.	հայոց թագաւոր ի վան:
տարպայլիճ,	ճայ,	ճաւ.	[illegible] իշխանին թոռան:
գիւտ,	տայ,	տաւ.	հայոց կաթողիկոս մի:
Ատոմ,	մայ,	մաւ.	մի իշխան հայոց:
զենոբ,	բայ,	բաւ.	մի լուսաւորչի աշակերտը:
մեսրովբ,	բայ,	բաւ.	մին մարգար՝ որ գիրը գտաւ:
Արբուան,	նայ,	նաւ.	հայկի սօյին նահապետը:
սուր,	րայ,	րաւ.	[illegible] մի է:
մատօն,	նայ,	նաւ.	կէօղ մի է:
պօղ,	ղայ,	ղաւ.	մի ճգնաւոր մի է:

166. Փոխարկմամբ:

Գնէլ,	նէլայ,	լաւ.	[illegible] թ̅գ̅ րի թագաւորին ազգայն
Հռիփսիմէ,	մեայ,	մեաւ.	մի կոյս՝ թ̅գ̅-րի սօյէ:
ողոհէ,	հեայ,	հեաւ.	մի լուսաւորչին մօյրը:
սուրէն,	րենայ,	նաւ.	մի լուսաւորչի եղբօյրը:
տիւրիկէ,	կեայ,	կեաւ.	տիգրին քաղաքը:
փեփրոնէ,	նեայ,	նեաւ.	մի կոյս մի է:
Լասայլ,	յեայ,	յեաւ.	[illegible] մարգարէին:
Թեկղի,	ղեայ,	ղեաւ.	[illegible] պօղոսին:
Հեղի,	ղեայ,	ղեաւ.	[illegible] մի:
Անուշ,	նուշայ,	շաւ.	[illegible] կնիկը:
պարոյր,	րոյրայ,	րաւ.	առաջին թագաւոր հայոց:

167. Կորուսմամբ:

Համայեակ,	յեկայ,	կաւ.	մի իշխան հայոց:
Ամիր,	ամիրայ,	րաւ.	[illegible]:

Գագիկ, Գագկայ, կաւ. Թագաւոր հայոց:
Գառնիկ, նկայ, նկաւ. Ճգնաւոր մի է:
Թոռնիկ, նկայ, նկաւ. Իշխան հայոց:
Մօրիկ, Մօրկայ, կաւ. Հռոմայ կայսր՝ հայ ազգաւ:
Օգոստոս, ստեայ, եաւ. Հռոմայ կայսր:

163. Տե՛ս եւ յատուկքս:

Աքաբ, բու, բաւ. [illegible] իսրայէլացւոց թգւր:
Աբրահամ, մու, մաւ. Աբրահամ նահապետը:
Միւռոլին, նոյ, նաւ. [illegible] քաղաքը:
[illegible], նոյ, նաւ. Երուսաղէմի [illegible]:
Արշակաւան, նու՝ նի, նաւ. քաղաք մի է:
Թադէոս, դէու՝ դէի, դէիւ. Առաքեալ հայոց:
Բասրա, րայ՝ րայի, րայիւ. պարսից քաղաքը:
Դաւիթ, ւթայ՝ թի, թիւ. հայոց թգւր՝ ի [illegible]:
Երեմիա, միայ՝ միայի, այիւ. մարգարէն:
Մուշեղ, շեղայ՝ շեղի, ղաւ. հայոց զօրաց սպարապետ:
Սիկիլիա, լիայ՝ լիոյ, լիաւ. Իտալիոյ կղզիներէն:
Բերիա, րիայ՝ րիոյ, րիաւ. յունաց քաղաքը:
Գաղղիա, ղիայ՝ ղիոյ, ղիաւ. Ֆրանկաց վիլայէթը:
Կիլիկիա, կիայ՝ կիոյ, կիաւ. Խարամանլին:
Նիկիա, կիայ՝ կիոյ, կիաւ. Իզնիկ, չինիճիլիք:
Տրոյիա, յիայ՝ յիոյ, յիաւ. Էսկի ստամպօլ:
Աշոտ, տայ՝ տոյ, տաւ. Թագաւոր հայոց:
Տարօն, նայ՝ նոյ, նաւ. Մշոյ երկիրը:
Արճէշ, ճիշոյ՝ շու, շաւ. քաղաք է:
Բաղէշ, ղիշոյ՝ շու, շաւ. Պիթլիզ:
Դամերկէժ, րկժոյ՝ ժու, ժաւ. [illegible]:
Յասոնէ, նայ, նաւ. նի, նիւ. [illegible]:
Սիդոն, նայ, նաւ. նի, նիւ. քաղաք է:
Աստարովթնէ, նեայ, նեաւ. նէի, նէիւ. կուռք մի է:
Տիմոթէ, թեայ, թեաւ. թէի, թէիւ. աշակերտ պօղոսի:
Դամասկոս, կեայ, կեաւ. կոսի, կոսիւ. Շամ քաղաքը:
Եփեսոս, սեայ, սեաւ. սոսի, սոսիւ. այժմ այա֊սօլուխ:
Կիւրոս, սայ՝ րուց. [illegible]:
Մովսէս, Մովսեայ, Մովսէսիւք. նոյն [illegible]:

Յօդուած ․ ա ։

Թէ ի՞նչ կերպ են Առանձնական հոլովմանքն ․

Առանձնական հոլովմունքն ունին վեց օրինակ, և են պարզ անուան հոլովելի ․ զորս տե՛ս կարգաւ ։

170 ․ Առաջին հոլովումն ։

	Եզակի ․	Յոգնակի ․
Ուղ․	Հայր ․	Հարք ․
Սեռ ․	Հաւր ․	Հարց , հարանց ․
Գործ ․	Հարբ ․	Հարբք ․
Պար ․	զ Հարբ ․	զ Հարբք ․
Հայց ․	զ Հայր ․	զ Հարս ․
Պատմ ․	զ Հօրէ ․	զ Հարց , զհարանց ․
Անէ ․	՚ի Հաւրէ ․	՚ի Հարց , ՚ի հարանց ․
Տրա ․	առ Հայր , հօր ․	ց Հարս , հարց՝ հարանց ․
Ներ ․	՚ի Հաւր ․	՚ի Հարս ․
Կոչ ․	ո՜վ Հայր ։	ո՜վ Հարք ։

171 ․ Այսպէս հոլովին և անուանքս՝ Մայր Եղբայր, և սոցին բարդեալքն ․ ինչպէս ։

Կնքահայր ,	հօր ,	հարբ ․	կնքահայր ․ սաղտըճ ։
Նախահայր ,	հաւր ,	հարբ ․	դէդէ ․ առաջին հայր ․
սանահայր ,	հօր ,	հարբ ․	սանահայր ։
փանահայր ,	հաւր ,	հարբ ․	կնոջին ծնաւոր ․ շէյխ ։
Մայր ,	մօր ,	մարբ ․	մայր ․ նէնէ ․ վալիտէ ։
կնքամայր ,	մաւր ,	մարբ ․	կնքամայր ․ սաղտըճ գարըսը ․
նախամայր ,	մօր ,	մարբ ․	մամ ․ էպէ ։
սանամայր ,	մաւր ,	մարբ ․	սանամայր ։
Եղբայր ,	եղբօր ,	բարբ ․	աղբար ․ գարտաշ ․
Հօրեղբայր ,	բաւր ,	բարբ ․	ամուճա ։

172 ․ Անյօդնակի ․

Ածահայր , հօր , հարբ ․ հայր ծնիչը ։

Ածա

Ա՟ծամայր, մաւր, մարբ. Սորին Ա՟ծածինք.
ա՟նեղբայր, բօր, բարբ. յոգնակիս անատեալքն.

173. Երկրորդ Հոլովումն.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Տէր.	Տեարք.
Սեռ.	Տեառն.	Տեարց, տերանց.
Գործ.	Տերամբ.	Տերամբք.
Քոր.	զՏերամբ.	զՏերամբք.
Հայց.	զՏէր,	զՏեարս.
Պատմ.	զՏեառնէ.	զՏեարց, զտերանց.
Մեկն.	ի Տեառնէ.	ի Տեարց, ի տերանց.
Տրո,	ց Տէր. տեառն.	ց Տեարս, տեարց՝ տերանց.
Ներ.	ի Տեառն.	ի Տեարս.
Կոչ.	ով Տէր.	ով Տեարք.

174. Այսպէս հոլովի և անուն՝ Այր, և այսոնց բաղադրեալքն. ինչպէս.

Ողջնատէր, տեառն, րամբ.	չխոֆէն խոնչող:
պարտատէր, տեառն, րամբ.	պորթափոտէր. առնելիք ունօղ.
տանուտէր, տեառն, րամբ.	տանուտէր. էվսահապը:
Այր. առն, արամբ.	էրէկ մարդ. էր.
երկայր. առն, արամբ.	էրկուս հեղ խորդուած էնէէք
քեռայր. առն, արամբ.	գըզըն էրէնը. էնիշտէ.

175. Երրորդ Հոլովումն.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Քոյր.	Քորք.
Սեռ.	Քեռ.	Քերց.
Գործ.	Քերբ.	Քերբք.
Քոր.	զՔերբ.	զՔերբք.
Հայց.	զՔոյր.	զՔորս.
Պատմ.	զՔեռէ.	զՔերց.
Մեկն.	ի Քեռէ.	ի Քերց.

Տրո

Տրա.	ց Քոյր, քեռ.	ց Քորս, քերց.
Ներ.	՚ի Քեռ.	՚ի Քորս.
Կոչ.	ով Քոյր.	ով Քորք.

Լինի և այսպէս՝ Քոյր, քուեր, քեռք, ՚ի քերոջէ. ևն. և յոգնակին՝ Քորք, քեռց, քերք, զքորս. ևն.

176. Այսպէս հոլովին և բաղադրեալք սորա.

Հարսնաքոյր, քեռ, քերց. հարսնեւոր.
Հօրաքոյր, քեռ, քերց. հօրքոյր [illegible].
Մօրաքոյր, քեռ, քերց. մօրքոյր. [illegible].

177. Չորրորդ հոլովումն.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Կին.	Կանայք.
Սեռ.	Կնոջ.	Կանանց.
Գործ.	Կանամբ, կնաւ, կնոջաւ.	Կանամբք.
Պար.	զ Կանամբ, զկնաւ, զկնոջաւ.	զ Կանամբք.
Հայց.	զ Կին.	զ Կանայս.
Պատմ.	զ Կնոջէ.	զ Կանանց.
Բաց.	՚ի Կնոջէ.	՚ի Կանանց.
Տրա.	ց Կին, կնոջ.	առ Կանայս, կանանց.
Ներ.	՚ի Կնոջ.	՚ի Կանայս.
Կոչ.	ով Կին.	ով Կանայք.

178. Այսպէս հոլովին և բաղադրեալքս.

Առնակին, կնոջ, կնաւ. [illegible].
Միակին, կնոջ, կնաւ. [illegible].
Տիկին, կնոջ. կնաւ. խաթուն. սուլթան.

179. Հինգերորդ հոլովումն.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Գիւղ, գեօղ.	Գիւղք.
Սեռ.	Գեղջ.	Գիւղից.
Գործ.	Գիւղիւ.	Գիւղօք.
Պար.	զ Գիւղիւ.	զ Գիւղօք.

Հայց.	զԳիւղ, զԳեօղ.	զԳիւղս.
Պատմ.	զԳեղջէ.	զԳիւղից.
Բաց.	'ի Գեղջէ.	'ի Գիւղից.
Տրա.	'ի Գիւղ՝ 'ի Գեօղ, գեղջ.	'ի Գիւղս, գիւղից.
Ներ.	'ի Գեղջ, 'ի գիւղ, 'ի գեօղ.	'ի Գիւղս.
Կոչ.	ով Գիւղ, գեօղ։	ով Գիւղք։

Ասոր յոգնակին լինի ևս Գիւղորայք, գիւղորէից, գիւղորէիւք, ևն. կամ, Գեօղք, գեօղից, գեօղօք, ևն.

180. Այսպէս հոլովին և բարդեալք սորին, ինչպէս՝

Ձորագիւղ,	գեղջ,	ղին.	ձորոյ մէջ եղած գեղ:
Միջագիւղ,	գեղջ,	ղին.	օրինայ գեղ:
Նորագիւղ,	գեղջ,	ղին.	նոր գեղ. նէնէր [illegible]:
Քաղաքագիւղ,	գեղջ	ղին.	խասսօղլոյ. մեծ գեղ.

181. Վեցերորդ Հոլովումն.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Աւր.	Աւուրք.
Սեռ.	Աւուր.	Աւուրց.
Գործ.	Աւուրբ.	Աւուրբք.
Պար.	զԱւուրբ.	զԱւուրբք.
Հայց.	զՕր.	զԱւուրս.
Պատմ.	զԱւրէ.	զԱւուրց.
Բաց.	յՕրէ.	յԱւուրց.
Տրա.	ցԱւր, աւուր.	ցԱւուրս, աւուրց.
Ներ.	'ի յԱւուր.	'ի յԱւուրս.
Կոչ.	ով Օր։	ով Աւուրք։

182. Այսպէս հոլովին և բարդեալքս։

Երէկայնօր,	աւուր,	ւուրբ.	երէկան օր. [illegible] օրէր ։
Կէսաւուր,	աւուր,	ւուրբ.	օր հարսան, եօյլէն ։

Յօդուած . Է ։

Թէ ի՞նչպէս են Հոլովմունք Միջակին անուանց ։

183. Հոլովումն հանրական անուանս՝ Ամենեքեան կամ ամենեքին ։

Անեզական ։

Ուղ.	Ամենեքեան, ամենեքին.
Սեռ.	Ամենեցունց, ամենեցուն.
Գործ.	Ամենեքումբք.
Պար.	զ Ամենեքումբք.
Հայց.	զ Ամենեսեան, զամենեսին.
Պատմ.	զ Ամենեցունց.
Սեղէ.	յ Ամենեցունց.
Տրա.	առ Ամենեսեան՝ յամենեսին, ամենեցունց.
Ներ.	՚ի յ Ամենեսեան, յամենեսին.
Կոչ.	ով Ամենեքեան, ամենեքին ։

Այսպէս հոլովի և հանրականն՝ Բոլորեքեան, բոլորեքին, բեցունց՝ բեցուն, բեքումբք . ևն ։

184. Հոլովումն մասնականիս՝ Ոմն ։

	Եզակի ։	Յոգնակի ։
Ուղ.	Ոմն.	Ոմանք.
Սեռ.	Ուրումն.	Ոմանց.
Գործ.	Ոմամբ.	Ոմամբք.
Պար.	զ Ոմամբ.	զ Ոմամբք
Հայց.	զ Ոմն.	զ Ոմանս.
Պատմ.	զ Ումեմնէ.	զ Ոմանց.
Սեղէ.	յ Ումեմնէ.	յ Ոմանց.
Տրա.	առ Ոմն, ումեմն.	ց Ոմանս, ոմանց.
Ներ.	յ Ումեմն ։	յ Ոմանս ։

185. Հոլովումն մասնականին՝ Ոք.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Ոք.	Ոմանք.
Սեռ.	Ուրուք.	Ոմանց.
Գործ.	Ոմամբ.	Ոմամբք.
Պար.	զՈմամբ.	զՈմամբք.
Հայց.	զՈք.	զՈմանս.
Պատմ.	զՈւմեքէ.	զՈմանց.
Ելէ.	յՈւմեքէ.	յՈմանց.
Տրա.	առ Ոք, առումեք.	ցՈմանս, ոմանց.
Ներ.	յՈւմեք.	յՈմանս.

186. Հոլովումն մասնականին՝ Իմն, ինչ.

	Անյոգնակի.
Ուղ.	Իմն, ինչ.
Սեռ.	Իրիք.
Գործ.	Իւիք.
Պար.	զԻւիք.
Հայց.	զԻմն, զինչ.
Պատմ.	զԻմեքէ.
Ելէ.	յԻմեքէ.
Տրա.	առ Իմն՝ յինչ, իմիք.
Ներ.	յԻմիք, յիմն, յինչ:

187. Հոլովումն մասնականին՝ Միւս:

	Անյոգնակի.
Ուղ.	Միւս.
Սեռ.	Միւսոյ.
Գործ.	Միւսով.
Պար.	զՄիւսով.
Հայց.	զՄիւս.
Պատմ.	զՄիւսմէ, զմիւսոյ.
Ելէ.	ի Միւսմէ, ի միւսոյ.
Տրա.	ցՄիւս, միւսում՝ միւսոյ.
Ներ.	ի Միւսում:

188. Նոյնպէս հոլովին և մասնականքս՝ Իւրաքանչիւր, իւրոյ, իւրում, իւրմէ, րաւ։ Իւրաքանչիւրք, իւրոյ. ևն։ Նաև ածականն՝ Այլ, այլոյ, այլում, այլմէ, այլով։ և սոյնց յոգնականքն լինին՝ ոց, ովք (143)։

189. Հոլովումն Թուական անուանց՝ Մի։

Եզակի.

Ուղ.	Մի.
Սեռ.	Միոյ, միոջ.
Գործ.	Միով.
Պար.	զՄիով.
Հայց.	զՄի.
Պատմ.	զՄիոյ, զՄիոջէ.
Սկզբ.	'ի Միոյ, 'ի միոջէ.
Տրո.	ց Մի՝ առ մի, միոյ՝ միում.
Ներ.	'ի Միում, 'ի միոջ, 'ի մի.
Կոչ.	ով Մի։

Նոյնպէս հոլովին և բարդեալք սորա.
Տասնևմի, միոյ, միով. քսանևմի, միոյ, միով. երեսուն և մի, միոյ, միով. ևն։

190. Իսկ միւս Թուականաց հոլովմունքն են ս'ի Ներքոյ
Երկու, կուց, կուցումբք։ Երեք, երից, երիւք։
Չորք՝ չորս, չորից, րիւք։ Հինգ, հնգիւն, գից, գիւք՝ գզք
Վեց, վեցից, վեցիւք. Եօթն, եօթանց՝ եօթնից, եօթամբք։ Ութն՝ ութ, ութին, ութից, ութիւք։
Ինն, ընինի, ընինին. ինունք, ինունց՝ ինուց՝ ընինից, ինամբք՝ ինինամբք՝ ընինիւք։
Տասն, տասին, սամբք. տասունք, սանց, սամբք.
Մետասան՝ սանք, սանից, նիւք։ Քսան, քսանից նիւք։ Երեսուն, երեսնից, նիւք. Յիսուն, յիսնից, նիւք
Հարիւր, ոյ, ով. ոց՝ ից, ովք՝ օք. Երկերիւր, ոյ, ով. ի, իւ, ից՝ ոց, օք։ Հազար, ի, աւ՝ իւ, աց՝ ից, օք։
Բիւր, ու, աւ, ուց, աւք. ոյ, ով, ոց, ովք։
Նոյնպէս հոլովին և սոյն բարդեալք՝ որ վերջք ունին վերոյգրեալ Թուականքն.

191. Նախկին՝ կնոյ, կնով: Առաջին, առաջնոյ, նով. յառաջմէ՝ յառաջնմէ՝ յառաջնոյ, առաջնովս. եւն.

Առաջներորդ, ի, ին՝ աւ, աց, օք. պիրինճի:
Երկրորդ, ի, ին՝ աւ, աց, օք. իքինճի:
Երրորդ, ի, ին՝ աւ, աց, օք. իւչիւնճիւ
տասներորդ. ի, ին՝ աւ, աց, օք. օնունճու:
Եռապատիկ, պատկի, կին՝ աւ, աց, օք. իքի քաթլը:
քառապատիկ, պատկի, կին՝ աւ, աց, օք. դօրդ քաթլը:
տասնապատիկ, պատկի, կին՝ աւ, աց, օք. [illegible] քաթլը
Հնգեակ, եկի, ին՝ աւ, աց, օք. հնկէն. պէշլիք:
վեցեակ, եկի, ին՝ աւ, աց, օք. վեցէն. ալթըլըք:
յիսնեակ, եկի, ին՝ աւ, աց, օք. յիսունէն. էլլիլիք:
Երկոքեան՝ կոքին, կոցունց՝ ցուն, քումբք. իքիսի:
Երեքեան՝ րեքին. եցունց՝ ցուն, քումբք. իւչիւսի:

192. Հոլովումն վերբերական անուանց.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Այսքան.	Այսքանեք.
Սեռ.	Այսքանոյ.	Այսքանեաց, այսքանից.
Գործ.	Այսքանեաւ.	Այսքանեօք.
Առր.	զԱյսքանեաւ.	զԱյսքանեօք.
Հայց.	զԱյսքան.	զԱյսքանս.
Պատ.	զԱյսքանոյ.	զԱյսքանեաց.
Անջ.	յԱյսքանոյ.	յԱյսքանեաց.
Տրա.	ցԱյսքան, այսքանոյ.	ցԱյսքանս, այսքանեաց.
Ներ.	՚ի յԱյսքան:	՚ի յԱյսքանս:

Այսպէս հոլովին եւ սոքին՝ Այդքան. այնքան. սոյնքան. դոյնքան. նոյնքան. որքան:

193. Վերբերականքս՝ որպիսի, այսպիսի, եւն (52). հոլովին ՚ի (132): եւ եզակի տրականն եւ ներգոյականն լինի՝ այնպիսում, յայնպիսում. եւն:

Բանի, ոյ՝ ւոյ, ւով. եաց՝ եց, եօք: Այլ վերբերականքս՝ որչափ, այսչափ եւն (52), չեն հոլովիր:

Հոլ

194. Հոլովումն հարցականաց՝ Ո՞վ, ո՞։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ.	Ո՞վ, ո՞.	Ոյք.
Սեռ.	Ո՞յր.	Ոյց.
Գործ.	Ո՞իւ.	Որո՞վք.
Պար.	զ Ո՞իւ.	զ Որո՞վք.
Հայց.	զ Ո՞վ, զո՞.	զ Ո՞յս.
Պատմ.	զ Ումմէ՞.	զ Որո՞ց.
Ելք.	յ Ումմէ՞.	յ Որո՞ց.
Տրա.	առ Ո՞վ, ցո՞, ո՞ւմ.	Ո՞յց, որո՞ց.
Ներգ.	յ Ո՞ւմ, յո՞վ, յո՞։	յ Ո՞րս։

Յօդուած. Գ։

Քանի մի նմանողներէ հոլովմանց համար.

Ահա վերոյ գրեալ հոլովմանց մէջը կը հոլովին ամէն անուանք. որը առաջին հոլովման մէջը կը հոլովի, որը երկրորդին մէջը, և որը երրորդ հոլովման մէջը կը հոլովի. և այլն ինչպէս տեսար։

195. Հիմայ այս տեղս պէ՛տք է ևս ճանաչել, որ քանի մի անուանք ունին կերպ կերպ հոլովումն՝ այսպէս.

Եպիսկոպոս, սի, սէ. սաց, սօք։
Թանձր, ձու, ձու. ձունք, ձունց, ձամբք. (140)
Ձեռն, ձեռին, ձեռամբ. ձեռք, ձեռաց, ձեռօք.
Մանր, նու, նու՝ նումբ. նունք, նունց, նումբք.
Ոտն, ոտին, ոտամբ, ոտանէ. ոտք, ոտից, ոտիւք։
Սաղմոս, մոսի, սէ. սաց, սիւք։
Փոքր, քու, քու՝ քումբ. փոքունք, քունց, քումբք։
Քար, քարի, քարէ. քարինք, րանց, րամբք.
Բարձր, ձու, ձու՝ ձամբ. ձունք, ձանց, ձամբք։
Խորհուրդ, հրդոյ, դով. դոց, դովք.
խորհրդեան, դեամբ. դեանց, դեամբք.
Ծաղիկ, ծաղկի, կէ. կն, կամբ. կունք, կանց, կամբք՝ կօք.
Ծնունդ, ծննդոյ, դով, դոց. դովք, (161).
Մեղր, մեղեր, ղերբ. ղու, ղու. մեղրք, րից, րօք.

Այծեայք · ծեայց՝ ծէից · ծէիւք·
Թոռնեայք · նեայց՝ նէից · նէիւք·
Համանգամայք · մայնց՝ մայնից · նիւք՝ նօք ·
Սանք · նից՝ նաց նօք ։ (134 · 136 · 168 ·) ·

196 · Կան և անուանք · որ պարզ և նախադասականն կը հոլովին մէկ կերպիւ · բարդն և ածանցեալն կը հոլովին այլ կերպիւ · ինչպէս ·

Զէն (139) · սպառազէն (128) · Նիւթ (144) · հրանիւթ (119) · Արծաթ · արմաւ (144) · արծաթի · արմաւենի (133) · Տէր (173) · տէրունի (134) · եւն ·

197 · Գտանին և բազմանշանն՝ որ մէկ նշանակութեամբ կերպիւ մի հոլովին · միւս նշանակութեամբ ալ ուրիշ կերպիւ · ինչպէս

Այր · այրի · րին · րից · րիւք ·	մաղարայ ։
այր · առն · արամբ (174) ·	էրիկ մարդ ։
Մայր · մայրի · րին · րից · րիւք ·	չոր ծառ ·
մայր · մօր · մարբ (171) ·	նինէ ։
Սուր · սրոյ · րով · րոց · րովք ·	քէսքին ։ խանչար · գլինճ ։
սուր · սուրայ · րաւ (165) ·	փաղչոր է ։

Կապ (119 · 144 ·) · Որթ (138 · 144 ·) ·
Փող (119 · 144 ·) · Օդ (119 · 144 ·) ·

198 · Անուանքս՝ Ազատ · ընկեր · դիպուկ · խիտ · նման · ուրախ · պատիր · փոփոխ · քաղցրիկ · անպախաղայ · աւարառահասակ · գաղտնորդայթ · ինքնատաճարական · հրաշափառ · չքնաղապայծառ · ձանարդագուրդ · պարառոխաթաք · վեհմանմիտ · տէրունեան · ոսկեզերապատում · քառասնօրեայ · օդատածարար · եւն ։ Նաև՝ Ամբոխ · ապատ · դատ · երաշխի · եղբ · ծունր · կոչ · ննիջ · պատուհան · ցիր · և այլ բազումք՝ միայն նախդրիւ հոլովին այսպիսի ։

199 · Օրինակ նախդրիւ հոլովման ։

	Եզակի ։	Յոգնակի ·
Ուղ ։	Աման ·	Ամանք ·
Հայց ·	զԱման ·	զԱմանս ·
Տրակ ·	առԱման ·	ցԱմանս ·
Բծր ·	իԱման ·	իԱմանս ·
Կոչ ·	ովԱման ·	ովԱմանք ։

Կան

200 · Կան և շատ անուանք , որ հի՛չ չեն հոլովվիր · ինչպէս , Ապախտ · գոհ · դափր · զանց · զուրկ · ընդոստ · խափան · խոստովան · ևն · Ասոնց ամենը կարես ճանաչել՝ ընտիր գրեանք կարդալով ։ Ահա լըմնցաւ անուանն , որ մեծ մասն էր բանին · ասկէ ետև պէտք հասկըցընեմք և դերանուանն , որ միտքըդ լուսաւորի Ս. Հ̅ շնորհօքն ·

ԳԼՈՒԽ · Դ ·

Թէ ի՛նչ է Դերանունն , և քանի՞ կերպ է ։

Դերանունն է մասն բանի , որ անուան տեղը կը դրուի , և դէմ կը ցըցընէ · ինչպէս՝ Ես , դու , նա , սա , դա , ինքն , իւր , որ · ևն ·

Ահա խօսողն՝ իր անուան տեղն կըսէ՝ ես · կամ իւր հետ խօսողին անուան տեղը կըսէ՝ դու · ևն ։ Ասոր համար այս բառքս կըսվին՝ դերանուն · զէրէ դերն՝ փոխ կամ տեղը ըսել է · դերանունն՝ անուան տեղը դրուելիք ըսել է ։

202 · Դերանունն՝ հինգ կերպ է · էական · ցուցական · ունական · յարաբերական · դիմորոշական ։

203 · Էականքն են , որ գոյականիպէս կը ցըցընեն զինքն էութին , կա՛մ վարըլըխն · և ասոնք են · Ես · դու · ինքն · իւր , իւրեան · միմեանց · իրերաց ։

204 · Ցուցականքն են , որ բանին առաջը իբր մատով կը ցըցընեն · և են սոքին · Սա , դա , նա · այս , այդ , այն · սոյն , դոյն , նոյն ։

205 · Ունականքն՝ ածականիպէս կը նշանակեն էութ ունեցածը · և են սոքին · Իմ · քու · մեր · ձեր · իւր , իւրոյ ։

206 · Յարաբերականն է , որ բառ մի յառաջ կը բերէ , և անոր տեղը կը դրուի · և է այս՝ Որ ·

207 · Դիմորոշականքն են տառքս՝ ս , դ , ն · ասոնք բառի կը փակչին , և դէմը կը զատեն ։

Յօդուած . Ա .

Թէ քանի՞ են հետևմունք դերանուան , և ի՞նչ ։

208 . Հինգ հետևմունք ունի դերանունն . դէմ . թիւ . տեսակ . հոլով . հոլովումն ։

209 . Դէմն՝ երես կամ սիփաթ ըսել է . և է երեք . առաջին , երկրորդ , երրորդ ։

210 . Առաջին դէմն այն է , որ խօսողն զինքն կիմացընէ . և է այս՝ Ես . մեք . (218) . ս ։

211 . Երկրորդ դէմն է , որ խօսողն իր դիմացինը կը ցուցանէ . և է այս՝ Դու . դուք . (219) . դ .

212 . Երրորդ դէմն այն է , որ խօսողն իրմէ և իւր դիմացի խօսակցողէն ուրիշ մէկ մի կը նշանակէ . և են սոքա . Սա . դա . նա . այս . այդ . այն . սոյն . դոյն . նոյն . իմ . մեր . քո . ձեր . իւր . ն ։ Եւ ասոնց մէջը կերևի իւր երեք դէմն . զէրէ՝ Սա , այս , սոյն , իմ , մեր , առաջի դիմի մօտ եղածին կըսվին ։ Դա , այդ , դոյն , քո , ձեր , երկրորդ դիմի մօտ եղածին կըսվին . Նա , այն , նոյն , միշտ երրորդ դէմ կը ցուցանեն ։ Այս դերանուանքս՝ Ինքն , որ , երբ մինակ լինին , երրորդ դէմ են . և երբ ուրիշ դերանուան հետ լինին , անոնց դիմին կը յարմարին ։ այսպէս են միմեանցն և իրերացն .

213 . Թիւն է երկու՝ եզակի յոգնակի

214 . Եզակի դերանունն՝ դէմ ունողը մէկ կը ցուցանէ . ինչպէս՝ Ես , դու , նա , իմ , ձեր . ևն ։

215 . Յոգնակի դերանունն՝ դէմ ունողը շատ կը ցուցանէ . ինչպէս՝ Մեք , դուք , իմք , քոյք , նոցա , իրերաց . ևն ։

216 . Տեսակն է երկու՝ նախատիպ , ածանցեալ . Նախատիպ են վերոյ գրեալքն . Իսկ ածանցեալ կըլլան մինակ այս մասնիկներովս . ինչպէս՝ մերոյին , ձերոյին , իւրոյին , ինքնահոր , նոյնանէ , այսանոյ . և ասոնց վերջի չորսն անուն են . որ տեսար ՚ի (83 , 92 , 94 , 95) . ևս և (229) ։

Դերանունն՝ յառաջը փակեղ (74) մասնկամբք չածանցվիր ․ անոր համար փաղառեալ չըլլար ։

217․ Հոլովն է տասն՝ ուղղական, սեռական, ևն (98) և դերանունն կայ՝ որ չունի ամէն հոլովը ։

Յօդուած ․ Է ․

Թէ ի՞նչպէս են Հոլովմունք դերանուանց ․

Հոլովմունք (112) դերանուանց եօթն կերպ են ․ զորս ցուցանեմք տասնեւմի օրինակաւ ․

Հոլովումն էական առաջին դէմ դերանուանս Ես ։

218․	Եզակի ։	Յոգնակի ։
Ուղ․	Ես ․	Մեք ․
Սեռ․	Իմ ․	Մեր ․
Գործ․	Ինև ․	Մեօք ․
Պոր․	զԻնև ․	զՄեօք ․
Հայց․	զԻս ․	զՄեզ ․
Պատմ․	զԻնէն ․	զՄէնջ ․
Անշէ․	յԻնէն ․	իՄէնջ ․
Տրա․	առ Իս , ցիս , ընձ ․	ցՄեզ , մեզ ․
Ներ․	յԻս ։	իՄեզ ։

Հոլովումն էական երկ․ դէմ դերանուանս Դու ։

219	Եզակի ։	Յոգնակի ։
Ուղ․	Դու ․	Դուք ․
Սեռ․	Քո ․	Ձեր ․
Գործ․	Քև ․	Ձեօք ․
Պոր․	զՔև ․	զՁեօք ․
Հայց․	զՔեզ ․	զՁեզ ․
Պատմ․	զՔէն ․	զՁէնջ ․
Անշէ․	իՔէն ․	իՁէնջ ․
Տրա․	ցՔեզ , քեզ ․	առ Ձեզ , ձեզ ․
Ներ․	իՔեզ ․	իՁեզ ․
Կոչ․	ով Դու ։	ով Դուք ։

Նախկանս՝ Ինքն, հոլովի Ինքն, ինքեան, ինքեամբ, ինքենէ. ինքեանք, ինքեանց, ինքեամբք. (158)։

Հոլովումն էական պակասաւոր դերանուանս Իւր։

220.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղղ.	(չունի)	Իւրեանք.
Սեռ.	Իւր, իւրեան.	Իւրեանց.
Գործ.	Իւրեամբ, իւրեաւ, իւրեւ.	Իւրեամբք.
Պատ.	զ Իւրեամբ, զիւրեաւ, զիւրեւ.	զ Իւրեամբք.
Հայց.	(չունի)	(չունի).
Պատմ.	զ Իւրմէ.	զ Իւրեանց.
Սկզբ.	յ Իւրմէ.	յ Իւրեանց.
Տրա,	առ Իւր, իւր՝ իւրեան.	ց Իւրեանս, իւրեանց.
Ներ.	յ Իւր, յիւրեան։	՚ի յ Իւրեանս։

221. Հոլովումն էական պակասաւոր դերանուանց Միմեանց, Իրերաց։

	Յոգնակի։	Եզակի։
Սեռ.	Միմեանց.	Իրերաց.
Գործ.	Միմեամբք.	Իրերօք.
Պատ.	զ Միմեամբք.	զ Իրերօք.
Հայց.	զ Միմեանս.	զ Իրեարս.
Պատմ.	զ Միմեանց.	զ Իրերաց.
Սկզբ.	՚ի Միմեանց.	յ Իրերաց.
Տրա.	առ Միմեանս, միմեանց.	ց Իրեարս, իրերաց.
Ներ.	՚ի Միմեանս։	՚ի յ Իրեարս։

222. Հոլովումն ցուցական դերանուանս Սա։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղղ.	Սա.	Սոքա, սոքին.
Սեռ.	Սորա, սորուն, սորին.	Սոցա, սոցին, սոցուն, սոցունց.
Գործ.	Սովաւ, սովիմբ, սովին.	Սոքօք, սովիմբք, սոքումբք, սոքիմբք.
Պատ.	զ Սովաւ, զսովիմբ, զսովին.	զ Սոքօք, զսովիմբք, զսոքումբք, զսոքիմբք.

Հայց.	զՍա.	զՍոսա, զսոսին.
Պատմ.	զՍմանէ.	զՍոցանէ, զսոցունց.
Անջ.	՚ի Սմանէ.	՚ի Սոցանէ, ՚ի սոցունց.
Տրա.	ց Սա, սմա, սմին.	Է. Սոսա, ց սոսին, սոցա, սոցին.
Ներ.	՚ի Սա, ՚ի սմա, ՚ի սմին:	՚ի Սոսա, ՚ի սոսին:

Այսպէս հոլովին և սոքա՝ Դա, Նա:

Հոլովումն ցուցական դերանուանս Այս:

223.	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Այս.	Այսոքիկ, այսք.
Սեռ.	Այսր, այսորիկ.	Այսոցիկ, այսց.
Գործ.	Այսու, այսուիկ.	Այսոքիւք, այսոքիմբք.
Պար.	զԱյսու, զայսուիկ.	զԱյսոքիւք, զայսոքիմբք.
Հայց.	զԱյս.	զԱյսոսիկ, զայսս.
Պատմ.	զԱյսմանէ.	զԱյսցանէ, զայսոցիկ, զայսց.
Անջ.	յԱյսմանէ.	յԱյսցանէ, յայսոցիկ, յայսց.
Տրա.	առ Այս, այսմ՝ այսմիկ	Է. Այսոսիկ, այսոցիկ.
Ներ.	՚ի յԱյս, յայսմ, յայսմիկ	՚ի յԱյսոսիկ, յայսս:

Այսպէս հոլովին և սոքա՝ Այդ, այն:

224. Եւ ցուցականքն՝ Սոյն, դոյն, նոյն, նախորդին հոլովին (199):

Իսկ հին ձեռագիրս գտանի և ցուցական դերանուանքն՝ Սէ, դէ, նէ, նախորդին հոլոված. որ հիմա բանի մէջ չեն գործուիր:

225. Հոլովումն ստացական դերանուանս Իմ:

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղ.	Իմ.	Իմք.
Սեռ.	Իմոյ.	Իմոց.
Գործ.	Իմով.	Իմովք.
Պար.	զԻմով.	զԻմովք.
Հայց.	զԻմ.	զԻմս.
Պատմ.	զԻմմէ, զիմոյ.	զԻմոց.
Անջ.	յԻմմէ, յիմոյ.	յԻմոց.
Տրա.	առ Իմ, իմոյ՝ իմում.	ց Իմս, իմոց.
Ներ.	յԻմում, յիմ.	յԻմս:
Կոչ.	ո՛վ Իմ.	(չունի)

Նոյնպէս հոլովին և ունականքս՝ Մեր, մերոյ, մերով, մերմէ, մերում։ Ձեր, ձերոյ, ձերով, ձերմէ, ձերում։ Իւր, իւրոյ, իւրով, իւրմէ, իւրում։

226	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ·	Քոյ·	Քոյք·
Սեռ·	Քոյոյ, քոյ·	Քոյոց, քոց·
Գործ·	Քոյով, քով·	Քոյովք, քովք·
Պար·	զՔոյով, զքով·	զՔոյովք, զքովք·
Հայց·	զՔոյ·	զՔոյս·
Պատմ·	զՔոյոյ, զքումմէ·	զՔոյոց, զքոց·
Անջ·	՚ի Քոյոյ, ՚ի քումմէ·	՚ի Քոյոց, ՚ի քոց·
Տրա·	առ Քոյ, քոյոյ՝ քոյ, քում։	՚ի Քոյս, քոյոց, քոց·
Ներ·	՚ի Քում, ՚ի քոյ։	՚ի Քոյս։

227 · Հոլովումն ունական ածանցեալ դերանուանս

Մերային։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ·	Մերային·	Մերայինք·
Սեռ·	Մերայնոյ·	Մերայնոց, րայոց·
Գործ·	Մերայնով·	Մերայնովք, րայնօք·
Պար·	զՄերայնով·	զՄերայնովք, րայնօք·
Հայց·	զՄերային·	զՄերայինս·
Պատմ·	զՄերայնոյ·	զՄերայնոց, րայոց·
Անջ·	՚ի Մերայնոյ·	՚ի Մերայնոց, րայոց·
Տրա·	առ Մերային, րայնում·	առ Մերայինս, մերայնոց, մերայոց·
Ներ·	՚ի Մերային, ՚ի մերայնում։	՚ի Մերայինս։

Նոյնպէս հոլովին և ունական ածանցեալքս Սորային · սոցային · Դորային · դոցային · Նորային · նոցային · Իմային · Քոյային · Իւրային, իւրեանցային։ Որոյ յոգնակին և ս լինի իւրայոց՝ իւրայնոց, իւրեանցայոց՝ իւրեանցայնոց · ևն։

228 · Եւ ունական ածանցեալքս՝ Մերոյին, Ձերոյին, իւրոյին, քոյին, իմոյին, նախընթաց հոլովին (199)·

Հոլ

229 · Հոլովումն ունական ածանցեալ դերանուանս Սորայ։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ.	Սորայ.	Սորայք.
Սեռ.	Սորայոյ.	Սորայոց, սորայց.
Գործ.	Սորայով.	Սորայօք, սորայովք.
Փոխ.	զՍորայով.	զՍորայօք, զսորայովք.
Հայց.	զՍորայն.	զՍորայս.
Պատ.	զՍորայոյ, այնէ.	զՍորայոց, այնց.
Անջ.	'ի Սորայայ, այնէ.	'ի Սորայոց, այնց.
Տր.	ցՍորայն, այսում; այսոյ.	'ի Սորայս, սորայոց.
Ներ.	'ի Սորայում; 'ի սորայն։	'ի Սորայս։

Այսպէս հոլովին և ունական ածանցեալքս՝ Սոցայ · դորայ · դոցայ · նորայ · նոցայ ։

230 · Հոլովումն յարաբերական դերանուանս՝ Որ ։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ.	Որ, Ո.	Որք, ոյք.
Սեռ.	Որոյ, ոյր.	Որոց.
Գործ.	Որով.	Որովք.
Փոխ.	զՈրով.	զՈրովք.
Հայց.	զՈր.	զՈրս.
Պատմ.	զՈրմէ.	զՈրոց.
Անջ.	յՈրմէ.	յՈրոց.
Տր.	ցՈր, որում, ում.	առ Որս, որոց.
Ներ.	յՈր, յորում, յում։	'ի յՈրս։

Այս երբ պարունակէ զնի, լինի անուն հարցական (53) · և հոլովումն այսպէս է ։

ԳԼՈՒԽ · Է ·

Թէ ինչ է բայն , և քանի՞ բաժանի ։

Բայն է մասն բանի · որ ընել և ըլլալ կը ցուցնէ վախտի մէջ · ինչպէս՝ Գրեմ՝ , կարդամ , աղաւթեմ՝ · երդնում , եղանիմ · եւն ։

Ահա բառս՝ Գրեմ , միայն այն գործը ընելդ կը ցուցնէ , որ բան մի կը գրես հիմայ · և բառս՝ աղաւթեմ , ուրիշին աղաւթելդ կիմացընէ ։ Ասկէ իմացվեցաւ , որ ինչ բառ՝ ընել և ըլլալ իմացընէ , այն բառն կըսվի՝ բայ ։

232 · Բայն բաժանի յերկու՝ էական , գործական ։

233 · Էական բայն այն է , որ կենալ և ըլլալ կը նշանակէ · և այս չորս է · Եմ · գոմ · եղանիմ · լինիմ ։

234 · Գործականն է , որ ընել և ըլլըվիլ կիմացնէ · ինչպէս՝ Ազատեմ , գրեմ , կարդամ , լուամ , աշխատիմ , եւն ։ վերի չորսէն ուրիշ եղած բայքն ամէն՝ գործական են ։

Յօդուած · ա̄ ։

Թէ քանի՞ է Հետևմունքն և Սեռն բային ։

235 · Բայն ունի եօթն հետևմունք · սեռ · տեսակ · դէմ · թիւ · ժամանակ · որակութի̄ · լծորդութի̄ , կամ խոնարհմունք ։ Այս հետևմունքս՝ ինչ բառի ետևէ երթան (54) , կամ յոր բառի վերայ մէկ տեղ իմացվին , այն բառն իսպաթ կըլլայ քի՝ բայ է · ասոր համար պէտք է լաւ ճանաչել և զայս հետևմունքս ։

236 · Սեռն բային՝ չորս է · Ներգործական · կրաւորական · անորոշ · չէզոք ·

237 · Ներգործականն է , որ ուրիշի վերայ ընել կը ցը-

կը ցըցնէ․ ինչպէս՝ Ծեծեմ, խածանեմ, լնում․ եւն․ Ահա երբ ըսես թէ Ծեծեմ, ուրիշ բան մի պէտք է, որ զայն ծեծես․ եւ թէ այն ուրիշն չըլնի, ծեծելդ չըլլէր․ եւ երբ ծեծես՝ ծեծելդ քեզմէ առնողը կանցնի, եւ առնողը վերայ կերևի։ եւ այս կերպ ըլլալը ցըցնող բայքն կըսուին ներգործական։ Ու երբ ներսն մէջ ըլլէ․ գործողութիւնն՝ գործելու մի-թանին ըլլէ։ Այս ներգործական կըսուի այն ամէն բայն, որ գործն՝ ընողէն ուրիշ բանի մի մէջ թէ հոգիր կըլնէ, կամ ուրիշի մի վերայ անցանիշ կըլլայ, եւ առնողը վերայ կերևի այն գործն։

238․ Կրաւորական բային այն է, որ ուրիշէն ըլլըվիլ կիմացնէ․ ինչպէս՝ Ծեծիմ, կոտորիմ, ընտանիմ, եւն․ Ահա երբ ըսես Ծեծիմ, ուրիշը ծեծելդ չիմացնէր․ այլ քու ուրիշէ ծեծուիլդ կիմացնէ․ Ասոր համար այսպէս բայքն կըսուին կրաւորական․ որ ուրիշ մէկէն ըրած գործն՝ իւր վերայ կրողը, կամ իւր վերայ խապշուլ ընողը կիմացնեն։

239․ Ասածներէս իմացվեցաւ, որ ամէն ներգործական ունի կրաւորական․ եւ ամէն կրաւորական ունի ներգործական, Ու երբ ներգործականն եւ կրաւորականն երկու բան ունին՝ ընող․ ըլլըվող։ Ընողն ունի ըլլըվող մի․ որ անոր ըլլըվելուն կերևի ընողն։ Ըլլըվողն ունի ընող մի․ որ անոր ընելուն կերևի ըլլըվողն։ Այս բային թէ ընողը ցըցնէ, ներգործական է․ եւ թէ ըլլըվողը ցըցնէ, կրաւորական է։

240․ Անորոշն է, որ կրաւորական կերպիւ՝ պազի տեղ ներգործականն, եւ պազի տեղ կրաւորականն կիմացնէ․ ինչպէս՝ Խօսիմ, խորհիմ, ծնանիմ, սկսանիմ, եւն․ Ահա բայս՝ Խօսիմ, հէմ խօսողին համար կըսուի, հէմ խօսուածին։ Ու կրաւորական կերպիւ ըսվեցաւ․ զիրէ ներգործականին վերջի ձայնը կըլլայ միայն այս երեք կերպս՝ եմ, ամ, ում, (237)․ եւ կրաւորականին վերջը միայն իմ (238)։ ամմա՝ այս

անոր

անորոշն՝ կրաւորական են կերպը չփոխելով, կիմացընէ հեմ ներգործականի մէջը՝ հեմ կրաւորականի մէջը . ինչպէս և անուան անորոշն (62)՝ արական և իգականը չըզատելով կը ցըցընէ . անոր համար երկուքն ալ կըսուին անորոշ :

241 . Չէզոք բայն է , որ ինքնիրեն ընել՝ և ինքնիրեն ըլլալը կիմացընէ . ինչպէս՝ Մնացեմ , գնամ , երդնում , նստիմ , ընկիմ . ևն : Աս բայս նստիմ՝ ուրիշի վերայ ընել չի ցըցըներ , և ուրիշէ մի ըլլալը չիմացըներ . մինակ դուն քեզի նստիլդ կը ցըցընէ : Օ երբ դու նստելովդ՝ ուրիշը չես նըստեցըներ , և ոչ ուրիշ մէկը զքեզ կը նստեցընէ . այլ քո նստիլդ՝ քո վերայ մնալով , մինակ դու ես նըստողն և նստեցընողն : Այս ինչ բայ՝ որ ընողը և ըլլողը մէկ իմացընէ , այն բային՝ չէզոք է : Չէզոքն՝ հիչ մէկն չէ՛ ըսել է . ոչ ներգործական է , և ոչ կրաւորական է . ինչպէս և անուան չէզոքն (63)՝ ոչ արական է , և ոչ իգական :

Յօդուած . Բ .

Թէ քանի՞ է տեսակն և դէմք բային :

242 . Տեսակն բայից երեք է . Նախատիպ . ածանցեալ . փաղառեալ :

243 . Նախատիպ (71)՝ ժառանգեմ , եղծեմ , մահանամ , նմանիմ , քակեմ . ևն :

244 . Ածանցեալ (72)՝ անժառանգեմ , տգիտանամ , եղծանեմ , լուսաւորեմ , մահացուցանեմ , սնուցանեմ , արտմեցուցանեմ , քակտեմ . ևն :

245 . Փաղառեալ (73)՝ անմահացուցանեմ . տգեղացուցանեմ , չեղծանեմ . ևն :

246 . Ածանցական մասնիկքն (74 , 75)՝ բային ետ կը փակչին . ամա՝ անուան վերջը փակչողքն (75)՝ բային մէջը կը դըրվին : Իր քերականութեան վարպետքն՝ բային ածանցական մասնիկ կը ցըցընեն

մինակ՝ ուզոն . զերէ այս մասնկամբս՝ Թէ որ անորոշ և չեզոք ածանցի , ներգործական կըլլայ .

247 . Դէմն է երեք . առաջին , երկրորդ , երրորդ .

248 . Առաջին դէմ եղած բայն այն է , որ խօսողն իւր համար կը ցուցնէ գործը . ինչպէս՝ Աղօթեցայ , խոստովանեցայ . եւն ։ Այս ըսել է Թէ՝ ես աղօթեցայ , մեք խոստովանեցաք .

249 . Երկրորդ դէմն է , որ խօսողն՝ դիմացը իւր հետ խօսողին համար կը ցուցնէ գործը . ինչպէս՝ Աղօթեցար , խնդացէք . եւն ։ Այս ըսել է Թէ , դու աղօթեցար , դուք խնդացէք .

250 . Երրորդ դէմ բայն է , որ խօսողն՝ իւրմէ և իւր դիմացի մտիկ ընողէն ուրիշ մէկի մը համար կը պատմէ գործը . ինչպէս՝ Աղօթեցաւ , խոստովանեցան . եւն ։ Ըսել է Թէ՝ նա աղօթեցաւ . նոքա խոստովանեցան .

Յօդուած , Գ .

Թէ ինչ է Թիւն և Ժամանակն բային , և քանի .

251 . Թիւն է երկու . եզակի . յոգնակի .

252 . Եզակի բայն այն է . որ ընողը և ըլլողը մէկ կիմացնէ . ինչպէս՝ Ծեծեմ , խօսեցար , խնդաց , լինիցի . եւն . Այս մէկ ծեծօղ , մէկ խօսօղ կիմացուի . եւն .

253 . Յոգնակին է , որ ընողը և ըլլողը շատ կիմացուի . ինչպէս՝ Ծեծեմք , խօսեցէք , խնդացին , եղիցին , եւն ։ Այս շատ ծեծօղ , շատ խօսօղ կիմացուի , Յոգնակի բայն վերջը ունի տառքս՝ ք . ն .

254 . Ժամանակն՝ ատեն և վախտ ըսել է . Բայն վեց ժամանակ ունի . ներկայ , անկատար , կատարեալ , յարակատար , գերակատար , ապառնի ։ Այս ամէն գործ՝ այս վեց ժամանակիս մէկին մէջը կը գործըլլի . ասոնք լաւ միտք առնել պէտք է , որ գործին ժամանակը ճանաչես , և միտքդ շատ լուսաւորի Ս. Յ̄ շնորհօքն .

Ներ

255 · Ներկայն՝ հիմիկուանը ըսել է · և բային ներկայ ժամանակն այն է , որ գործը նոր սկսած հիմայ ընելը կը ցուցնէ · ինչպէս՝ Գրեմ , կարդաս , երթայ , ժողովեմք , ըսեցէք · եւն ։ Ասոնցմէ կիմացուի թէ՝ հիմա կը գրեմ , հիմա կը կարդամ , հիմայ կերթամ · եւն ։ Նաև այսպէս բայքն կըսուին ներկայ · զէրէ ներքն՝ մէջ ըսել է · կայ՝ կենալ ըսել է · ապա ներկայ բայն՝ գործին մէջը հիմայ ըլլալ կիմացունէ ·

256 · Անկատարն՝ կիսատ ըսել է · և անկատար բայն է , որ կը ցուցնէ թէ՝ գործին սկսած ժամանակն անցեր է , ամմա՝ չէ՛ լըմնցեր · ինչպէս՝ Գրէի · ժողովէր , երթայինք · եւն ։ Ահա բայս՝ երթայինք , կիմացունէ թէ երթալու սկսած ժամանակն անցեր է , ամմա երթալն չէ՛ լըմնցեր ճանապարհին մէջն են , տահա կերթան ։ այսպէս ճանաչելի է մնացեալքն ։

257 · Կատարեալն է , որ գործն նոր լըմնցած կիմացունէ · ինչպէս՝ Գրեցի , ժողովեցեր , կարդաց · գնացին , եւն ։

258 · Յարակատարն է · որ կը ցուցնէ թէ՝ գործն լըմնցեր է , և անցեր է · ինչպէս՝ Գրեալ եմ , ժողովեալ ես , կարդացեալ եմք , գնացեալ են · եւն ։

259 · Գերակատարն է · որ կընշանակէ թէ՝ գործը լըմնցեր և շատ ժամանակ անցեր է · ինչպէս՝ Գրեալ էի , ժողովեալ էիր , խօսեցեալ էր · կարդացեալ էաք · եւն ։

260 · Այս չորս ժամանակս՝ անկատարն , կատարեալն , յարակատարն և գերակատարն կըսուին եւս անցեալ · զէրէ գործին ժամանակը անցած կիմացունեն ։

261 · Նաև յարակատար և գերակատար ժամանակն կը դըրուին և այսպէս · եմ գրեալ , ես ժողովեալ · է կարդացեալ · ճգնեալք եմք , մնացեալք էք , են յուսացեալ ։ էի գնացեալ , էիր խօսեցեալ , էր ծածկեալ · էաք կացեալ , էիք մկրտեալք · էին պատրաստեալք ։ իցէր արկեալ , իցեն թողեալք · եւն ։

Ապա

262. Ապառնի ժամանակի բայն այն է, որ կիմացընէ թէ՝ գործը չէ՛ սկսեր. հապա՝ անկէ ետև սկսելու է. ինչպէս՝ Գրեցից, ժողովեսցես, գնացուք, կարդայցեն. եւն.

Յօդուած. Է.

Թէ ինչ է Որակութին և Ներգործութին բային, և քանի՞.

263. Որակութին բային այն է, որ գործքին ինչպէս ըլլալը կը ցըցընէ. և այս չորս է. սահմանական. հրամայական. ստորադասական. աներևոյթ.

264. Սահմանական որակութին բային այն է, որ գործն էշկեարէ՝ սէրպէստ՝ պաշխաձայ կը պատմէ խապար տալով, կամ խապար ընելով կը ցըցընէ. ինչպէս՝ Գրեմ, կարդաց, գնացուք, խօսեցին. եւն։ Այս որակութիւնս ունի լման վեց ժամանակը (275).

265. Հրամայականն է, որ գործն կը ցըցընէ թէնպիհ ընելով, չէխելով, և աղաչելով. ինչպէս՝ Գրեա՛, ժողովեսջի՛ր, կարդա՛, գնացէ՛ք, գրեսջի՛ք. եւն. Այս հրամայականս ունի երկու ժամանակ՝ ներկայ, ապառնի (276), և անցեալ չունի. զիրէ անցած գործին համար թէմպիհ չըլլար.

266. Ստորադասականն է, որ գործն կիսատ և կախ կը թողու, խաւլ մի կամ հանէս մի ցըցընելով. ինչպէս՝ Գրեցեմ, կարդայցես, խօսեցեալ իցեմք. գնացեալ իցեն. եւն։ Այս որակութիւնս՝ ունի յատուկ երկու ժամանակ՝ անցեալ և ապառնի (277). ամմա այս բառքս՝ թէ, եթէ, մինչ, մինչև, յորժամ, գոյցէ, երանի թէ, որպէս զի, արդեօք, եւն, թէ որ դրուին սահմանականին վերայ, այն և ստորադասական կըլլայ.

267. Աներևոյթ որակութին՝ մինակ ընել և ըլլալը կը ցըցընէ, և դէմ՝ թիւ՝ ժամանակ չունի. ինչպէս՝ Գրել, ժողովել, կարդալ. եւն. Աներևոյթն՝ չերևող ըսել է. զիրէ բայս՝ ծածկէ,

մինակ

մինակ ժողովելը կիմացընէ · ամմա՝ չերևիր թէ՝ ո՞վ կըժողովէ , քանի՞ մարդ է ժողովօղն , և երբ կը ժողովէ · այսպէս են և մնացեալքն ։

268 · Աներևոյթ բայն՝ վերջի ծայրը ունի՝ Լ · և մինակ եզակի կերպիւ կը հոլովի առանց կոչականի այսպէս՝ Գրել , գրելոյ , գրելով · նա (278) ։ Նաև այս հոլովեալ աներևոյթն կըսուի դերբայ · որ բայի տեղ ըսել է · զերէ դէմ , թիւ · ժամանակ չունենալուն համար՝ առել բայ չէ՛

269 · Լծորդութին՝ ընկերութն կըհաւխութն ըսել է · և բայն ունի զայս չորս լծորդութին՝ եմ , ամ , ում , իմ · զերէ ամէն բայի վերջը՝ սահմանական ներկայի մէջըն՝ այս չորսին մէկը ունենալով միմեանց հետ կը լծորդին ։ Եւ ինչպէս անունն կը հոլովի , այսպէս և բայն այս լծորդութեամբս կը խոնարհի ։

Ահա ցըցընեմք ամէն լծորդութեան խոնարհմունքն · տե՛ս՝ և չհոգնելով լաւ սերտէ , և միտքդ պահէ Այ շնորհօքն ։

Ո՛վ լաւ սերտէ՝ զանուան և բայն ,
շատս արհեստաւ՝ կըսորվի այն ։

ԳԼՈՒԽ Զ.

Թէ ի՞նչ է Խոնարհման բայից։

Խոնարհմունք բայից այն է, որ բայը իւր լծորդութ̅ն կը դառնայ որակութեց մէջը, դէմը թիւը և ժամանակը կերպ կերպ փոխելով։

Այս էական բայից խոնարհմանց վերջը դրած է և ամէն մէկ լծորդութ̅ե օրինակն ուրիշ ուրիշ յօդուածով։

Օրինակ Խոնարհման էական բայիս՝ Եղանիմ։

271. Սահմանականն եղանակին Ներկայ։

Թիւ։	Առաջին դէմք	Երկրորդ դէմք	Երրորդ դէմք
Եզակի.	Եղանիմ,	եղանիս,	եղանի,
Յոգնակի.	եղանիմք,	եղանիք,	եղանին։
	Անկատար։		
Եզ.	Եղանէի,	եղանէիր,	եղանէր՝ եղանիւր։
Յոգ.	եղանէաք,	եղանէիք,	եղանէին։
	Կատարեալ։		
Եզ.	Եղէ,	եղեր,	եղև.
Յոգ.	եղաք՝ եղեաք,	եղերուք՝ եղէք,	եղեն։
	Յարակատար։		
Եզ.	Եղեալ եմ,	եղեալ ես,	եղեալ է.
Յոգ.	եղեալ եմք,	եղեալ էք,	եղեալ են։
	Գերակատար։		
Եզ.	Եղեալ էի,	եղեալ էիր,	եղեալ էր.
Յոգ.	եղեալ էաք,	եղեալ էիք,	եղեալ էին։
	Ապառնի։		
Եզ.	Եղէց,	եղիցիս,	եղիցի.
Յոգ.	եղիցուք,	եղիջիք,	եղիցին։

Հրամայական եղանակն Ներկայ .

Եզա . Եր , մի՛ լինիր .
Յոգ . Լերո՛ւք , մի՛ լինիք .

Ապառնի :

Եզա . Եղիջի՛ր , եղիցի՛ս , եղիցի՛ .
Յոգ . եղիցո՛ւք , եղիջի՛ք , եղիցի՛ն .

Ստորադասական եղանակն Ներկայ .

Եզա . Եղեալ իցեմ , եղեալ իցես , եղեալ իցէ .
Յոգ . եղեալ իցեմք , եղեալ իցէք , եղեալ իցեն .

Ապառնի :

Եզա . Եղիցիմ , եղիցիս , եղիցի .
Յոգ . եղիցիմք , եղիցիք , եղիցին .

Աներեւոյթ եղանակն . Եղանիլ . եղանելոյ . եղանելով . զեղանելով . զեղանիլ . զեղանելոյ . յեղանելոյ . առ եղանել , եղանելոյ . յեղանիլն , ը̄ եղանելն .

Ընդունելութ̄ի . Ներկայ եւ Անցեալ . Եղեալ .
Ապառնի . Եղանելի , եղանելոց .

272 . Լաւկանս՝ Լինիմ , խոնարհի այսպէս .

Սահմ . եղան . Ներկայ . Լինիմ . լինիս . լինի . լինիմք . լինիք . լինին . Անկատար . Լինէի , լինէիր . լինէր . լինէաք . լինէիք . լինէին : Աորիստ . Եղէ , եղեր . եւն .
Յարակատար . Եղեալ եմ , եղեալ ես , է . եմք , էք , են .
Գերակատար . Եղեալ էի , եղեալ էիր , էր . էաք , էիք , էին .
Ապառնի . Լիցիմ , լիցիս , լիցի . լիցուք , լիջիք ,
լինիջիք , լիցին .

Հրամ . եղան . Ներկայ . Եր , մի՛ լինիր . լերո՛ւք . մի՛ լինիք :
Ապառնի . Լիջի՛ր լինիջի՛ր՝ լիցի՛ս , լիցի՛ . լիցո՛ւք , լիջի՛ք՝
լինիջի՛ք , լիցի՛ն .

Ստոր . եղան . Ապառնի . Լինիցիմ , լինիցիս . լինիցի , եւն .
Անցեալ . Եղեալ իցեմ , եղեալ իցես , իցէ . իցեմք . եւն .
Աներեւոյթ . Լինել՝ լինիլ . լինելոյ , լինելով . եւն .
Ընդունելութ̄ի . Ներկայ եւ Անցեալ . Եղեալ .
Ապառնի . Լինելի , լինելոց .

Լաւք

273. Անկանոն բայս՝ Եմ, խոնարհի այսպէս։

Սահմանական որակութեն Ներկայ.

Եզակի.	Եմ,	ես,	է.
Յոգնակ.	եմք,	էք,	են։

Անկատար.

Եզակ.	Էի,	էիր,	էր.
Յոգ.	էաք	էիք,	էին.

Հրամայական որակութեն Ներկայ.

Եզակ. Եր. Յոգն. Երուք.

Ստորադասական որակութեն Ապառնի.

Եզակ.	Իցեմ,	իցես,	իցէ.
Յոգ.	իցեմք,	իցէք,	իցեն.

Աներեւոյթ որակութեն. Ելլ, ելոյ, ելով, եւն։
Ընդունելութեն. Ապառնի. Ելոց.
Ունի եւ սահմանականին ապառնին մի երրորդ դէմ՝ Լացէ։ Ու մնացեալ պակասն՝ յեղանակներն եւ ընկերներն լրացնելու է.

274. Անկանոն՝ Գամ, խոնարհի այսպէս.

Սահմանական որակութեն Ներկայ.

Եզակ.	Գամ,	գաս,	գայ.
Յոգ.	գամք,	գայք,	գան։

Անկատար.

Եզակ.	Գայի,	գայիր,	գայր.
Յոգ.	գայաք,	գայիք,	գային։

Ստոր. որակ. Ապառնի.

Եզակ.	Գուցէ.
Յոգ.	գուցեն.

Աներեւոյթ որակութեն. Գալ, գալոյ, գալով, եւն։
Ընդունելութեն. Ներկայ. Գալող։ Բայց՝ չէ, նշանակէ՝ ոչ գոյ։ Ու ասոր մնացեալ պակասն՝ մերի հականքն կը լեցնեն։

Յօդուած . Ա .

Խոնարհմունք բայից՝ առաջին լծորդութեան Ե՛ .

Առաջին օրինակ Ներգործականին .

Թիւ .	Առաջին դէմք .	Երկրորդ դէմք .	Երրորդ դէմք .

275 . Սահմանականին որակութե̄ Ներկայ .

Եզա. Գրեմ , գրես . գրէ .
Յոգ. գրեմք , գրէք , գրեն :

Անկատար :

Եզա. Գրէի , գրէիր . գրէր .
Յոգ. գրէաք , գրէիք . գրէին :

Կատարեալ :

Եզա. Գրեցի , գրեցեր , գրեաց .
Յոգ. գրեցաք , գրեցէք՝ գրեցիք , գրեցին :

Յարակատար :

Եզա. Գրեալ եմ , գրեալ ես , գրեալ է .
Յոգ. գրեալ եմք , գրեալ էք , գրեալ են .

Գերակատար :

Եզա. Գրեալ էի , գրեալ էիր . գրեալ էր .
Յոգ. գրեալ էաք , գրեալ էիք . գրեալ էին :

Ապառնի :

Եզա. Գրեցից , գրեսցես , գրեսցէ .
Յոգ. գրեսցուք , գրեսջիք , գրեսցեն .

276 . Հրամայականին որակութե̄ Ներկայ :

Եզա. Գրեա՛ , մի՛ գրեր .
Յոգ. գրեցէ՛ք , մի՛ գրէք .

Ապառնի :

Եզա. Գրեսջի՛ր՝ գրեսցե՛ս . գրեսցէ՛ .
Յոգ. գրեսցո՛ւք , գրեսջի՛ք , գրեսցե՛ն :

277 . Ստորադասականին որակութե̄ Ընթացաւ :

Եզա. Գրեալ իցեմ , գրեալ իցես , գրեալ իցէ .
Յոգ. գրեալ իցեմք , գրեալ իցէք , գրեալ իցեն :

Ըղձական ։

Եզա․ Գրիցեմ , գրիցես , գրիցէ ․
Յոգ․ գրիցեմք , գրիցէք , գրիցեն ։

278 · Աներեւոյթն ուղղութեան․ Գրել ․ և հոլովի այսպէս․
Ուղ․ Գրել․ Սեռ․ գրելոյ ․ Գործ․ գրելով․
Բաց․ զ գրելով․ Հայց․ զ գրել․ Պատմ․ զ գրելոյ․ Բաց․
'ի գրելոյ․ Տրա․ առ գրել, գրելոյ․ Ներ․ 'ի գրելս ընդ գրել․
279․ Ընդունելութիւն Ներկայ․ Գրօղ, գրիչ։ Անցեալ․ Գրեալ․ Ապառնի Գրելոց ։

280․ Օրինակ Կրաւորականին ։

Սահմանական ուղղութեան Ներկայ ։

Եզա․ Գրիմ , գրիս , գրի ․
Յոգ․ գրիմք , գրիք , գրին ։

Անկատար ։

Եզա․ Գրէի , գրէիր , գրիւր` գրէր ․
Յոգ․ գրէաք , գրէիք , գրէին ։

Աորիստ ։

Եզա․ Գրեցայ , գրեցար , գրեցաւ ․
Յոգ․ գրեցաք , գրեցարուք` գրեցայք , գրեցան ։

Յարակատար ։

Եզա․ Գրեցեալ եմ , գրեցեալ ես , գրեցեալ է ․
Յոգ․ գրեցեալ եմք , գրեցեալ էք , գրեցեալ են ։

Գերակատար ։

Եզա․ Գրեցեալ էի , գրեցեալ էիր , գրեցեալ էր ․
Յոգ․ գրեցեալ էաք , գրեցեալ էիք , գրեցեալ էին ։

Ապառնի ։

Եզա․ Գրեցայց , գրեսցիս , գրեսցի ․
Յոգ․ գրեսցուք , գրեսջիք` գրիջիք , գրեսցին ։

Հրամայական ուղղութեան Ներկայ ։

Եզա․ Գրեա՛ց , մի՛ գրիր․
Յոգ․ գրեցարո՛ւք , մի՛ գրիք․

Ըղձական ։

Եզա․ Գրեսջի՛ր` գրեսցիս , գրեսցի ․
Յոգ․ գրեսցո՛ւք , գրեսջի՛ք` գրիջի՛ք , գրեսցին ․

Ստորադասական ստորոգութիւն Անցելոյ ։

Եզա · Գրեցեալ իցեմ, գրեցեալ իցես, գրեցեալ իցէ ·
Յոգ · գրեցեալ իցեմք, գրեցեալ իցէք, գրեցեալ իցեն ։

Ապառնի ։

Եզա · Գրեցիմ , գրեցիս · գրեցի ·
Յոգ · գրեցիմք · գրեցիք · գրեցին ։

Աներևոյթ ստորոգութիւն · Գրել · գրելոյ · գրելով · ևն ·
Ընդունելութիւն · Ներկայ և Անցելոյ · Գրեցեալ ։
Ապառնի · Գրելի , գրելոց ։

Երկրորդ օրինակ լծորդութեան՝ Ամ ·

281 · Ներգործականին ։

Սահմանական ստորոգութիւն Ներկայ ·

Եզա · Արկանեմ , արկանես , արկանէ ·
Յոգ · արկանեմք , արկանէք , արկանեն ։

Անկատար ։

Եզա · Արկանէի , արկանէիր , արկանէր ·
Յոգ · արկանէաք , արկանէիք , արկանէին ։

Կատարեալ ։

Եզա · Արկի , արկեր , էարկ՝ արկ ·
Յոգ · արկաք , արկէք՝ արկիք · արկին ·

Յարակատար ։

Եզա · Արկեալ եմ , ես , է · Յոգ · արկեալ եմք , էք , են ։

Գերակատար ։

Եզա · Արկեալ էի , էիր , էր · Յոգ · արկեալ էաք , էիք , էին ։

Ապառնի ։

Եզա · Արկից · արկցես , արկցէ ·
Յոգ · արկցուք , արկջիք՝ արկանիջիք , արկցեն ·

Հրամայական ստորոգութիւն Ներկայ ·

Եզա · Արկ , մի՛ արկաներ ·
Յոգ · արկէք , մի՛ արկանէք ։

Ապառնի ։

Եզա · Արկջի՛ր՝ արկանիջի՛ր՝ արկցե՛ս , արկցէ՛ ·
Յոգ · արկցո՛ւք , արկջի՛ք՝ արկանիջի՛ք , արկցե՛ն ·

Ստո

Ստորադասական որակութիւն Անցեալ։

Եզակ․ Արկեալ իցեմ, արկեալ իցես, արկեալ իցէ․
Յոգն․ արկեալ իցեմք, արկեալ իցէք, արկեալ իցեն։

Ապառնի․

Եզակ․ Արկանիցեմ, արկանիցես, արկանիցէ․
Յոգն․ արկանիցեմք, արկանիցէք, արկանիցեն։

Աներեւոյթ որակութիւն․ Արկանել, արկանելոյ, եւն․
Ընդունելութիւն․ Ներկայ․ Արկող, արկանող․
Անցեալ․ Արկեալ․ Ապառնի․ Արկանելոց․

282․ Օրինակ Կրաւորականին։

Սահմանական որակութիւն Ներկայ․

Եզակ․ Արկանիմ, արկանիս, արկանի․
Յոգն․ արկանիմք, արկանիք, արկանին։

Անկատար․

Եզակ․ Արկանէի, արկանէիր, արկանէր՝ արկանիւր․
Յոգն․ արկանէաք, արկանէիք, արկանէին։

Կատարեալ․

Եզակ․ Արկայ, արկար, արկաւ․
Յոգն․ արկաք, արկայք՝ արկարուք, արկան։

Յարակատար եւ Գերակատար․

Արկեալ եմ, ես, է, եւն։ Արկեալ էի, էիր, էր, եւն։

Ապառնի։

Եզակ․ Արկայց, արկցիս, արկցի․
Յոգն․ արկցուք, արկջիք՝ արկանիջիք, արկցին։

Հրամայական որակութիւն Ներկայ․

Եզակ․ Արկիր՝ մի՛ արկանիր․
Յոգն․ արկարո՛ւք՝ մի՛ արկանիք․

Ապառնի․

Եզակ․ Արկջի՛ր՝ արկցի՛ս, արկցի՛․
Յոգն․ արկցո՛ւք, արկջի՛ք՝ արկանիջի՛ք, արկցի՛ն։

Ստորադասական որակութիւն Անցեալ։

Արկեալ իցեմ, իցես, իցէ, արկեալ իցեմք, իցէք, իցեն։

Ապառ

Ապառնի :

Եզակ. Արկանիցիմ, արկանիցիս, արկանիցի ·
Յոգն. արկանիցիմք, արկանիցիք, արկանիցին :
Աներեւոյթ ներգործութիւն · Արկանել, արկանելոյ · եւն :
Ընդունելութիւն · Ներկայ եւ Անցեալ · Արկեալ, արկեցեալ :
Ապառնի · Արկանելի · արկանելոց :

Խոնարհմունք երկրորդ լծորդութեան՝ Ամ ·

283 · Օրինակ Ներգործականին :

Սահմանական ներգործութիւն Ներկայ ·

Եզակ. Լուանամ, լուանաս, լուանայ ·
Յոգն. լուանամք, լուանայք, լուանան :

Անկատար :

Եզակ. Լուանայի, լուանայիր, լուանայր ·
Յոգն. լուանայաք, լուանայիք, լուանային :

Կատարեալ :

Եզակ. Լուացի, լուացեր, լուաց ·
Յոգն. լուացաք, լուացէք՝ լուացիք, լուացին :

Յարակատար եւ Գերակատար :

Լուացեալ եմ, ես, է · եւն : Լուացեալ էի, էիր, էր · եւն :

Ապառնի ·

Եզակ. Լուացից, լուասցես, լուասցէ ·
Յոգն. լուասցուք, լուասջիք, լուասցեն :

Հրամայական ներգործութիւն Ներկայ ·

Եզակ. Լուա՛ մի՛ լուանար ·
Յոգն. լուացէք՝ մի՛ լուանայք :

Ապառնի ·

Եզակ. Լուասջի՛ր՝ լուասցե՛ս, լուասցէ՛ ·
Յոգն. լուասցո՛ւք, լուասջի՛ք, լուասցե՛ն ·

Ստորադասական ներգործութիւն Անցեալ :

Լուացեալ իցեմ, իցես, իցէ · իցեմք, իցէք, իցեն :

Ապառնի :

Եզակ. Լուանայցեմ, լուանայցես, լուանայցէ ·

Լուա

Յոգ · լուանայցեմք · լուանայցէք · լուանայցեն ·
Աներեւոյթն որակութեան · Լուանալ · լուանալոյ · եւն ։
Ընդունելութիւն · Ներկայ · Լուացող ։
Անցեալ · Լուացեալ ։ Ապառնի · Լուանալոց ։

284 · Օրինակ Կրաւորականին ։

Սահմանական որակութեան Ներկայ ։

Եզա · Լուանիմ · լուանիս · լուանի ·
Յոգ · լուանիմք · լուանիք · լուանին ։

Անկատար ։

Եզա · Լուանայի · լուանայիր · լուանայր՝ լուանիւր ·
Յոգ · լուանայաք · լուանայիք · լուանային ·

Անցեալ ։

Եզա · Լուացայ · լուացար · լուացաւ ·
Յոգ · լուացաք · լուացարուք՝ լուացայք · լուացան ։

Յարակատար եւ Գերակատար ։

Լուացեալ եմ · ես · է · եւն ։ Լուացեալ էի · էիր · էր · եւն ։

Ապառնի ։

Եզա · Լուացայց · լուասցիս · լուասցի ·
Յոգ · լուասցուք · լուասջիք · լուասցին ·

Հրամայական որակութեան Ներկայ ·

Եզա · Լուացիր ·
Յոգ · լուացարուք ·

Ապառնի ։

Եզա · Լուասջի՛ր՝ լուասցիս · լուասցի՛ ·
Յոգ · լուասցո՛ւք · լուասջի՛ք · լուասցին ·

Ստորադասական որակութեան Անցեալ ։

Լուացեալ իցեմ · իցես · իցէ · իցեմք · իցէք · իցեն ·

Ապառնի ։

Եզա · Լուանայցիմ · լուանայցիս · լուանայցի ·
Յոգ · լուանայցիմք · լուանայցիք · լուանայցին ·
Աներեւոյթն որակութեան · Լուանիլ · լուանալոյ · եւն ·
Ընդունելութիւն · Ներկայ եւ Անցեալ · Լուացեալ ·
Ապառնի · Լուանալի · Լուանալոց ։

Խոնարհմանց բայից՝ երրորդ ընդարձակելն Ուլ .

285 . Օրինակ Ներգործականին .

Սահմանական որակութեան Ներկայ .

Եզա . Թողում , թողուս , թողու .
Յոգ . թողումք , թողուք , թողուն :

Անկատար .

Եզա . Թողուի , թողուիր , թողուր .
Յոգ . թողուաք , թողուիք , թողուին :

Կատարեալ .

Եզա . Թողի , թողեր , եթող՝ թող .
Յոգ . թողաք , թողէք՝ թողիք , թողին .

Յարակատար և Գերակատար :

Թողեալ եմ , ես , է . և այլն . Թողեալ էի , էիր , էր . և այլն :

Ապառնի .

Եզա . Թողից , թողցես , թողցէ .
Յոգ . թողցուք , թողջիք , թողցեն :

Հրամայական որակութեան Ներկայ .

Եզա . Թո՛ղ՝ մի՛ թողուր .
Յոգ . Թողէ՛ք՝ մի՛ թողուք .

Ապառնի :

Եզա . Թողջի՛ր՝ թողցե՛ս , թողցէ՛ .
Յոգ . թողցո՛ւք , թողջի՛ք . թողցեն :

Ստորադասական որակութեան Անցեալ .

Եզա . Թողեալ իցեմ , թողեալ իցես , թողեալ իցէ .
Յոգ . թողեալ իցեմք , թողեալ իցէք , թողեալ իցեն :

Ապառնի .

Եզա . Թողուցում , թողուցուս , թողուցու .
Յոգ . թողուցումք , թողուցուք , թողուցուն :

Աներևոյթ որակութեան . Թողուլ , թողլոյ , թողլով . և այլն :
Ընդունելութեան . Ներկայ . Թողօղ . Անցեալ . Թողեալ .
Ապառնի . Թողլոյ :

Օրի

286. Օրինակ Կրաւորականին.

Սահմանականին եղանակութ̄ Ներկայ.

Եզա. Թողանիմ, Թողանիս, Թողանի.
Յոգ. Թողանիմք, Թողանիք, Թողանին.
(կամ ներգործականին պէս՝ Թողում, Թողուս, եւն.)

Անցեալ.

Եզա. Թողայ, Թողար, Թողաւ.
Յոգ. Թողաք, Թողարուք՝ Թողայք. Թողան.

Ապառնի.

Եզա. Թողայց, Թողցիս, Թողցի.
Յոգ. Թողցուք, Թողջիք, Թողցին.

Հրամայականին եղանակութ̄ Ներկայ.

Եզա. Թողի՛ր.
Յոգ. Թողարո՛ւք.

Ապառնի.

Եզա. Թողջի՛ր՝ Թողցիս. Թողցի.
Յոգ. Թողցուք, Թողջի՛ք, Թողցին.
Աներեւոյթ. Թողանիլ, Թողանելոյ. կ. Թողուլ, Թողլոյ.
Ընդունելութ̄. Ներկայ եւ Անցեալ. Թողեալ, Թողեցեալ.
Ապառնի. Թողլի, Թողլոց.
Մնացեալքն բոլոր՝ ներգործականին պէս են (285).

287. Խոնարհմունք չորրորդ լծորդութեան՝ Իմ, են սոցին կրաւորականի օրինակքն (280, 282). Եւ այս օրինակացս վերայ խոնարհելի բայքն՝ թէ ինչպէս ճանաչելի է, տես ներքի գլխոյն մէջը.

ԳԼՈՒԽ. Է.

Ճանաչելու Խոնարհմանց համար.

Ասացաք յառաջ (169), թէ ամ̃ բայք՝ ներգործականք, կրաւորականք, անորոշք եւ չեզոքք խոնարհին չորեքին լծորդութեամբս. զորս պարտ է ճանաչել այսպէս.

288 · Ներգործական բայք ունին զայս երեք ժողովումն՝ եմ, ամ, ում · այսպէս ըստ իւրեանց ժողովութեանն խոնարհին կրաւորականօքն ։ Նման՝ երկրորդ և երրորդ ժողովումն կրաւորականին չէ՛ պարտ խոնարհել յամ ժամանակս · զերէ սահմանականի կատարեալն և ապառնին, և հրամայականն որակութիւն ունին ամենեքեան · սահմանականի ներկայ ունողն քիչ է · և մնացեալքն ներգործական կերպիւ կը դըրվին կրաւորականի տեղ (286) · և թէ կրաւորական կերպն հարկաւոր լինի ամ ժամանակաւ, էական բայիւ խոնարհի այսպէս ։

289 · Սահմանական որակութիւն Ներկայ ։

Որսացեալ լինիմ, որսացեալ լինիս, որսացեալ լինի ·
որսացեալ լինիմք, որսացեալ լինիք, որսացեալ լինին ։

Անկատար ։

Որսացեալ լինէի, որսացեալ լինէիր, որսացեալ լինէր ·
որսացեալ լինէաք, որսացեալ լինէիք, որսացել լինէին ։

Կատարեալ ։

Որսացեալ եղէ, որսացեալ եղեր, որսացեալ եղև ·
որսացեալ եղաք, որսացեալ եղէք, որսացեալ եղեն ։

Յարակատար և Գերակատար ։

Որսացեալ եմ, ես, է · ևն ։ Որսացեալ էի, էիր, էր · ևն ։

Ապառնի ։

Որսացեալ եղէց, որսացեալ եղիցիս, որսացեալ եղիցի ·
որսացեալ եղիցուք, որսացեալ եղիջիք, որսացել եղիցին

Հրամայական որակութիւն Ներկայ ։

Որսացեալ լե՛ր՝ մի՛ որսացեալ լինիր ·
որսացեալ լերո՛ւք՝ մի՛ որսացեալ լինիք ։

Ապառնի ։

Որսացեալ լիջի՛ր՝ որսացեալ լիցիս, որսացեալ լիցի ·
որսացեալ լիցո՛ւք, որսացեալ լիջի՛ք, որսացեալ լիցին ։

Ստորադասական որակութիւն Անցեալ ։

Որսացեալ իցեմ, իցես, իցէ · իցեմք, իցէք, իցեն ։

Ապառնի ։

Որսացեալ լինիցիմ, որսացեալ լինիցիս, լինիցի ·

Որ

Որսացեալ լինիցիմք, որսացեալ լինիցիք, լինիցին:
Աներեւոյթն որոշակի · Որսացեալ լինել, լինելոյ, եւն:
Ընդունելութի՟ւն · Ներկայ և Անցեալ · Որսացեալ ·
Ապառնի · Որսալի, որսալոյ:

290 · Անորոշ բայն ունի միայն լծորդութիւն՝ իմ · ապա խոնարհի կրաւորական օրինակօք (280 · 282):

291 · Չեզոք բայն՝ չորս լծորդութիւնս ևս ունի · անոր համար չորս լծորդութ՟ կարէ խոնարհիլ · զոր լաւ ճանաչելոյն համար՝ դիտեցիր յառաջ և զայս:

292 · Չեզոք բայն երեք կերպ է · ներգործակերպ, կրաւորակերպ, երկատեսակ:

293 · Ներգործակերպ չեզոք բայքն են, որոց լծորդութիւն է եմ, ամ, և միայն ներգործական օրինակին վերայ խոնարհին շիտակ · ինչպէս՝ Աղօթեմ, անցանեմ, անսամ · եւն (301 · 304 · 308): Ահա այս բայքս ասին ներգործակերպ չեզոքական · որ ասել է թէ, կերպը ներգործական է, ամմա ինքն չեզոք է:

294 · Կրաւորակերպ չեզոքն է, որոյ լծորդութիւն է իմ · և կրաւորական օրինակին վերայ խոնարհի · ինչպէս՝ Աշխատիմ, զբօսանիմ, երկնչիմ · եւն: (314 · 316): Ահա սոցա կերպն կրաւորական է · ամմա ինքեանք չեզոք են:

295 · Երկատեսակն՝ երկու տեսակ ասել է · որ մէկ բայն՝ երկու տեսակի վերայ՝ ներգործականի և կրաւորականի վերայ խոնարհելով կատարէ չորս որակութիւնը: Երկատեսակ լինի չեզոքն և ներգործականն:

296 · Երկատեսակ չեզոք բայքն են, որոց լծորդութիւն է եմ, ամ, ում · ինչպէս՝ Իջանեմ, արդարանամ, այտնում · եւն (305 · 309 · 312): Ահա այսոքիկ ներգործական օրինակին վերայ շիտակ չեն խոնարհիր · այլ՝ սահմանական որակութ՟ ներկայն և անկատարն խոնարհի ներգործականի վերայ, և անցեալքն խոնարհին կրաւորականի վերայ:

297 . Երկատեսակ ներգործականքն են՝ Ընդհատանում, զգենում, (307 . 311) . որ ադքա եւս խոնարհին քիչ մի ներգործականի վերայ, եւ մնացեալն կրաւորականի վերայ . Ասոր համար այսպիսի բայքս ասեն երկատեսակ .

298 . Են եւ երեք կերպ բայք՝ խոտորնակ, պակասաւոր, եւ անդէմ . որոց խոնարհմունքն ոչ վճարին վերոյ գրեալ կանոնօք . Այլ զայս ամենայն իւր կարգի ցուցանեմք յառաջիկ ուրիշ ուրիշ յօդուածով . զորս խոնարհելով միայնքդ ան Ած շնորհօքն .

Յօդուած . Ա .

Բայք առաջին լծորդութեան՝ եմ . որք խոնարհին առաջին օրինակաւն Գրեմ (275) .

299 . Ներգործականք .

Ազատեմ ,	ատեցի ,	ատեա՛ .	խուրթարեմ .
Բաժանեմ ,	նեցի ,	նեա՛ .	զատեմ . փայընեմ .
Գործեմ ,	ծեցի ,	ծեա՛ .	բան բանիմ .
Դրոշմեմ ,	մեցի ,	մեա՛ .	նշան զարնեմ .
Եղծեմ ,	ծեցի ,	ծեա՛ .	աւրեմ .
Զանազանեմ ,	նեցի ,	նեա՛ .	անջատեմ .
Պահպանեմ ,	նեցի ,	նեա՛ .	սաքլըյեմ . պահեմ .
Ջախջախեմ ,	խեցի ,	խեա՛ .	կոտրտեմ . փշրեմ .
Սերմանեմ ,	նեցի ,	նեա՛ .	թօխում ցանեմ .
Տածեմ ,	ծեցի ,	ծեա՛ .	թիմար ընեմ .
Քարոզեմ ,	զեցի ,	զեա՛ .	քարոզ տամ .
Օրհնեմ ,	նեցի ,	նեա՛ .	օրհնեմ . ալղըշլըյեմ .
Ասեմ ,	սացի ,	սա՛ .	ըսեմ .
Բացասեմ ,	սացի ,	սա՛ .	չէ՛ ըսեմ .
Ստորասեմ ,	սացի ,	սա՛ .	հա՛ ըսեմ .
Գիտեմ ,	տացի ,	տեա՛ .	գիտենիմ .
Նախագիտեմ ,	տացի ,	տեա՛ .	առաջուց գիտեմ .

Սոցին նոյնին կրաւորականին՝ հրամայականի ներկայ չունի .

Ծան

300. Ածանցեալք.

Ապրեցուցանեմ, ցուցի, ցեր, ցոյց. եցո՛.	ապրեցընեմ.
դիեցուցանեմ, եցուցի, ցեր, ցոյց. եցո՛.	ծծցընեմ.
կեցուցանեմ, եցուցի, ցեր, ցոյց. եցո՛.	ապրեցընեմ.
Արդարացուցանեմ, ցուցի, ցեր, ցոյց. ցո՛.	արդար ընեմ.
զօրացուցանեմ, ացուցի, ցեր, ցոյց. ացո՛.	ուժովցնեմ.
փութացուցանեմ, ցուցի, ցեր, ցոյց. ացո՛.	արտորցընեմ.

Այսպէս ապառնիքն լինին՝ ապրեցուցից, ցուցես, ցուցէ. ցուցուք, ցուսջիք՝ ցուցանիջիք, ցուցեն. ապրեցուսջի՛ր՝ ցուցանիջի՛ր՝ ցուցե՛ս, եւն.

Եւ սոցին կրաւորականի տեղը՝ կը դրուի եւրեանց նախատիպ չէզոքն այսպէս.

Ապրեցուցանիմ ըսելու տեղը՝ կըսուի Ապրիմ.
Արդարացուցանիմ ըսելու տեղը՝ կըսուի Արդարանամ.
զօրացուցանիմ ըսելու տեղը՝ կըսուի զօրանամ. եւն.

301. Աներգործակերպ Չէզոք.

Աղօթեմ,	թեցի,	թեա՛.	աղօթք ընեմ.
գոչեմ,	չեցի,	չեա՛.	կանչեմ. պոռամ.
դիմեմ,	մեցի,	մեա՛.	վրայ վազեմ.
համբերեմ,	րեցի,	րեա՛.	սաբր ընեմ.
մարդասիրեմ,	րեցի,	րեա՛.	սէր ցուցընեմ.
Նիրհեմ,	հեցի,	հեա՛.	մրափեմ.
սուլեմ,	լեցի,	լեա՛.	ըսլըխ չալեմ.
տեւեմ,	ւեցի,	ւեա՛.	դիմանամ.
կարեմ,	կարացի, ցեր, րաց.	կարօղ լեր.	կրնամ.

Բայց՝ որ խոնարհին երկրորդ օրինակաւն՝ Արկանեմ, (281)

302. Ներգործականք.

Անկանեմ, անկի, կեր, էանկ՝ անկ. ա՛նկ.	հասնեմ.
արծարծեմ, ծի, ծեր, արծարծ. արծա՛րծ.	հրահրեմ.
բեկանեմ, կի, կեր, եբեկ. բե՛կ.	կոտրեմ.
գտանեմ, տի, տեր, եգիտ. գի՛տ.	գտնեմ. [illegible] ընեմ.
դիզանեմ, զի, զեր, եդէզ. դէ՛զ.	[illegible] ընեմ.
եղծանեմ, ծի, ծեր, եղծ. ե՛ղծ.	աւրեմ.

զանգանեմ, դի, դեր, զանգ · զա՛նգ · շաղփեմ · ճփեմ ։
լուծանեմ, ծի, ծեր, ելոյծ · լո՛յծ · արձակեմ ։
լքանեմ, լքի, լքեր, ելիք՝ լիք · լի՛ք · երեսէ ձգեմ ։
խցանեմ, խցի, խցեր, եխից · խի՛ց · խծկեմ ։
կլանեմ, կլի, կլեր, եկուլ · կո՛ւլ · կլլեմ ։
հատանեմ, տի, տեր, եհատ՝ հատ · հա՛տ · կտրեմ ։
հարցանեմ, ցի, ցեր, եհարց · հա՛րց · հարցնեմ ։
հեղձանեմ, ձի, ձեր, եհեղձ՝ հեղձ · հե՛ղձ · խեղդեմ ։
պագանեմ, գի, գեր, եպագ · պա՛գ · պագնեմ ։
սպանանեմ, նի, ներ, սպան · սպա՛ն · սպաննեմ ։
տեսանեմ, սի, սեր, ետես · տե՛ս · տեսնեմ ։
ցուցանեմ, ցի, ցեր, եցոյց · ցո՛յց · ցուցնեմ ։
քերծանեմ, ծի, ծեր, եքերծ · քե՛րծ · փոքր կեղվեմ ։
օծանեմ, օծի, ծեր, եօծ՝ օծ · օ՛ծ · եղ դնեմ ։
Ածեմ, ածի, ծեր, եած՝ ած · ա՛ծ · բերեմ · դնեմ
բերեմ, բերի, րեր, եբեր՝ բեր · բե՛ր · վրայ ունենամ ։
հանեմ, հանի, ներ, եհան՝ հան · հա՛ն · հանեմ · չըքարայեմ ։

Վերոյգրեալ բայքն, թէ կրաւորականսն զմանանկա՛ն, այսպէս · Արծարծեմ, դիզեմ, եղծեմ, եւն · խոնարհին ըստ օրինակաւն (275) ։

303 · Ածանցեալք ·

Արբուցանեմ, ցի · ցեր, բոյց · բո՛ · խմցնեմ ·
դարձուցանեմ, ցի · ցեր, ձոյց · ձո՛ · դարձնեմ ·
զարթուցանեմ, ցի, ցեր, թոյց · թո՛ · արթնցնեմ ։
թագուցանեմ, ցի · ցեր · գոյց · գո՛ · պահեմ ։
իջուցանեմ, ցի · ցեր · ջոյց · ջո՛ · իջեցնեմ ։
մատուցանեմ · ցի, ցեր, տոյց · տո՛ · մօտեցնեմ ·
ուսուցանեմ, ցի · ցեր, սոյց · սո՛ · սորվեցնեմ ·
ջեռուցանեմ, ցի, ցեր, ռոյց · ռո՛ · տաքցնեմ ·
փախուցանեմ · ցի, ցեր, խոյց · խո՛ · փախցնեմ ·
Նաւ՝ Ընկլուզանեմ, զի, զեր, լոյզ · լո՛ · ջրին մէջ ընեմ ·
կորուսանեմ, սի, սեր, րոյս · րո՛ · կորսնցնեմ ·
սուզանեմ, զի, զեր, եսոյզ՝ սոյզ · զո՛ · ջրին մէջ ընեմ ·
փլուզանեմ · զի, զեր, փլոյզ · լո՛ · զեա՛ · փլցնեմ ·

Այսցին կրաւորականք՝ հրամայականի ներկայ չունին ։

Սեր

304. Ներգործակերպ Չեզոք.

Անցանեմ, անցի, ցեր, կ'անց՝ անց. ա՛նց. անցնիլ.
ելանեմ, ելի, ելեր, ել. ե՛լ. ելլել.
իջանեմ, իջի, իջեր, էջ. է՛ջ. իջնալ.
մտանեմ, մտի, մտեր, եմուտ՝ մուտ. մո՛ւտ. մտնել.
համբերեմ, բերի, րեր, համբեր. համբե՛ր. դիմանալ.
հասանեմ, հասի, սեր, եհաս. հա՛ս. հասնիլ.

305. Երկատեսակ Չեզոք.

Զիջանեմ, զիջի, ջեր, ջաւ. զիջի՛ր. ցածնալ. հոժար ըլլալ.
Հեծանեմ, հեծայ, ծար. ծաւ. հեծի՛ր. հեծնալ.
յանցանեմ, ցեայ, ցուցեալ. յանցի՛ր. [illegible] ընել.

Յօդուած. Է՟.

Բայք երկրորդ լծորդութեան՝ ամ, որք խոնարհին օրինակաւն Լուանամ (283).

306. Ներգործականք.

Աղամ, աղացի, աղա՛. աղօրիքներով մանրել.
զգամ, զգացի, զգա՛. [illegible].
խոկամ, կացի, կա՛. մտմտալ.
կարդամ, դացի, դա՛. կարդալ.
հաստատամ, տացի, տա՛. հաստատել.
ողբամ, բացի, բա՛. ձայնիւ վերայ լալ.
Բանամ, բացի, ցեր, եբաց՝ բաց. բա՛ց. բացել.
Թանամ, թացի, ցեր, եթաց՝ թաց. թա՛ց. թրջել.
լամ, լացի, ցեր, ելաց՝ լաց. լա՛ց. ողբալ.
բառնամ, բարձի, ձեր, եբարձ՝ բարձ. բա՛րձ. վերցընել.

Սոցին կրաւորականն մի՛ խոնարհեր յամ ժմնկս (288).

307. Երկատեսակ Ներգործականք.

Ընդդիմանամ, տացայ, ցի՛ր. ընդդիմանալ.
խոստանամ, տացայ, ցի՛ր. խոստում ընել. խօսք տալ.
Իմանամ, մացայ, իմա՛, ցի՛ր. [illegible].
մոռանամ, ռացայ, ռա՛, ցի՛ր. մոռնալ.

Հո

Հեգամ, գացայ, ցի. գա՛. [illegible] ընել. խօսք՝ [illegible] ընել.
Սգամ, սգացայ՝ ցի, գա՛, ցէ՛ր. սուգ նստիլ.

308. Ներգործակերպ Չէզոք.

Անսամ, սացի, անսա՛. մտիկ ընել.
Գնամ, գնացի, գնա՛. երթալ.
Ծփամ, ծփացի, փա՛. տալղալանմիշ ըլլալ.
Կռնչամ, չացի, չա՛. կուկու ձայն հանել.
Հաղամ, ղացի. ղա՛. հողալ.
Մնամ, մնացի, նա՛. կենալ. դիմանալ.
Փռնգամ, գացի, գա՛. փռնգտալ.
Կամ, կացի, ցեր, եկաց. կա՛ց, մի՛ կար. կենալ.
Կեամ, կեցի, ցեր, եկեաց. կեա՛ց, մի՛ կեցցես. ապրիլ.

309. Կրաւորակերպ Չէզոք.

Արդարանամ, րացայ, ացի՛ր. արդար ըլլալ.
Գոհանամ, հացայ, ացի՛ր. շնորհք [illegible].
Իմաստնանամ, նացայ, ացի՛ր. խելօք ըլլալ.
Արբենամ, բեցայ, եցի՛ր. գինովնալ.
Ողջամ, ջացայ, ջացի՛ր՝ ջա՛. [illegible] ըլլալ.
Ընթանամ, թացայ, թացի՛ր՝ թա՛. վազել.
Մարգարէանամ, ցայ, րէա՛ց՝ ցի՛ր՝ րէա՛. ըլլալ [illegible] գիտնալ.
Փութամ, թացայ, թացի՛ր՝ թա՛. [illegible].
Բաղձամ, ձացայ՝ ցի, ձա՛. [illegible] ընել.
Լողամ, ղացայ՝ ցի, ղա՛. [illegible] ըլլալ.
Փղձկամ, կացայ՝ ցի, կա՛. լացով լեցուիլ.
Աղամ, ղացայ՝ ցի, ղացի՛ր՝ ղա՛. [illegible].
Ջանամ, նացայ՝ ցի, նացի՛ր՝ նա՛. ջանք ընել.
Անձկամ, կացայ, կա՛. [illegible].
Յուսամ, սացայ, սա՛. ումուտ ընել.
Դառնամ, դարձայ, դա՛րձ՝ ձի՛ր. դառնալ.
Համբառնամ, բարձայ, բա՛րձ՝ ձի՛ր. վեր ելլել. բարձրանալ.

Այս չէզոքականքս՝ երբ փոխեն լծորդութիւն, կը փոխեն և խոնարհմունքն այսպէս. Կռնչեմ, փռնչեմ, եւն. և լծորդին (275): Ծփիմ, լողիմ, փղձկիմ, եւն, և խոնարհին (314).

Յօդուած · Գ ·

Բայք երրորդ լծորդութեան՝ ում · որք խոնարհին օրինակաւ Թողում (284) ·

310 · Ներգործականք ·

Առնում, առի, առեր, եառ՝ առ · ա՛ռ · ալըրըմ · ալըյօրըմ ·
արգելում, գելի, լեր, արգել · արգե՛լ · հըլըգօյարըմ ·
գերծում, ծի, ծեր, եգերծ՝ գերծ · գե՛րծ · Թրաշ ըտէրըմ ·
զեղում, զեղի, ղեր, եզեղ՝ զեղ · զե՛ղ · շառ ըշըրընըմ ·
զենում, զենի, ներ, եզեն՝ զեն · զե՛ն · մօքթէրըմ ·
թքնում, թքի, թքեր, եթուք · թո՛ւք թիւքիւրըմ ·
լիզում, զի, զեր, ելիզ · լե՛զ՝ լի՛զ · եալարըմ ·
կիզում, կիզի, զեր, եկէզ · կէ՛զ · եագարըմ · եագըյօրըմ ·
հեղում, հեղի, ղեր, եհեղ · հե՛ղ · տօքէրըմ ·
հերձում, հերձի, ձեր, եհերձ · հե՛րձ · եարարըմ · պարալարըմ ·
յաւելում, ւելի, լեր, յաւել · յաւե՛լ · արթըրըրըմ ·
ստեղծում, ստեղծի, ծեր, ստեղծ · ստե՛ղծ · խալգ ըտէրըմ ·
քերծում, քերծի, ծեր, եքերծ · քե՛րծ · գազըր կէշըրըմ ·
լնում, լցի, ցեր, ելից՝ լից · լի՛ց · տօլտըրըրըմ ·
խնում, խցի, ցեր, եխից · խի՛ց · թըգարըմ · տըխըլըրըմ ·

Ներգործականքս՝ կարեն փոխել լծորդութիւն և խոնարհմունքն այսպէս · Գերծեմ, հերձեմ, ստեղծեմ, եւն · և խոնարհին (299) · Գերծանեմ, թքանեմ, կիզանեմ · հերձանեմ, ստեղծանեմ, եւն · և լծորդին (302) ·

311 · Երկատեսակ Ներգործականք ·

Զգենում, զգեցայ, զգեցի՛ր · կէյինիրըմ ·
ընթեռնում, թերցայ, թերցի՛ր · օգուրըմ ·
կլնում, կլայ, կո՛ւլ · եութարըմ ·
հանում, հանայ, հա՛ն · չըգարըրըմ ·
սկսնում, սկսայ, սկսի՛ր · պաշլարըմ ·

312 · Երկատեսակ Չէզոք ·

Յառնում, յարեայ, յարուցեալ · յա՛ր · գալգարըմ ·

զարթ

զարթնում, թեայ, թուցեալ · թի՛ր · արթնընամ ։
թագնում, գեայ, գուցեալ · գի՛ր · [illegible] ։
խրտնում, տեայ, տուցեալ · տի՛ր · [illegible] ։
փախնում, խեայ, խուցեալ · խի՛ր · փախչիմ ։
զբօսնում, զբօսայ, զբօսէ՛ր · սէիր ըլնել ։
հեծնում · հեծայ, հեծէ՛ր · հեծանեմ ։
ջեռնում, ջեռայ, ռուցեալ · ջեռի՛ր · տաքնամ ։
Զբաղնում · ղեցայ · ղէ՛ր · պարապողութիւն առնեմ ։
պշնում, պշեայ՝ պշեցայ · պշէ՛ր · երեսն՝ ի վեր նայեմ ։
քաղցնում, ցեայ · ցէ՛ր՝ ցեա՛ց · անօթենամ ։
երդնում, երդուեայ, ուայց · ուիցես · ուէ՛ր · երդում ընել ։

Այս չէզոքականքս կարեն փոխել լծորդութիւն · ամենայն խոնարհմունքն չեն փոխեր · ինչպէս՝ Թագչիմ · խրտուիմ · փախչիմ · ջեռանիմ · զբաղիմ · եւն (316 · 314)

Յօդուած · Դ ։

Բայք չորրորդ լծորդութեան՝ իմ · որ խոնարհին օրինակաւ Գալիմ (280) ։

313 · Անորոշք ։

Ախորժիմ, ժեցայ, ժեա՛ց՝ ժեա՛ · հաւընել ։
խոստովանիմ, նեցայ, նեա՛ց՝ նեա՛ · իկրար ընել ։
Խորհիմ, հեցայ, հեա՛ց՝ հեա՛ · մըտմըտամ ։
Խօսիմ, սեցայ · սեա՛ց՝ սեա՛ · խօսիմ · զրուցեմ ։
Համարիմ, րեցայ, րեա՛ց՝ րեա՛ · համրեմ ։ սեպեմ ։
Հաւանիմ, նեցայ, նեա՛ց՝ նեա՛ · հաւնիմ ։
Շահիմ · հեցայ, հեա՛ց՝ հեա՛ · վաստըկիմ ։
Բարբառիմ · ռեցայ, ռեա՛ · խօսք խօսիմ ։
Դատիմ · տեցայ, տեա՛ · դատաստան ընել ։
Դաւանիմ, նեցայ, նեա՛ · հաւատքը իկրար ընել ։
Կամիմ · մեցայ, մեա՛ց · ուզեմ ։
Մրժակիմ, կեցայ, կեա՛ց · կռիւ առնել ։

Այսքան անորոշքս՝ կարեն լինել ներգործական այսպէս · Ախորժեմ · Համարեմ · Շահեմ · Դաւանեմ · Մրժակեմ · և խոնարհին (275) ։

314. Կրաւորակերպ Չեզոք.

Աշխատիմ, տեցայ, տեա՛յց՝ տեա՛. չալըշմիշ ըլլալ.
Բնակիմ, կեցայ, կեա՛յց՝ կեա՛. գօնմիշ ըլլալ.
Դադարիմ, րեցայ, րեա՛յց՝ րեա՛. հանգիստ առնել.
Հաշտիմ, տեցայ, տեա՛յց՝ տեա՛. բարըշիլ.
Հրաժարիմ, րեցայ, րեա՛յց՝ րեա՛. ետ կենալ.
Ապրիմ, րեցայ, րեա՛յց. ապրիլ.
Կարօտիմ, տեցայ, տեա՛յց. կարօտնալ.
Յիմարիմ, րեցայ, րեա՛յց. խենթ ըլլալ.
Սառիմ, ռեցայ, ռեա՛յց. պաղ կտրիլ.
Քրտնիմ, նեցայ, նեա՛յց. քրտնիլ.

Չեզոքականքս՝ կարեն փոխել լծորդութիւն և խոնարհմունքն այսպէս։ Բնակեմ, դադարեմ (301). Կարօտանամ, յիմարանամ (307). Սառնում, քրտնում (312) եւս.

Բայց որ խոնարհին օրինակաւն Արկանիմ (282), չէ լծումնին ու խոնարհումնին տալը հետ մին կերպ են.

315. Անորոշք.

Ագանիմ, ագայ, ագուցեալ, ագի՛ր՝ ագերո՛ւք՝ ագի՛ք. հագնիլ.
Ծնանիմ, ծնայ, ծնեալ. ծնի՛ր. ծնիլ.
Ուսանիմ, ուսայ, սեալ. սի՛ր. սորվիլ.
Սկսանիմ, սայ, սայց, ցիս, ցի. ցուք. ջի՛ք. սի՛ր՝ սեա՛յց. սկսիլ.
Սկսիմ, սկսայ, սայց, սեցիս, եցի. սի՛ր՝ սեա՛. պաշլամիշ.
Ափածանիմ, ափածայ, ծեալ. ծի՛ր. ղաչընմիշ ըլլալ.
Վարկանիմ, կայ, կուցեալ. կեա՛. սեպել.
Տանիմ, տարայ, րայց, ցիս, ցէ՝ ցի. տա՛ր. մի՛ տանի՛ր. տանել.

316. Կրաւորակերպ Չեզոք.

Զբօսանիմ, սայ, սի՛ր, սարո՛ւք. սէֆա ընել.
Մեռանիմ, ռայ, ռի՛ր, ռարո՛ւք. մեռնիլ.
Ջերանիմ, րայ, րի՛ր, րարո՛ւք. տաքնալ.
Ագանիմ, գայ, գի՛ր, գարո՛ւք՝ գերո՛ւք. գօնմիշ ըլլալ.
Անկանիմ, կայ, կի՛ր, կերո՛ւք. ընկնիլ.

բուսանիմ, սայ, սի՛ր, սարուք՝ սէք. բիթէրիմ.
զիջանիմ, ջայ, ջի՛ր, ջարուք՝ ջէք. ինէրիմ.
սնանիմ, սնայ. նի՛ր, նարուք՝ նէք. պէսլէնմիշ օլուրըմ.
վերադարձիմ. ձայ, ձի՛ր, ձարուք՝ ձէք. կէրիյէ տէօնէրիմ.
Նստիմ, ստայ, նի՛ստ, ստարուք՝ ստէք. օթուրըմ.
Հասանիմ, սայ, սի՛ր, սերուք՝ սէք. [illegible].
Երկնչիմ, կեայ, կուցեալ. կի՛ր, կերուք. քօրքարըմ.
Հանգչիմ, գեայ, գուցեալ. գի՛ր, գերուք. ռահաթլանըրըմ.
Մարտնչիմ, տեայ, տուցեալ. տի՛ր, տերուք. ճէնկ էտէրիմ.
Թռչիմ, ռեայ, ռուցեալ. ռի՛ր, ռերուք՝ ռիք. ուչարըմ.
Փախչիմ, խեայ, խուցեալ. խի՛ր, խերուք՝ խիք. քաչարըմ.

Այս չէզոքականքս կարեն փոխել լծորդութիւն և խոնարհմունքն այսպէս. Օ իջանեմ. հասանեմ. եւն (305. 304): Օ բօսնում. ջեռնում. եւն (312).

Յօդուած. Է.

Թէ ի՞նչ է Անօրինակ բայն, և ի՞նչպէս խոնարհի.

Անօրինակ բայքն են, որք ՚ի խոնարհմունս ՚ի ժամանակս ինչ այլևայլ ձայնիւ խօսորին ՚ի սահմանականի ներկայէն. զորս տե՛ս կարգաւ.

318. Անօրինակ բայս՝ Առնեմ, խոնարհի այսպէս.

Ներգործական.

Սահմանական որակութիւն Ներկայ.

Առնեմ, առնես, առնէ. առնեմք, առնէք, առնեն.

Անկատար.

Առնէի, առնէիր, առնէր. առնէաք, առնէիք, նէին.

Անցեալ.

Արարի, արարեր, արար. արարաք, արարէք՝ արարիք. արարին.

Յարակատար և Գերակատար.

Արարեալ եմ, ես, է. եւն. Արարեալ էի, էիր, էր. եւն.

Առն

Ապառնի.

Արարից, արասցես, արասցէ. արասցուք, արասջիք՝ առնիջիք, արասցեն:

Հրամայական դրութեան Ներկայ.

Արա՛, մի՛ առներ. արարէք, մի՛ առնէք.

Ապառնի.

Արասջի՛ր՝ առնիջի՛ր՝ արասցե՛ս, արասցէ՛. արասցո՛ւք եւն.

Ստորադասական դրութեան Անցեալ.

Արարեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, իցէք, իցեն.

Ապառնի.

Առնիցեմ, ցես, ցէ. առնիցեմք, ցէք, ցեն.

Աներեւոյթ դրութ. Առնել, առնելոյ, առնելով. եւն.

Ընդունելութ. Առնող, արարող, արարիչ. Արարեալ. Առնելոց.

Կրաւորական.

Սահմանական դրութեան Ներկայ.

Առնիմ, առնիս, առնի. առնիմք, առնիք, առնին.

Անցեալ.

Արարայ, արարար, արարաւ. արարաք, արարայք, արարան:

Ապառնի.

Արասցայց, արասցիս, արասցի. արասցուք, արասջիք, ցին.

Հրամայ. Ներկայ. մի՛ Առնիր. մի՛ առնիք.

Ապառնի. Արասջի՛ր՝ առնիջի՛ր՝ արասցի՛ս, արասցի. եւն.

Ստոր. Ապառ. Առնիցիմ, ցիս, ցի. առնիցիմք, ցիք, ցին.

Աներեւոյթ. Առնել, առնելոյ, առնելով. եւն:

Ընդունելութ. Արարեալ. Առնելի, առնելոց:

Այլ մնացեալքն լինին ըստ ներգործականին.

319. Անօրինակ բայս՝ Գանեմ, խոնարհի այսպէս:

Ներգործական.

Սահմանական դրութեան Ներկայ.

Գանեմ, գանես, գանէ. գանեմք, գանէք, գանեն.

Անկատար.

Գանէի, գանէիր, գանէր. գանէաք, գանէիք, գանէին.

Կատարեալ .

Եդի , եդիր , եդ . եդաք , եդիք , եդին .

Յարակատար եւ Գերակատար .

Եդեալ եմ , ես , է . եւն ։ Եդեալ էի , էիր , էր . եւն .

Ապառնի .

Դիցից , դիցես , դիցէ . դիցուք , դիջիք , դիցեն .
Հրամ . Արգել . Դի՛ր , մի՛ դներ . դի՛ք , մի՛ դնէք .
Ապառ . Դիջի՛ր` դիցե՛ս , դիցէ՛ . դիցո՛ւք , դիջի՛ք , դիցե՛ն .
Ստոր . Անցեալ . Եդեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , եւն ։
Ապառնի . Դնիցեմ` դիցեմ , ցես , ցէ . ցեմք , ցէք , ցեն .
Աներեւոյթ . Դնել , դնելոյ , դնելով . եւն .
Ընդունելութ . Դնող . Եդեալ . Դնելոց .

Կրաւորական .

Սահմանական որպիսութե Ներկայ .

Դնիմ , դնիս , դնի . դնիմք , դնիք , դնին .
Անկատար . Դնէի , դնէիր , դնէր` դնիւր . դնէաք , եւն .

Կատարեալ .

Եդայ , եդար , եդաւ . եդաք , եդայք , եդան .

Ապառնի .

Եդայց , դիցիս , դիցի . դիցուք , դիջիք` դնիջիք , դիցին
Հրամ . Արգել . Եդեա՛լ լեր , մի՛ դնիր . եդարո՛ւք , մի՛ դնիք
Ապառ . Դիջի՛ր` դիցի՛ս , դիցի՛ , դիցո՛ւք , դիջի՛ք , եւն ։
Ստոր . Ապառ . Դնիցիմ` դիցիմ , ցիս , ցի . ցիմք , ցիք , ցին
Աներեւոյթ . Դնիլ , դնելոյ , դնելով . եւն ։
Ընդունելութ . Եդեալ . Դնելի . դնելոց ։
Եւ մնացեալքն լինին ըստ Ներգործականին .

320 . Խոտորնակ բայս` Լսեմ , խոնարհի այսպէս .

Ներգործական .

Սահմ . Ներկ . Լսեմ , լսես , լսէ . լսեմք , լսէք , լսեն .
Անկատար . Լսէի` լսէիր , լսէր . լսէաք , լսէիք , լսէին ։

Կատարեալ .

Լուայ , լուար , լուաւ .
լուաք , լուարուք` լուայք , լուան .

Ապ

Յարակատար եւ Գերակատար.

Լուեալ եմ, ես, է. եւն: Լուեալ էի, էիր, էր. եւն.

Ապառնի.

Լուայց, լուիցես, լուիցէ. լուիցուք, լուիջիք, լուիցեն

Հրամ. Ներկ. Լուր, մի՛ լսեր. լուարո՛ւք, մի՛ լսէք:

Նոյն. Լուիջի՛ր՝ լուիցե՛ս, լուիցէ՛. լուիցո՛ւք, եւն.

Անոր. Ներկայ. Լուեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, եւն.

Ապառնի. Լսիցեմ՝ լուիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, ցէք, ցեն.

Աներեւոյթ. Լսել, լսելոյ, լսելով. եւն:

Ընդունելութ. Լսօղ. Լուեալ. Լսելոց.

Կրաւորական.

Սահմ. Ներկ. Լսիմ, լսիս, լսի. լսիմք, լսիք, լսին.

Անկա. Լսէի, լսէիր, լսէր՝ լսիւր. լսէաք, լսէիք, լսէին

Կատարեալ. Լսելի եղէ, լսելի եղեր, լսելի եղեւ. եւն:

Ապառնի. Լուիցիմ, ցիս, ցի. լուիցիմք, ցիք, ցին.

Հրամայ. Ներկ. Լսելի՛ լեր. լսելի՛ լերուք.

Ապառնի. Լսելի՛ լինիջիր, ցիս, ցի. եւն.

Անոր. Ապառ. Լսիցիմ, ցիս, ցի. լսիցիմք, ցիք, ցին.

Աներեւոյթ. Լսիլ, լսելոյ, եւն: Ընդուն. Լուեալ. Լսելի

Այլ ժամանակքն լինին ըստ ներգործականին.

321. Խոտորնոյ չէզոքս՝ Մեղանչեմ, խոնարհի այսպէս.

Սահմանական եղանակաւ Ներկայ:

Մեղանչեմ, ես, է. մեղանչեմք, էք, են:

Անկ. Մեղանչէի, էիր, էր. մեղանչէաք, էիք, էին.

Կատարեալ.

Մեղայ, մեղար, մեղաւ.
մեղաք, մեղայք՝ մեղարուք, մեղան:

Յարակատար եւ Գերակատար.

Մեղուցեալ եմ, ես, է. եւն. Մեղուցեալ էի, էիր, էր.

Ապառնի.

Մեղայց, մեղիցես, մեղիցէ. մեղիցուք, մեղիջիք, ցեն:

Հրամայական եղանակաւ Ներկայ:

Մեղի՛ր, մի՛ մեղանչեր. մեղարո՛ւք, մի՛ մեղանչէք.

Նոյն. Մեղիջի՛ր՝ մեղիցե՛ս, մեղիցէ՛. մեղիցո՛ւք, եւն:

Անո

Ստոր. Անցեալ. Մեռուցեալ իցեմ, իցես, իցէ. եւն.
Ապառնի. Մեռանիցիցեմ՝ մեռիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, եւն.
Աներեւոյթ. Մեռանել, մեռանելոյ, մեռանելով, եւն.
Ընդուն. Մեռանող. Մեռուցեալ. Մեռանելի. մեռանելոց.

322. Այսօրինակ չէզոքս՝ Յառնեմ, խոնարհի այսպէս.

Սահմանական որոշուէ Ներկայ։
Յառնեմ, նես, նէ. յառնեմք, նէք, նեն.
Անց. Յառնէի, էիր, էր. յառնէաք, էիք, էին.
Աորիստ։
Յարեայ, յարեար, յարեաւ. յարեաք, րեայք, րեան.
Յորդորական եւ Պաղատական։
Յարուցեալ եմ, ես, է. եւն։ Յարուցել էի, էիր, էր. եւն
Ապառնի.
Յարեայց, յարիցես, յարիցէ. րիցուք, րիջիք, րիցեն.
Հրամ. Ներկ. Արի՛, մի՛ յառներ. արիք, մի՛ յառնէք.
Ապառնի. Յարիջի՛ր՝ յարիցե՛ս, յարիցէ՛. յարիցու՛ք, եւն։
Ստոր. Անց. Յարուցեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, եւն.
Ապառնի. Յառնիցեմ՝ յարիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, եւն.
Աներեւոյթ. Յառնել, յառնելոյ. յառնելով, եւն.
Ընդուն. Յառնող. Յարուցեալ. Յառնելի. նելոց.

323. Այսօրինակ բայս՝ Տամ, խոնարհի այսպէս.

Ներգործական։

Սահմ. Ներկ. Տամ, տաս, տայ. տամք, տայք, տան.
Անկատար. Տայի, տայիր, տայր. տայաք, տայիք, տային.
Աորիստ։
Ետու, ետուր, ետ. տուաք, ետուք, ետուն.
Յորդորական եւ Պաղատական.
Տուեալ եմ, ես, է. եւն. Տուեալ էի, էիր, էր. եւն.
Ապառնի. Տաց, տացես, տացէ. տացուք, տաջիք, տացեն.
Հրամ. Ներկ. Տո՛ւր, մի՛ տար. տո՛ւք, մի՛ տայք.
Ապառնի. Տաջի՛ր՝ տացե՛ս, տացէ՛. տացո՛ւք, տաջի՛ք, ցե՛ն։

Ստոր

Ստոր․ Անցեալ․ Տուեալ իցեմ, իցես, իցէ․ իցեմք, եւն․
Ապառնի․ Տայցեմ, տայցես, ցէ․ տայցեմք, ցէք, ցեն․
Աներեւոյթ․ Տալ, տալոյ, տալով, եւն․
Ընդունելութիւն․ Տուօղ, տուիչ․ Տուեալ․ Տալոց․

Կրաւորական․

Սահ․ Ներկ․ Տուեալ լինիմ, տուեալ լինիս, եւն (289)․
Անկատար․ Տուեալ լինէի, տուեալ լինէիր, լինէր․ եւն․

Անցեալ։

Տուայ, տուար, տուաւ․ տուաք, տուայք, տուան․

Ապառնի։

Տուեալ եղէց, տացիս, տացի․
տուեալ եղիցուք, տաջիք, տացին․

Հրամայական Ներկայ (ապառնի)․

Ապառ․ Տաջի՛ր՝, տացի՛ս, տացի՛․ տացո՛ւք, տաջի՛ք, տացի՛ն․
Ստոր․ Ապառ․ Տուեալ լինիցիմ, տուեալ լինիցիս, եւն․
Աներեւոյթ․ Տուեալ լինիլ, տուեալ լինելոյ, եւն․
Ընդունելութ․ Տուեալ, տուեցեալ․ Տալի, տալոց․
Իսկ մնացեալքն լինին ըստ Ներգործականին․

324․ Խոտորնակ չորրորդ բայս՝ Գամ, խոնարհի այսպէս․

Սահ․ Ներկ․ Գամ, գաս, գայ․ գամք, գայք, գան․
Անկա․ Գայի, գայիր, գայր․ գայաք, գայիք, գային․

Անցեալ։

Եկի, եկիր, եկն․ եկաք, եկայք՝ եկիք, եկին․

Յարակատար եւ Գերակատար․

Եկեալ եմ, ես, է․ եւն։ Եկեալ էի, էիր, էր․ եւն․

Ապառնի։

Եկից, եկեսցես, եկեսցէ․
եկեսցուք, եկեսջիք, եկեսցեն․

Հրամայ․ Ներկ․ Ե՛կ, մի՛ գար․ եկա՛յք, մի՛ գայք․
Ապառնի․ Եկեսջի՛ր՝ եկեսցե՛ս, եկեսցէ՛․ եկեսցո՛ւք, եւն
Ստոր․ Անցեալ․ Եկեալ իցեմ, իցես, իցէ․ իցեմք, եւն․
Ապառնի․ Գայցեմ, ցես, ցէ․ գայցեմք, ցէք, ցեն․
Աներ․ Գալ, գալոյ, եւն։ Ընդուն․ Եկեալ․ Գալի, գալոց

Յօդուած. Դ.

Թէ ո՞յք են Պակասաւոր բայքն, և ո՞րպէս խոնարհին.

Պակասաւոր բայք ասին, որք ՚ի խոնարհելն՝ ՚ի ժամանակս ինչ և յորակութիւս և ՚ի դէմս այնքան այլայլին ձայնիւ, մինչև համարին պակասեալ, և իբր ՚ի միմեանց լցուցանեն զպակասութիւն իւրեանց. կամ իսկապէս պակասին իսպառ. զորս տե՛ս կարգաւ.

326. Պակասաւոր բայս՝ Ըմպեմ, խոնարհի այսպէս.

՚Ներգործական.

Սահմանական որակութիւն ՚Ներկայ.

Ըմպեմ, ըմպես, ըմպէ. ըմպեմք, ըմպէք, ըմպեն.

Անկատար.

Ըմպէի, ըմպէիր, ըմպէր. ըմպէաք, ըմպէիք, ըմպէին.

Անցեալ.

Արբի. արբեր. եարբ՝ արբ.
արբաք, արբէք՝ արբիք, արբին.

Յարակատար և Գերակատար.

Արբեալ եմ, ես, է. եւն. Արբեալ էի, էիր, էր. եւն.

Ապառնի.

Արբից, արբցես, արբցէ.
արբցուք, արբջիք՝ ըմպիջիք, արբցեն.

Հրամ. ՚Ներկայ. Արբ, մի՛ ըմպեր. արբէք, մի՛ ըմպէք.
Ապառնի. Արբջի՛ր՝ արբցե՛ս. արբցէ՛. արբցո՛ւք, եւն.
Ստոր. ՚Անցեալ. Արբեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, եւն.
Ապառնի. Ըմպիցեմ, ցես, ցէ. ըմպիցեմք, ցէք, ցեն.
Աներեւոյթ. Ըմպել, ըմպելոյ, ըմպելով, եւն.
Ընդունելութ. Ըմպօղ. Արբեալ. Ըմպելոց.

Կրաւորական.

Սահմանական որակութիւն Անցեալ.

Արբայ, արբար, արբաւ. արբաք, արբայք, արբան.
Ստոր. Ապառ. Ըմպիցիմ, ցիս, ցի. ըմպիցիմք, ցիք, ցին.

Աներեւոյթ. Ըմպել, ըմպելոյ, ըմպելով. եւն.
Ընդունելութիւն. Ըմբեալ. Ըմպելի. ըմպելոց.
Որոց սահմանականի եւ հրամայականի ներկայք եւ ապառնիքն ձեւանան ճակման բային (289).
Իսկ մնացեալքն լինին ըստ ներգործականին.

327. Պակասաւոր բայն Ճանաչեմ, խոնարհի այսպէս.

Ներգործական.

Սահմանական եղանակի Ներկայ.
Ճանաչեմ, ես, է. Ճանաչեմք, էք, են.
Անկատար.
Ճանաչէի, էիր, էր. Ճանաչէաք, էիք, էին.
Անցեալ.
Ծանեայ, ծանեար, ծանեաւ.
ծանեաք, ծանեայք՝ ծաներուք, ծանեան.
Յարակատար եւ Գերակատար.
Ծանուցեալ եմ, ես, է. եւն. Ծանուցեալ էի, էիր, էր. եւն.
Ըղձական.
Ծանեայց, ծանիցես, ցէ. ծանիցուք, նիջիք, նիցեն.
Հրամայական եղանակի Ներկայ.
Ծանի՛ր, մի՛ ճանաչեր. ծաներո՛ւք՝ ծանի՛ք, մի՛ ճանաչէք.
Ըղձական. Ծանիջի՛ր՝ ծանիցե՛ս, ցէ՛. ծանիցո՛ւք, եւն.
Ստոր. Անցեալ. Ծանուցեալ իցեմ, իցես, իցէ. եւն.
Ըղձական. Ծանիցեմ՝ ճանաչիցեմ, ցես, ցէ. եւն.
Աներեւոյթ. Ճանաչել, ճանաչելոյ, ճանաչելով. եւն.
Ընդունելութիւն. Ճանաչօղ. Ծանուցիչ. Ծանուցեալ.
Ճանաչելոց.

Կրաւորական.

Սահմ. Ներկ. Ճանաչիմ, չիս, չի. Ճանաչիմք, չիք, չին.
Անկտ. Ճանաչէի, էիր, չէր. Ճանաչէաք, էիք, էին.
Անցեալ.
Ծանուցայ, ցար, ցաւ. ծանուցաք, ցայք, ցան.
Ըղձ. Ծանուցայց, նիցիս, նիցի. ծանիցուք, ջիքն եւն.
Ստոր. Ըղձ. Ծանիցիմ՝ ճանաչիցիմ, ցիս, ցի. ցիմք, եւն.

Աներևոյթ . Ձանձրանիլ , Ձանձրանելոյ , Ձանձրանելով . ևն .
Ընդունելութիւն . Ձանձրացեալ : Այլ մնացեալքն լինին ըստ Ներգործականին .

328 . Պակասաւոր բայ՝ Ուտեմ , խոնարհի այսպէս .

Ներգործական :

Սահմանականին եղանակին Ներկայ .

Ուտեմ , ուտես , ուտէ . ուտեմք , ուտէք , ուտեն .
Անկատար . Ուտէի , էիր , էր . ուտէաք , էիք , էին .

Անցեալ .

Կերի , կերեր , եկեր՝ կեր . կերաք , կերիք՝ կերէք , կերին .

այսպէս և՝

Կերայ , կերար , կերաւ . կերաք , կերայք , կերան .

Յարակատար և Գերակատար :

Կերեալ եմ , ես , է . ևն . Կերեալ էի , էիր , էր . ևն .

Ապառնի .

Կերայց՝ կերից , կերիցես , կերիցէ .
կերիցուք , կերիջիք՝ ուտիջիք , կերիցեն .
Հրամ . Ներկայ . Կե՛ր , մի՛ ուտեր . կերա՛յք՝ կե՛ք , մի՛ ուտէք
Ապառնի . Կերիջի՛ր՝ ուտիջի՛ր՝ կերիցե՛ս , ցէ՛ . ևն .
Ստոր . Անցեալ . Կերեալ իցեմ , իցես , իցէ . ևն .
Ապառնի . Ուտիցեմ , ցես , ցէ . ուտիցեմք , ցէք , ցեն .
Աներևոյթ . Ուտել , ուտելոյ , ուտելով . ևն .
Ընդ . Կերող՝ կերիչ . Ուտող՝ ուտիչ . Կերեալ . Ուտելոց

Կրաւորական :

Սահմանականին եղանակին Ներկայ :

Ուտիմ , ուտիս , ուտի . ուտիմք , ուտիք , ուտին .

Ապառնի :

Կերայց , կերիցիս , կերիցի .
կերիցուք , կերիջիք՝ ուտիջիք . կերիցին :

Հրամայականին եղանակին Ներկայ (չունի) .

Ապառնի . Կերիջի՛ր՝ ուտիջի՛ր՝ կերիցիս , կերիցի . ևն .
Ստոր . Ապառնի . Ուտիցիմ , ցիս , ցի . ցիմք , ցիք , ցին .
Աներևոյթ . Ուտիլ , ուտելոյ , ուտելով . ևն .
Ընդունելութիւն . Կերեալ . Կերելի . Ուտելի . ուտելոց .
Այլ մնացեալքն լինին ըստ Ներգործականին .

Պակա

329․ Պակասաւոր չէզոք՝ Երթամ, խոնարհի այսպէս․

Սահմանական եղանակ՝ Ներկայ․

Երթամ, երթաս, երթայ․ երթամք, երթայք, երթան

Անկատար․

Երթայի, երթայիր, երթայր․ երթայաք, երթայիք, երթային․

Կատարեալ․

Չոգայ, չոգար, չոգաւ․ չոգաք, չոգայք, չոգան․

Յարակատար և Գերակատար․

Երթեալ եմ, ես, է․ ևն․ Երթեալ էի, էիր, էր․ ևն․

Ապառնի․

Երթայց, երթիցես, երթիցէ․ երթիցուք, ջիք, ցեն․

Հրամայական եղանակ՝ Ներկայ․

Ե՛րթ, մի՛ երթար․ երթա՛յք, մի՛ երթայք․

Ապառնի․

Երթիջի՛ր՝ երթիցե՛ս, երթիցէ՛․ երթիցո՛ւք, ևն․
Ստոր․ Անցեալ․ Երթեալ իցեմ, իցես, իցէ․ իցեմք, ևն․
Ապառնի․ Երթայցեմ՝ երթիցեմ, ցես, ցէ․ ցեմք․ ևն․
Աներևոյթ․ Երթալ, երթալոյ, երթալով․ ևն․
Ընդուն․ Երթօղ․ Երթեալ․ Երթալի․ երթալոց․

330․ Պակասաւոր Ներգործ՝ Ունիմ, խոնարհի այսպէս․

Սահմանական եղանակ՝ Ներկայ․

Ունիմ, ունիս, ունի․ ունիմք, ունիք, ունին․

Անկատար․

Ունէի, ունէիր, ունէր․ ունէաք, ունէիք, ունէին․

Կատարեալ․

Կալայ, կալար, կալաւ․ կալաք, կալարուք՝ կալայք, կալան․

Յարակատար և Գերակատար․

Կալեալ եմ, ես, է․ ևն․ Կալեալ էի, էիր, էր․ ևն․

Ապառնի․

Կալայց, կալցիս՝ կալցես, կալցի՝ կալցէ․ կալցուք, կալջիք՝ ունիջիք, կալցին՝ կալցեն․

Հրամայական եղանակ՝ Ներկայ․

Կա՛լ՝ կա՛, մի՛ ունիր․ կալէ՛ք՝ կալարո՛ւք, մի՛ ունիք․

Ապառ

Ըղձական ·

Կալջի՛ր՝ ունիջի՛ր՝ կալցի՛ս, կալցի՛ · կալցո՛ւք · ևն ։

Ստորադասական որպիսութեան Անցեալ ·

Կալեալ լիցեմ, լիցես, լիցի · կալեալ լիցեմք, լիցէք, լիցեն ·

Ըղձական ·

Ունիցիմ, ցիս, ցի · ունիցիմք, ցիք, ցին ·
Աներևոյթ · Ունիլ, ունելոյ, ունելով · ևն ·
Ընդունելութիւն · Ունող · Կալեալ · Ունելի, ունելոց ·

Նոյնպէս խոնարհին և սոքին ·
Ակնունիմ, ակնկալայ, ակնկա՛լ · [illegible] ունիմ ·
Ընդունիմ, ընկալայ, ընկա՛լ, մի՛ ընդունիր · հաւանիմ ·
Վերընդունիմ, վերընկալայ, վերընկա՛լ · խոստովան ընեմ ·

331 · Պակասաւոր չէզոք՝ Մարթիմ, խոնարհի այսպէս ·

Սահ · Ներկ · Մարթիմ, թիս, թի · մարթիմք, թիք, ևն ·
Ըղձակ · յոգ · Մարթասցուք, մարթիջիք, մարթիցին
Ստոր · Ըղձակ · Մարթիցիմ, ցիս, ցի · ցիմք, ցիք, ցին ։

Մնացեալ պակասականին տեղը խոնարհին բայքս՝
Մարթանամ, մարթեմ ։

332 · Պակասաւոր չէզոք՝ Պարտիմ, խոնարհի այսպէս ·

Սահ · Ներկ · Պարտիմ, տիս, տի · պարտիմք, տիք, տին ·
Անկ · Պարտէի, տէիր, տէր՝ տէւր · էաք, էիք, էին ·
Ստոր · Ըղձակ · Պարտիցիմ, ցիս, ցի · ցիմք, ցիք, ցին ·
Աներևոյթ · Պարտիլ ·

333 · Պակասաւոր եւս՝ Գո՛գ, խոնարհի այսպէս ·

Ներգործական ·

Հրաման · Ներ · Գո՛գ, (ասա՛) · գոգէ՛ք, (ասացէ՛ք) ·
Ըղձական · Գոգջի՛ր՝ գոգցե՛ս, գոգցէ՛ ·
գոգցո՛ւք, գոգջի՛ք, գոգցե՛ն ·

Նոյնպէս պակասաւոր համարին և (273 · 274) ·

Յօդուած. Է.

Թէ զի՛նչ է Անդէմ բայն, և քանի՞ բաժանի.

Անդէմ ասի այն բայն, որ երրորդ դիմի կերպիւ վարի յերկս դէմս. ի՛նչպէս՝ Արժա՛ն է. բարի՛ է. պէ՛տք են. Ամպէ. անձրևէ. երևի. թուի. ևն. Ահա՛ սոցա կերպն՝ երրորդ դէմ երևի. ամմա՝ ոչ դէմն հաստատ է, և ոչ թիւն հաստատ է. զերէ՝ շարադրութե մէջ այս կերպիւս կարեն ցուցանել զերեք դէմն՝ եզակի և յոգնակի. ի՛նչպէս՝ *Յիշեցուցանել ձեզ այսուհետև չա՛րժէ ինձ || յոհ. [illegible]. 5.

* Լաւ է քեզ ոչ ուխտել՝ քան ուխտել և ոչ հատուցանել || ժող. Ե. 4.

* Լաւ էր նմա՝ թէ . . . արկանէր ՚ի ծով, քան թէ գայթակղեցուցանիցէ զմի ոք ՚ի փոքրկանցս յայսցանէ || ղուկ. ժէ. 2. [illegible].

* Բազում նեղութեք պարտ է մեզ մտանել յարքայութիւն Այ || գործ. ժդ. 21.

* Պիտո՛յ է ձեզ համբերութիւն || եբր. Ժ. 36.

* Նոցա այսպէս թուեցաւ || յոհ. ժա. 13.

* Հաճոյ թուեցաւ Հոգւոյն Սբյ և մեզ՝ մի՛ ինչ աւելի բեռն դնել ձեզ || գործ. ժե. 28.

Այլ յիրաւի՝ լինակապէս անդէմ է աներևոյթն, որ բնաւին դէմ չունի. ամմա՝ այս վերոյգրեալ բայքն ևս ասին անդէմ, զի չունին յատուկ դէմ. որոց ի՛նչ դէմ և ի՛նչ թիւ լինելն՝ մօտ եղած դերանունն յայտնեցոյց.

335. Անդէմ բայքն բաժանին յերկու՝ բնական անդէմ, փայեշխական անդէմ.

336. Բնական անդէմն է, որ առաջին և երկրորդ դէմ չունի, միայն երրորդ դիմաւ վարի յերկս դէմս. ի՛նչպէս՝ Ա՛նկ է. արժա՛ն է. բարի՛ է. բարւո՛ք է. պէ՛տք են. օրէնք են. ևն (339. 340).

337. Փայեշխական անդէմն է, որ երեք դէմն ևս կարէ

կարէ առնուլ. և այս՝ կամ այն գործն մարդոյ վայելուչ չլինելոյն համար՝ դնի միայն երրորդ դիմաւ. որպէս են գործք տարերաց, անասնոց. Ամպէ. անձրևէ. խխնջէ. մլաւէ. ոռնայ, ևն. (341, 342) և կամ՝ քանզի վայելչութեան համար հասարակաւոր վարի երրորդ դիմաւ. որպէս են բայքս՝ Ասի. երևի, թուի, (343). յաճախէ, վայելէ. ևն.

338. Այսպէս անդէմ կարէ լինել և եզակի երրորդ դէմն յարակատարին և գերակատարին և ստորադասականի անցելոյն. ինչպէս՝ Գրեալ է, արկեալ էր, լուացեալ իցէ. ևն.

Խոնարհմունք բնական Անդէմ բայից.

339. Օրինակ առաջին.

Սահմ. Ներկայ.	Արժա՛ն է.
Անկատար.	Արժա՛ն էր.
Կատարեալ.	Արժա՛ն եղև.
Ապառնի.	Արժա՛ն եղիցի. կամ լիցի.
Ստոր. Ապառնի.	Արժա՛ն իցէ, կամ լինիցի.

Այսպէս խոնարհին և սոքին. Անկ է. բարի՛ է. բա՛ւ է. զի՛ղջ է. ըմբո՛ն է. լա՛ւ է. խի՛ստ է. կա՛մ է. համո՛յ է. հա՛րկ է. ձա՛նձ է. մա՛րթ է. յա՛յտ է. պատկա՛ն է. պա՛րտ է. պիտո՛յ է. սովո՛ր է. վայե՛լ է. օգո՛ւտ է. օրէ՛ն է. ևն.

340. Օրինակ երկրորդ.

Սահմ. Ներկայ.	Պէ՛տք են.
Անկատար.	Պէ՛տք էին.
Ապառնի.	Պէ՛տք եղիցին.
Ստոր. Ապառ.	Պէ՛տք իցեն.

Այսպէս խոնարհին և սոքին. Կա՛մք են. կարծի՛ք են. մե՛ղք են. պէ՛տք են. օրէ՛նք են. ևն.

Խոնարհմունք չէզոքական Անդէմ բայից.

341. Օրինակ առաջին.

Առաջ. Եզակի.	Անձրեւէ.
Ներկայ.	Անձրեւէր.
Անցաւոր.	Անձրեւեաց.
Յարակատար.	Անձրեւեալ է.
Գերակատար.	Անձրեւեալ էր.
Ապառնի.	Անձրեւեսցէ.
Հրամ. Ապառնի.	Անձրեւեսցէ՛, անձրեւեսցի՛.
Ստորադ. Ներկայ.	Անձրեւեալ իցէ.
Ապառնի.	Անձրեւիցէ, անձրեւիցի.

Նոյնպէս խոնարհին և այսք. Ձմեռէ. արժէ. Թխպէ. ծագէ. խոխոջէ. կայծակէ. կարկտէ. հատանէ, նի. Ձիւնէ. մրրկէ. յաջողէ. սխալէ. վայելէ. ցօղէ. փայլատակէ. եւն. Բառաչէ. զռնչէ. խանչէ. խրխնջէ. կաղկանձէ. հաչէ. մլաւէ. մնչէ. մռնչէ. եւն.

342. Օրինակ երկրորդ.

Առաջ. Եզակի.	Այգանայ.
Ներկայ.	Այգանայր.
Անցաւոր.	Այգացաւ.
Յարակատար.	Այգացեալ է.
Գերակատար.	Այգացեալ էր.
Ապառնի.	Այգասցի.
Հրամ. Ապառնի.	Այգասցի.
Ստորադ. Ներկայ.	Այգացեալ իցէ.
Ապառնի.	Այգանայցէ.

Նոյնպէս խոնարհին և այսքն. Առաւօտանայ. տաղքանայ. գիշերանայ. երեկոյանայ. լուսանայ. ձղփայ. մթանայ. շատանայ. որոտայ. եւն. Բզզայ. գրգայ. զռնչայ. ճռճռայ. ռռնայ. ղղղայ. եւն. Որանց կատարեալն լինի՝ որոտաց, ղղղաց. եւն. և ապառնին՝ գրգասցէ, եւն.

343 · Օրինակ երրորդ ։

Սահմ · Ներկայ ·	Երևի ·
Անկատար ·	Երևէր ·
Կատարեալ ·	Երևեցաւ ·
Յարակատար ·	Երևեալ է ·
Գերակատար ·	Երևեալ էր ·
Ապառնի ·	Երևեսցի ·
Հրամ · Ապառնի ·	Երևեսցի ·
Ստոր · Անցեալ ·	Երևեալ իցէ ·
Ապառնի ·	Երևիցի ·

Այսպէս խոնարհին և այլքն · Ասի · Թուի · լսի · կարծի · համարի · համբերի · պատահի · պլտի · ցաւ ևն ։ Ահա այսքան որ իմացար բայն , ապա ցուցանելոց և ընդունելութիւն · զոր տեսեր խոնարհմանց մէջն ·

ԳԼՈՒԽ · Ը ։

Թէ զի՛նչ է Ընդունելութիւն ։

Ընդունելութիւն է մասն բանի՝ ծնեալ ՚ի բայէ (279) · որ նշանակէ զբանն և զգործն՝ ժամանակաւ · ինչպէս՝ Քարոզող · քարոզիչ · քարոզեալ · քարոզելի · քարոզելոց · ևն ։ Ահա բառս քարոզող՝ ցուցանէ բանն և քարոզելոյ գործն՝ ներկայ ժամանակի մէջ · և բառս քարոզեալ՝ նշանակէ բանն կրաւորական քարոզելի գործոյ մէջ՝ յապառնին ։

345 · Ապա իմացիր՝ որ ընդունելութիւն խապուլ ընելատեղ է · զի յիւր վերայ ընդունէ զնշանակութիւն անուան և բայի · զէրէ բառս քարոզող՝ քարոզ տուող մարդն և նորին քարոզելոյ գործն՝ ՚ի միասին ցուցանէ · որ թէ քարոզող մարդը զինքն իմանաս , ահա անուն է · և թէ այն մարդուն քարոզ տալն իմանաս , ահա՛ բայ է · այսպէս իմացիր և այլս ։

346 · Բառն ընդունելութեան լինող այս հինգ մասնիկս է · ող · իչ · եալ · ելի · լոց : Տպած գրեանց մէջը ող շատ է · ամմա՝ ի հին ձեռագիրս՝ ող ևս գտանի · զէրէ մեր նախնիքն հասարակաբար վարեցին ող, կամ օղ · Ապա ինչ բառ եղակի ուղղականի վերջը՝ այս հինգ մասնկան մէկն որ ունի, այն բառն ընդունելութեան է :

Յօդուած · ա ·

Թէ քանի՞ է հետևմունք Ընդունելութեան :

Ընդունելութիւն զիւր հետևմունս առնու յանուանէ և բայէ · և է վեց · սեռ · ժամանակ · տեսակ · թիւ · հոլով և հոլովումն :

348 · Սեռք ընդունելութեան՝ բայից պէս չորս են · Ներգործական (237) · գրօղ · գրիչ · գրեալ · գրելոց · Կրաւորական (238) · գրեցեալ · գրեալ · գրելի · գրելոց · Անորոշ (240) · խորհեալ, խորհեցեալ · խորհելի · խորհելոց Չեզոք (241) · ամաչօղ · չեալ · չեցեալ · չելի · չելոց · ևն · Ահա երևեցաւ, որ ներգործականին՝ չէ չլինիր · Կրաւորականին և անորոշին՝ ող, իչ, չունի : Եալն և լոցն՝ չորս սեռն ևս ունի : Նաև չեզոքին իչն՝ այնքան քիչ է, որպէս թէ հիչ է :

349 · Ժամանակն է երեք (279) · Ներկայ՝ գրօղ · գրիչ · Անցեալ՝ գրեալ, գրեցեալ : Ապառնի՝ գրելոց, գրելի ·

350 · Տեսակն է երեք · Նախատիպ՝ գրելի, ևն · Ածանցեալ՝ անգրելի · լուսատուիչ · փութացուցեալ : Բաղադրեալ՝ անմահացուցեալ, ևն :

351 · Թիւն է երկու · Եզակի՝ պատուելի, ևն · Յոգնակի՝ մեծարեալք · ևն :

352 · Հոլովն է տասն · Ուղղական, սեռական, ևն (99)

353 · Հոլովումն՝ անուան պէս է (112) : Հապա՝ իչն հոլովի այսպէս · Փրկիչ, փրկչի · փրկչաւ, ևն (129) · Ելին՝ հոլովի այսպէս · Սիրելի, սիրելւոյ, սիրելեաւ, (133) ·

Նոյնն՝ հոլովի այսպէս․ Կոշկեալ, գոշկելոյ, գոշկելովն եւ (146)․ Նոյն չէ՛ հոլովիլ ։

Նաեւ ողն՝ հոլովի այսպէս ։

	Եզակի․	Յոգնակի․
Ուղղ․	Սիրող կամ սիրօղ․	Սիրողք, կամ սիրօղք․
Սեռ․	Սիրողի․	Սիրողաց․
Գործ․	Սիրողիւ․	Սիրողօք․
Պար․	զՍիրողիւ․	զՍիրողօք․
Հայց․	զՍիրող, կամ օղ․	զՍիրողս, կամ օղս․
Պատմ․	զՍիրողէ․	զՍիրողաց․
Անշէ․	'ի Սիրողէ․	'ի Սիրողաց․
Տեղ․	'ի Սիրող, սիրողի․	'ի Սիրողս, սիրողաց․
Ներգ․	'ի Սիրողի․	'ի Սիրողս, կամ օղս․
Կոչ․	ո՜վ Սիրող, կամ սիրօղ ։	ո՜վ Սիրողք, կամ սիրօղք ։

Կատարեցան գլխաւոր մասունքն բանի․ մնացեալքն 'ի վերայ սոցա մտածին հետեւմունքի պէս․ հապա այսու հետեւ հեշտ է ուսանիլն Ա՟յ շնորհօքն ։

ԳԼՈՒԽ․ Թ․

Թէ զի՛նչէ՞ Նախադրութ՟ին, եւ քանի՞ բաժանի․

Նախադրութ՟ին է մասն բանի՝ որ հոլովելի մասանց յառաջն դնի ։ Հոլովելի մասունքն են՝ անուն, դերանուն, դերբայ, ընդունելութ՟ի ։ Ապա նախադրութ՟ին այս չորս մասանց յառաջն դնի ․

355․ Նախադրութ՟ին բաժանի յերկու՝ հոլովակերտ, հոլովառու ․

356․ Հոլովակերտ նախդիրն է, որ հոլովելի մասանց յառաջն դնելով՝ կերտէ եւ շինէ զկերպ կերպ հոլովս․ եւ են սոքա զ․ 'ի․ յ․ 'ի յ․ առ․ առ 'ի․ ց․ ընդ ։ օրգոն՝ զատուածն, զիս, զգրելոյ․ 'ի փրկողէ, յազգս․ 'ի յարկանել․ առ փրկեալս․ առ 'ի նմանէ․ ցտէր․ ընդ դպրելոյն գրելն. եւն. Ըստ հոլովակերպս՝ զ, շինէ զպարառական, զհայցական և զպատմական հոլովն. Հոլովակերպք՝ ՚ի, յ, ՚ի յ, առ ՚ի, կերտեն զսկզբնական՝ զտրական և զներգոյականն. Հոլովակերպս՝ ց, կերտէ միայն զտրականն. Նաև առ, ընդ, զտրական և զներգոյականն:

357. Հոլովառու նախադրութիւնք են, որ զհոլովելի մասունս առնուն իւրեանց խնդիր. և այն խնդիր եղած բառին հեթրափոխն՝ բան մի նշանակեն. և սոքա՝ տասներեք տեսակ են. Տեղական. դասական. ժամանակական. պատճառական. նմանական. ներհակական. զատական. կցորդական. փոխարինական. ծածկական. գերադրական. բաղդատական. միջնորդական. Նաև այս տեսակաց մեկնութիւն և իւրեանց նախդիրքն տե՛ս յառաջի յօդուածդ. և սերտելով միայն ա՛ռ Այ շնորհօքն.

Յօդուած. ԺԵ.

Թէ զի՛նչ է Մեկնութիւն տեսակաց նախդրութեան, և ո՛րն է իւրաքանչիւր տեսակի Նախդիրն:

Տեղականքն են՝ որ տեղի իմացուցանեն. և են սոքա. Ի վերայ. ՚ի վերոյ. ՚ի ներքոյ. ստորոյ. ՚ի մէջ. ՚ի մէջէ. շառաջէառ. առաջի. առ ընթեր. մօտ. մերձ. հեռի. դէպ. հանդէպ. յանդիման. դէմ յանդիման. յետուստ. շուրջ. շուրջանակի. կոյս. ՚ի կողմէ. յայս կոյս. յետ կոյս. ՚ի վեր կոյս. ՚ի վայր կոյս. յաջմէ. ընդ աջմէ. յահեկէ. ՚ի ձախմէ. յերկրէ. մինչ. մինչև. ՚ի վեր քան. անդր քան. ստորոյ քան. առ. ընդ. եւն: օրինակ՝ *Ո՛չ լուցանեն ճրագ՝ և դնեն ընդ գրուանաւ, այլ ՚ի վերայ աշտանակի. . . . այնպէս լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան Մատթ. Ե. 15. 16.

359. Դասականքն են, որ կարգ իրաց ցուցանեն. և են սոքա. Նախ. յետոյ. առաջի. յառաջնոյ. ՚ի համարի. ՚ի կարգի. յետոյ քան. ՚ի վերջոյ քան. առաջի քան. նախ քան. եւն.

օրինակ իմն՝ *Որ գայ զկնի իմ, ընդ խաւար մի՛ գնասցէ ||յովհ · Ը · 12 ։

*Առաջի նոցա երթայ, և ոչխարքն զհետ նորա երթան ||յովհ · Ժ · 4 ։

360 · Ժամանակականքն են, որ զժամանակ նշանակեն · և սոքա են ։ Յետ · մերձ · մօտ · մինչ · մինչև · յառաջ քան · յետ քան · նախ քան · հետէ · առ · ևն ։ զո՛ր օրինակ՝ *Որդեակ՝ 'ի մանկութենէ քում ընկա՛լ զուսումն, և մինչև 'ի ծերութիւն գտցես զիմաստութիւն ||եկեղեց · Զ · 18 ։

361 · Պատճառականքն են, որ զպատճառ սեպհական ցուցանեն · և են սոքա ։ Վասն · աղագս · յաղագս · աղագաւ · պատճառաւ · 'ի դէպս · 'ի հանդերձ · առ · ևն ։ օրինակ իմն՝ *Վասն բազմանալոյ անօրէնութեան՝ ցամաքեսցի սէր բազմաց ||մատթ · ԻԴ · 12 ։

362 · Նմանականքն են, որ զնմանութիւն ուրոյնութիւն իմացուցանեն · և են սոքին ։ Օրէն · նման · հանգոյն · ատչէ · իբր · իբրև · իբրու · որպէս · զորանաչ · ըստ · ևն ։ զո՛ր օրինակ՝ *Ամ ոսկի՝ առ նովաւ (այս առաջի իմաստութե) իբրև սակաւ մի աւազ, և որպէս կաւ համարեսցի արծաթ՝ առաջի նր ||իմաս · Է · 9 · [illegible] ։

363 · Ներհակականքն են, որ զընթ կամ դէմ լինել նշանակեն · և սոքին են · Ներհակ · հակառակ · դէմ · ընդդէմ · ևն ։ օրինակ՝ *Մարմին ցանկայ հակառակ հոգւոյ՝ և հոգի հակառակ մարմնոյ ||գաղա · Ե · 17 ։

364 · Զատականքն են, որ զխնդիրն զատեալ ցուցանեն · և են սոքա ։ Զատ · հեռի · մեկուսի · առանձին · բաց · բայց · բացայտ · 'ի բացեայ · որէշ · որոշ · առ · ևն ։ զո՛ր օրինակ *Հաւատք առանց գործոց մեռեալ են ||յակոբ · Բ · 20 ։

365 · Կցորդականքն են, որ խնդրոյն հետ կից ցուցանեն · և սոքա են ։ Կից · հետ · զհետ · հանդերձ · ընդ · ևն ։ օրինակ իմն՝ *Խնդրեա՛ զխաղաղութի, և երթ զհետ նորա ||սաղմ · ԼԳ · 15 ։

366 · Փոխարինականքն են, որ այն խնդիր եղած բառին տեղն (մուխապելէ) նշանակեն · և սոքին են Փոխան · փոխանակ · փոխարէն · 'ի տեղի · ընդ · ևն ։ զո՛ր օրինակ

*ԱԷ

*Մի՛ չար փոխանակ չարի հատուցանէր, կամ բամբասանս ընդ բամբասանաց || Ա̄. պետ. Գ̄. 9։

367. Ծածկականքն են, որ յայն խնդիրսն գաղտուկ ցուցանեն. և են սոքին։ Ծածուկ· գաղտ· գաղտնի· ցանխոյս· լռելեայն· ևն̃։ օրինակ՝ *Յօնման որդի կորեալ սակս գողս ցգողութիւն ՚ի մասնեփայ || Երեմ. խ. 15։

368. Գերադրականքն են, որ զայլ ինչ աւելի քան զխնդիրսն նշանակեն. և են սոքա։ Գեր· գեր ՚ի վերոյ· ՚ի վեր քան· գեր քան· աւելի քան· յաւելեալ քան· առաւել քան· անդր քան· ևն̃։ զոր օրինակ՝ *Գինի և երաժշտականութիւն զուարթացուցանեն զսիրտս· ՚ի վեր քան զերկաքանչիւրսն՝ իմաստութիւն || Եկլեզ. խ. 20

369. Բաղդատականն է, որ զխնդիրն ուրիշ մօտ բերելով՝ աւելի կամ պակաս ցուցանէ. և է միայն այս՝ քան. օրինակ իմն՝ *Լաւ է անուն բարի՝ քան զմեծութիւն բազում. և քան զարծաթ և զոսկի՝ շնորհք բարիք || Առակ. իբ̄. 1։

370. Միջնորդականն՝ նշանակէ զխնդիրն միջնորդ միանձի. և է բառս՝ ՚ի մէջ։ օրինակ իմն՝ *Մահ և կեանք ՚ի մէջ լեզուի || Առակ. ժը̄. 21։ Նա՝ խնդիր առնուլն սոցա, տես ՚ի ներքոյ յօդուածս։

Յօդուած. Բ̄.

Թէ զո՞ր հոլով խնդրեն Նախդրութիւնք.

◆

Հոլովատու Նախադրութիւնքն առնուն զխնդիր վեց հոլովիւն՝ սեռական, գործիական, պարառական, հայցական, սկզբնական, տրական. զորս դասեմք յըստորև.

371. Սեռական առող Նախադրութիւնքն են սոքին. Ի վերոյ· ՚ի վերայ· ՚ի ներքոյ· արտաքոյ· ՚ի մէջ· ՚ի մէջի· առաջէտս· առաջի· յետ· յետի· առընթեր· հանդէպ· յանդիման· յետոյսոսն· ՚ի կողմէ· յորս կողմս· յայս կողմս· յայն կողմս· յետ կողմս· ՚ի վեր կողմս· ՚ի վայր կողմս· յաղագս· ըստ հետէ· ՚ի ձեռն· վասն· յանդիման

գիտան : Ա ձին · յառաջնոյ · յետոյ · ՚ի համարի · ՚ի նորագիւտ : Մ առն սակս · յաղագս · առաջնորդ · պատճառաւ · ՚ի պատճառս · ՚ի վերայ · ՚ի համարս : Ա օրէն · սակէ · գոյանալ · դէմ · ընդդէմ · հանդիմանակ · ներհակ : Աստանօր : Հեռա · չհեռա : Փոխանակ · փոխանակել · փոխարէն · ՚ի տեղի : Ի ձեռն · առ · ընդ · ևն · զոր օրինակ՝

*Որ ՚ի բարձունս զքար ձգէ, ՚ի վերայ գլխոյ նորա անկցի || Եկլեզ · ԻԷ · 28 ·

*Խելամուտ իցես լայնութեան որ ՚ի ներքոյ երկնից · || Յոբ · ԼԸ · 18 ·

*Աղաչեմ · · · դիտել զայնպիսիսն, որ հերձուածս և զայթակղութիւնս առնեն արտաքոյ վարդապետութեանն || Հռոմ · ԺԶ · 17 ·

*Մեղքն ձեր որոշեն ՚ի մէջ ձեր՝ և ՚ի մէջ Այ · || Եսայ · ԾԹ · 2 ·

*Որ առաջի մարդկան բարձր է, պիղծ է առաջի Այ || Ղուկ · ԺԶ · 15 ·

*Կտակ յետ մահու հաստատուն է || Եբր · Թ · 17 ·

*Հանդէպ թագաւորի մի՛ կամիր տեսանիլ իմաստուն || Եկլեզ · Է · 5 ·

*Եւ մի՛ քամահեր զմարդ յանդիման իւրեան || Եկլեզ · ԺԱ · 2 ·

*Գնաց Յս յայնկոյս ծովուն || Յովհ · Զ · 1 ·

*Հանեն ընդ նմա ՚ի խաչ երկուս աւազակս, մի՛ յաջմէ նորա, և մի՛ յահեկէ || Մատթ · ԻԷ · 38 ·

*Ամ արծաթ սրբութեանց մտեալ ՚ի տուն Տն · · · ՚ի համարի ոգւոց՝ · · · առցեն յիւրեանս քահանայքն || Դ · Թագ · ԺԲ · 4, 5 ·

*Թէպէտ և մեծ ասացաւ Հայր, յաղագս պատճառութեան է մեծ՝ և ոչ վասն բնութեան || Ընդհանր · 116 յերեսն ·

*Միայն զի ազատութի ձեր ոչ լինիցի ՚ի պատճառս մարմնոյ || Գաղատ · Ե · 13 ·

*Ներգործէր զԱծայինսն Ածաբար՝ և զմարդկայինսն մարդկաբար, ՚ի պէտս մերոյ փրկութե || Ընդհ · 166 ·

*Որոց ոմանք են Հիմենոս և Աղեքսանդրոս || Ա տիմ · Ա · 20 ·

*Նայր Յս ընդդէմ գանձանակին || Մարկ · ԺԲ · 41 ·

Որ

*Որ ոչ ընդ իս է. հակառակ իմ է‖ Մատթ. ԺԲ. 30.
*Առանց իմ ոչինչ կարէք առնել‖ Յովհ. ԺԵ. 5.
*Խնդրեսցէ որդին իւր ձուկն, մի թէ փոխանակ ձկանն օձ տայցէ նմա‖ Ղուկ. ԺԱ. 11.
*Շնորհքն և ճշմարտութիւն ի ձեռն Յի Քի եղեն‖ Յովհ. Ա. 17.
*Առ ամօթոյ ձերոյ ասեմ‖ Ա. Կորնթ. Զ. 5.
*Խոստացեալ պատուիրանքն ԱՅ . . . առ ի զգուշացուցանելոյ‖ Թէկ. Կոնդ. 395.
*Ընդ յիմարի մի՛ բազում խօսեսցիս, և ընդ անմտին մի՛ գնասցես‖ Եկլես. ԻԲ. 14.

373. Գործիական առող նախադրութիւնքն՝ են սոքին. Հանդերձ. Վերջ. Մեկուսի. յառաջ. յետոյ. հետեւ. չափ. առ. ընդ. ևն. Հիմար՝

*Յիշատակ արդարոց՝ հանդերձ գովութբ‖ Առակ. Ժ. 7.
*Թէպէտ մարմնով մեկուսի եմ, սակայն հոգւով մերձ եմ‖ Ա. Կորնթ. Ե. 3. *Մարմնով հեռի եմ‖ Կողոս. Բ. 5.
*Արկ զայնչափ զկեանս իւր‖ Մարկ. ԺԲ. 44.
*Զիարդ եմուտ (դաւիթ) ի տունն ԱՅ առ աբիաթարաւ‖ Մարկ. Բ. 26.
*Ոչ էք ընդ օրինօք, այլ ընդ շնորհօք‖ Հռոմ. Զ. 14.

374. Պարառական առողքն են՝ Շուրջ, շուրջանակի. Վեր. Հիգոն՝

*Յանկարծակի շուրջ զնովաւ փայլատակեաց լոյս յերկնից‖ Գործ. Թ. 3.
*Յարձակեցաւ (յուդա) ի վերայ Հրեաստանի՝ շուրջանակի զսահմանօք նր‖ Ա. Մակաբ. Ե. 24.

375. Հայցական առողքն են սոքին. Առաջեւ. ներ. ներքեւ. ներքսոյ. վեր. քան. յառաջ քան. ի վերուստ քան. առաւել քան վեր քան. ի վեր քան. մինչ ևս, ևն. Հիգան՝

*Արդարքն որպէս զարմաւենիս ծաղկեսցին‖ Սաղմ. ՂԱ. 12.
*Լղեն իբր զփայտ չորացեալ‖ Յոբ. Ժ. 8.
*Սիրել զընկերն իբրև զանձն՝ առաւել է քան զողջակէզս և զզոհս‖ Մարկ. ԺԲ. 33.

*Որ տայ զբանս պատասխանի յառաջ քան զլսել լինել, անզգամութիւն է նմա և նախատինք ||Առակ. ԺԸ. 13.

*Ընկալարուք զխրատ՝ և մի՛ զարծաթ, և զգիտութիւն առաւել քան զոսկի ընտիր . . . լաւագոյն է իմաստութիւն քան զականս պատուականս ||Առակ. Ը. 10, 11.

*Հոգի իմ գերքան զմեղր քաղցր. և ժառանգութիւն իմ՝ ՚ի վերքան զմեղր և զխորիսխ ||Եկլեզ. ԻԴ. 27.

*(Վարդգոյ՝ որդւոյ վասակայ իշխանին) Ունէր նա զպայմանն՝ լնոյր զչափ հարց իւրոց ||Յովհ. Կաթ.

376. Սկզբնական մակբայքն՝ սոքա են. Առանց. Բաց. Զատ. Բացայա. ՚ի բացեայ. օտար: հեռի. մեկուսի. վաղուց. վաղուցն. զանխուլ. թաքստեան. ծածուկ. հեռագ. ըստ. առ. եւն. Հինկէն՝

*Ո՞վ է Ած բաց ՚ի Տէ մերմէ ||Սաղմ. ԺԷ. 32.

*Մի՛ ՚ի բացեայ առներ յինէն ||Սաղմ. ԻԱ. 11.

*Ո՛չ թէ այլ ներգործութիւն էր Ածութեն՝ որ էր ՚ի մարմնոյն, և այլ մարմնոյն՝ որ էր Ածութենն ||Բնդ. 166

*Գործք ամբարշտաց՝ հեռի են ՚ի գիտութենէ ||Առակ. ԺԳ. 19.

*Ժողովուրդս այս շրթամբք պատուէ զիս, և սիրտ իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է յինէն. ||Մատթ. ԺԵ. 8.

*Ո՛չ է զանխուլ ՚ի լսողաց բանիս ||Մեկ. Կաթ. 793.

*Մի՞թէ թաքուստ լինէ իցէ յաբրահամէ ծառայէ իմմէ ||Ծնն. ԺԸ. 17.

377. Վախճանին տեղական մակբայ նախադրութիւնքն են սոքին. Մինչ. Մինչև. Հանդ. Մերձ. Մօտ. Դէպ. Կողմն. Կոյս. Ըստ. Առ. Ընդ. եւն. Հիպակ՝

*Արքայ պտղոմէոս տիրեաց ՚ի վր քաղաքացն ծովեզերեայց մինչ ՚ի քաղաքն սելևկիացւոց ||Ա. Մակ. ԺԱ. 8

*Խաւար եղև ՚ի վերայ ամ երկրի՝ մինչև ցիններորդ ժամ ||Ղուկ. ԻԳ. 44.

*Բերանն յանդգնոցն՝ մերձ է ՚ի բեկումն ||Առակ. Ժ. 14.

*Մօտ էր ՚ի քաղաքն անդր տեղին՝ ուր խաչեցաւն Յս ||Յովհ. ԺԹ. 20.

*Դարձաւ ՚ի թիկունս կոյս ||Յովհ. Ի. 14.

*Մեք պատրաստ եմք ՚ի մեռանել՝ քան անցանել

Նաեւ ըստ օրինաց հայրենեաց. ||Բ. մակաբ. Է. 2. յետոյ
*Եղէ ընդ տկարացն եբր զտկար. ||Ա. կորնթ. Թ. 22.

378. Ս երջանկութիւն (109) տրուեցաւ առաջին մարդ-
կան: Սոր. Տէրէ. Հայր. որդի. Հոգի. Աստուած. Պատ. ճառ.
դիմ. Աստ. ԶԵրկին. Անդ. զԵր. Երկ. ընդ. Տէր. Երկնաւորե
ներհակ. հակառակ. կեր. կերն ՚ի վերայ. ըստ. առ. ընդ. Հնազան
*Սօր է քեզ՝ յուժ կրկին կրօղ լինել. ||Եսայ. Ժ. Ը. 18
*Այժմ Տէր է մեզ փրկութի. ||Հռոմ. Ժ. Դ. 11.
*Թէպէտ եւ այլոց չէցեմ առաքեալ, այլ ձեզ
ձեզ եմ. ||Ա. կորնթ. 9. 2.
*Նաեւ հանդերձ գերեզմանին. ||Մատթ. Լ. Է. 61.
*Ծկին եւ ժողովեցան առ Հերովդէս ՚ի միաբանի՝ ընդ
յանդիմանս նորա. ||Ա. մակաբ. Դ. 46.
*Հրեշտակն ասէ ցայնոսիկ. . . ընդ ՚ի ընդ բանսարկու-
ութեան. ||Եփ. կոր. 816.
*Պօղոս մերժել ՚ի մարմնաւոր ցանկութեան, որ
զինուորեալ ընդ Հոգւոյ ողջոյց. ||Ա. պետ. Բ. 11.
*Իսա ասեմ ձեզ՝ մի կալ հոգւոյ չարին. ||Մատթ. Ե. 39
*Պարծանք (ողորմածին՝) կեր ՚ի վերոյ անօրինաց.
||Յակոբ. Ժ. Թ. 13.
*Մարդիմարդոյ ըստ առաջինութեան երթայ. ||Ղուկ. Ի. Բ. 22
*Որ ամբարտաւան էր աչօք եւ ագահ սրտիւ, ընդ
նմա եւ հաց ոչ ուտէի. ||Սաղ. Ճ. 6.

Յօդուած. Գ.

Գիտելիք՝ ըստ հակառակ Նախադրութեանց.

Գիտելի է յառաջ, որ նախադրութիւն մեր
խնդրոյն հետեւի կամ յետս կարէ դնել. որպէս
*Ահաւասիկ մեծ ամենայնութի է՝ բառ աւանդէն Ը.
հանդերձ. ||Եբ հանդերձ բառ կենաւ Ը. Ա. տիմ. Զ. 6.
*Նա էր (սողովմոնի) խաղաղութի յամ կողմանց շուրջ
շրջակէ. ||Գ. թագ. Դ. 24.
*Որ ժողովէ զգանձս սուտ Ը. լեզուի, ընթեր երթայ
առ
Մահ.

մնացելոց || Յհ . երկթայ զհետ մնացելոց . առաջ . իա . 6 :
*Մէ՛ հրամն զշունս և զգայլս և զօձս և զչորքոտանիս ուտելոյ ասացաւ թէ՝ արի՛ պետրոսէ՝ զե՛ն և կե՛ր .
|| Յհ մ՛ն ուտելոյ զշունս , Եա . ընդդէմն . 248 :
*Բայց ամբարշտացն՝ մինչև ՚ի սպառ եհաս ՚ի վերայ անողորմ սրտմտութի || Յհ ՚ի վր ամբարշտացն . Իմաս . ԺԹ . 1

380 . Երկրորդ՝ պատահի , որ մի նախադրութի առնու զերկու խնդիր ՚ի միասին : Նշան նախադրութիւնքս՝ յառաջ քան , առաւել քան , գեր քան , ՚ի վեր քան , Եա՝ առնուն զգործիականն և զհայցականն . օրինակ իմն՝
*Յս վեց աւուրբ յառաջ քան զզատիկն՝ եկն ՚ի բեթանիա || յովհ . ժբ . 1 :

381 . Նախադրութիւնքս՝ հուպ , մերձ Եա առնուն զգործիականն և զտրականն . 9 *Բոլոր խնդրեմ հուպ յամենեսեան || Նար . իդ . 1 :
*Բերանովս մերձ առ ստացօղն || Նար . ըԸ . 2 :

382 . Նախադրութիւնքս՝ հեռի , մեկուսի , ՚ի բացեայ , Եա՝ առնուն զսեռականն և զգործիականն . օրինակ իմն՝
*Հեռի էր յերղմէ հարիւր և վաթսուն ասպարիսաւ . . . եմմաւուս || ղուկ . իդ . 13 :

383 . Նախադրութիւնքս՝ մինչ , մինչև , որպէս , իբրու , առնուն զսեռականն և զտրականն , կամ զբացառականն և զտրականն , կամ զհայցականն և զներգոյականն . զոր օրինակ՝ *Թագաւորեաց մահ յադամայ մինչև ցմովսէս՝ և ՚ի վերայ չմեղուցելոցն || Հռոմ . Ե . 14 :
*Պատրաստեցէք զանձինս ձեր Այ՝ որպէս ՚ի մեռելոց ՚ի կենդանիս || Հռոմ . Զ . 13 :
*Նմանեցուցանէր (Նորայն Սմբատ) զշաւիղ անդրոյն իւրոյ . . . զկուր գետոյ մինչև ՚ի քաղաքն տփխիս || յովհ . կաթող :
*Ի միջոցիս ընդ զնա՝ իբրու զօլոր ՚ի մարմնի || Թվ . կաթող . 157 :

384 . Երրորդ՝ լինի և , որ արտաքոյ սովորութե առնուն զխնդիր յայլ և այլ հոլովս . որպէս՝
*Նոցին նք ըստ մի պահ և ըստ ժերկուս || Գործ . Ժը . 10

*Այց

*Այց բնա իմ՝ և ես ՟Ի՟ քեզ || յոբ · ԼԳ · 6:
*Համբերելով վասն զմեզ կեցուցանել || ·Ա՟ Վ՟ կեցուցանելոյ զմեզ · նար · 295:
*Օ եսեղեալ (նորին ՚ի նախձուանս) աւուրս ինչ, որոյ ՚ի նմա կնոջ ՟Ն՟Ր հռոմ || ·Ա՟ սակս ՚ի նմ գոլոյ կնոջ ՟Ն՟Ր · յոհ · նոտա:
*Ածայլին գիրք՝ մինչև զմերն Թորգոմ՝ մեզ բացատրեալ զպատմութիւն || · Ա՟ մինչև ՚ի մերն Թորգոմ յոհ · նոտա:
*Արար զծոցն հալածոյ · · · ընդդէմ երեսուն կանգնոյ || Բ · մնաց · Գ · 2:
*Արձակեա՛ զժողովուրդդ՝ զի երթիցեն ընդ ՚ի չէնան || մարգ · ԺԴ · 15:
*Երկայնեաց զբանն՝ մինչև ՚ի մէջ գիշերոյն || գործ · Ի · 7:

Այսպիսի խնդիր՝ ոչ պատահի միշտ:

385 · Նախադրութիւնք՝ իբրու, իբրև, իբր, որպէս, քան, առնուն զնոյն հոլովս՝ բայց ՚ի կոչականէն:

Ուղղական · հ՛բար՝ *Ի մէջ բազմաց էր իբրու անգէտ || Եզեկ · ԼԲ · 12:

Սեռական · հ՛դոն՝ *Յո՟ էր սմաց իբրև երեւելից՝ սկսեալ || ղուկ · Գ · 23:

Գործիական · հ՛զան՝ *Որ ՚ի շրթանց լուրոց բղխէ զիմաստութի, իբրև գաւազանաւ հարկանէ զայր անմիտ || առակ · Ժ · 13:

Բացառական · հ՛կէն՝ *Խուժադուժ և եր ոեու-լեամբ՝ քան զմեծըն Թանձրութ || Բ · մակ · Դ · 40:

Հայցականն տե՛ս ՚ի (375):

Պատմական · հ՛պակ՝ *Նուաւ հարեալ քան զիմոց գործոց՝ զքոյդ շնորհաց || նար · ԼԱ · 2:

Սկզբնական · հ՛պէս՝ *Իբրև յերեսաց օձի՝ փախիր ՚ի մեղաց || Եկլեզ · ԻԱ · 2:

Նախադրէ տրական · ո՛րբար՝ *Հաւատովք անցին ընդ Ծովն Կարմիր՝ իբրև ընդ ցամաք || Եբր · ԺԱ · 29:

Աներջահոլովտրական · ո՛րդոն՝ *Հնազանդել պարտ է Ա՟Յ առաւել քան մարդկան || Գործ · Ե · 29:

*Ակն

*Ակն ունիմք միւսանգամ ծննդեան յարութեան մեռելոց՝ ոչ քեզ 'ի կենդանիս . || Բ . Մակաբ . Է . 14 .

Սերգեայկան . որգան՝ *Մի խստացուցանէք զսիրտս ձեր՝ իբրև 'ի դառնութեն . || Եբր . Գ . 8 .

Նախադրութե . որկէն՝ *Այսպէս է ուրախութի յերկինս վս միոյ մեղաւորի՝ որ ապաշխարիցէ՝ քան վս իննսուն և ինն արդարոց . || Ղուկ . ԺԵ . 7 .

336 . Չորրորդ՝ Նախադրութիւնքս՝ 'ի վերայ, 'ի միջի, ընդ, շնորհ, իբրև, ետ, զիւրեանց իբր հոլովակերտն դնեն և 'ի վր խնդրոյն . և այս՝ երեք կերպիւ .

Առաջին՝ դնի 'ի վր երկուցն . որպէս՝ *Մի զմիոյ զկնի կցեալ . || Յն մի զկնի միոյ կցեալ . Յոբ . ԽԱ . 7 .

*Ոչ զհետ երթիցես, եթէ ոչ որոյ մեծ է զօրութի . || Յն ոչ զհետ երթիցես . Յոբ . ԽԳ . 4 .

*Օտարի զհետ ոչ երթիցեն . || Յն զհետ օտարի . Յովհ . Ժ . 5 .

*Քս վասն ձեր մեռաւ . . . զի զհետ երթայցէք զհետոց նր . || Յն զի երթայցէք զհետ հետոց նորա . Ա . Պետ . Բ . 21 . յանձրաղբանջն

387 . Երկրորդ՝ դնի միայն 'ի վր խնդրոյն . որպէս՝ *Որք հասեալ իցեն 'ի Ճշմրտութեն վերայ . || Յն 'ի վերայ Ճշմարտութեն . Ա . Տիմ . Գ . 3 .

*Բարւոք է նախանձաւոր լինել 'ի բարիս յամ ժամ, և ոչ միայն՝ յորժամ 'ի ձերում միջի իցեմ . || Յն 'ի միջի ձերում իցեմ . Գաղտ . Դ . 18 .

*Վայ մարդոյն այնմիկ՝ յոյր ձեռն որդի մարդոյ մատնեսցի . || Յն 'ի ձեռն որոյ . Մատթ . ԻԶ . 24 .

388 . Երրորդ՝ 'ի վր խնդրոյն դնելով՝ զօրութեմբ միոջ իմացեալ լինի հոլովառութն . զոր օրինակ՝ *Վայ 'ի վայի վերայ եղիցի, և գոյժ 'ի գուժի . || Յն 'ի վր գուժի . Եզեկ . Է . 26 .

*Զխաղաղութե զհետ երթայք ընդ ամենեսին՝ և զսրբութե . || Յն և զհետ սրբութե . Եբր . ԺԲ . 14 .

*Նստանիմս . . . գաղանաւարագ արձակի 'ի վերայ ոչ միայն 'ի մերն յարատևագդայ , այլև յայլոց ևս ազգաց և թագաւորութեց . || Յն ոչ միայն 'ի

վր

վր մերն արտաւազդայ, այլև՝ 'ի վ̄ր այլոց ևս ազգաց և թագաւորութեց. ցոլչ. կոչեա։

*Յերիտասարդական ցանկութեց փախիր. և ե՛րթ զհետ արդարութե, զհաւատոց, զսիրոյ, զխաղաղութե, զսրբութե. Բ. տիմ. բ. 22։

Այս նախադրութիւնս զհետ՝ զօրութբ միոյ իմացեալ լինի. ուր թէ ասել այսպէս՝ ե՛րթ զհետ արդարութե, զհետ հաւատոց, զհետ սիրոյ. զհետ խաղաղութե, զհետ սրբութե.

389. Մերձ բանիւ այ՛սոք է ճանաչել և զայս, որ հոլովմանց դրոյականքն ուր նախադրութի առնուն զխնդիր. որգոն՝ *Պահանջէ քահանայն՝ 'ի դէմս մկրտելոցն՝ զդաւանութի հաւատոյն. Մաշ. փոխանորդ մկրտելոցն. ընդհան. 55.

*Յերեսաց անիրաւութե՝ բառնի արդար. Իմ. վասն անիրաւութե. եսայ. ծէ. 1.

*Մերացաւ սիւն ամպոյն յերեսաց նց, և եկաց 'ի թիկանց նոցա. Իմ. յառաջոյ նց, և եկաց յետոյ նց. ելից. Ժդ. 19։

*Գլուխք եզանց (էին) 'ի թիկանց կողմանէ աթոռոյն (սողոմոնի). Իմ. յետ կողմ աթոռոյն. գ. թագ. Ժ. 19։

Այսպէս էին և 'ի վերոյ տեսեալ նախադրութիւնքս՝ 'ի հանդէպ. 'ի կողմն, պատրուակաւ, 'ի դէմս, ևն. և ածականքս՝ յառաջ, յետոյ (372). ևն.

390. Կան և քանի մի նախադրութիւնք՝ Ռամկօրէն. դուրսէն. վրէն. ետև. ներքն. քովէն. բարձ. ետև. ընկեր. ներս. հետը. վրայ. մէջ. մօտ. ևն։ որ արդ շատ գործածութե չունին։

ԳԼՈՒԽ · Ժ ·

Թէ զի՛նչ է Մակբայն ։

Մակբայն է մասն բանի, որ ցուցանէ էթրաֆը կամ ինչպէս լինելն գործոյն · ո՛րգոն՝ Այսօր · այժմ · աստ · այդր · չափ · ընդէր · ուրոյն ուրոյն · այսպ · ցայժմիկ · ևն ։

Կարծ նշանակիչ բառք են բային և ընդունելութին ։ Այսպա՛ մակբայն դնի ՚ի վերայ բային և ընդունելութեան, և նոցա նշանակեալ գործոյն պէսպէս լինելն ցուցանէ · զորս տեսանես յառաջոյ յօդուածդ ընտիր օրինակօք ։

Յօդուած · Ա ։

Թէ Մակբայն քանի՞ հետևմունս ունի ։

Երկու հետևմունք ունի մակբայն · և է այս՝ Որակութիւն, և Տեսակ ։

393 · Որակութին է մակբայէն նշանակութեն կերպ կերպ լինելն · որ քսան և եօթն կերպ է · Ժամանակական · տեղական · քանակական · հարցական · դասական · հանրական · զատական · նմանական · ներհական · առաւելական · նուաղական · երագական · յամրական · ստորասական · բացասական · արգելական · երկբայական · ցուցական · յայտնական · ծածկական · նանբական · նախընտրական · կրկնական · փոխարինական · ազգական · անձնական · դերբերումնական ։

394 · Ժամանակականքն են, որ գործոյն երբ լինելն ցուցանեն · և են այսք ։ Այսօր · այժմ · ցորժամ · ցայնժամ · յորժամ · միշտ · հանապազ · ցօր · ցանգ · յաւիտեան · երբ · մինչ այս՝ մինչ այն · դեռ · դեռևս · մինչ դեռ · չև · չև ևս · մինչչև · առաջինն · առօրեամ · այգուն · այն ինչ · արդ · արդէն · իսկ · շարդես · երէկ · յերէկն և յեռանդն · վաղիւ · վաղուց ևս · ՚ի վաղնջուց · կանխաւ · յառաջագոյն · զառաջինն · նախ · ապա · շինէ ·

յետոյ

յետոյ · հուսկ յետոյ · ՚ի հերուն հետէ · յայսմ հետէ · յորմէ հետէ · այսուհետև · այնուհետև · մինչ · մինչև · երբեք · մինչև ցայժմ · երբեմն · մերթ · և այլ բազումք · զոր օրինակ՝

* Այսօր լցան գիրքս այս յականջս ձեր ‖ ղուկ · դ̅ · 21
* Սիրելիք՝ այժմ որդիք Ա՟յ եմք · · · գիտեմք, զի յորժամ նա յայտնեսցի, նման նմա լինելոց եմք ‖ ա̅ · յովհ · գ̅ · 2 ·
* Յայնժամ արդարքն ծագեսցեն իբրև զարեգակն յարքայութեան երկնից ‖ մատթ · ժգ̅ · 43 ·
* Մինչդեռ զլոյսն ը̅ ձեզ ունիք՝ հաւատացէք ՚ի լոյսն ‖ յովհ · ժբ̅ · 36 ·
* Պարտ է լինել այնմ ա̅մի, այլ չև է կատարած ‖ մատթ · իդ̅ · 6 ·
* Ամենեքին վկայեալք ՚ի հաւատոյն՝ չև ևս ընկալան զաւետիսն ‖ եբր · ժա̅ · 39 ·
* Մի՛ հաներ յինէն զշնորհս՝ մինչչև մեռեալ իցեմ ‖ սիրաք · է̅ · 7 ·
* Եթէ տակաւին մարդկան հաճոյ լինէի, ապա Ք՟ի ծառայ ոչ էի ‖ գաղատ · ա̅ · 10 ·
* Բարձցին տարաժամ ոգիք անօրինաց ‖ առակաց · ժա̅ · 30 · [illegible] ·
* Այն ինչ փարդագոյն ծայրակարմիր արեգակն ընդերկիր ծաւալիլ կամէր ‖ բ̅ · մակաբ · ժ̅ · 28 ·
* Նա և արդ ևս ոչ կարէք, քանզի դեռ մարմնաւոր էք ‖ ա̅ · կորնթ · գ̅ · 2 ·
* Որ ոչ հաւատայ ՚ի նա՝ արդէն իսկ դատապարտեալ է ‖ յովհ · գ̅ · 18 · * Եւ զարդիս ասեմ ձեզ ‖ գործ · ե̅ · 38 ·
* Բժշկութիւնս կատարեմ այսօր և վաղիւ ‖ ղուկ · ժգ̅ · 32 ·
* Որ խօսեսցի ոք և ասիցէ՝ ահա այս նոր է, յաւիտենիցն եղեալ է ‖ ժողով · ա̅ · 10 · [illegible] ·
* Այսուհետև ոչ են երկու, այլ մարմին մի ‖ մարկ · ժ̅ · 8 ·
* Մինչև լրումն հեթանոսաց մտցէ, և ապա ամենայն իէլ կեցցէ ‖ հռով · ժա̅ · 26 ·
* Հայր իմ մինչև ցայժմ գործէ, և ես գործեմ ‖ յովհ · ե̅ · 17
* Իբրև եկն լրումն ժամանակին, առաքեաց Ա՟ծ զորդին իւր ‖ գաղատ · դ̅ · 4 ·

395. Տեղականքն են, որ գործոյն տեղին նշանակեն. և են սոքին, Աստ. անդ. այսր. այդր. անդր. աստի. այտի. անդ ուրեմն. յայս կոյս. յայն կոյս. արտաքս. ի հեռաստանէ. ի բաց. ի բացեայ. մօտ. մերձ. հեռի. առընթեր. ի ստորև. ի վեր. ի վայր. վեր ի վայր. ի վերայ. ի ներքոյ. ի ներքս. հանդէպ. դէմ ընդ դէմ. առաջի. շուրջ. շուրջանակի. յետոյ. յետս. ուր. ուրանօր. ուր ուրեք. այլուր. ուստի. ամենուստեք. ի միջի. ի միջոց. մինչև ցվեր. ևն։ Հի՛ւար՝

*Եթէ ոք ասիցէ ձեզ՝ ահաւասիկ աստ է Քրիստոս կամ անդ, մի՛ հաւատայցէք. || Մատթ. իդ. 23։

*Ելեալ արտաքս՝ ելաց դառնապէս. || Մատթ. իզ. 75։

*Որպիսիք եմք բանիւք Թղթոցդ ի հեռաստանէ, նոյնպիսիք և ի մօտոյ արդեամբք. || Բ. Կորնթ. Ժ. 11։

*Դուք արտաքոյ երևիք մարդկան արդարք. և ի ներքոյ լի էք կեղծաւորութեամբ. || Մատթ. իգ. 28։

*Եկն որ ի քեզ . . , ելցէ քան զքեզ ի վեր ի վեր. և դու իջցես ի վայր ի վայր. || Բ. Օրին. իը. 43։

*Եթէ յօժարութիւն առաջի կայ, ըստ գոյից ընդունելի է. || Բ. Կորնթ. Ը. 12։

*Յորժամ տեսանիցէք շուրջ պատեալ զօրօք զԵրուսաղէմ, յայնժամ գիտասջիք թէ՝ մերձ է աւեր նորա. || Ղուկ. իա. 20։

*Ուր է խոնարհութիւն, անդ և իմաստութիւն. || Առակ. ժա. 2

396. Քանակականքն են. որ ցուցանեն զչափ գործոյն. և սոքա են. Այսչափ. այդչափ. այնչափ. այսքան. այդքան. որքան. նոյնչափ. քանիցս անգամ. միանգամ. երկիցս. երիցս. եօթն անգամ. յոլով անգամ. և ոչ այնչափ միայն. բիւրիցս. բազմապատիկ. ևն. Հի՛գոն՝

*Մեք՝ որ այնչափ . . . ունիմք զբազմութիւն վկայից. զհպարտութիւն զամենայն ի բաց ընկեսցուք. || Եբր. ԺԲ. 1։

*Որչափ ի մեծութիւն հասանիցես, ի խոնարհութեան կալ զանձն քո. || Առակ. ժգ. 3։

*Ո՜ խամիդ այնքան հեռացելոց ի միմեանց տեղեաւ և սիրով՝ ձմա՛ր է ընթեռնլեաց. || Ընդհան. 4։

*Կամեցայ գալ առ ձեզ ես Պօղոս՝ միանգամ և երկիցս խափանեաց զմեզ սատանայ. || Ա. Թեսաղ. Բ. 18։

*Եւ ոչ այնչափ միայն՝ այլև պարծիմք ևս ՚ի նեղութիւնս մեր · Հռոմ · Ե · 3 ։

397 Տարակուսականքն են, որ զգործն հարցանեն · և են այսոքիկ · [illegible] · ընդէ՞ր · զիա՞րդ · ե՞րբ · [illegible] · ու՞ր · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · ո՞չ · ո՞չ ապաքէն · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · ևն ։ Հրաման

*Մինչե՞ւ երբ բնաւ զանձինս սպասուցանեմք անձամբն · [illegible] · ԺԷ · 16 ·

*Ընդէ՞ր ոչ զայս ընտրես առաւել քո · [illegible] · Ծ · 11 ·

*Զի՞նչ ունիս, զոր ոչ իցէ առեալ · և եթէ առեր, զի՞ պարծիս իբրև զչառեալ · Ա · Կորնթ · Դ · 7 ·

*Եթէ ոչս ընկերքն պահեսցեն, զի՞նչ ՚ի նմանէ խնդրեսցես Թողութիւն · [illegible] · ԺԲ · 5 · [illegible] ։

*Ո՞չ գիտէք, զի անիրաւք զարքայութիւն Այ ոչ ժառանգեն · Ա · Կորնթ · Զ · 9 ։

*Ո՞ր կայ իմ և զարտաքինսն դատելոյ · ո՞չ ապաքէն զներքինսն դատիցիք · Ա · Կորնթ · Ե · 12 ։

*Եթէ զխոտն · · · Ած այնպէս զգեցուցանէ · ո՞րչափ ևս առաւել զձեզ՝ Թերահաւատք · Մատթ · Զ · 30 ։

*Ապա եթէ աղն անհամեսցի, ի՞ւ համեմեսցի · Ղուկ · ԺԴ · 34 ։

398 · Պատասխանականքն են, որ՚ի մէջ գործոյն զխառնս ցուցանեն · և այսոքիկ են · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · ՚ի [illegible] · ՚ի [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · ևն · հերքեն

*Որ կամիցի ՚ի ձէնջ առաջին լինել, եղիցի ձեր ծառայ · Մատթ · Ի · 27 ։

*Եթէ փախնումք ՚ի քէն, դու չես ընթանաս · [illegible] · Ծ · 2 ։

*Երթ նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քում, և ապա եկեալ մատուսջիր զպատարագն քո · Մատթ · Ե · 24 ։

*Ամ խրատ առ ժամանակն ոչ ուրախութեան Թուի · · · բայց յետոյ պտուղ խաղաղութեան նովաւ կրթելոցն հատուցանէ արդարութեան · Եբր · ԺԲ · 11 ·

*Որս եդ Ա՛Ծ յեկեղեցւոջ՝ այս են. նախ՝ զառաքեալս, երկրորդ՝ զմարգարէս, երրորդ՝ զվարդապետս, ապա զօրութիւնս. Ա. Կորնթ. ԺԲ. 28.

*Որ ասաց Յս... եթէ գրեալ էր ի բաց մոլէս, ... և ոչ ձայն լսաւական էր ամենևին. Յովհ. ԺԱ. 25.

*Օրէնքն և մարգարէք մինչև ց Յովհաննէս, յայնմ հետէ արքայութիւն Այ աւետարանի. Ղուկ. ԺԶ. 16.

599. Հանրականքն են, որք ընդ-հանրապէս (ակէ-ածքին) նշանակեն զգործն, կամ ժողովեալ ՚ի միասին (ամենայն պէտն) լինել. և են սոքա. Ամենահնար. բոլորովին. բովանդակ. բնաւ. համակ. համայն. համանգամայն. համօրէն. միահամուռ. ողջոյն. ընդհանուր. բազում անգամ. ամենևին. առհասարակ. համապատիւ. կէտովին. [illegible]. Վերստին կրկին. [illegible]. երբեմն երբեմն. մանր առ մանր. միահաղ. միահամուռ. միաբերան. յանկարծակի. միանգամայն. համագունդ. երկրորդ. համակերպ. միաբան. ևն. Հնգապատիկ.

*Ընդհանուր քարոզեցին ուղղափառ դաւանութիւն. [illegible]. 618.

*Լուսինն բոլորովին եղև արիւն. Յայտ. Զ. 12.

*Կենդանի առնել համօրէն կարող է. Եբր. Է. 25.

*Միանգամայն շարժեցից զամ ազգս. Անգ. Բ. 8.

*Թէպէտ և ողջոյն համանմանեցի (փոյթ ոչ ինչ), չէ՛ ինչ պիտոյ ՚ի գործ. Եզեկ. ԺԵ. 5. Բնագ.

*Խնդրեցին առհասարակ զվրէժ արեան եղբօր իւրեանց. Ա. Մակաբ. Թ. 42.

*Յուրաքանչիւր յապարանիցն դաս դաս մտանէին. Բ. Մակաբ. Գ. 18.

*Միաբանեան էին համապատուերեալ փոխեալ յաղօթս. Գործ. Ա. 14.

400. Սաստկականքն են, որ զսաստ մինուս լինել ցուցանեն զգործն. և են սոքին. Սաստիկ. ուժգին. ուժգնակի. [illegible]. ամենևին. [illegible]. մի մի. [illegible]. ՚ի բաց. [illegible]. ևն. Հնգապատիկ. յօր յօր. [illegible]. [illegible]. ևն. Հնգապէս

*Փութացուցին կայր Շինան. Ղուկ. ԺԲ. 11.

*Սաստկանակին... ուժգին ձայնեալ ՚ի մի կողմն. Յովհ. Ի. 7

*Հաւատք՝ եթէ գործս ոչ ունիցին, մեռեալ են

առան

տանտիրնն . ||Յովհ . Է . 17 :

*Ի բաց արասցուք այսուհետև զգործսն խաւարի . ||Հռոմ . ԺԳ . 12 :

*Մի՛ ոք զանձինն և եթ խնդրեսցէ, այլև զընկերինն . ||Ա . Կորնթ . Ժ . 24 .

*Զխոյն յօշեսցես անդամ անդամ . ||Ելից . ԻԹ . 17 .

*Եւ բրդեսցես զայն կոտորս կոտորս . ||Ղևտ . Բ . 6 .

401 . Նմանականքն են, որ զնմանութիւն իմն բերեն 'ի գործն . և են այսոքիկ . Որպէս . որպէս . այնպէս . այսպէս . սոյնպէս . դոյնպէս . նոյնպէս . նմանապէս . այլագունակ . նոյնպէս . որպէս . որպիսի . զորօրինակ . համեմատաբար . որպէս . որպիսաբար . որպէս զիարդ և . ևն : ո՛րբայ

*Այսպէս ՚ի ամ եկեղեցիս պատուիրեմ . ||Ա . Կոր . Է 17

*Որպէս կամիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ, նոյնպէս արարէ՛ք և դուք նոցա . ||Ղուկ . Զ . 31 :

*Զարմանամ, զի այդպէս վաղվաղակի փոփոխիք . ||Գաղատ . Ա . 6 :

*Մի՛ ասիցես թէ՝ զորօրինակ արար նա ինձ, արարից նմա . ||Առակ . ԻԴ . 29 .

*Որպէս ոչ են նմանք երեսք երեսաց, նոյնպէս և չեն նմանք սիրտք սրտից . ||Առակ . ԻԷ . 19 .

402 . Ներհակականքն են, որ զգործն դէմ լինել կամ այլ կերպ լինել նշանակեն . և սոքա են . Ներհակ . ընդդէմ . հակառակ . այլազգ . այլ ընդ այլոյ . այլագունակ . այլևայլաբար . ևն : ո՛րգան

*Մի՛ ներհակ կացցես յերեսս թշնամանողի . ||Եկղ . Ը . 14

*Ընդդէմ էր հողմն . ||Մատթ . ԺԴ . 24 .

*Հակառակ կալ ընդ հակառակորդս նոցա . ||Բ . Մակ . Ժ . 26

*Բարի գործքն յայտնի են . և որ այլազգ ևս իցեն, թաքչել ոչ կարեն . ||Ա . Տիմ . Ե . 25 .

403 . Առաւելականքն են, որ զգործն՝ առաւել կամ սաստիկ (քէսկին) լինել ցուցանեն . և սոքին են . Առաւել . առաւելապէս . ևս քան զևս . յաւէտ . շատ . յոյժ . յաճախ . յաճախակի . յոլով . հարիւրապատիկ . բազմապատիկ . յետին . առաւել . անհամար . առաւելագոյն . խիստ . կարի . կարի իմն . կարի յոյժ . կարևորաբար . ևն : ո՛րքան

Մի՛

*Մի՛ առաւել ճարտարեր, զի մի՛ երբէք խոտորեսցիս · ‖ Ժողով · Է · 17 :

*Սէրն ձեր՝ ևս քան զևս առաւել լիցի 'ի գիտութե և յամ իմաստութե · ‖ Փիլիպ · Ա · 9 :

*Այր իմաստուն՝ յոյժ համբերէ · · · Այր երկայնամիտ՝ բազմագիտութեան է խորհրդով · ‖ Առակ · ԺԴ · 17 · 29 :

*Լեզու քաղցր՝ 'ի բազմանց յաճախ առնու գովութի · ‖ Սիրաք · Զ · 5 · [illegible] :

*Որ համբերեսցէ 'ի սպառ, նա կեցցէ · ‖ Մատթէ · Ժ · 22 :

404 · Նուազականքն են, որ զգործն քիչ լինել նշանակեն · և այսոքիկ են · Նուազ · դոյզն ինչ · սակաւ ինչ · խառն մի · սակաւ · սակաւ մի · սակաւուկ մի ևս ևս · փոքր ինչ · փոքր մի ևս · փոքր 'ի շատէ · փոքրիկ մի · և այլ։ որպէս՝

*Նուազ արարեր զաւուրս ժամկց նր · ‖ Սաղ · ՁԸ 42 :

*Սակաւուկ մի ևս և տեսանիցէք զիս · ‖ Յովհ · ԺԶ · 19

*Փոքր մի ևս և ոչ ևս տեսանէք զիս · ‖ Յովհ · ԺԶ · 19

*Զի և ես փոքր մի ինչ պարծեցայց · ‖ Բ · Կորնթ · ԺԱ · 16

*Փոքր 'ի շատէ գիտեմք, և փոքր 'ի շատէ մարգարէանամք · ‖ Ա · Կորնթ · ԺԳ · 9 :

405 · Արագականքն են, որք զգործն շուտ լինել ցուցանեն · և են սոքա · Արագ · արագ · շուտ · ստէպ · փոյթ · փոյթ ընդ փոյթ · ճեպով · ճեպ 'ի ճեպոյ · հապ ճեպ · վաղ · վաղվաղ · վաղժամ · կանխաւ · հապ ընդ հապ · Թերթ ընդ թերթ · արքնաւոկի · հորդառոցի : Յանկարծ · յանկարծակի · յաղջակարծս · ցեղակարծ · իսկ և իսկ · իսկոյն · առ ժամայն · նոյն հետայն · հետ ընդ հետ · անդէն · անդէն առ նմին · մօտալուտ · յանպատրաստի · և այլ։ որպէս՝

*Արագ են ոտք նոցա հեղուլ զարիւն · ‖ Հռոմ · Գ · 15 :

*Եղիցի ամ մարդ արագ առ 'ի լսել · ‖ Յակոբ · Ա · 19 :

*Ել վաղվաղակի արիւն և ջուր · ‖ Յովհ · ԺԹ · 34 :

*Յանկարծակի · · · փայլատակեաց լոյս յերկնից · ‖ Գործ · Թ · 3 :

*Իսկ և իսկ 'ի շաբաթուն մտեալ 'ի ժողովուրդն՝ ուսուցանէր · ‖ Մարկ · Ա · 21 :

*Յորժամ տեսանիցէք ամպ ծագեալ յարևմտից · իսկոյն ասէք՝ թէ անձրև գայ · և լինի այնպէս · ‖ Ղուկ ·

Ղուկ. ԺԲ. 54:

406. Յամրականքն են, որ զգործն՝ ուշ և ծանր լինել նշանակեն. և են այսքին. Յամր. հազիւ. ծանր. անագան. հազիւ հազ. ուր ուրեմն. տակաւ. յաւաշիկ. մեղմով. հանդարտ. [illegible] հեշտիկ. առ սակաւ սակաւ. հեզահեզիկ. խաղաղիկ. [illegible]. ևն: որպէս՝

*Ո՛չ յամեցուսցէ տ՟ր զաւետեացն՝ ո՟պ ոմանք յամր համարին. Բ. Պետ. Գ. 9:

*Եղիցի ա՟մ մարդ . . . ծանր առ ՚ի խօսել՝ և ծանր առ ՚ի բարկանալ. Յակոբ. Ա. 19:

*Եթէ արդարն հազիւ կեցցէ, իսկ ամբարիշտն և մեղաւորն ո՞ւր գտանիցի. Ա. Պետ. Դ. 18:

*Մի՛ տակաւ տակաւ ազդեցես. Սիր. Ծը. 3:

*Բանք իմաստնոյն մեղմով լսին՝ քան զաղաղակ իշխանաց. Ժողով. Թ. 17:

407. Ստորասականքն են, որք զգործոյն իրաւ լինելն ցուցանեն. և են այսոքիկ. Իրաւ. յիրաւի. այո. ամէն. անշուշտ. արդարև. ապաքէն. իրաւացի. ստուգիւ. հաստատապէս. ճշմարտիւ. հաւաստի. արդեօք. իսկ. և [illegible] իսկ. և [illegible] իսկ յիրաւի. նա. ևն: զոր օրինակ՝

*Իրաւ իսկ թուի ինձ խորհել զայս. Փիլիպ. Ա. 7:

*Եւ մեք յիրաւի, զի արժանի՝ որոց գործեցաքն, առնումք զհատուցումն. Ղուկ. ԻԳ. 41:

*Այո՛ տէ՛ր՝ ես հաւատացի, եթէ դու ես Ք՟ս որդին Ա՟յ. Յովհ. ԺԱ. 27:

*Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ո՛չ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ՝ և արբջիք զարիւն ն՟ր, ո՛չ ունիք կեանս յանձինս. Յովհ. Զ. 54:

*Եւ զի այդ այդպէս է անշուշտ. Գործ. ԺԹ. 36:

*Որ պահիցէ զբանն ն՟ր, արդարև ՚ի նմա կատարեալ է սէրն Ա՟յ. Ա. Յովհ. Բ. 5:

*Ապաքէն՝ դուք տաճար Ա՟յ կենդանւոյ էք. Բ. Կորնթ. Զ. 16:

408. Բացասականքն են, որ զգործոյն չլինելն նշանակեն. և այսոքիկ են. Ոչ. ո՛չ. ո՛չ ևս. չև. ո՛չ բնաւ. ո՛չ երբէք. ամենևին ո՛չ. ո՛չ ինչ. այլ ո՛չ ևս. բնաւին ո՛չ. մի՛.

մի՛ երբէք. մի՛ լիցի. քա՛ւ. քա՛ւ լիցի. օ՛ն անդր. եւն. Հիր

*Առաւել զայս դիք ՚ի մտի՝ չդնել գայթակղութիւն եղբօրն. ‖ Հռոմ. ԺԴ. 13.

*Բարկութիւն մարդոյ զարդարութիւն ԱԾ ո՛չ գործէ. ‖ Յակոբ. Ա. 20.

*Ո՛չ ինչ են պիտոյ բժիշկք ողջոց, այլ հիւանդաց. ‖ Ղուկ. Ե. 31.

*Բանքն ոչ օգնեսցեն ձեզ, որք ասեն տաճար տեառն՝ տաճար տեառն. ‖ Երեմ. Է. 4.

*Առ ձեզ ո՛վ բռնաւորք՝ են բանք իմ. զի ուսանիջիք զիմաստութիւն, և մի՛ սխալիցիք. ‖ Իմաստ. Զ. 10.

*Լոյս տուր Տր աչաց իմոց, զի մի՛ երբէք ննջեցից ՚ի մահ. ‖ Սաղմ. ԺԲ. 4.

*Մի՛ թէ անհաւատութիւն (հեթանոսաց)՝ զԱԾ հաւատսն խափանիցէ. քա՛ւ լիցի. ‖ Հռոմ. Գ. 3.

*Մեռ արդեօք եդ զանձն (ՔՍ)... վՍ սիրելեաց, օ՛ն անդր. այլ վՍ ատելեաց և թշնամեաց. ‖ Ոսկ. հոմի. 70։

409. Արգելականքն են, որք ցուցանեն յետ կալ յայն գործոյն, կամ չառնել զայն գործն. և միշտ դնին ՚ի վՐ հրամայականին բայի. և սոքին են. Մի՛. մի՛ արդեօք. մի՛ բնաւ. մի՛ երբէք. մի՛ ևս. ո՛չ. մի՛ ևս մի՛. մի՛ իմիք. մի՛ ևս մի՛ իմիք. ամենեւին մի՛. ապա մի՛. ապա մի՛ ևս. ո՛չ բնաւ. ո՛չ բնաւ երբէք. եւն. Հիգոն

*Մի՛ լինիր իմաստուն յաչս անձին քո. ‖ Առակ. Գ. 7

*Ահաւասիկ ողջացար՝ մի՛ ևս մեղանչեր. ‖ Յովհ. Ե. 14

*Ո՛չ փորձեսցես զտէր ԱԾ քո. ‖ Մատթ. Դ. 7.

*Մի՛ ևս մի՛ իմիք տայցէք պատճառս, զի մի՛ արատեսցի պաշտօնն. ‖ Բ. Կորնթ. Զ. 3.

*Յականջս անզգամի ամենեւին մի՛ խօսիր. ‖ Առակ. ԻԳ. 9.

410. Երկբայականքն են, որ զգործն երկբայելի (չիւփհելի) լինել նշանակեն. և այսոքիկ են. Գուցէ. արդեօք. ընդերկս. մի՛ գուցէ. գուցէ երբէք. գուցէ արդեօք. գուցէ թէ. ընդերկս արդեօք. մի՛ արդեօք. իցէ՛ թէ. մի՛ թէ. գրե թէ. գրե եթէ. գոգ. գոգցես. եւն. Հիկեն

*Զգո՛յշ լեր, գուցէ լոյսն՝ որ ՚ի քեզ է, խաւար իցէ. ‖ Ղուկ. ԺԱ. 35.

Բաս

*Ըստ անարգանացդ ասեմ, իբրեւ թէ մեք տկա-
րացաք որպէսօք • || բ • կորնթ • ժա • 21 •
*Խրատել զհակառակորդսն • թերեւս տացէ նց Ած
ապաշխարութի • || բ • տիմ • բ • 25 :
*Երկնչիմ 'ի ձէնջ, գուցէ՛ թէ 'ի զուր ինչ վաստա-
կեցի 'ի ձեզ • || գաղատ • դ • 11 •
*Մի՛թէ անիրաւ ինչ է Ած, որ ածէ զբարկու-
թիւն • || հռոմ • գ • 5 :
*Գո՛ւ իբրեւ առաքելական իմն էր • || գաղատ • ա • 11 •

411 Ցուցականքն են, որք իբր մատամբ ցուցա-
նեն զգործն առաջի լսելեաց • և են այսքիկ • Ահա •
ահաւասիկ • ահաւադիկ • ահաւանիկ • աւասիկ • աւադիկ • աւա-
նիկ : Հի՛կէն

*Ահա՛ աստուածպաշտութի է իմաստութի • || յոբ • իը • 28 •
*Ահաւասիկ աշխարհ ամ զհետ նր գնաց • || յովհ • ժբ • 19
*Ահաւադիկ 'ի քում ականդ գերանն կայ • || մատթ • է • 4
*Աւասիկ տապար առ արմին ծառոց դնի • || մատթ • գ • 10

412 Հաստատականքն են, որ զգործն յայտնեն (Եշկեա-
բէ) ըմբռնել նշանակեն • և են այսքա • Յայտնի • ամէն
յայտնի • յայտնապէս • յայտ յայտնապէս • ճշմար յայտնապէս • ամենեւին
ճշմարտապէս • ստոյգ • ստուգիւ • համարձակ • ճշմարտիւ • ըստ 'ի ըստ • ամէն •
Հի՛պակէ

*Յայտնի զհաւատս պատմէ արդարն • || առակ • ժբ • 17
*Եթէ անիրաւութի մեր զԱյ արդարութի յայտնապէս
կացուցանէ, զի՞նչ ասեմք • || հռոմ • գ • 5 •
*Յայտ յայտնապէս խայտառակեաց (զիշխանութի մա-
հու) • || կողոս • բ • 15 •
*Որոշ լիցի լեզու ծանրախօսաց • || եսայ • լբ • 6 •
*Յստակ համարեսցէ քեզ՝ իբրեւ զարծաթ զանձալ •
|| յոբ • իբ • 25 •
*Ճշմարտապէս զնա 'ի վր երկնացն և ծնին • • • հա-
մարձակ ծառայելով • || բ • մակաբ • բ • 21 :

413 Ժողովականքն են, որք զգործն ժողովելն
ցուցանեն • և են այսոքիկ • Միաբանութ • միասին • միաձայն
միահամուռ • միաբանութեամբ • միաբանութեամբ • միւսանգամ • միա-
բանեալ • համօրէն • միանգամայն • ըստ նմին • ընդ նմին • ևն : Հի՛պակէս

Թէ

*Թաղուցանոյս · · · ծածուկ վասն եր · || Գ · Մակ · Բ · 2 ։
*Հերովդէս գաղտ կոչեաց զմոգսն · || Մատթ · Բ · 7 ·
*Ի գաղտագողի ելանիցես · || Եզեկ · ԺԲ · 6 · յեռանգ ։
*Ի սանդուխս եղիցին և թշնամանօք շրջեսցին · || Սաղմ · ԾԵ · 6 ։
*Ողջեաց զմարմին զքոյդ ընդ ընկերսն · || Յով · Ժ · 28

414 · Նանիրականքն են, որ զգործն պարապ (նաև փուճ) լինել նշանակեն · և սոքին են · Ի նանիր · զուր · զրահետ · տարապարտ · տարապարհուն · տարապարտուց · հարկաւնջի · ունայն · ունայնին · ընդ ունայնին · ընդ վայր · վայրապար · վայրէն վայրապարէ · Լտ ։ որքար

*Եթէ ոչ տր շինէ զտունն, ի նանիր վաստակ լինին շինողք նր · || Սաղմ · ՃԻԶ · 1 ։
*Ի վիճելս այս · · · զուր պաշտեն զիս · || Մատթ · ԺԵ · 9
*Ով է որ զձեռս խնայեսցէ · · · զոր չէյց տեսեալ զրահես վառել տարապարտ հրապարակել · || Մաղաք · Ա · 18
*Ամ՛ որ բարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց, պարտաւոր լիցի դատաստանին · || Մատթ · Ե · 22 ։
*Ով է հրեղինաց զբանն կարկանիլ · || Ջեհ · Յոհ · 608 ։
*Ընդունայն է տեսիլ երազոյ · || Սիրաք · ԼԴ · 5 · յեռանգ ։
*Իմաստութիւն (թէ լեզուազարկին) վայրապար է կրօնաւորութիւն · || Յակոբ · Ա · 26 ։

415 · Նախընտրականքն են, որք ցուցանեն զգործն լինել յառաջ ընտրելի քան զայլ գործ, կամ զգործողութիւն ընտրեն առաւել առ այս ինչ, քան առ այն ինչ · և սոքա են · Մանաւանդ · առաւել · յառաջ · առաւելն · առաւել ևս · առաւելի ևս · որքան · որչափ · որքան ևս · քան որչափ · որպէս · ևս առաւել · Լտ ։ որգոն

*Ընտրելի է մանաւանդ տալ քան առնուլ · || Գործ · Ի · 35
*Ոչ այնքան մեղաւ, որչափ զղջացաւ · || Նոյն · ԽԷ · 5 ։
*Ոչ այնքան վհատութեն գոյժ տագնապէ, որչափ փրկութեն քաջալերել ձեռն կորկանէ · || Նոյն · ԿԵ · 3
*(Հեղումն արեան Յսի) Առաւել խօսի քան զհաբելին · || Եբր · ԺԲ · 24 ։
*Ոչ այնքան յաւուրս հանգստեան, որչափ սիրոյն կարգաւորք բերելով · || Նոյն · ԺԲ · 1 ։

ԺԱ · Արէ

416 Կրկնականքն են, որք զգործն կրկին (թէքրար) լինել նշանակեն. և այսոքիկ են. Կրկին. կրկնակի. վերստին. դարձեալ. միւսանգամ. այսրէն. այդրէն. անդրէն. եւն. որպէս

* Կրկին հաւ խօսեցաւ. Մարկ. ժդ. 72.
* Եթէ ոք ոչ ծնցի վերստին, ոչ կարէ տեսանել զարքայութիւն Այ. Յովհ. գ. 3.
* Եթէ երթամ . . . դարձեալ գամ և առնում զձեզ. Յովհ. ժդ. 3.
* Անդրէն 'ի քեզ խորտակեսցին ալիք քո. Յոբ. լը. 11.
* Դարձցին մեղաւորք անդրէն 'ի դժոխս. Սաղմ. թ. 17

417 Փոխարինականքն են, որք ցուցանեն զգործ լինել փոխարինութբ (ուրիշի տեղ փոխելով՝ նէօպէթով). և են սոքին. Փոխան. փոխանակ. փոխարէն. փոխանակաւ. փոխադարձաբար. փոփոխ. փոփոխակի. եւն. որպէս

* Մենելաւոս . . . կացոյց փոխանորդ զԼիւսիմաքոս զեղբայր իւր. Բ. Մակաբ. դ. 29.
* Յորժամ առնիցես ճաշ կամ ընթրիս, մի՛ կոչեր զբարեկամս քո . . . և մի՛ զմերձաւորս. զի մի՛ և նոքա փոխարէն կոչեսցեն զքեզ. Ղուկ. ժդ. 12.
* Փոփոխ մարտիցեն ընդ նմա. Եսայ. է. 32.

418. Ազգականքն են, որ զգործն նշանակեն ազգի մի վայելել. և են սոքա. Հայերէն. յունարէն. լատիներէն. [illegible]. եբրայեցերէն. հեբրայեցի. հելլենացի. հեթանոսաբար. հրէաբար. եւն. որպէս

* Յամսեանն առաջնում Նիսան, որ է հայերէն արեգ. Եսթեր. ժա. 2. [illegible].
* Յունարէն գիտես. Գործ. իա. 37.
* Եւ էր գրեալ եբրայեցերէն, հռոմայեցերէն, և յունարէն. Յովհ. ժթ. 20.
* Դու՝ որ Հրէայդ ես. հեթանոսաբար և ոչ հրէաբար կեաս. զիա՞րդ ստիպես հեթանոսաց լինել հրէաբար. Գաղատ. բ. 14.

419. Անձնականքն են, որք ցուցանեն զգործն լինել յատկացեալ անձին. և են այսոքիկ. Ինքնին. ինքէն. մեզէն. ձեզէն. իւրովի. զիւրովին. եւն. որպէս

*Ես ինքնին մտօք իմովք ծառայեմ օրինացն Ա՟յ.
Հռոմ. Է. 25.

*Յանցաւոր զանձն իմ ես ինքէն երեւեցուցանեմ.
Գաղատ. Բ. 18.

*Մեքէն իսկ լուաք ՚ի բերանոյ դորա. Ղուկ. ԻԲ. 71.

*Դատեցէք ձեզէն զոր ասեմս. Ա. Կորն. Ժ. 15.

*Զոր ինքնին պատկեր գործեաց՝ անկեալ առաջի այնմ երկիրպագանէ. Եսայ. ԽԴ. 15.

420. Երկդիմականն է, որ իբր երկուսին նշանակէ ՚ի գործն. եւ է այս՝ օ՛ն եւ օ՛ն. օրինակ իմն՝

*Օ՛ն եւ օ՛ն արասցէ ինձ Տր՝ եւ օ՛ն եւ օ՛ն յաւելցէ. բայց եթէ մահ մեկնեսցէ ընդ իս եւ ընդ քեզ.
Հռութ. Ա. 17.

Յօդուած. Բ.

Տեսակ եւ Գիտելիք Մակբայից.

Տեսակն է երեք. Նախատիպ՝ այժմ. այսօր. որոշ. եւն. Ածանցեալ՝ ոնյայս, յանկարծ, այժմոյս, այսրէն. եւն. Բաղադրեալ՝ անորոշինկի. առժամայն. յանկարծակի. եւն.

422. Ածանցից մասնիկքն են (74. 75). բայց մակբային յատկապէս ունի եւ զայս մասնիկս՝ բար. պէս. ին. էն. վար. ուստ. ցի. եցս. եւն. զի առքօք միւս մասունք բանին ածանցեալ լինին մակբայ այսպէս՝ Առաքինաբար. քեզէն. այսրէն. կարողապէս. շուրջանակի. այլուստ. եւ այլն.

423. Գիտելի է նախ՝ զի մակբային երբեմն դնի հեռի ՚ի բայէն, զոր տեսեր ՚ի վերոյ. յաւել եւս օրինակ՝

*Եւ ո՛չ մեռանել եւս կարեն (մարդիկ ՚ի յարութեն). քանզի հաւասար հրեշտակաց են. Ղուկ. Ի. 36.

*Մի՛ անցաւոր կենացս հեշտութբ մարմնոյ՝ զյաւիտենականն հեշտութին հոգւոյ՝ զոր յարքայութեն երկնից վայելեն սուրբքն կորուսանէք. Ն՟ր մի՛ կորուսանէք. Ընդհան. 74.

Եւ

424. Իսկ երբեմն զօրութիւն մասինք իմացեալ լինի ի բային, կամ մակբային. զոր օրինակ՝

*Իսկ թէ մեք զբառաստացուցին զայս ի դէմս Երրորդ դիմին երգեաք՝ որդէօ եւ դուք (էրգէօ), հայր եւ խորհին մերութի էր սակաւ թէ խաչեցար... Այլ եթէ ի դէմս Երրորդութեան ոք ասիցէ՝ որդէօ (աուտէմ) դուք, եւ եթէ ի դէմս որդւոյ միայն՝ որդէօ (տամէն) մեք, երկոքեան հաճոյք էին ԱԾ (յոյժ ժամ), յորժամ առանց հակառակութեան լինին սատացեալքն. || Ընդհանր. 93:

*Կամին լինել վարդապետք օրինաց. ինքեանք ոչ իմանան զինչ խօսին՝ եւ ո՛չ (վէրօ), վասն որոց պնդեալն են. || Ա. Տիմ. Ա. 7:

*Բարի արա բարեաց, զի փոխարէն լիցի քեզ. եւ թէ ի նմանէ ո՛չ, սակայն ի բարձրելոյն.

|| Սիրաք. ԺԲ. 2. ֆեռակ:

425. Գիտելի է երկրորդ՝ զի բազում անուանք ածականք եւ գոյականք՝ երբ նշանակեն զորպիսութիւնս բայից, լինին մակբայ պէսպէս կերպիւ. որպէս՝ պարզ, բարդեալ, ածանցեալ, յօդիւ, հոլովեալ, կրկնեալ. զորս կարգաւ տե՛ս ի ներքոյ:

Պարզ. Գ, *Յամին եօթներորդի (հաւաստացեալ ժամայն) գնասցէ ազատ. || Ելից. ԻԱ. 2:

*Ձրի առէք՝ եւ ձրի տուք. || Մատթ. Ժ. 8:

*Ո այր որքան սատացեր. || Յովհ. Է. 18:

*Որում բազում աւանդեցաւ, առաւել եւս պահանջեսցի ի նմանէ. || Ղուկ. ԺԲ. 48. ֆեռակ:

*Ընդէր կայք աստ զօրս ցերեկ դատարկ. || Մատթ. Ի. 6

*Ամենայն գործոց բարութեան պատրաստ գտանել. || Տիտ. Գ. 1

*Օ օրհնաւապաշ պատուով գնայցէ. || Եբր. ԺԷ. 7:

426. Բարդեալ ածականք. Գ, *Անխորհուրդ անդադար ի մի շահաստակելովք. || Յովհ. Ժ:

*Օ տաճար (էրդիմ) կամին բարձրաբերձ չինել.

|| Ա. Եզր. Բ. 18:

*Բարձրագոյնաբար պարծի ողորմութիւն առ դատաստանաւն. || Յակոբ. Բ. 13:

Եթէ

*Եթէ ոչ բռունցիւ լուանան զձեռս, հաց ոչ ուտեն (Հրէայք) • ‖ Մարկ • Է • 3 :

*Այս ամ խնձոյից նահատակեալ ՚ի մէջ օրինացն • ‖ ա • Մակաբ • Է • 42 :

*Ընդունայն առաջի իմ մի՛ երեւեսցիս • ‖ Ելից • ԼԴ • 20 :

427 • Անծանուցեալ ածականք • Գ • *Եթէ թաքուցի զմեղս իմ ակամայ մեղուցեալ • ‖ Յոբ • ԼԱ • 33 :

*Գնա՛ դու ՚ի ճանապարհս սրտի քո՛ անարատ • ‖ Ժողով • ԺԱ • 9 :

*Մի՞ թէ անիրաւ դատիցէ Տր • ‖ Յոբ • Ը • 3 :

428 • Յօդիւն՝ ա • ածականք • Գ • *Պա՛րտ է նմա բազում չարչարել • ‖ Ղուկ • ԺԷ • 25 :

*Գտանիցեն զձեզ անպատրաստս • ‖ Բ • Կորնթ • Թ • 4 :

*Փութացեալ զանողորմ զգազանսն՝ զգինեղէնս եւ խնկալիցս զայրացուցեալս • ‖ Գ • Մակաբ • Ե • 5 :

429 • Ստորադրեալ գոյականք եւ ածականք • Գ •

*Կենդանւոյն ՚ի միջոյ մեղաւորաց փոխեցաւ (Ենովք) • ‖ Իմաստ • Դ • 10 :

*Ո՛չ եթէ անձամբ ոք առնու զպատիւն • ‖ Եբր • Ե • 4 :

*Այլն ինքն շահաւէտ եւ օգտակար բանիցն՝ մի՛ յաճախեսցէ • • • եղիցին խօսեցեալ յայսմանէ՝ որ խօսին գիտիցէ իմաստուն • ‖ Ընդդհան • 30 :

*Զմնացորդսն առ այն կոտորէր • ‖ Դատ • Է • 19 :

*Համարեցան թէ առ աչօք ինչ լինիցի • ‖ Մարկ • Զ • 49

*Ո՛չ անձնահաճ ներող պա՛րտ է լինել եւ հեզ՝ առաջնորդին • ‖ Ընդդհան • 41 :

*Ոմանք յանգէտս ընկալան զհրեշտակս • ‖ Եբր • ԺԳ • 2

430 • Արկնեալ • Գ • *Զի նա զնոյն պատարագս մատուցանեն ցանկ • ‖ Եբր • Ժ • 1 :

*Պնդեա՛ դու անձամբ անձինն դէտ լինիջիր • ‖ Եսայ • ԽԱ • 6

*Ազգէ յազգ պատմեսցէ զճշմարտութիւն քո • ‖ Սաղ • ՁԸ • 1

*Այր ըստ անձին մոլորեցան • ‖ Եսայ • ԽԷ • 15 :

*Ակն ունիմ ինձէն իսկ գալ առ ձեզ • եւ բերան ՚ի բերան խօսել • ‖ Բ • Յովհ • ա • 12 :

*Մի՛ ՚ի մարմինս մահկանացուս՝ ածանիւրց օրինօք բարձրանալ • ‖ Բ • Մակաբ • Թ • 12 :

*Տայցես քաղցելոց զհաց քո սրտի մտօք. ||Եսայ. ԾԸ. 10

*Ի խօսելն իմում առաւել՝ ոչ ՚ի բերան ընկեցին. ||Յոբայ. Ը. 12:

*Զպատմութիւնս պատուականին, հող ՚ի գլուխ ընկեցին. ||Բ. Մակաբ. Դ. 39.

Այս ամ մակբայքս ըստ նշանակութեն խորհրդոց յարմարին վերոյ գրեալ (393) որակութեց:

Այսպէս էին և ՚ի վերոյ եդեալ մակբայքս. Զարդ. ծածուկ: Միահամուռ. ողջոյն: Աղէկի. անդադար: Առէհա. երկայնց. ճշմարտապէս. ՚ի վաղնջուց: Առժամ երբեմն. մի մի. ի՞նչ իմն. փոխ ՚ի շտապ. ևն:

431. Առ զի այս անուանք՝ ոչ յամ ուրեք լինին մակբայ. այլ՝ ուր նշանակեն զիրս, կամ զորպիսութիւն անուանն, անդ իսկապէս անուանք են. Զ,

*Ուր (որ առաջին ՚Ի.Ն) ոչ է հրեայ և ոչ հեթանոս. . . ծառայ՝ ազատ. ||Կողոս. Գ. 11:

*Իրս միայնոյ են ձիւք ՚նէ. ||Նոր. ԺԳ. 1.

*Յօրինակ արդար դատաստանին Այ. ||Բ. Թես. Ա. 5.

*Որ դարձուցանէ զակն իւր (յաղքատաց), ՚ի բազում կարօտութե եղիցի. ||Առակ. ԻԸ. 27:

*Ասեմ ամ դատարկ բանի՝ զոր խօսիցին մարդիկ, տացեն համար յաւուրն դատաստանի. ||Մատթ. ԺԲ. 36

*Ի պատրաստ բնակութե իւրմէ հայեցաւ յամ բնակիչս երկրի. ||Սաղմ. ԼԲ. 11:

*Առին զքղջս բարձրաբերձս և զպղինձս ||Դ. Թագ. Թ. 25

*Յիմաստութիւն իմն համարէ (կեղծաւորն զպահելն) ինքնակամ կրօնիւք. ||Կողոս. Բ. 23.

*Մատուսցեն զպատարագն . . . յաղագս ակամայիցն իւրեանց. ||Թուոց. ԺԵ. 25.

*Պատուական արեամբն Քի (փրկեցայք)՝ իբրև անբծի և անարատ գառինն. ||Ա. Պետ. Ա. 19.

*Պիղծ է առաջի Տեառն՝ խորհուրդ անիրաւ. ||Առակ. ԺԵ. 26:

*Ծառայել Այ կենդանւոյ և ճշմարտի. ||Ա. Թես. Ա. 9:

*Նա է երևոյթ [illegible] աչօք. ||Ամբակ. Բ. 19:

*Մեղմ մեղմ ցաւուցնք ՚ի վր հարեալ. ||Բ. Մակաբ. Թ. 11

432 · Պիտանելի է երրորդ, զի բառն մակբայք են՝ 'ի վ[եր]ոյ անուան եղեալ, լինին անուն ածական · Ց ·

* Ածպաշտութի · · · զաւետիս կենաց ունի՝ զորդիս և զհանդերձելոյն · ‖ Ա · Տիմ · Դ · 8 ։

* Մի՛ ածեր մղորմած՝ ինձ որ տարածեալ 'ի համառօտս երբեք · ‖ Նար · ՃԷ · 6 ։

* Ամբողջն իսկ մարդ բժշկեցի 'ի շաբաթու · ‖ Յովհ · Է 23

* Ու նախանձ ինչ՝ · · · առաւել զատուցանել շնորհսն · ‖ Յակոբ · Դ · 5 ։

* Լեզու՝ փոքր ինչ անդամ է, և մեծամեծս բարբառի · ‖ Յակոբ · Գ · 5 ։

* Յորոց երկիվարուք մերովք փախիցուք · ‖ Եսայ · Լ · 16 ։

* Ննմանութե գործեցի զէջ համբոյն քո · ‖ Նար · Ծ · 3 ։

* Մարգարէքն քո տեսին քեզ տեսիլս սուտ՝ [illegible] անօգուտս · ‖ Ողբ · Բ · 14 ։

* Պիղծ է առաջի տն՝ չափ կրկին · ‖ Առակ · Ի · 23 ։

* Ու էր գիր գրեալ 'ի վերայ նորա՝ յունարէն և հռոմայերէն և եբրայեցերէն գրով · ‖ Ղուկ · ԻԳ · 38 ։

* Զորովլի կամաւ՝ խոյս 'ի չարէն տուեալ · ‖ Յովհ · Ոսկ ·

433 · Ու մակբայքս՝ Աստի, այտի, անտի, աստ, այդ՝ անդ, այսր, այդր, անդր, երբեմն դնին փոխանակ ցուցական դերանուան, կամ դիմորոշականի · Ց ·

* Դուք յաշխարհէ աստի էք · ‖ Յո յայսմ աշխէ · Յովհ · Ը 23

* Իքոյոց այտի պարգևեալ շնորհեա՛ · ‖ Յո 'ի քոյոցդ · Նար · ՀԴ · 3 ։

* Ի պտղոյ անտի՝ ծառն ճանաչի · ‖ Յո յայնմանէ · Մատթ · ԺԲ · 33 ։

* Ու էր մովսէս 'ի լեռին անդ · ‖ Յո 'ի լեռին յայնմիկ · Ելից · ԻԴ · 18 ։

* Դախր առեալ ձեռքր յաստարախէ անտի · ‖ Յո յաստարախին · Յովհ · Ոսկ ։

Իսկ՝ այսր, այդր, անդր՝ 'ի (223 · 395 ·) ։

Ի յոքանս մակբայն հերիք համարեալ, համառօտ ցուցանեմք և զշաղկապն · զոր և դու · դիւրին կարես իմանալ ԻԾ շնորհօքն ։

ԳԼՈՒԽ · ԺԱ

Թէ զի՞նչ է Շաղկապն, և քանի՞ բաժանի։

Շաղկապն է մասն բանի, որ զմասունս բանին և կամ զբանն շաղկապէ ընդ միմեանս. և բաժանի՛ի տասն և վեց տեսակս և են սոքա. Համաձայնական · տրոհական · այլական · պատճառական · հետևողական · սկզբնաւորական · նախընտրական · համեմատական · առաւելական · մակաբերական · մեկնական · լրացուցական · վարանական · անկատարական · թէական · թարմատար։ զորոց մեկնութիւն տես օրինակօք։

435 Համաձայնականքն են, որ զնշանակութիւն իմն չյաւելեալ՝ միայն կապեն և կցեն զբառն ընդ բառի, կամ զբանն՝ ընդ բանի. և են սոքին. Եւ · իսկ · այլ · նա · կամ · որ · նաև · այլ և · այլ նաև · և այլ · նոյնև · նոյնևս · կամ թէ · և կամ · զորօրինակ · նա իսկ · և զորօրինակ · միանգամայն և · թէ · և այս · և ոչ · և այլն · որպէս՝

*Դարձայ և տեսի ՚ի ներքոյ արեգական, զի ոչ թեթևացելն ընթացք, և ոչ զօրաւորաց պատերազմ, և ոչ իմաստնոց հաց, և ոչ հանճարեղաց մեծութիւն, և ոչ գիտնոց շնորհք. Ժողով. Թ. 11.

*Քանզի անմեծար հայր ամօթ է, եթէ ոչ զբանն ունիցի իւրեան զօրութիւն . . . Այլ բանն՝ եթէ ոչ անուամբ հօրն ծանիցի, որբ ումն. Նար. ՀԴ. 7.

*Որ ուտիցէ զհացս, կամ ըմպիցէ զբաժակս տեառն անարժանութեամբ, պարտական եղիցի մարմնոյ և արեան տեառն. Ա. Կորն. ԺԱ. 27.

*Ո՛չ է ծառ բարի՝ որ առնէ պտուղ չար. և ոչ դարձեալ ծառ չար՝ որ առնէ պտուղ բարի. Ղուկ. Զ. 43

*Աղօթս արարէք միանգամայն և վասն մեր. Կողոս. Դ. 3

436. Տրոհականքն են, որ զայս այս բառս և զբանս զատ զատ շաղկապեն. և են այսոքիկ. Կամ · կամ թէ · և կամ · և կամ թէ · թէ · եթէ · ևս · Հերար՝

Եթէ

*Եթէ ոք եղբայր անուանեալ՝ կամ պոռնիկ իցէ, կամ կռապաշտ, կամ ագահ, կամ բամբասօղ, կամ արբեցող, կամ յափշտակօղ, ընդ այնպիսւոյն և հաց մի՛ ուտել. Ա. Կորնթ. Ե. 11.

*Չիցէ՞ ինձ իշխանութիւն յիմում՝ առնել զոր ինչ և կամիմ. կամ թէ ակն քո չար է, զի ես առատ եմ. Մատթ. Ի. 15.

*Ընկալցի իւրաքանչիւր ի մարմնոյ՝ զոր ինչ գործեաց յառաջ՝ եթէ բարի, և եթէ չար. Բ. Կոր. Ե. 10.

*Իւրաքանչիւրոք ՚ի ձէնջ՝ եթէ սաղմոս ունիցի, եթէ վարդապետութիւն ունիցի, եթէ յայտնութիւն ունիցի, եթէ լեզուս ունիցի, եթէ թարգմանութիւն ունիցի. ամենայն ՚ի շինած լինիցի. Ա. Կորնթ. ԺԴ. 26.

437 Այլականքն են, որ երկուց բանից զվերջինն այլայլեն փոխեն, և այնպէս կցեն ընդ առաջնոյն. և այսոքիկ են. Այլ. Բայց. Իսկ. սակայն. այլ սակայն. բայց սակայն. բայց միայն. միայն թէ. միայն զի. թէ ոչ. եթէ ոչ. քան թէ. բայց եթէ. այլ թէ. այլ միայն. եւ այլն. Որբար՝

*Գիտութիւն հպարտացուցանէ, այլ սէր շինէ. Ա. Կոր. Ը. 1

*Դուք էք, որ արդարացուցանէք զանձինս առաջի մարդկան, սակայն Աստուած գիտէ զսիրտս ձեր. Ղուկ. ԺԶ. 15.

*Մարմնոյ կրթութիւն առ սակաւ ինչ օգտակար է. բայց աստուածպաշտութիւն առ ամենայն ինչ օգտակար է. Ա. Տիմ. Դ. 8.

*Զպատիւ ստանայ, որ տայ զկաշառ. բայց սակայն զհոգիս առողջաց սպանանէ. Առակ. ԻԲ. 9.

Ո՛չ զԱստուծոյն ոք գիտէ, եթէ ոչ՝ Հոգին Աստուծոյ. Ա. Կոր. Բ. 11

Ոչինչ կայ հոգ Աստուծոյ, քան թէ միայն զմարդկան ուղղութիւն և փրկութիւն. Յոհ. Ոսկեբերան.

438. Պատճառականքն են, որ զբան իմն բերեն պատճառս միւս բանին, և այնպէս շաղկապեն ընդ միմեանս. և այսոքին են. Զի. քանզի. վասն զի. փոխանակ զի. որպէս զի. այլ զի. մանաւանդ զի. իբրև զի. այս զի. նա զի. այնու զի. մինչ. որովհետև. առ. որպէս. որ. եւ այլն: Հիգոն՝

*Որդիք՝ հնազանդ լերուք ծնողաց ձերոց յամենայնի. զի այն է հաճոյ առաջի Տեառն. Կողոս. Գ. 20.

*Մարդ բարի՝ 'ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ բղխէ զբարի. և մարդ չար՝ 'ի չարէն բղխէ զչար. քանզի 'ի յաւելուածոյ սրտին խօսի բերան նր. ‖Ղուկ. Զ. 45

*Խնդրէք՝ և ոչ առնուք, զի չար չարաչար խնդրէք. ‖Յակոբ. Դ. 3։

*Ընդ նմին եհար (զՀերովդէս) հրեշտակ Տն. փոխանակ զի ոչ ետ փառս Այ. ‖Գործ. ԺԲ. 23։

*Յորժամ պահիցէք, մի' լինիք իբրև զկեղծաւորս տրտմերեսք. որ ապականեն զերեսս իւրեանց. որպէս զի երևեսցին մարդկան, թէ պահեցեն. ‖Մատթ. Զ. 16։

*Որովհետև 'ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, 'ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ. ‖Մատթ. ԻԵ. 21։

*Օ սիրելիս մեծարու համարիմք քան զպատուէր բանին Այ. և զի՞նչ ասեմք զսիրելիս. որ զորթ այգւոյ և զպարտէզ . . . և զանօթս չնչինս՝ յարգոյ և պատուականս համարիմք քան զսէրն Այ. ‖Ոսկ. կորն. 773։

*Բարի է ինձ, զի խոնարհ արարեր զիս. որպէս ուսայց զարդարութիս քո. ‖Սաղմ. ՃԺԸ. 71։

*Մայր իմ և եղբարք իմ սոքա են, որ զբանն Այ լսեն և առնեն. ‖Ղուկ. Ը. 21։

439. Հետևողականքն են, որք զբան իմն շաղկապեն ընդ միւս բանի իբր հետևութի պատճառի. և սոքա են. Վն որոյ. սակս որոյ. յաղագս որոյ. վն այսորիկ. սակս այդորիկ. յաղագս այնորիկ. վն այն. սակս այնր. ցայս սակս. ցայն սակս. այնր իրի. զինչ իրի. ապաքէն. ևն. որպէս՝

*Բանն մարմին եղև. վն որոյ և մեք ասէ խոստովանիմք զԱծ և մարդ զՔն. ոչ բաժանելոյ աղագաւ զայս ասեմք, մի' լիցի. ‖Ընդդհան. 241։

*Քանզի (իմաստութիւն) ճաճանչ է Այ զօրութե, և ծագումն ճշմարիտ փառաց ամենակալին. վն այսորիկ և ոչ մի ինչ պղծեալ խառնի 'ի նա. ‖Իմաստ. Է. 25։

*Քանզի աթոռ Թագաւորութե մերոյ . . . բարձեալ է այժմ . . . նորին որդւոց և հայրապետութե

Թէ՛ս հալածեալ. ‖ Սաղմոս. 139:

*Ընթերցուածոց գրոց միտ ոչ դնեմք. նոյն իրի և հանճարաւորքն տանջէ զմեզ Ած. ‖ Փիլ. նախախն. 615:

*Ակամայիցն բռնադատելոց ոչ է կատարեալ սէր. [illegible] և ոչ բովանդակապէս փրկութի. ‖ Նար. ԽԵ. 2.

440. Սկզբնաւորականքն են, որք դնին ՚ի գլուխ նոր սկսելի բանից. և են այսքիկ. Արդ. Բայց արդ. այլ արդ. քանզի արդ. իսկ արդ. իսկ. այսուհետև. նա սակայն. և այլն. Հէ՛զան՝

*Արդ՝ արթուն կացէք, զի ոչ գիտէք երբ տէր տանն գայցէ. ‖ Մարկ. ԺԳ. 35.

*Բայց արդ՝ զի՞նչ լիցի. որո՞վ պակաս գտայք քան զայլ եկեղեցիս. ‖ Բ. Կորնթ. ԺԲ. 13.

*Ած է որ արդարացուցանէ. իսկ արդ՝ ո՞վ է որ դատապարտ առնիցէ. ‖ Հռոմ. Ը. 34:

*Ամենայն ստութի ոչ է ՚ի ճշմարտութենէ անտի: Իսկ ո՞ իցէ սուտ, եթէ ոչ՝ որ ուրանայ եթէ Յս̄ չէ՛ Քս̄ն. ‖ Ա. Յովհ. Բ. 21. 22:

*Այսուհետև՝ հանճարեղն ողջով իմաստութբ̄ տացէ պատասխանի. ‖ Յոբ. ԺԵ. 1:

441. Նախընտրականքն են, որ զնախկին բանն՝ ՚ի յետագայ բանիցն ընտրեն և դիւրին ցուցանելով կապեն ընդ իրեարս. և են սոքին. Քան. քան թէ. քան եթէ. ո՛րզան՝

*Լաւ է մարդոյ խոնարհութբ̄ ծառայել անձին. քան անձին շուք եդել և զհաց մուրանայցէ. ‖ Առակ. ԺԲ 9

*Դիւրին լիցէ երկնից և երկրի անցանել, քան յօրինացն միոյ նշանախեցի անկանել. ‖ Ղուկ. ԺԶ. 17

*Լաւ էր նոցա՝ եթէ բնաւ իսկ չէր ծանուցեալ զարդարութեն ճանապարհ, քան թէ ծանեան՝ և յետս կացին ՚ի սուրբ պատուիրանէն. ‖ Բ. Պետ. Բ. 21:

442. Համեմատականքն են, որ նմանութբ̄ մի հաստատեն զառաջին բանն, և յետագայ բանին զառաւելութի իմն ցուցանեն յառաջնոյն պատճառեալ. և են սոքա. Մինչ զի. որպէս զի. մինչ զի և. մինչ. մինչև. մինչ տակաւին. մինչև տակաւին. զի և ոչ տակաւին. տակաւին.

տա

ունգամ ինչ. զէ. զի և. նա. նաև։ Օրինակ`

*Այնպէս ցուցէք ամենեցուն զձեզ ճշմարտախօս լինել, մինչ զի լոկ բանից ձերոց՝ որպ՟ երդման հաստատեսցեն մարդիկք. ‖ Ըն՟դ. հոմ. 69.

*Այնպէս լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան, որպէս զի տեսցեն զգործս ձեր բարիս, և փառաւորեսցեն զՀայր ձեր. ‖ Մատթ. Ե. 16.

*Այնպէս սիրեաց Ա՟ծ զաշխարհ, մինչև զորդին իւր միածին ետ. ‖ Յովհ. Գ. 16.

*Այնչափ ահագին էր տեսիլն, զի և Մովսէս ասէր՝ եթէ զահի հարեալ եմ, և դողամ. ‖ Եբր. ԺԲ. 21.

*Պարտէ բարերարին իւրով մարդասիրութեամբն չափել զմարդկան վտանգս ըստ մեղացն, և լուծանել զդատապարտութիւն. նա՝ բազում անգամ արտաքոյ արժանեաց ցուցանէ զիւր նախախնամութիւն. ‖ Գէյ. կոչնակ. 214.

443. Առաւելականքն են, որ բաղդատութ՟ և առաւելութ՟ ինչ յօդեն զմի բառ կամ զբանին ընդ այլում. և այսոքիկ են. Առաւել. առաւելևս. ևս առաւել. առաւել զի. մանաւանդ. մանաւանդ զի և. մանաւանդ թէ. յաւելևս ևս. և յաւելևս. քան թէ. նա ևս. նա թէ. թո՛ղ թէ. նա. և այլն։ Օ՛րինակ`

*Երթայք առաւել առ ոչխարս կորուսեալս տանն Իսրայէլի. ‖ Մատթ. Ժ. 6.

*Պաշտօնեայք Ք՟ի իցեն, յանդգնագոյնս ասացից, թէ առաւելևս՝ ես. ‖ Բ. Կորնթ. ԺԱ. 23.

*Կամիմ՝ զի ամենեքին դուք ՚ի լեզուս խօսիցիք. առաւել զի մարգարէանայցէք. ‖ Ա. Կորնթ. ԺԴ. 5.

*Եթէ ոք իւրոց՝ և մանաւանդ ընտանեացն խնամ ոչ տանիցի, ՚ի հաւատոցն ուրացեալ է. ‖ Ա. Տիմ. Ե. 8

*Մանուկ էի մտախորժ՝ և ոգւոյ բարւոյ դիպեցայ. մանաւանդ զի առաւելագոյն էի, և եկի ՚ի մարմին անարատ. ‖ Իմաստ. Ը. 19. 20.

*Երանի՛ է որովայնին՝ որ կրեաց զքեզ . . . նա՛ երանի այնոցիկ է, որ լսեն զբանն Ա՟յ և առնեն. ‖ Ղուկ. ԺԱ. 27.

444. Մակաբերականքն են, որ զմի բանն յայլ բանէ հարկիւ յառաջ բերեալ՝ յարեն ընդ միմեանս. և սոքին են. Ուրեմն. արդ. արդեւ. եւս. արդ ուրեմն. եւս արդ. արդարեւն. արդ այնուհետեւ. ցերդ ուրեմն. նա ուրեմն. եւ. այլն: Հմայակ՝

* Եթէ դուք՝ Քի էք, ուրեմն Աբրահամու զաւակ էք. Գաղատ. Գ. 29:

* Եթէ զբանն իմ պահեցին, արդ և զձերն պահեսցեն. Յովհ. ԺԵ. 20:

* Եթէ մեծութիւն ցանկալի է ՚ի կենաց ստացուածս. Իսկ զի՞նչ իցէ մեծագոյն քան զիմաստութիւն, որ զամ առնէ. Իմաստ. Ը. 5:

* Եսայի աղաղակէ, Տ՛ր ո՞ հաւատաց լրոյ մերում. Արդ ուրեմն հաւատք ՚ի լսելոյ են, և լուր ՚ի բանէն Քի. Հռով. Ժ. 17:

* Եթէ զմարդկան վկայութիւն ընդունիցիմք, առաւելն Այ վկայութիւն մեծ իցէ. Ա. Յովհ. Ե. 9:

445. Մեկնականքն են, որ զվերասացեալ բանն կամ զբանս՝ ցուցանեն մեկնութիւն նախընթացին, և այնպէս շաղկապեն ընդ իրեարս. և սոքա են. Այսինքն. այսինքն է. այսինքն թէ. այսինքն է թէ. այս է. այն ինքն է. նա է. որպէս թէ. իբր թէ. իբր այն թէ. եւ այլն: Օրինակ՝

* Գիտեմ, զի ոչ բնակեալ է յիս՝ այսինքն ՚ի մարմնի իմում, բարի ինչ. Հռով. Է. 18:

* Եղի՛ եղի՛ լամա սաբաքթանի. այսինքն է՝ Ած իմ Ած իմ՝ ընդէ՞ր թողեր զիս. Մատթ. ԻԷ. 46:

* Մեռաւ Ռաքէլ և թաղեցաւ ՚ի ճանապարհին Եփրաթայ, այն ինքն է՝ Բեթղեհեմ. Ծնն. ԼԵ. 19.

* Հանել զտապանակն ուխտին ՚ի քաղաքէն Դաւթի, նա է՝ Սիոն. Գ. Թագ. Ը. 2.

* Զգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում՝ մի՛ առնել առաջի մարդկան, որպէս թէ՝ ՚ի ցոյց ինչ նոցա. Մատթ. Զ. 1.

446. Յարացուցականքն են, որ զհետեւեալ բանն կամ զբանս կցեն ըստ օրինակի և վկայութեան նախընթացին. և են այսոքիկ. Որպէս այնպէս. ըստ որում. զոր

օրի

Օրինակ · Օրինակ իմն · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ·
[illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · որպէս ։ [illegible]՝

*Զի Տր միանգամ զժողովուրդն իւր փրկեաց յԵգիպտոսէ․ Երկրորդ անգամ զանհաւատսն կորոյս․ ․ ․ որպէս Սոդոմ և Գոմոր․ Յուդ․ ա․ 7։

Եւ սոքին գիտելին ՚ի մեկնութեան բանից, և ՚ի գիտութե գրեանս, ուր և աստ ՚ի ծայրս օրինակաց։

447․ Պատճառականքն են, որ յառաջին ընթեր բանին կարգաւ՝ հետեւելոյն ապագայ անհար մնալով յետագայ բանին կամ բառութիւն հաւանելի ցուցանեն, և այնպէս շաղկապեն ընդ երեսս․ և են սոքին․ Վասն է․
Վասնզի, Վասնորոյ․ Զի՛․ փոխարէն։ որպէս՝

*Հաւատայք ինձ, եթէ ես ՚ի Հայր՝ և Հայր յիս․ ապա թէ ոչ՝ վասն է վ̄ն գործոցն հաւատացէք ինձ․ Յովհ․ ԺԴ․ 11․ 12։

*Ցանկայքն տեսանել գործոց ընդ աղօտ՝ հրեշտակք․ Ա․ Պետ․ Ա․ 12։

448․ Անկատարականքն են, որք անկատար թողուլ զբան իմն՝ շաղկապեալն ընդ այլում իբր ընդ կատարողի (40)․ և են այսք․ Թէպէտ․ Թէպէտ և․ Թէ․ Եթէ․ Թէ և․ և թէ․ Թէ՝ և թէ․ Թէ և ոչ․ ո՛չ եթէ․ Եթէ ո՛չ եթէ․ ո՛չ միայն․ և այլն։ Զոր օրինակ՝

*Թէպէտ և մարգարէութիւն ո՛չ է ՚ի ժամանակիս, այլ իմաստութիւն Այ տայ ճանաչել․ Ընդդ․ հեր․ 109։

*Որդեակ՝ թէ իմաստուն լինիցիս, անձին քում լիցես և ընկերաց․ և թէ անզգամ լիցես, միայն պեղեսցես զչարիս․ Առակ․ Թ․ 12․

*Թէ և մեռանել հասանիցէ ընդ քեզ, զքեզ ո՛չ ուրացայց․ Մատթ․ Իզ․ 35։

*Ո՛չ եթէ դուք ընտրեցիք զիս, այլ ես ընտրեցի զձեզ․ Յովհ․ ԺԵ․ 16։

*Խնդրէին Հրեայքն սպանանել զնա․ զի ո՛չ միայն լուծանէր զշաբաթս, այլ և Հայր իւր կոչէր զԱծ, և հաւասար առնէր զանձն Այ․ Յովհ․ Ե․ 18։

449․ [illegible]ականքն են, որ զբան իմն թերուք իմիք (խաւսով մի) յայլմէ պատճառաւ ցուցանելով

շաղ

շաղկապեն ընդ միմեանս . և սոքին են . Թէ . եթէ . զի եթէ . իսկ եթէ . ապա թէ . ապա թէ ոչ . որպէս եթէ . այլ թէ . նա թէ . և այլն : որպան՝

*Ո՛չ արձակեցից զքեզ , թէ ոչ օրհնեսցես զիս . Ծնն . ԼԲ . 26 .

*Եթէ ոչ ապաշխարիցէք , ամենեքեան նոյնպէս կորնչիջիք . Ղուկ . ԺԳ . 5 :

*Զի եթէ թողուցուք մարդկան զյանցանս նց , թողցէ և ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր . Մատթ . Զ . 14

*Դուք էք աղ երկրի . ապա թէ աղն անհամի , ի՞ւ յաղիցի . Մատթ . Ե . 13 :

*Տե՛ս . . . ՚ի վերայ քո քաղցրութիւն Այ , եթէ կացցես ՚ի նմին քաղցրութե . ապա թէ ոչ՝ և դու կոտորեսցիս . Հռոմ . ԺԱ . 22 .

450 . Թարմատարքն են , որք լոկ զարդ եւեթ յօդեն զբառս և զբանս ընդ միմեանս . որք են . Թէ . եթէ . և . և թէ . զի . և զի . բա . բայ . բամ . որ . և այլն : որպէս՝

*Չէ՛ ինչ ՚ի ծածուկ , որ թէ ոչ յայտնեսցի . Մարկ . Դ . 22 . (Մատթ . Ժ . 26) :

*Կամիմ , զի գիտիցէք դուք , եթէ առն ամն գլուխ Քն է . Ա . Կորնթ . ԺԱ . 3 :

*Պատմեցին և ասեն . բայց հուր ինչ մեք անուն ոչ գտաք . Բ . Մակաբ . Ա . 20 :

*Դու . . . ասացեր . բամ յորում աւուր կարդասցես առ իս , մի՛ երկիցես . Ողբ . Գ . 57 :

*Մի ՚ի ծածկել անստուեր նշուլից ողորմութե քո փառաց՝ հալէին մեղք . Նար . ԽԱ . 1 :

451 . Բայց յոյժ պատշաճ է գիտել , զի և երբեմն զօրութի իմացեալ լինի շաղկապն . օրինակ իմն՝

*Զի դու զգիտութի մերժեցեր , ([illegible]) մերժեցից և ես զքեզ (ասէ Այ) . Ովսէ . Դ . 6 :

*Թէպէտ նախատի վասն , (բայց) ոչ ամաչէ . [illegible] . Ի . 4 :

Ապաքէն՝ այսքան զշաղկապն ուսանելոյդ յետոյ , զմիջարկութիւնն ևս շա՛տ հեշտիւ կարես ճանաչել Այ շնորհօքն :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Թէ զի՛նչ է Մակբայութիւն. եւ քանի՛ տեսակ է

Մակբայութիւն է մասն բանի, որ 'ի մէջ բանի ցուցանէ զկերպս հոգւոյն. եւ են որպէս՝ Աղէ. աւաղ. այ. ա. բաբէ. բեր. եղուկ. երանի. իցէ թէ. հապա. յանկարծ. ո. ոհ. ով. վահ. վայ. վաշ. օհ.

453. Արդ՝ ըստ կերպ կերպ փոփոխման հոգւոյն՝ 'ի գործ ածին զմակբայս 'ի տասն տեսակս. Աւաղական. երանական. ըղձական. զարմացական. զարհուրական. կոչական. յորդորական. խնդական. հեգնական. երդմնական.

454. Աւաղականքն են, որ հոգւոյն ցաւելով խորշ ձայն նշանակեն. եւ են որպէս. Աւաղ. եղուկ. վայ. ո. ով. ոհ. ոհ թէ. բաբէ. եւն. Զ,

*Աւա՜ղ յաւէտ սատանօր Թշուառացելումն եղկելի անձինս. Յոբ. ԼԲ. 3.

*Եղո՜ւկ դու Նինուէ՝ .... ուստի՞ խնդրեսցուք քեզ մխիթարութի. Նաւում. Գ. 7.

*Վա՜յ անձին իմում՝ զի կորեաւ երկիւղած յերկրէ, եւ ո՛չ գոյ ուղիղ 'ի մէջ մարդկան. Միք. Է. 2.

*Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ՝ որ բնակեալ են յերկրի. Յայտ. Ը. 13.

*Ո՜հ անձն իմ եղկելի՝ ... իբր ո՛չ չնչոյն կրեսցես պատիժ. Յոբ. Թ. 2.

*Ո՜հ հովի՛ւք Իսրայելի՝ մի թէ հովիւք զանձի՞նս արածեն. Եզեկ. ԼԴ. 2.

455. Երանականքն են, որ երանելի լինելն ցուցանեն. եւ են այսք. Երանի. Երանի թէ. եւն. օրինակ՝

*Երանի՛ է քեզ՝ երկիր, որոյ թագաւոր քո որդի ազատի իցէ. Ժողով. Ժ. 17.

*Երանի՛ թէ՝ կշռէր զանձն իմ վարժել. Յոբ. Լ. 24

456. Ըղձականքն են, որ զփափագս նշանակեն. եւ են այսոքիկ. Ո՜վ. իցէ՛ թէ. յանկարծ. եւն. ո՛րգոն՝

*Ո՜վ ո՛րքան բարի եւ հաճոյ է տէր, հոգի քո յա-

մե

մեռանելեան · Իմաս · ԺԷ · 1 :

*Արդեօ՜ք յաւելից հայել ՚ի տաճար սուրբ քո · Յովն · Բ · 5 ·

457 · Զարմացականքն են, որ արտաքոյ մտաց զբուն ինչ տեսեալ զարմանալ ցուցանեն · և են սոքին · Ո · ով · ովհէ · բաբէ · եա : օրինակ

*Ո՜ թուէ զբազմութիւն աստեղաց, և զամենեսեան զնոսա յանուանէ կոչէ · Սաղմ · ՃԽԶ · 4 ·

*Ո՜վ խորք մեծութեան և իմաստութեան և գիտութեան Այ · Հռոմ · ԺԱ · 33 ·

458 Զարհուրականքն են, որ սարսելով վախճանալ նշանակեն · և սոքա են · Ա՜ · ա · ովյ · ո · ոհ · ոո · ոհ ոհ · և այլն : օրինակ

*Ա՜ · տէ՛ր տէ՛ր զի տեսի զհրեշտակն տեառն դէմ յանդիման · Դատաւոր · Զ · 22 ·

*Ո՜վ զարմանչելի և տեսիլ ահաւոր · զարարիչն երկնի և երկրի այսօր տեսաք ՚ի խանձանս · Շար · 295 :

*Ո՜ հայի յերկիր, և տայ դողալ սմա · Սաղմ · ՃԳ · 32 ·

*Ո՜հ յեղմ՝ երթեալ երթիցէ · Ա · Մակաբ · Գ · 37 ·

459 · Կոչականքն են, որ կանչելով ցուցանեն զսէր կամ զբարկութիւն · և այսոքիկ են · Ո · ովյ · ոյ · օհ · եա : օրինակ

*Ո՜ տէր՝ ես ծառայ քո եմ · Սաղմ · ՃԺԵ · 6 ·

*Զամենեցուն քեզ ո՜վ մարդ՝ զի՞նչ է բարի, կամ զի՞նչ խնդրէ ՚ի քէն տր · Միք · Զ · 8 ·

*Ա՜յ, սէգ հպարտ և ամբարտաւան՝ դու զմեզ յայսց կենաց ձես կարճել համարիս · Բ · Մակ · Է · 9

460 · Յորդորականքն են, որ խրատ տալով զհաւանել նշանակեն · և սոքին են · Աղէ · հապա · օն · բեր · և այլն : օրինակ

Աղէ զարժանն իսկ՝ տուք ողորմութիւն, և ահա ամ սր է ձեզ · Ղուկ · ԺԱ · 41 :

*Հապա՝ ժիր լերուք, պինդ կացէք, գո՛րծ է այսօր մարտնչել ձեզ ՚ի վն եղբարց · Ա · Մակաբ · Ե · 32 :

*Օ՜ն եկայք և մեք, զի ընդ նմ մեռցուք · Յովհ · ԺԱ 16

461 · Խնդականքն են, որ յայտ առնեն զուրախութիւն սրտին · և են այսոքիկ · Ա՜ռ · վաշ վաշ · ոհ ոհ · եա · զ ·

*Ասաց Թշնամին ՚ի վր̃ ձեր՝ վա՜շ վա՜շ: Եզեկ. ԼԶ. 2:

*Աղաղակեցին ՚ի վերայ արդարոյն ասելով, ո՜հ ո՜հ արդարն մոլորեցաւ. Փիլ. նախախնամ. 222:

462. Հեգնականքն են, որ չհաւանելով հեգնել (մասխարայ ընել) նշանակեն. և են սոքա. Ո. ոհ. վահ. հողա. եւն: Գ.

*Ո՜հ՝ որ քակէիր զտաճարն, և զերիս աւուրս շինէիր. Մարկ. ԺԵ. 40:

*Հո՛ղա՝ նախ զայդ ասէ. Եսայ. Թ. 1:

463. Արգլծականքն են, որ մեղադրելով դժուարացնել, կամ սիրտն այրել ցուցանեն. և են սոքին. Աւաղ. վա՜շ վա՜շ. եւն: Գ.

*Դարձցին առժամայն ամաչեցեալք, որ ասէին ինձ՝ վա՜շ վա՜շ. Սաղմ. ԿԹ. 4:

464. Գտանին և քանի մի միջարկութիւնք, որք են սոքա. Աղէ. ահ. ախաա. ըէ. եհէ. է. եհ. ըհ. իհ. իհըէ. իշ. իշտ. էյի՜. հա. հայըէ. հէ. հայ հայ. հայ-հայտ. հօհ. մախիղ. մարգաւ. յայ. յէ. ուխ. ուհ. ըէ. վախ. վայ վաղայ. ու. ուխ. փիհ. փիշ. օի. օշ ըէ. եւն: Բայց այսոքիկ այժմ չեն ՚ի գործածութե՛:

465. Գտանելի է նախ՝ զի միջարկութիւնք առնուն զխնդիր մերձահոլով տրական. Գ.

*Երանի՝ այնոցիկ՝ որ սուրբ են սրտիւք, զի նոքա զԱծ տեսցեն. Մատթ. Ե. 8:

*Վա՛յ ձեզ՝ յորժամ բարի ասիցեն զձէնջ ամ̃ մարդիկ. Ղուկ. Զ. 26:

*Վա՛յ արհամարհողացդ, որք արհամարհէին. Եսայ. ԻԴ. 16:

466. Այլ երբեմն զօրութ̃ ունի զխնդիրն. որպէս՝

*Երանի՝ որ կերիցէ հաց յարքայութեան Այ. Ղուկ. ԺԴ. 15: Աստ միջարկութիս երանի՝ ունի զօրութ̃ խնդիր, մերձահոլովս նմա. որպ̃ թէ ասէր, Երանի նմա՝ որ կերիցէ հաց. եւն:

*Վա՛յ՝ որ ասէ ցհայր իւր, թէ զինչ ծնար զիս. Եւ Վա՛յ որդւոյ՝ որ ասէ. եւն. Եսայ. ԽԵ. 10:

Բայց այս խնդիրն համարեալ լինի և մտ̃ բայիւն. զոր ունի միջարկութիւն՝ ներգործութ̃ կամ զօրութ̃.

ոպ̄ տեսանի ՚ի վերայ դրեալ յօրինակսն ։

467 . Պիտելի է երկրորդ՝ զի կոչական անուանք և՝ ունին զզօրութի̃ն միջարկութեան . Գ̄ .

*Եղկե՛ր յԱ̄Ճ̄ որդեակ՝ և ՚ի թշուառէ . Տովբ . Ժ̄դ . 21 .

*Այլ դու որդեակ իմ՝ զօրացի՛ր շնորհօքն, որ ՚ի Ք̄Ս̄ Յ̄Ս̄ . Բ̄ . Տիմ . Բ̄ . 1 ։

*Ահա՛ փառք քեզ՝ անսահմա՛ն անուան . Նարեկ . ՂԲ̄ . 2 .

Սատարեալ վճարեցան ութերին մասունք բանին, ուստի և աւարտ առաջին հատորիս ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐ

Համաձայնութիւն մասանց բանի ։

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՀՈԳՒԵլոյս վարժապետն յայս տեղի բերէ զայս գեղեցիկ օրինակս ։ Ո՜վ նոր կարդալ սկսողք յառաջ ուսանելոյն զտառս, և զձայնս նոցին ՚ի միտս տպաւորելն ։ այնուհետև միմեանց հետ կցելով հեգելն, և ապա շիտակ կարդալն զբանն ։ Այսպէս և դու՝ յառաջ ուսար զմասունս բանին, և սերտելով ՚ի մէջ միտացդ տպաւորեցեր որպիսի լինելն ։ ապա այժմ՝ ունիս ուսանել զմասանց բանի միմեանց հետ կապակցութիւն, որ է այս համաձայնութիւնս ։ սովաւ կարես ուղիղ ճանաչել՝ ուղիղ կարդալ, շիտակ խօսիլ՝ և շիտակ գրել զբանն ։ Ապաքէն քերականութ՟ն պայծառութիւնն յայս հատորիս մէջ գտանես, և առաջի աշխատութեցդ պտուղն առ հանդիստ վայելես ։ Քանզի յայս պարտիզիս մէջ երբ տեսանես պէսպէս համաձայնութ՟ բառից ծաղկելն՝ մտաց յայտնիլն, սիրտդ ուրախանայ և բերկրի ։ Ուստի գոյն զգոյն ծաղկօք՝ լինելի օրինակօք զարդարեցի զայս պարտէզս, յոր թէ չհոգնելով շրջիս, և կարդալով հոտոտես, այս ծաղկանց անուշ հոտոյն՝ շարադրութեց միտքն խնդալով՝ հոգիդ զմայլի և զուարճանայ ։ Այս ցուցանենք թէ զի՞նչ է համաձայնութիւն, և քանի՞ ինչ տեսանելի է ։

468 Համաձայնութիւն մասանց բանի է կապակցութիւն նոցին ընդ միմեանս՝ առ ՚ի յօրինել զբան .

469 Որք՝ մասունք բանի բաժանին ՚ի յերկուս՝ հոլովական , անհոլով .

470 . Անհոլովքն են՝ նախադրութիւն , մակբայ , շաղկապ և միջարկութիւն . և սոցին համաձայնութիւն այն է , զոր ուսար յառաջին հատորին :

471 Հոլովականքն են՝ անուն , դերանուն , բայ , և ընդունելութիւն . և սոքա չորեքեան համաձայնին ընդ միմեանս . զորս ցուցցուք մի ըստ միոջէ յայսմ՝ յերկրորդ հատորիս :

472 Ի համաձայնութեան հոլովական մասանցս տեսանի վեց եղանակ . այսինքն Տէր բայի , բայ . խնդիր , խնդրառու . յայտնիչ , յայտնեալ . յատկացուցիչ , յատկացեալ . ածական , գոյական , յարաբերական , յարաբերեալ . զայսոսիկ ըստ կարգի ունիս ուսանիլ շնորհօքն Աստուծոյ . Ապաքէն՝ առ ՚ի բանալ քեզ դիւրին ճանապարհ յայսոսիկ , նախ դնեմք զհամաձայնութիւն բայի ընդ հոլովականս . յորում տեսանի տէր բայի և խնդիր բայի .

ԳԼՈՒԽ . Ա .

Համաձայնութիւն Բայի ընդ հոլովականս .

Համաձայնութիւն բայի ընդ հոլովականսն այս է . զի անուանն՝ դերանուանն՝ աներևոյթ բային և ընդունելութիւն համաձայնեալ կապակցին ընդ բայի՝ երկու կերպիւ . մի՝ որպէս տէր բայի , և միւս՝ որպէս խնդիր բայի . զորս ցուցցուք կարգաւ .

474 Տէր բային այն է , որ ցուցանէ զտէր գործոյն , այսինքն զգործողն կամ զկրողն . և վասն ճանաչելոյ զհամաձայնութիւն սորա ընդ բայի՝ դիցուք հինգ կանոնս .

Կանոն. Ա.

475 Ամենայն դիմաւոր բայ ունի զՏ՟ր բայի յուղղական հոլով՝ համաձայն թուով և դիմաւ. զ՟, *Հաստատեմ անարգս՝ ը՟ պատուականին. Նարեկ. ԼԱ. 1: Ահա դիմաւոր բայս հաստատեմ՝ առեալ է զիւր Տ՟ր բայի ուղղական անուանդ՝ անարգս. և որպէս բայս հաստատեմ՝ է եզակի և առաջին դէմ, այսպէս և անուանդ անարգս՝ է եզակի, և ունելով զդիմորոշականն՝ ս, որոշեալ է յառաջին դէմս: Այսպէս համաձայն են և՛ի ներքոյ եդեալ օրինակքս:

*Դու հաւատաս, զի մի է Ա՟ծ... և դևք հաւատան. Յակոբ. Բ. 19:

*Մահու պատճառք բնութեան՝ ոչ ինքնիշխանութեան եղև. Ընդդիմոն. 250:

*Մեռանողքս... կենդանի ասացաք. Շնորհ. 154:

*Ի բաց կացէք յինէն ամ՟ մշակք անիրաւութե՟. Ղուկ. ԺԳ. 27:

*Այն անսկիզբն ասէ զԱ՟ծ... Ծնեալն բնաւորից ասէ անճառ. Յս Ոսկէ:

476 Զայս դիմորոշական յօդս՝ շատ անգամ զօրութբ՟ ունի Տ՟ր բային, մանաւանդ յերրորդ դէմս՝ և՛ի յոգնականս. զ՟, *Իմաստութի՟ մարդոյ լուսաւոր առնէ զերեսս իւր. Ժողով. Ը. 1: Ահա գոյականս իմաստութի՟ զօրութբ՟ ունի զիւր դիմորոշականն՝ ն. որպ՟ թէ ասէր, *Իմաստութիւնն մարդոյ լուսաւոր առնէ: Այսպէս իմանալի են և հետևեալ օրինակքս:

*Աղքատութի՟ զայր խոնարհեցուցանէ, իսկ ձեռք ժրաց մեծացուցանեն. Առակ. Ժ. 4:

*Ամ՟ ուխք՝ի ծով գնան, և ծով ոչ լնու. Ժող. Ա. 7. [illegible]:

*Վառեալ հուր շիջուցանէ ջուր. և զմեղս բազումս քաւեն ողորմութիւնք. Սիրաք. Գ. 33. յետոյ:

*Ամ՟ հեթանոսք իբրև զկաթիլ մի՛ի դուլէ են. Եսայ. Խ. 15:

*Զիմաստութի՟ և զխրատ ամբարիշտք անգոսնեն. Առակ. Ա. 7:

Ամ

* Ամ խորագէտ գործէ իմաստութբ. Առակ. ԺԳ. 16.

477 Բայց աճականն բազմիցս ներգործութ ունի զայս դիմորոշականն. որպէս՝

* Ոսկի եղեալս անպիտանացայ... իմաստունս յիմարեցայ. Շնոր. 776.

* Ի հրեշտակաց զօրանայիր զօրացուցիչդ երկնաւորաց և երկրաւորաց. Շնոր. 191.

* Անզգամն անգոսնէ զխրատ հօր. Առակ. ԺԵ. 5.

* Գալոց է փրկիչն յաշխարհս՝ յարուցանել զմեռեալս. Շնոր. 755.

* Այսօր ցնծամք երկրաւորքս ընդ գալստեան երկնայնոյն. Շնոր. 450.

* Լուարուք լսել նեղչեալքդ. Եսայ. ԻԶ. 19.

* Բարձրագոյնքն և Ածայինքն... մարմնոյն ասեն ի գիրս՝ համագոյակցին մերոյ. Ընդհան. 96.

478 Աներեւոյթն՝ բազմիցս առանց յօդի լինի որ բայի էականն և անդէմ բայից. սակայն թէ և զոր յօդ ունիցի, միշտ երրորդ դէմ է. ընդ որում և դիմաւոր բայն ցուցանէ. որպէս՝

* Ածութեն տանել չարչարանս և մահ՝ ամբարշտութին է. Ընդհանր. 239.

* Ճանաչել զօրէնս մտաց բարեաց է. Առակ. ԺԳ. 15

* Լաւ է բարեգործացն չարչարել՝ քան չարագործացն հանգստեամբ վայելել. Մեկ. Կորնթ. 407.

* Ո՛չ այր աղքատ և իմաստուն անարգել չէ՛ պարտ. Սիրաք. Ժ. [illegible]. 26.

* [illegible] ճշմարտել վրիպողին՝ ոչ միայն զթերատեսն լինել նմանակէ ի գիրս՝ և զաստուածախօսել, այլ և զայլ բանից յանցաւորութիւն գուշակէ. Մեկ. Կորն. 139. Ճառ.

* Գնալս խաչափանեալ զխաչարիւնութիւն. Յոհ. Կորն.

* Անարժան է անխարժելի. Նոր. ՃԷ. 3.

* Ճանաչելն իսկ զքեզ՝ բովանդակ արդարութիւն է. Իմաստ. ԺԵ. 3.

Կանոն. Է.

479 Տէր բայիցն մինչ լինի բազում եզակի նոյն դիմաւոր բայն նոյնին դնի յոգնակի. որպէս՝

*Որ գինի և կին ոչ խառնեն, զնա և դժոխք ոչ պարականեն. Մեկն. Կողոսաց. 569: Համ որ բայք են երկու եզակի անուանցս՝ գինի և կին. վս որոյ և յոգնակի է եղեալ նոցին բայս՝ խառնեն: Ըստ այսմ են և հետևեալ օրինակքս:

*Սերմն և մահ, եղբր և չոր, մեծութի և ողջութեան առաջի Այ հաստատ են. Ոսկեբ. ԺԱ. 14. ճառք.

*Ոչ միայն քաջ լեզու և գրիչ՝ այլ թէ և համօրէն ժողովրդոց ատամանց բան և գիր ջանայցեն ՚ի յայտ բերել, զոր յետս պարապեալ կէտք, ոչ կէն բաւականն. Ընդդիմ. 186:

*Հարցանէին ցնա առանձինն՝ Պետրոս և Յակոբոս և Յովհաննէս և Անդրէաս. Մարկ. ԺԳ. 3:

480 Բազում անգամ ևս՝ բայն դնի եզակի, և զօրութեամբ յոգնակի իմացեալ լինի. Է *Ամենայն յանցաւորութի և անհնազանդութի ընկալաւ զպատիժ պատուհասի. Եբր. Բ. 2. Համ երկու անունս՝ յանցաւորութի և անհնազանդութի՝ եդեալ է ընդ եզակի բայիս՝ ընկալաւ. զոր միօք յոգնակի իմանալի է, ընկալան. Այսպէս են և ՚ի ներքոյ օրինակքս:

*Ամենայն պոռնիկ կամ պիղծ կամ ագահ . . . ոչ ունի ժառանգութի յարքայութեան Քի Այ. Եփես. Ե. 5

*Հանդերձք մորթեայ՝ և ծաղիկ երեսաց՝ և թոյլ ոտից պատուէ զմանուկ. Ոսկեբ. ՃԹ. 27. ճառք:

*Պղինձն և ոսկին և սարդիոնն պատուական զէս պատեալ պաշարեն ՚ի բանակս. Յովհ. Կոլոն:

*Ննջեցելոցն ՚ի գլխոյ խաչելոյն՝ և պատուելոյն և գնելոյն ՚ի գերեզմանի՝ զմահ ճշմարտէ. Ընդդիմ. 239:

*Առնելն զարդարութի խօսել զճշմարտութի հաճոյ է առաջի Այ՝ քան զարիւն զոհից. Առակ. ԻԱ. 3. ճառք:

481 Այլ և թէ նախադաս դնի եզակի բայն, յայնժամ զօրութ կրկնեալ համարի. Է *Յուսումնական ՚ի ստամոքս թէ ակն իմ, անձն իմ, և փոր իմ. Սաղ. Լ. 10. Համ աստ տէր բայի են անուանքս՝ ակն, անձն և փոր. բայց եզակի բայն սոցին խառնեցաւ՝ նախադաս

դաս ընկերացն, աղագաւ, մոռոք կրկնել պատճառէ այսպէս
*Խռովեցաւ ի սրտմտութէ ակն իմ, խռովեցաւ անձն իմ և խռովեցաւ փոր իմ · Այսպէս պատճառէ
իմանալ և զհետևեալ օրինակքս:

*Մաղձնորդ ընկի կարօտութեան՝ հոլովոտողէ և
հալածի · Յոբ · ԺԵ · 14:

*Ահա ցնաս եղխոնիւ և սովնաս և յոգնաս · Եսայ · ԼԳ · 11

*Խոնարհեցաւ ծնօղքս և գոհանոյքն և զօրութիւն · Օրէ · ԻԵ · 9

Կանոն · Գ:

482 Տէր բային եթէ լիցէ բաղում ի զանազան դէմս, բային նոցին դնի ի նախապատիւ դէմս · Գ, *Կեցցուք և մի՛ մեռցուք մեք և դու և ստացուածք մեր · Ծնն · ԽԳ · 8 : Ահա աստ երեք տէր բայի կան յերիս դէմս · Ա մեք և դու և ստացուածքն · և նոցին բայս միացեալ՝ եղեալ է ի յառաջին դէմս · քանզի առաջին դէմն՝ նախապատիւ է քան զերկրորդն և զերրորդն: Այսպէս է տեսանել և ի
հետևեալ օրինակսդ:

*Ես և դուք տացուք զպարծանս · Գ · Եզրա · Ե · 10:

*Տո՛ւք այր մի, և ես և նա մենամարտեսցուք · Ա ·
Թագաւորաց · ԺԷ · 10:

*Դու և որդիքն առնիցէք ինձ զհանդէս · Թուոց · Ա · 3

Ահա աստ ես բայն է յերկրորդ դէմս · զի երկրորդն
նախապատիւ է քան զերրորդ դէմս:

483 Իսկ յորժամ բայն ոչ դնի ի նախապատիւ դէմս, յայնժամ նախապատիւ դիմի բայն է զօրութբ · Գ, *Աշտամբեսցէ զքեզ քո բերան՝ և ոչ ես · Յոբ · ԺԵ · 6 · Ահա աստ կայ երկու տէր բայի՝ բերանն և ես · և նոցին բայս նշտամբեսցէն՝ ոչ է ի նախապատիւ դէմս առաջին, այլ եղեալ է յերրորդ դէմս · ապա զայն բայս կրկնեալ, և ըստ նմին օրակուէ ժամանակի պատճառ է յարմարել նախապատիւ դիմին՝ այսպէս · *Աշտամբեսցէ զքեզ քո բերան, և ոչ ես նշտամբեսցից: Ըստ այսմ են և հետևեալ
օրինակքս:

Ի Օրին

*Զի՞նչ դու իմանայցես, և ոչ ես. ‖ այլ և ոչ մեք իմանայցեմք. յոբ. ԺԵ. 9. ընտրել։
*Ի սեղանն մի՛ մերձեսցին, զի մի՛ մեռանիցին նոքա և դոքա. ‖ այլ և դուք մի՛ մեռանիցիք. ելից. ԺԸ. 3.

Կանոն. Է.

484 Տէր բային եթէ իցէ ըստ ձայնին եզակի՝ և ըստ նշանակութեան յոգնակի, որպիսի են Թուականն՝ Հաւաքականն՝ Հաւաքական և կրկնակ անուանք, բայն դնի յոգնակի. Ց *Եթէ երկու ՚ի ձէնջ միաբանիցեն յերկրի, . . . զինչ և խնդրեսցեն՝ եղիցի նոցա. ‖ մատթ. ԺԸ. 19. Ահա տէր բային է եզակի Թուականաւ՝ երկու. վ՛ն և յոգնակի է բայն՝ միաբանիցեն. Այսպէս է տեսանել և՛ ՚ի ներքոյ յօրինակսդ.
*Երեքեանն իբրև ՚ի միոջէ բերանոյ օրհնէին և գովէին և փառաւոր առնէին զԱ՛ծ. ‖ դանի. Գ. 51.
*Հազարք ամ՛ յայսմ ծի՝ իբրև զմի օր ոչ են յաշխարհն արդարոց. ‖ սիրաք. ԺԸ. 8. ընտրել.
*Շնորհացն Ա՛յ և ողորմութեն նորա պարգևք են ամենայնք. ‖ մեկն. խոստով. 763.
*Ամենայն բազմութն ժողովրդեանն կային յաղօթս. ‖ ղուկ. Ա. 10.
*Եւ ժողովուրդն . . . . ասէին որոտումն լինել. ‖ յովհ. ԺԲ. 29.
*Տանէին մի մի ՚ի նոցանէ մարս երկուս. ‖ յովհ. Բ. 6
*Իւրաքանչիւր չար ընկերի իւրում մի՛ խորհեսջիք ՚ի սիրտս ձեր, և զերդումն սուտ մի՛ սիրեսջիք. ‖ զաքար. Ը. 17.

485 Ոէ և երբեմն բայն դնի եզակի. Ց *Ի քաղաքէ՝ յորմէ ելանէին հազարք, մնասցէ հարիւր. և յորմէ ելանէին հարիւր՝ մնասցէ տասն. ‖ ամով. Ե. 3.
*Ամենայն որ ատէ զեղբայր իւր, մարդասպան է. ‖ Ա. յովհ. Գ. 15.
*Այս ազգ ոչ ելանէ, եթէ ոչ աղօթիւք և պահովք. ‖ մատթ. ԺԷ. 20.
*Բանակք հրեշտակաց տ՛ն՝ շուրջ է զերկիւղածովք իւրովք, և պահէ զնոսա. ‖ սաղմ. ԼԳ. 8.

*Յորդորիչ խորհուրդ զիւր բեռն բառնալոյ է. Գաղ. Զ. 5

486 Այսպէս և անեզականք լինին տէր բայի երբեմն յոգնական բայի, և երբեմն եզականի. Գ,
*Աղօթք հաւատովք փրկեսցեն զաշխատեալն.
Յակոբ. Ե. 15.
*Հաւատք ձեր՝ մի իցեն իմաստութ. մարդկան.
Ա. Կորնթ. Բ. 5.
*Ունկն զբանս քննեն, և քիմք զկերակուրս ճաշակեն. Յոբ. ԺԲ. 11.
*Սրբութիւն հեռացաւ է որպէս՝ [illegible] և [illegible].
Դէկ. Կոչնոսու. 170.
*Հաւատով քրիստոնեային՝ ի գործոցն ճանաչի.
Դէկն. Կոչնոսու. 119.
*Ո՛չ բերելոր իմաստս (Աբրայիս Աստուածոյ) խառնասէր [illegible]. Յովհ. Կոչնոսու.
*Ըստ Ա. Ժ. . . . եթէ զկամս մարդոյն հաղորդ իւր ոչ ունիցի, ոչ ինչ կարէ ներգործել յարժանաւորացն. Դէկ. Կոչնոսու. 406.
*Յայտնանանէ ծանուցաւ մեզ մերոյն անմիջեալ զբոսցաց հաւատոյ. Յովհ. Կոչնոսու.
*Սանտանութի ցրուեն ձմեռայնոյն ի բաց եղեալ.
Յովհ. Կոչնոսու.
*Պատահման շնչոյ արեանն Քն ջրհեղեղ եղև անմնեցուն մեղաց. Դէկն. Կոչնոսու. 640.

Ա յայսպիսի եզակի ունող անուանս՝ զգուշանալի է յոգնակի կերպին՝ առնել տէր բայի եզական բայի.

Կանոն. Ե.

487 Բայն յորժամ իցէ անդէմ, որ է աներևոյթն, և նոյն ընդունելութիւն, և յարակատար գերակատար ժամանակաց եզակի երրորդ դիմի (338) հասարակաբար առնուն զտէր բայի ՝ի սեռական հոլով. Գ *Համարիմք հաւատովք արդարանալ մարդդոյ՝ առանց գործոց օրինաց. Հռով. Գ. 28. Ահա սեռականս մարդոյ՝ եղեալ է տէր բայի աներևութիս՝ արդարանալ. որ թէ լինէր դիմաւոր, յայնժամ և տէր

բայ

բային լինէր ուղղականն այսպէս․ *Համարիմք թէ՞ հաւատովք արդարանայ մարդ ։ Այսպիսի են և ՚ի
ներքոյ օրինակքս ։

*Արժանաւոր՝ որք փոյթ ունին ճանաչել զճշմարտութին, նախքան զնա իմանալ նոցա զսուրբ թէ՞ գրոց ։ Յովհան․ 233 ։

*Ոչ դժուարաւ ասաց Աստուծոյ յարքայութին երկնից մտանել ոչ օրինակի ուղղութ․ ոչ ժակ աղան ։ Յովհան․ 65 ։

*Սպասելով Տեառն շնորհիւ զխոստումն տէրին և զբեւեռեացն ։ Յոր․ 340 ։

*Ի բազմանալ ամբարշտաց՝ յաճախեն մեղք ։
Առակ․ ԻԹ․ 16 ։

*Արարչութեն խօսոն՝ ՚ի նմին յաւէտ անբաժանելին ոչ նիւթական մարմնոյն վշտացեալ ։ Նոր․ 467

*Դակ եղբէ և խորոյոյն ազգիտաբար լոն լեր անծանօթ գրոց ծածայնոց՝ ոչ կարացեալ ՚ի մտո առնուլ ։ Յովհ․ Ոսկեբեր ։

*Դ եթէ չէր եկեալ և խօսեցեալ ընդ նոսա, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա ։ Յովհ․ ԺԵ․ 22 ։

*Զիյէ՞ ընթերցեալ իցէ՝ զոր արարին դաւիթ ։
Մատթ․ ԺԲ․ 3 ։

488 Առնէ և ս անուն ուղղական․ Գ *Սիրեաց Թագաւորն հայել զբազմականութեն ։ Հռոմ․ ԺԲ․ 11 ։
*Այսօր զմեզ հաւատոյ շարժեալ փութացոյն խաբէութեն ․ Յորդոն․ 292 ։
*Համարեալ է ՚ի վ(երայ) ձեր որպէս Ա․ Ծ․ Հռոմ․ Գ․ 28 ։
*Ընդէր ես քան զայլս լցեալ էր (Անդրեայն Տերտուղիանոսի) բարի մեղանաց հոնդէոս ։ Յովհ․ Ոսկեբեր ։

489 Աներևոյթն՝ մինչ լինի տէր անգետ բայի ։ յայնժամ և գիտր տէր բային անուն ՚ի վերջահոլով ուղղական ․ Գ *Պարտ է արդարոյն լինել մարդասէր ։ Իմաստ․ ԺԲ․ 19 ։ Այս վերջահոլովս որպէսոյն եղեալ է տէր բայի աներևութին ընկեր․ որ և այն աներևութ է, իսկ թէ տէր բայի անգետ բայիս՝ ոչ է ։
Ըստ այսմ է տեսանել և ՚ի հետևեալ օրինակս ։

Զէ

*Չէ՛ մարթ լուծանել գրոցն. Յովհ. Ժ. 35։

*Օրէ՛ն է ծննդական և մահկանացու բնութեան մեր խամնակել զմիմեանս. Ընդդէմն. 194։

*Պա՛րտ և արժա՛ն է Քահանայիցն որոշել որպէս ըստ ձեռոյն, նոյնպէս և կարգաւորութիւն յամենայն ժողովրդենէն. Մեկն. Կանոնաց. 479։

*Յիմարք հիւանդի՛ է զիւրն առողջութեան դեղ՝ զոր մատուցանէ նմա ախտացեալ ոմն բժիշկ, ՚ի բաց մերժել. Ընդդէմն. 14։

*Ո՛չ կամիմք թագաւորել դմա ՚ի վերայ մեր. Ղուկ. ԺԹ. 14։

*Մաշեցան ամենայն ոսկերք իմ առ աղաղակել իմոյ առ Տէր. Սաղմ. ԼԱ. 3։

490 Անդէմ բայս՝ դէ՛մք են, առնուն զտէր բային ՚ի վերջահոլով տրական. Օր. *Որոց պէ՛տք էին բժշկութեան, բժշկէր. Ղուկ. Թ. 11։ *Ահա վերջահոլովս՝ բժշկութեան, եղեալ է տէր բայիս՝ դէ՛մք են. որպէս թէ ասէր. *Որոց պիտոյ էր բժշկութիւն, բժշկէր. Այսպէս են և յետագայ օրինակքս.

*Քաղաքին չէ՛ին պէտք արեգական և լուսնի. Յայտ. ԻԱ. 23։

*Քաղում աղքատութեան և տրտմութեանց պէ՛տք են՝ անարատ պահել զանձն. Մեկն. Կանոնաց. 89։

491 Յայս հինգ կանոնացս յայտնի ճանաչի, զի տէր բային լինի միայն յերիս հոլովս. Ուղղական (475. 488). Սեռական (487). Վերջահոլով տրական (486. 490)։ Կոչականն ևս եղև տէր բայի երկրորդ դէմ բայի (477. 467)։

492 Հայցականին հոլովն ևս համարի ուրեք տէր բայի. Օր. *Տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ ամպովք. Ղուկ. ԻԱ. 27. Ուր հայցականդ զորդի՝ որ է խնդիր սեռի ներգործականիս՝ տեսցեն, համարի ևս իւր տէր բայի չէզոք բայիս եկեալ։ Տե՛ս և ՚ի ներքոյ յօրինակս.

*Գտանէն կենդանացեալ շնորհեցելոյ շնորհողին. Նարեկ. 262։

*Տեառն Յիսուսի մերոյ առ ՚ի մէնջ առեալ մարմնոյն՝ չարչարանաց մահուան ճաշակեալ լինէր. Յովհ. Կանոնաց։

Ահա

*Աճապարեցի գնալ . . . յառաջին լուսաւորացուցան ինձ հիմն եղեալ չեղէն մարգարէ՝ և ուղեւորս գլուխն Առաքելոց. Յովհ. Կաթող.

*Հասանեն արծրունին . . . լուծաւ իշխանքն (Ասորոց) յայնմիկ փորձանքի գոլ. Յովհ. Կաթող. Ուր պատմականս իշխանքն՝ համարի իբր տէր բայի աներևութիւն գոլ : Բայց պարտ է զգուշանալ 'ի գործածութէ այսպիսեացս:

493 Ի վախճանի կանոնացս զայս ևս իմա. զի բայք միցս զօրութ͞բ դնի բայն, կամ տէր բայլին. դ͞ *Ա͞յ արարածք վ͞ն մարդոյս, և մարդ վ͞ն փառացն Ա͞յ. Մեկն. Կաթող. 367. Ահա 'ի բանի աստ զօրութ͞բ է բայս՝ ստեղծման. որպ͞ս թէ ասել *Ա͞յ արարածք վ͞ն մարդոյս ստեղծան, և մարդ ստեղծաւ վասն փառացն Ա͞յ : Այսպէս են և հետևեալ օրինակքս.

*Ի հանդերձից ելանէ ցեց, և 'ի կանանց (ծնանին) չարիք. Սիրաք. խ͞բ. 13. ձեռագ:

*Բազմութիւն իմաստնոց (է) փրկութիւն աշխարհի. Իմաստ. Զ͞. 26:

*Ածածին դաւանիմք զծնօղն Ա͞յ մարմնացելոյ. Ընդհանր. 171. Ահա աստ զօրութ͞բ է տէր բայի դերանունն՝ Մեք.

*Ոսկի ոչ ունիս ողորմել, սակայն ձեռք ունիս օգնել կարօտելոցն և զկարիսն բառնալ զվտանգելոցն: Արծաթ ոչ ունիս, այլ բան ունիս զպատուականագոյնն քան զոսկի արծաթ. Մեկն. Կաթող. 294. 295. ձեռագ: Ուր զօրութ͞բ է տ͞ր բայիս՝ դու.

*Զհողն Ա͞ծացոյց, և ը͞ աջմէ հօր նստոյց. Մեկն. Կաթող. 242. Ուր զօրութ͞բ իմացեալ լինի տէր բայիս՝ Բանն Ա͞ծ.

ԳԼՈՒԽ. Բ.

Թէ զի՞նչ է Խնդիր բային, և քանի՞:

Խնդիր բայի այն է, որով զանազանեալ որոշի բայն ըստ սեռին՝ և ըստ նշանակութեան: Եւ բաժանի յերկուս՝ խնդիր սեռի, և խնդիր բնութեան:

Ծանօթութի. Ա:

495 Ներգործական կրաւորական և անորոշ բայք
առնուն զերկու խնդիրսն ևս, այսինքն զսեռի խնդիրն
և զբնութեան խնդիրն: Իսկ չէզոք բայք առնուն
միայն զբնութեան խնդիրն:

Ծանօթութի. Բ:

496 Ոչ միայն բայք՝ այլ և բայանունք և ըն-
դունելութիւնք ևս առնուն զայսպիսի խնդիրս.
զորս ցուցցուք յիւրեանց տեղիս. սակայն աստանօր
զխնդրառութենէ բայից և եթ խօսեսցուք կարգաւ:

Յօդուած. Ա:

Խնդիր սեռի Ներգործականաց:

497 Սեռի խնդիրն այն է, որով որոշեալ ճա-
նաչի սեռն բային: Արդ՝
498 Ներգործական բայի խնդիր սեռին այն է,
որ ցուցանէ զկրողն կամ զընթակայն գործոյն. յո-
րոյ վերայ գործն կատարի: Ուստի
499 Ներգործական բայք առնուն զխնդիր սեռի
՚ի հայցական հոլով, զ. * Տէր ճանաչէ զխորհուրդս
մարդկան. Սաղմ. ղգ. 9. Ահա ներգործական բայս՝
ճանաչէ, առեալ է խնդիր սեռի հայցականաւ՝ զխոր-
հուրդս: Ըստ այսմ են և՚ի ներքոյ օրինակքս.
* [illegible] [illegible] և զիմաստունս. Առակ. ժդ. 35
* Խօսեցարուք զճշմարտութիւն իւրաքանչիւր ընդ ընկերի
իւր

իւրում. . . և մի՛ տրտմեցուցանէք զՀոգին սուրբ ԱՅ. Եփես. Դ. 25. 30.

*Դատելոց է զկենդանիս և զմեռեալս. Բ. Տիմ. Դ. 1.

*Մատուցի՞ս զբարեբարբառելդ ամենակալութի. Յովբ. Ե. 3.

*Զպարագայն ապա այցելութին ԱՅ հոգւոցն. Պրշհ. Խոսրով:

*Սիրելն զընկերն՝ սիրել զԱՅ է. Ժմկ. Խոսրով. 285.

*Զեկեղեցի իւր՝ զոր շինեաց, եօթն սեամբք քահանայութեան հաստատեաց. Նար. 437.

*Թագաւոր արդար՝ կանգնէ զաշխարհ. և այր անօրէն կործանէ. Առակ. ԻԹ. 4.

500 Դիտելի է նաև՝ զի այս խնդիր սեռի բազմիցս դնի անորոշ հայցականաւ. Ց *Բերան անդադար՝ առնէ խռովութիւնս. Առակ. ԻԶ. 28.

Ահա ներգործական բայս՝ առնէ. իսկ սեռի խնդիր առեալ է զանորոշ հայցականն՝ խռովութիւնս. որ զօրութի ունի զիւր հոլովականն նախդիրն զ. որպէս թէ ասէր՝ զխռովութիւնս. Այսպէս է տեսանել և ՚ի հետեւեալ օրինակս:

*Ամ ողորմած՝ ողորմութի գտցէ. Սիրաք. ԺԶ. 15. յին.

*Աղաչեմ, նախ քան զամ առնել աղօթս՝ խնդրուածս՝ պաղատանս՝ գոհութիւնս վասն ամ մարդկան. Ա. Տիմ. Բ. 1:

*Աւազ և աղ և շանթք երկաթոյ դիւր է կրել՝ քան զմարդ անմիտ. Սիրաք. ԻԲ. 18. յետագ:

*Զայն զուգակից սերն ծանիր. Յիսուս որդի.

501 Երկրորդ երբեմն զօրութի դնի խնդրին. կամ բային. Ց *Ողորմութի ՚ի մահուանէ փրկէ (զմարդ). և նա ինքն սրբէ (զմեղաւորսն) յամ մեղաց. Տոբիթ. ԺԲ. 9.

Ահա բայքս փրկէ և սրբէ՝ զօրութի ունին զսեռի խնդիր հայցականիս՝ զմարդ և զմեղաւորսն. Այսպէս է իմանալ և ՚ի ներքոյ օրինակս.

*Հայեցարո՛ք ՚ի թռչունս երկնից. զի ոչ վարեն (զերկիր) և ոչ հնձեն (զհասկս). և ոչ ժողովեն (զցորեան) ՚ի շտեմարանս. և Հայր ձեր երկնաւոր կերակրէ զնոսա. Մատթ. Զ. 26.

*Ի մանկութեան ոչ հաւաքեցեր (շտեմարս), զի՞արդ գտանիցես 'ի ծերութեան քում · ‖ սիրաք · ԻԵ · 5 · ժողովել ·

*Այսպէս ցոյց ինձ զաջ քո · և որ խոնարհ են սրտիւք, (ցոյց) զիմաստութիւն քոյ · ‖ սաղմ · ՁԹ · 11 ։

*Ետ զարեգակն 'ի լոյս տունջեան հաստատութբ · և (ետ) զլուսին և զաստեղս 'ի լոյս գիշերոյ · ‖ երեմ · ԼԱ 35

*Ո՞վ ոք (կործելոյ) զանկարելիսն է ու ե՞ն, և ոչ թախծեցաւ · ո՞վ ոք (յեղելոյ) զմեծամեծսն, և ոչ մաշեցաւ · ‖ նարեկ · ԻԹ · 2 ։

*Ուեք ԷԸ ամսեանց պահանջիմք (ոտս) զհամարն · ‖ գէնն · կոխուող · 695 ։

502 Արդ՝ ոմանք ներգործականք առնուն զխնդիր սեռի յայլ հոլովս · Գ *Աղօթից արդարոց լսէ (Ած) · ‖ առակ · ԺԵ · 29 · Ահա ներգործական բայս լսէ՝ առեալ է խնդիր սեռի զվերջահոլով անուան՝ աղօթից · ոչ թէ ասել *Աղօթս արդարոց լսէ ։ Ըստ այսմ է տեսանել և 'ի հետևեալ օրինակս ։

*Ապա խօսեցայց՝ եթէ ոչ այպանիցէք շնորհեալ եմոյ · ‖ տե զբանս իմ · յոբ · ԻԱ · 3 ։

*Յայտնի եղէ այնոցիկ՝ որ զինէն ոչ հարցանէին · ‖ տե զիս , հռոմ · Ժ · 20 ։

*Եկայք կերայք 'ի հացէ իմմէ · ‖ տե զհաց իմ · առակ · Թ 5

*Ճաշակեաց 'ի մահուանէ մարմնովն · ‖ տե զմահ · ընդհանրք · 121 ։

*Ամ՝ որ խոստովանեսցի յիս առաջի մարդկան, խոստովանեցից և ես զնմանէ առաջի Հօր իմոյ · ‖ տե զիս , զնա · մատթ · Ժ · 32 ։

*Զքէն խորհեցայ 'ի չարութե Ած յաւիտենից · ‖ տե զչարութի · շար · 282 ·

*Անձինք ձեր խոկասցեն յերկիւղ տեառն · ‖ տե զերկիւղ տեառն · եսայ · ԼԳ · 18 ·

*Ինչ որով ես համբերութեցից, սակս զնա կալարուք · ‖ տե զոր · շարակ · 293 ·

*Ձեռք մեր շօշափեցին 'ի վերոյ բանին կենաց · ‖ տե զբանն կենաց · ա · յովհ · ա · 1 ։

Այսորիկ բազում ուրեք և առնուն զհայցական ·

ԻԼ որոց

որոց զօրինակն աւելորդ համարիմք կրկնել։

503 Բայց ներգործականքս՝ երկրպագանեմ, յաղթեմ, պաշտպանեմ, սանձանեմ, ստունգանեմ, գրեթէ միշտ առնուն զխնդիր սեռին ՚ի վերջահոլովին. Գ

*Յերեւելի խաչս երկրպագանեմք ամենեքեան. Ն. Շ. Ընդհանր. 261.

*Որ յԱ՟ծ ծնեալ է, յաղթէ աշխարհի. Ա. Յովհ. Ե 4

*Պաշտպանեաց Իսրայէլի ծառայի իւրում. Ղուկ. Ա 54

*Որ ստունգանէ պատուիրանաց Ա՟յ, տարագիր ելցէ ('ի դրախտէն). Ընդհանր. 256։

*Ի ստունգանել թագաւորացն աստուածայնոյն նոր օրինաց զպատուհաս բարկութեան մերոյ յառաջագոյն . . . ցուցեր սրբոյն Ներսէսի. Շար. 486.

*Ո՛չ կարէին սանձանել ամբոխին (ըմբերականու).

Յովհ. կոնդակ։

Յօդուած. Է.

Խնդիր սեռի Կրաւորականաց.

504 Կրաւորական բայի սեռի խնդիրն այն է, որ ցուցանէ զներգործողն։ Աստի

505 Կրաւորական բայք առնուն զխնդիր սեռին ՚ի հոլովն սկզբնական. Գ, *Իւրաքանչիւր ծառ ՚ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի. Ղուկ. Զ. 44։ Ահա՛ կրաւորական բայս ճանաչի՝ առեալ է զիւր խնդիր սեռի սկզբնականաւ՝ ՚ի պտղոյ իւրմէ։ Նմանապէս են և հետեւեալքս.

*Մի՛ յաղթիր ՚ի չարէն. Հռոմ. ԺԲ. 21.

*Քարոզի ՚ի սքանչելեաց՝ Ա՟ծ մարմնով վասն իմ խաչեալ. Շար. 308.

*Որ երկիրպագի յերկնաւորաց և յերկրաւորաց ընդ Հօր և ընդ Հոգւոյն. Շար. 444.

*Ի բերանոյ երկուց և երից վկայից հաստատեսցի ամ՟ բան. Մատթ. ԺԸ. 16.

*Եղիցին ամենեքեան ուսուցեալք յԱ՟յ. Յովհ. Զ. 45.

506 Արժան է աստ ճանաչել, թէ այս խնդիրքս
որոշեալ յայտնեն զսեռս բայից այսպէս.
Առաջին ուսար, զի ներգործականի տէր բային
ցուցանէ զգործողն, և կրաւորականինն՝ զկրօղն:
Ներգործականի սեռի խնդիրն ցուցանէ զկրօղն,
և կրաւորականինն՝ զներգործողն.
Այլ և ս՝ ամ̃ ներգործականք կարեն լինել կրաւորա-
կան, և կրաւորականքն՝ ներգործական (239):
Ապա թէ զներգործականն փոխես ՚ի կրաւորական,
յայնժամ ներգործականի տէր բայն լինի խնդիր
սեռի կրաւորականին. և ներգործականի սեռի խըն-
դիրն լինի տէր կրաւորական բային: Այլ անդրա-
դարձեալ. որպէս՝

* Յովհաննէս մկրտեաց զՅիսուս.
* Յիսուս . . . մկրտեցաւ ՚ի Յովհաննէ. Մարկ. Ա. 6:

Ահա ուղղականս Յովհաննէս՝ որ է տէր ներգոր-
ծականիս մկրտեաց, եղեալ է սկզբնական խընդիր
սեռի կրաւորականի նոյն բային՝ մկրտեցաւ.
Այլ ներգործականի սեռի խնդիր հայցականս
զՅս՝ եղև ուղղական տէր կրաւորականին.
Այլ անդրադարձեալն այս է. որ թէ զկրաւորականն
փոխես ՚ի ներգործական, ահա կրաւորականի տէրն
է խնդիր սեռի ներգործականին. և կրաւորականի
սեռի խնդիրն լինի տէր բայի ներգործականին. և
այս երկու շարադրութեան միտքն մի և նոյն է.
Ապա ուրեմն այսպէս քննելով որոշի և ճանաչի
սեռն բային թէ ներգործական է, կամ թէ կրաւո-
րական. և թէ չկարէ այսպէս անդրադառնալ, այն
բայն չէզոք է.

507 Գիտելի է և՛ զի ոմանք կրաւորականք առ-
նուն զխնդիր սեռի յայլ հոլովս. Թ. * Այլ Յս̅. . .
վարէր հոգւովն յանապատ. Ղուկ. Դ. 1. Ահա կրա-
ւորական բայս վարէր՝ առեալ է զխնդիր սեռի
գործիական անուանս՝ հոգւովն. զոր պարտ է իմանալ
սկզբնական այսպէս. * Վարեցաւ Յս̅ յանապատ ՚ի
հոգւոյն. Մատթ. Դ. 1. Այսպէս իմանալի են և ՚ի
ներ

Ներքոյ օրինակքս.

*Զմատն Թովմայի շօշափեցար փրկիչ։ Տս̅ ի ձեռաց. գործոյ. 397.

*Իմաստութեան տեսակ կրկին է. է՝ որ երկրաւոր է և բանսաւոր. որ ծառայութեան խմանի. և է՝ որ հոգեւոր է, և գործով ճանաչի. Տս̅ ի ճարտասանութեն. ի գործոյն. գիրն. հանդէս. 147.

*Ուսաւոր և անխթառական է իմաստութիւն, և դիւրին... զհամնի խնդրողաց իւրոց. Տս̅ ի խնդրողաց իւրոց. իմաստ. Դ. 13.

*Ի հուր փորձի ոսկին, և մարդ ի բովս տառապանաց. Տս̅ ի հրոյ. ի բովսաց. սիրաք. Բ. 5. հատուած.

508 Խոտելի է և ս, զի երբեմն կրաւորականք ի ներգործականն նշանակութ փարեալ առնուն զխնդիր սեռի հայցական. Դ̅ *Օձ ձեռն ի ցփսին ... լինէր ամիրապետոն. Տս̅ արկանել. գործ. հանդէս.

*Որդեւ ձայնիւ և խաղաղեան լինել զոր Լ. Ճ. Տս̅. Տեղ. Ճ. Դ. 4.

509 Տամիւն ևս ներգործականք եղեալ ի կրաւորական նշանակութ. Դ̅. *Թագաւորն գլուխ է ազգին և կենդանութ. . . ի բառնալ թագաւոր ընկեցաւ ընդ նմին բառնոյ և կենդանական զօրութիւն նց. Տս̅ բարձեալ լինի. գիրն. հանդէս. 332.

Բայց պայման է զգուշանալ ի գործածութե այսպիսեաց.

ԳԼՈՒԽ. Գ.

Թէ զի՞նչ է Խնդիր բնութեան, և քանի՞ բաժանի։

Խնդիր բնութեան այն է, որով զանազանեալ որոշի նշանակութիւն բային։

511 Եւ բաժանի ՚ի չորս՝ բուն խնդիր, յարմարական խնդիր, երկրորդական խնդիր, պատահական խնդիր։

512 Բուն խնդիրն այն է, զոր բային պահանջէ ըստ բուն նշանակութեան իւրում. Օ. բայս տամ՝ պահանջէ զոմն, որում անուն տալ. և զայն ցուցանէ վերջահոլովմ տրականաւ. Օ. * Ա՛ծ . . . տացէ ձեզ զհոգին իմաստութեան. ‖ Եփես. Ա. 17. Ահա վերջահոլովս Ձեզ՝ եղեալ է բուն խնդիր բային՝ տացէ.

513 Յարմարական խնդիրն է, որ յարմարի հոլովի բուն խնդրոյն. կամ խնդիրն ցուցանէ թէ՝ բային յարմարեալ է նշանակութիւն այլում բայի. Օ. * Տայր ցաշակերտսն արկանել ժողովրդեանն. ‖ Ղուկ. Թ. 16. * Տացես շուրջ զնովաւ բանակս. ‖ Եզեկ. Դ. 2. Ահա նախդրեալ տրականս ցաշակերտսն՝ է յարմարական խնդիր բային՝ տայր. քանզի այնպիսին յարմարեալ եդեալ է ՚ի տեղի բուն խնդիր վերջահոլովին, մինչ և այլ ոչ ևս խնդրէ զայն, ոչ զօրութեամբ՝ և ոչ ներգործութեամբ. զի զնորին նշանակութիւն ունի. իբր ասել այսպէս. * Տայր աշակերտացն արկանել ժողովրդեանն։ Եւ նախադրութեամբս շուրջ զնովաւ՝ է յարմարական խնդիր բային՝ տացես. զի ցուցանէ թէ, տացես բային աստ յարմարեալ է նշանակութեան բային՝ շրջապատեսցես (533). որպէս թէ ասել՝ * Շրջապատեսցես զնովաւ բանակս.

514 Երկրորդականն է, որ զկնի առաջնոյ նկատմամբն պահանջէ. իբր զի բայս տամ՝ զկնի բուն խնդրոյն պահանջէ ցուցանել իբր զտեղի իմն, յոր մէջ լիցի տալն իմն. և զայն յայտնէ սկզբնական հո-

ըղձիւ. Օր. *Հայրն իմ տայ ձեզ զհացն յերկնից. Յովհ. Զ. 32. Ահա սկզբնականս յերկնից՝ է երկրորդական խնդիր բային տալ.

515 Պատահական խնդիրն է, զոր ըստ բնութեան ոչ պահանջէ բայն. այլ զկնի բուն և երկրորդական խնդրոյն՝ հետեւ պատշաճաւորութբ պատահի բային յայլևայլ հոլովս, կամ նախադրութբ. վոյ՝ առ նոսա նկատմամբ ասի պատահական. և այս պէս այս.

516 Այլ ըստ նշանակութեն տեղւոյ, և կոչի Տեղական պարագայական. Օր. *Տուաւ ինձ ամ իշխանութիւն յերկինս և յերկրի. Մատթ. ԻԸ. 18. Որ ներգոյականքս յերկինս և յերկրի՝ են տեղական պատահական խնդիր բային տուաւ.

517 Այլ ըստ նշանակութեն ժամանակի, և կոչի Ժամանակական պարագայական. Օր. *Տէր՝ յամ ժամ տուր մեզ զհացն զայն. Յովհ. Զ. 34. Որ ներգոյականս յամ ժամ՝ է ժամանակական պատահական խնդիր բային տուր.

Այս խնդիր դնի և ՚ի սեռական, գործիական, պարառական, հայցական, և ՚ի սկզբնական հոլովսն. զորս ունիս տեսանել յիւրաքանչիւրսն.

518 Այլ ըստ նշանակութեն պատճառի, և կոչի Պատճառական պարագայական. Օր. *Իւրաքանչիւր ումեք տուեալ է յայտնութի հոգւոյն՝ առ իւրաքանչիւր օգուտ. Ա. Կորնթ. ԺԲ. 7. Որ տրականս առ իւրաքանչիւր օգուտ՝ է պատճառական պատահական խնդիր բային տուեալ է.

519 Այլ նախադրութբ, և ըստ զանազան տեսակի նախադրութեց կոչին՝ տեղական պատահական, ժամանակական պատահական, պատճառական ևն. Օր.

*Տուր ինձ աստ այսր ՚ի վերայ սկտեղ. Մատթ. ԺԴ. 8.

*Տաց զնա առաջի քո նուէր՝ մինչև ցօր մահուան իւրոյ. Ա. Թագ. Ա. 11. [illegible].

*Հացն . . . մարմին իմ է, զոր ես տաց վն կենաց աշխի. Յովհ. Զ. 52.

*Տացէ քեզ տր ըստ սրտի քում. Սաղմ. ԺԹ. 5.

Ար

*Արդարն ողորմի և տայ առանց խնայելոյ · Առակ · ԻԱ 26
*Տուաւ նմա իշխանութիւն առնել պատերազմ ընդ սրբս՝ և յաղթել նոցա · Յայտն · ԺԳ · 7 · Ուր աներևոյթքս առնել և յաղթել՝ են պատճառական պատահական խնդիր բայիս՝ տալ, զորս Բ առնելով զհոլովակերպս նախդրիւս՝ առ 'ի · որպէս թէ ասել · *Տուաւ նմա իշխանութիւն առ 'ի առնել պատերազմ ընդ սրբս · և առ 'ի յաղթել նոցա ·

520 Ա՛ս ըստ զօրութե է որպիսեաց մակբայից · որպէս՝
*Տային նմա աւուր նկանակ մի հաց 'ի հացարարացն · Երեմ · ԼԷ · 20 ·
*Ո՛չ եթէ չափով տայ ԱԾ զՀոգին · Յոհ · Գ · 34 ·
*Ողորմեցէն են ուխտք իմ, զոր տայ քեզ օրհնութիւն ՏՐ֊ԱԾ իմ · Սաղմ · ԾԵ · 11 ·
*Մի՛ անփոյթ առներ զշնորհացդ · · · որ տուաւ քեզ մարգարէութեամբ 'ի ձեռնադրութենէ երիցութեան · Ա · Տիմ · Դ 14

Ահա 'ի վերոյ գրեալ օրինակսն բայս տալ առեալ է զխնդիր բնութեան տասն և եօթն կերպիւ · Հնար է մեզ բայից ևս այսպէս առնուլ · զորս նորավարժք եթէ ոչ կարասցեն իսկ և իսկ ըստ պատշաճին ճանաչել, նախ որոշեսցեն զանուն խնդրին · և ապա ծանուցելոցն առ համարակ ասասցեն խնդիր բնութ, մինչև քաջ տեղեկասցին այսմ ·

Ապաքէն՝ բովանդակ բայք թէ յինչ հոլով առնուն զբնութ խնդիրն՝ զյարմարականն՝ զերկրորդականն և զայլս, կարգեսցուք 'ի հետևեալս · զորոց առ բայիւքդ վերահասու առնելով՝ կարևոր համարիմ յառաջ դնել զծանօթութիւնս ·

Ծանօթութիւն · Ա ·

521 Բայք ոչ միշտ առնուն 'ի միասին զսեռի խնդիրն և զբնութ խնդիրսն համայն · այլ՝ մերթ առնուն զմինն, մերթ զերկուսն, և երբեմն զերիս և զչորս միանգամայն · որպէս տեսանի յօրինակս · միայն թէ՝ բնութ և յարմարական խնդիրք ոչ երբէք դնին 'ի միասին ·

Ծա

Ծանօթութիւն. Բ͞։

522 Որ ինչ խնդիր բնութե՛ անուանն նախասաւիղ կամ պարզ բայք, զնոյն անուանն նաև նոցին ածանցեալք և բարդեալքն. որոց նշանակութիւն չիցէ ը͞ն ամի փոփոխեալ։

Ծանօթութիւն. Գ͞։

523 Ուղղական հոլովն ոչ լինի խնդիր. Սեռական հոլովն ուր ուրեք լինի խնդիր պատահական ժամանակական՝ եւս, մանաւանդ էական բայի. իսկ միւս մնացեալ հոլովք լինին այլ և այլ խնդիր։ Որք՝ զայս ամենայն լիով առաջի առնեն քեզ առհասարակ օրինակքդ. Աստի մարթիցուք ցուցանել նախ զներգործական բայսն կրաւորականօք, ապա զչէզոքսն՝ զէականսն՝ զանդէմսն և զանձնաւորութեան յատուկ յատուկ ախորժական օրինակօք. յորս մատաղիկ նկատմամբ տեղեկացեալ՝ զօրացիր ՚ի Ք͞ս Յ͞ս իմաստութեան շնորհօք։

Յօդուած. ա͞։

Խնդիր բնութե՛ Ներգործական և Կրաւորական բայից։

524 Ներգործական բայք յինչ հոլով առնուն զխնդիր բնութե՛ն, ՚ի նոյն հոլով առնուն նաև նոցին կրաւորականք. զորս դասեմք ըստ իւրաքանչիւր հոլովին՝ զոր պահանջեն։

Ուղղական։

525 Բայքս՝ Անուանել, յորջորջել, առնել, ձեռնադրել, դաւանիլ, համարիլ, վարկանիլ, և այլ սոյնք՝ որք ցուցանեն զգործ անուանելոյ կամ առնելոյ զիր իմն այս ինչ, առնուն ըզբուն խնդիր բնութե՛ ՚ի հոլովն ուղղական. զ͞.

* Ծնաւ Յ͞ս, որ անուանեցաւ Ք͞ս. Մատթ. ա. 16.

* Շինեաց Մովսէս սեղան տեառն. և անուանեաց զա

զանուն նր՝ Տէր ապաւէն իմ․ Ելից․ ԺԷ․ 15․

*Զլեառնէն յիւր անուն մասիս յորջորջէ (Ամասիա)․
Խորհ․ կոտնուղ։

*(Իմաստութիւն) բարեկամս Այ և մարգարէս առնէ․
Իմաստ․ Է․ 27․

*Սերաձայնէր (Սերոփիմս) որք և Ած դասաներգէին
զմարդացեալդ․ Շար․ 347․

*Համարիմ զանձն իմ հող և մոխիր․ Յոբ․ ԽԲ․ 6․

526․ Յարմարական խնդիր․ Դ․ *Կոչեաց զանուն նր Յս․ Մատթ․ ա․ 25․ Ահա ուղղականդ Յս է յարմարական խնդիր բայիս՝ կոչեաց․ քանզի բայս կոչեմ՝ որ ըստ բուն նշանակութեան իւրում պահանջէր զնախադրելի տրականն (544)․ այժմ՚ի բանիս աստ յարմարեալ է նշանակութեան բայիս՝ անուանեմ․ որպէս թէ ասել՝ *Անուանեաց զանուն նր Յս․ Ըստ այսմ են և հետեւեալ օրինակքս․

*Կարդաց (Աբրահամ) անդ զանուն տեառն Ած յաւիտենականի․ Աստ յորջորջեաց․ Ծնն․ ԻԱ․ 33․

*Զհրաշալի անուանդ քո մարգարէն վերագոչեաց հոգւի երգեաց մերոյ որ էր Բնն․ Աստ անուանէց․ Շար․ 428

*Իմաստութիւն․․․ զլեզուս տղայոց եդ պարզախօսս․
Աստ արար․ Իմաստ․ Ժ․ 21․

*Եթէ Ե-ամենին իսկ դատիցէ զայն (զեկեղեցի) որ գրեսցէ, ոչ անօրինեսցի․ Աստ համարեսցի․ Նոր․ ՃԵ․ 14

*Ահա գամ․․․ հատուցանել իւրաքանչիւր ըստ գործս իւրեանց․ Աստ իւրաքանչիւրոց․ Յայտն․ ԻԲ․ 12․

527 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր․ Դ․

*Յորովայնի մօր նկարեցայ մարմին․ Իմաստ․ Է․ 1․ Ահա ուղղականդ մարմին՝ է երկրորդական խնդիր բնութե բայիս՝ նկարեցայ․ որոյ և բուն խնդիրն է ներգործականս՝ յորովայնի․ Ըստ այսմ են և այլքս․

*Զայս ձեզ սիրելիք՝ երկրորդ թուղթ գրեմ․
Բ․ Պետ․ Գ․ 1․

*Օծի զքեզ թագաւոր ՚ի վր Իէլի․ Դ․ Թագ․ Թ․ 3․

*Ես վկայ զԱծ կոչեմ անձին իմոյ․ Բ․ Կորնթ․ Ա․ 23․

*Ետ զանձն փրկանս ըն ամենեցուն՝ վկայութի ժամանակաց կայց եւրոց. Յա. գլխ. ժը. 6.

Սեռական.

528 Սեռական հոլովն դատանի ուրեք իբր խնդիր պատահական և երկրորդական. Ք, *Բազում ժամանակաց արգելեալ պաշարեալ էին. Յա. Մակաբ. Զ. 49. Աստ սեռականս բազում ժամանակոյն՝ եղեալ է ժամանակական պատահական խնդիր բայիցս՝ արգելելոյ պաշարելոյ էին.

*Տուք զնա նմա կնութեն. Ծննդ. լդ. 8. Աստ սեռականս կնութեն՝ է պատճառական պատահական խնդիր բայիս՝ տուք.

*Ստացաւ աբրահամ (զայրն) գնոց արծաթոյ յորդւոցն եմովրայ ՚ի սիւքեմ. Գործ. է. 16. Աստ սեռականս գնոց արծաթոյ՝ է երկրորդական խնդիր բայիս՝ ստացաւ. Ըստ այսմ են և այլքն.

*Վաճառեսցես զնա արծաթոյ. Բ օրէն. իա. 14.

*Գնեցեր զմեզ Այ արեամբ քով յամ ազգաց. Յայտն. Ե. 9.

Գործիական.

529 Բայքս՝ Գործեմ, դարմանեմ, ճանաչեմ, կերակրեմ, ըմբոշխնեմ. կոչեմ, հնձեմ. կըշռեմ, չափեմ, շօշափեմ, տեսանեմ, իմանամ: Լուանամ, մկրտեմ, ողողանեմ, ներկեմ, վարակեմ, վառեմ, արծարծինեմ, այրեմ, կիզում, խորովեմ, փորձեմ. օծանեմ. Ահաբեկեմ, խռովեմ. կոծեմ. գանեմ. հարկանեմ, ձաղկեմ, նեղեմ, պատժեմ. պղտորեմ. աղաւաղեմ, ապականեմ, թունաւորեմ, համեմեմ, յաղեմ. Ջարդեմ, քանդեմ, բեկեմ, կոտորեմ, փլանգեմ, վատթարեմ, վարանեմ. խեթեկեմ, խոցեմ. վիրաւորեմ, սատակեմ, սպանանեմ, գրթցեմ: Լուսաւորեմ, զարդարեմ, պաճուճեմ, պատրուակեմ, ծածկեմ, խնում, լնում, հանում: [illegible], բամբասեմ, դատեմ, դաւաճանեմ. անգոսնեմ, անարգեմ.

նախատեմ, ստգտանեմ. գովեմ, մեծարեմ, պաշտեմ, պատուեմ, ողջունեմ, սիրեմ, փառաւորեմ, քաջալերեմ, մխիթարեմ, սփոփեմ, ողոքեմ, թախանձեմ. յաղթեմ, յաղթահարեմ, պարտեմ, ծանրաբեռնեմ. խռովեմ. կապտեմ, ըմբերանեմ. պատրեմ, խաբեմ, և այլ բազումք՝ որք նշանակեն զգործել ինչ իւիք իբր գործեօք, առնուն զբուն բնութիւն խնդրոյն՝ ի հոլովմն գործիականի. որպէս՝

* Խորհրդով գործեն զամ. Մատթ. ԻԳ. 3.
* Նա մկրտեսցէ զձեզ հոգւով սրբով և հրով. Ղուկ. Գ. 16.
* Օծանէին իւղով զբազում հիւանդս. Մարկ. Զ. 13.
* Եթէ հոգւովն (զգործս) դատապարտանէք, ո՛չ մեռանիք. Հռոմ. Ը. 13.
* Կանայք ի զարդ խոնարհութեան ամօթխածութեամբ և պարկեշտութեամբ զարդարել զանձինս. Ա. Տիմ. Բ. 9.
* Նոքօքն գուռ զորդին զպատիւ նորա քեզ դնելով ի դատել զերկրաւորս. [illegible]. 180.
* Մխիթարեցէք զամ երկայնմտութեամբ և վարդապետութեամբ. Բ. Տիմ. Դ. 2.

§530. Յարմարական խնդիր. Գ. * Արտասուօքն սկսաւ թանալ զոտս նորա. Ղուկ. Է. 38. Ահա բայս բանիս՝ առեալ է յարմարական խնդիր գործիականին՝ արտասուօքն, որ յարմարեալ եղեալ է ի տեղի ներգոյականին (550). ուր թէ առեալ՝ *Արտասուաւն սկսաւ թանալ զոտս նր. Այսպէս իմանալ պարտ է և զհետևեալ օրինակքս.

* Եթէ . . . ծեփեսցես զձեռն քո կաւով, անարգեսցես. Ճռ. ի կուսին. [illegible]. Լ. 32.
* Որոխեցի զբանակս ձեր հրով բարկութեան իմոյ. Ճռ. այրեցի. Ամով. Դ. 10.
* Որ . . . սահմանէ շրթամբք իւրովք զամ չարիս, այնպիսին է հնոց չարեաց. Ճռ. արծարծէ. Առակ. ԺԶ. 30.
* Յագեցոյց զիս դառնութեամբ. Ճռ. լցոյց. Ողբ. Գ. 15.

§531. Երկրորդական կամ պատահական խնդիր. Դ.

* Զուարթութեամբ և հաւատով սրբէին միտս. [illegible]. ԺԵ. 27.

Ահա գործիականքս զուարթութեամբ և հաւատով՝ են երկրորդ

դա

դական խնդիր բայից՝ որքին. Նման այսմ են և այլքն.
*Հաւատովքն միայն՝ առանց գործոց ոչ ոք կարէ զանձն իւր շինել տաճար Տն. Ոսկեփորիկ. 120.
*Յոյսն մեր Քս, որ զօրութ. հանողէ. և ոչ անաչեամբք դատոյ. Սարգ. Կաթողիկ:
*Մի՛ տէր գրելոցն իմաստութ. . . . և մի՛ զուղիղ գտեալսն հետևորդ միմեանց ութ. Ոսկեփորիկ. 240.
*Լաւ է շնորհօք հաստատել զսիրտս, և ոչ կերակրովք. Եբր. ԺԳ. 9.
*Բաղդատեմ անձս կինուցն զիմաստութ. Յոբ. ԻԸ. 7.
*Այս . . (որք) արհամարհանօք ողջունորհնեցին զօրէնս. Եսայ. Իէ. 16.
*Այժմ օրհնելով օրհնեսցէ զքեզ, և բազմացուցանելով բազմացուսցէ զքեզ. Եբր. Զ. 14.

532 Նաև զի ամ գործ կատարի իւիք իւր գործեաց, վն զի գրեթէ ամ բայք առնուն զգործիականն իւր խնդիր պատահական կամ երկրորդական.

Պարառական.

533 Բայք՝ Պատեմ, պարապատեմ, շրջապատեմ, շուրջ փակեմ, յածեմ, փարեմ, զանցուցանեմ, եւն, որք ցուցանեն զներգործութ. շուրջ զիւիք, պահանջեն զբուն խնդիր ՚ի հոլովս պարառականն. Օ.
*Պատեա՛ զնովաւ զամ մարտիկս. Յեսու. Զ. 3.
*Շուրջ փակեա՛ զնովաւ, և բարձրացուսցէ զքեզ (իմաստութիւն). Առակ. Դ. 8.
*Ոչ փոքեցոյց զպարսափելի պարանոցաւն զանմատոյց լուսոյն. Շնորհ. 116.

534 Յարմարականն խնդիր. Օ. *Զլեզուս իւրեանց ածէին զերկրաւ. Սաղմ. ՀԲ 9. Որք պարառականս ընկալեալ՝ եղեալ է յարմարականն խնդիր բայիս՝ ածէին, որ աստ յարմարեալ է նշանակութ. բայիս՝ յածէին. քանզի ածել բայն՝ զբուն խնդիր իւր պահանջէ ՚ի նախդրիւ տրականն. Նոյնպէս են և այլքն.
*Արկին զնոքօք ձորձս իւրեանց. Այլ պատեցին. Մատթ. Իա. 7.

Զ հան

* Զհանդերձս իւրեանց տարածանէին զճանապարհաւն. Այլ ՚ի վր ճանապարհին. Ղուկ. ԺԹ. 36.

* Յարուցեալ առաջի ամենեցուն՝ առ (զմահիճն) զիւրեւ. Այլ յինքեան. Ղուկ. Ե. 25.

* Ցանեաց (մուրթքէ) մոխիր զգլխով իւրով. Այլ ՚ի վր գլխոյ իւրոյ. Եսթեր. Դ. 1.

§ 535 Ժամանակական պատահական խնդիր. որպէս՝

* Զայսու ժամանակաւ մեծ Հայրապետն Կոմիտաս՝ զվկայարանն սրբոց Հռիփսիմեանցն . . պայծառ շինուածով յօրինէր. Յովհ. Կաթող.

* Ա՛հ քննեցից զհայր իմ զերեկս ժամուն. Ա. Թագ. Ի. 12

* Զմիջաւուրբն ՚ի ճանապարհի տեսի. Գործ. ԻԶ. 13

Հայցական.

§ 536 Հայցական հոլովն ոչ լինի բուն խնդիր. այլ ոմանք ներգործականք առնուն իբր յարմարական. Գ. * Զձեռագործս նախնեաց զոմն յօրինօրինեցին. Իմաստ. ԺԳ. 10. Եւ հայցականս զաստուածս եղեալ է յարմարական խնդիր բայիս յօրինօրինեցին. զի յարմարի ուղղական հոլով բուն խնդրոյ նորին. իբր ասել՝ * աստուած յօրինօրինեցին. Այսպէս են և օրինակքս.

* Զոր ՚ի քաղաք իմ և ՚ի ծառայս ներգործեցին զիս. Այլ որով . . ներգործեցին զիս. Ընդհանր. 216.

* Տրդատայ հանեալ (կոստանդիանոս զՏրն Գրիգոր) յոսկեպատ կառս՝ մեծաւ շքեղութեամբ յուղարկէ զճանապարհայն. Այլ ՚ի ճանապարհն. Յովհ. Կաթ.

* Եթէ ուսանել ինչ կամիցին (կանայք), ՚ի տան զայրս իւրեանց հարցանիցեն. Այլ ցայրս իւրեանց. Ա. Կորնթ. ԺԴ. 35.

* Թագաւորն Կիւրիկէ . . . մերձեցուցեալ զնն զծործորս լերանցն կողմանն. Այլ ՚ի ծործորս. Յովհ. Կաթ.

Բայց պարտ է զգուշանալ յայսպիսի ոճոյ.

§ 537 Պատահական խնդիր. Գ. * Զոր պատուէր ետ նա՝ զբարեաց հակառակ գրոյն՝ որ ՚ի վերս մեր և ՚ի բարձ ՚ի բաց հանել ՚ի միջոյ. Ընդհանր. 20 Իսկ հայ

ցա

ցանկանայ զոր՝ եղեալ է պատահական խնդիր բայց ո՛ հոգւոյ. և ունի զզօրութիւն գործականին. իբր ասել՝

*Վերով պարունակի, ստ:

*Եթէ զմտաւորս կենաց քոց ոգի մի միայն տը- բերգացուցեր ի մահուանէ, չէր ոք՝ որ երանեսցի էր քան զքեզ. Բեռն. նամակ. 367.

*Զամէն ողջոյն ծաղկեալ յեկեղեցին՝ և տօնատօնեալ:
Ագոստ. ժա. 26.

*Պաշտեն զնա զտիւ և զգիշեր ի տաճարի նորա.
Յայտ. է. 15.

*Քառասուն և վեց ամ շինեցաւ տաճարս.
Յովհ. բ. 20:

*Իսրլ փրկեցաւ զփրկութիւն յաւիտենից. Եսայ. խե. 17.

Պատմական.

§538 Բայց՝ Պատմեմ, վիպեմ, խօսիմ, ճառեմ, ազդեմ, ծանուցանեմ, գուշակեմ, աւետարարեմ, մատենագրեմ, ամբաստանեմ, բողոքեմ, մրմնջեմ, համբաւեմ, հռչակեմ, վկայեմ, առասպելեմ, բարբառեմ, շաղփաղփեմ: Մտածեմ, զմտաւ ածեմ, խոկամ, խորհիմ, խորհրդածեմ, իմաստասիրեմ, կարծեմ, և այլք սոյնք՝ որք զպատմել կամ զխորհել նշանակեն, պահանջեն զբուն բնութ. խնդիր ի հոլովս պատմական որպէս՝

*Պատմեմք ձեզ՝ զյաւիտենականին կենացն. Ա. յով. ա. 2

*Ո՛չ ոք է ի մարդկանէ՝ որ փոքր գիտութ. մտաց խօսի զԱծ և զպատգամաց նորա, և ոչ սխալէ. Բեռն. նամ. 137

*Տես՝ քանի՞ ամբաստանեն զքէն. Մարկ. ժե. 4.

*Վկայեցաք զԱծ՝ թէ յարոյց զՔս. Ա. Կոր. ժե. 15

*Խորհեցարուք զտեառնէ բարութ. Իմաստ. ա. 1.

*Կարծեն զմեզ՝ եթէ ըստ մարմնոյ գնայցեմք.
Բ. Կոր. ժ. 2.

§539 Յարմարական խնդիր. որպէս՝ *Դնիցես նշանակ զթել կարմիր, և կապեսցես զպատուհանէդ. Կամ ի պատուհանէդ. Յեսու. բ. 18.

*Ահաւասիկ ես հարկից զքեն հուր. Կամ ի քեզ. Եզեկ. ի. 47

Պաւ

*Գուցէ որդիքըն իմ խոկացան 'ի միտս իւրեանց չարութի̄ զԱ̄ծ․ Եբ̄ր խորհեցան․ յոբ․ ա̄․ 5․

*Օ Զապրանք հրոյ բանս բամբասանաց չարեաց կոտորեալք կաճքն խոխոտեալ յօդեսն․ Եբ̄ր բաղբաղեսցին․ յոբ․ լ̄․ կոտոր։

*Օ Հրեշտակաց խոտորագոյնս ինչ իմացաւ․ Եբ̄ր կշտեաց յոբ․ դ̄․ 18․

540 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր․ Գ̄,

*Լուայ զքէն թէ հոգի Ա̄ծ է 'ի քեզ․ Դան․ ե̄․ 14

*Երանի՛ է ձեզ յորժամ . . . ասիցեն զա̄մ բան չար զձէնջ սուտ վ̄ս իմ․ Մատթ․ ե̄․ 11։

*Զա̄մ գիրս գրեալ է զնմանէ․ Ղուկ․ ի̄դ․ 27․

Սկզբնական․

541 Բայց՝ Սկսանիմ, ծնանիմ, բղխեմ, ստեղծանեմ, արարչագործեմ․ շինեմ, տաշեմ, ձուլեմ, կերպաւորեմ, կեցուցանեմ․ բժշկեմ, նորոգեմ, սրբեմ, մաքրեմ, պարզեմ, քաւեմ․ ուտեմ։ Առնում, բառնամ․ խլեմ, կորզեմ, կողոպտեմ, յափշտակեմ․ ստանամ, որսամ, գողանամ, քաղեմ, քանդեմ, քերեմ․ կեղեւեմ, մորթեմ, քերծում․ խուզեմ, կթեմ, գնեմ․ ստածեմ․ հանեմ․ լուծանեմ, արձակեմ, ազատեմ․ փրկեմ․ մերկեմ։ Անջատեմ, բաժանեմ, ընտրեմ, տրոհեմ․ որոշեմ․ անջրպետեմ, մերժեմ, շորթեմ․ հատանեմ․ հալածեմ․ փարատեմ․ արգելում, նահանջեմ, ընկըրկեմ․ խափանեմ․ արտաքսեմ, տարագրեմ, վտարեմ, փարատեմ, վրդովեմ․ սպառեմ, ջնջեմ, քակեմ․ զըրկեմ․ ղրկեմ․ ունայնացուցանեմ, դատարկեմ․ Սնանիմ․ հայցեմ, խնդրեմ, պահանջեմ․ շահիմ, լսեմ․ ստուգեմ, թարգմանեմ, օրինակեմ․ մուրանամ, զլանամ, և այլ բազում բայք՝ որք ցուցանեն զգործըն սկսեալ կամ առեալ յայլմէ, առնուն զբուն բնութեան խնդիրն 'ի հոլովն սկզբնական։ Որպէս՝

*Սկսան յարանցն ծերոց․ Եզեկ․ թ̄․ 6։

*Հոգւոյն ս̄ր է՝ որ ծնանի զմեզ 'ի գերեզմանաց ծնունդ նորոգ և սքանչելի․ Եզնկ․ կաթող․ 326․

*Ստեղծ տէր Ա̄ծ զմարդն հող յերկրէ․ Ծնն․ բ̄․ 7․

Արեւն

*Արիւնն Յի․ ․ սրբէ զմեզ յամ մեղաց․ ‖ Յհ․ թղթ․ ա․ է

*Ոչ որ սիրեն զԱ՛Ծ, շնորհս ինչ առնիցեն նմ․․․ այլ զի ընկալցին շնորհս տանգստան ՚ի նմանէ և փառաւորեսցին․ ‖ Ոսկ․ կոխ․ 783․

*Այս մերժեցաւ յերեսաց նորա ՚ի նմանէ կայանէն․ ‖ Ոսկ․ կոխ․

*Զոր ինչ խնդրեսջիք ՚ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ․ տացէ ձեզ․ ‖ Յոհ․ ԺԵ․ 16․

542․ Յարմարական խնդիր․ որպէս՝ *Թաթաւեսցէ քահանայն զմատն իւր յարենէ զուարակին․ ‖՞ յարեան․ ղեւտաց․ Դ․ 17․

*Սերովբէից զինուո ՚ի պարսպարութէ Հօրենոյ․ ‖՞ պարսպարութբ․ ամղ․ Ճ․ 17․

*Ճշմարիտ սրտիւք լրումն հաւատոց ցանեալ ըզսիրտս ՚ի խղճէ չարեաց․ ‖՞ սրբեալ․ Եբր․ Ժ․ 22․

*Ի բամբասանաց խնայեցէ՛ք զլեզու․ ‖՞ զգուշացէ՛ք․ Իմաստ․ Ա․ 11․

*Արասցես սեղան յանփուտ փայտից․ ‖՞ շինեսցես․ Ելից․ Իէ․ 1․

*Պահեսցեն զնա ՚ի Թշնամեաց․ ‖՞ փրկեսցեն․ Իմս․ Ժ․ 12

543 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր․ Գ․

*Ածեն զՅս ՚ի վանացն կայիափայ յապարանս դատաւորին․ ‖ Յոհ․ ԺԸ․ 28․

*Յերկնից յերկիր հրեշտակացն (աստ)․ ‖ Ոսկ․ կոխ․ 167

*Ժողովեսցէ զընտրեալս իւր ՚ի չորից հողմոց․ ‖ Մրկ․ ԺԳ․ 27․

*Ի սկզբանէ արար Ա՛Ծ զերկինս և զերկիր․ ‖ Ծնն․ Ա․ 1

՚Նախդրին Տրական․

544 Բայք՝ Առաքեմ, յղեմ, յուղարկեմ, վարեմ, մղեմ, մատուցանեմ, ածեմ, բերեմ, տանիմ, ձգեմ, ձկտեմ, արկանեմ, ընկենում․ հեղում, զեղում, հոսեմ, Թափեմ, Թօթափեմ, ամեմ, սրսկեմ, ցօղեմ․ ծագեմ․ ծաւալեմ․ Ջարկեմ, ստիպեմ, տագնապեմ, նուաճեմ, բռնադատեմ, պարտաւորեմ․ դրդեմ, գրգռեմ,

յոր

յորդորեմ, համոզեմ, հրաւիրեմ, հրապուրեմ. մարզեմ, կրթեմ, ուղղեմ, կարկառեմ, համբառնամ, համառօտեմ, կատարեմ, սահմանեմ, վերագրեմ, ամոքեմ. Սպասեմ, կարգեմ, պնդեմ, յարեմ, յեղյեղեմ, վարսեմ, մխեմ, ագուցանեմ, ներգործեմ. յանկուցանեմ, ընդունիմ. գրաւեմ, միձակեմ, շրջեմ, շարժեմ, թեքեմ. կործանեմ. Սոչեմ, հնչեմ, փչեմ, բուրեմ. հարցանեմ, բարբառիմ. թքանեմ. ծախեմ, ցրուեմ, վատնեմ. հեղձուցեմ, պատառեմ. յորդեմ, յաճախեմ. յաւելում, կրկնեմ. երկրորդեմ. փոխեմ, փոփոխեմ, փոխարկեմ. փոխակերպեմ, և այլ բազումք. որք ցուցանեն զգործ ը՟ նշանակութ՟ սոցին, ա՟յ առաքելոյ կամ բերելոյ զինչ առ այլ, պահանջեն զբուն խնդրին բնութ՟ն ՚ի նախդրիւ տրականն. որպէս՝

*Առաքեաց Ա՟Ծ զհոգի որդւոյն իւրոյ ՚ի սիրտս մեր. Գաղատ. Դ. 6.

*Զամ՟ արարածս ածցէ Ա՟Ծ ՚ի դատաստան. Ժող. ԺԲ. 14.

*Ցանկութ՟ իմաստութ՟ տանի յարքայութ՟ն. Իմաս. Զ. 21.

*Ընկեա՛ ՚ի տէր զհոգս քո. Սաղմոս. ԾԴ. 22.

*Որ զձեզ ՚ի խաւարէն կոչեաց յիւր սքանչելի լոյսն. Ա. Պետ. Բ. 9:

545 Յարմարական խնդիր. որպէս՝ *Համարեցաւ Աբրահամու հաւատքն յարդարութ՟ն. Այ՟ արդարութիւն. Հռով. Դ. 9.

*Նա մկրտեսցէ զձեզ ՚ի հոգին ս՟բ և ՚ի հուր. Այ՟ հոգւով ս՟բվ և հրով (529). Մատթ. Գ. 11.

*Բաշխեաց ՚ի ձեզ զհոգին, և գործեաց ՚ի ձեզ զզօրութիւնս. Այ՟ ձեզ. Գաղատ. Գ. 5:

*Մի՛ ըստ աչս դատիք. Այ՟ աչառանօք. Յովհ. Է. 24.

*Որ մնաց ՚ի կեանս յաւիտենից՝ սակս Ծ՟ին իւրոյ փրկութ՟. Այ՟ Ը կեանս. Յովհ. հոմիլ:

*Առաքեսցես զսիրտ քո ՚ի հանճարս. Այ՟ կրթեսցես. Առակ. Բ. 2.

*Զուարճասցեն զոսկերս իւրեանց ՚ի խոտս. Այ՟ փոխարկեսցեն. Եսայ. Ը. 4:

546 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր. Գ̅.

* Որ միանգամ մկրտեցաք ՚ի Քս̅ Յս̅, ՚ի մահ անոջք նորա մկրտեցաք. Հռոմ. Զ̅. 3.
* Հալածիցէք ՚ի քաղաքէ ՚ի քաղաք. Մատթ. Իգ̅. 34.
* Յափշտակեցաւ (Պօղոս) ՚ի դրախտն. Բ̅. Կորնթ. ԺԲ̅. 3.
* Ինձ ստեղծի զքեզ ՚ի ծառայութիւն. Եսայ. ԽԴ̅. 21.
* Ունեցար հովիւս բզ̃մս ՚ի գայթակղութիւն քեզ. Երեմ. Գ̅. 3.

Վերջահոլով Տրական.

547 Բայք՝ Շնորհեմ, պարգևեմ, ընծայեմ, նուիրեմ, պատարագեմ, զոհեմ. մատակարարեմ, մատռուակեմ, սեղանաւորեմ, արբուցանեմ, ջամբեմ, բաշխեմ, բրդեմ, առատաձեռնեմ. մասնաւորեմ, հատուցանեմ. տնտեսեմ, աւանդեմ. թելադրեմ, օրինադրեմ. յանձնեմ. վաճառեմ. պարտիմ. մատնեմ. մատուցանեմ. Լսեմ, պատասխանեմ, երգեմ, նուագեմ. խոստովանիմ. պայմանեմ, ուխտեմ, խոստանամ. պատուիրեմ, հրամայեմ. վարդապետեմ, քարոզեմ. ուսուցանեմ, ծանուցանեմ, յուշ առնեմ. աւետեմ: Անսամ. լայնեմ, հորդեմ, հանդերձեմ. յարդարեմ, պատրաստեմ, տնօրինեմ, սատարեմ. Աշակերտեմ, ցուցանեմ, յայտնեմ, նօթձեմ, դիւրեմ, հաւասարեմ, յաջողեմ, կամիմ. յարմարեմ. սեփականեմ. նշանակեմ, և այլ բազումք՝ որ ը̅ նշանակութե̅ սոցին ցուցանեն զգործն լինել տալ կամ առնել ումեք, առնուն զբուն բնութ̅ խնդիրն ՚ի վերջահոլով տրական: որպէս՝

* Որպ̅ Քս̅ շնորհեաց ձեզ. Կողոս. Գ̅. 13.
* Եթէ ջամբեցից զամ̃ ինչս իմ աղքատաց... և սէր ոչ ունիցիմ, ոչ ինչ օգտիմ. Ա̅. Կորնթ. ԺԳ̅. 3.
* Հատուցանէ իւրաքանչիւր ումեք ըստ գործոց իւրոց. Սաղմ. ԿԱ̅. 12.
* Ես ուխտեմ ձեզ, որպէս և Հայր իմ ուխտեաց ինձ արքայութիւն. Ղուկ. ԻԲ̅. 29.
* Պատրաստեցէ՛ք զանձինս ձեր Այ̅. Հռոմ. Զ̅. 13.

* Մարթ է զմարդն ծոյլ՝ այլ նմանեցուցանել · Յոբ · ՀԱ ·

548 Համեմատականն խնդրէ · որպէս՝ * Մատուցեր բարձրելոյն զուխտս քո · Ի Յն հատո՛ · սաղմ · ԽԹ · 14 ·

* Ստորադասեալ մոլեկեա գերեաց մեզ · Ի Յն պատուոփե-րեալ · զրոյց · Ժ · 28 ·

* Սկսեմ անձամբ անձին յոյժ պարտաւորեան զոր-սոյա · Ի Յն զանձնէ · նոր · ԺԹ · 2 ·

* Ամաչեսցեն՝ որք խորհէին ինձ չար · Ի Յն զինեն · սաղմ · ԿԹ · 3 ·

* Դառնիցէ ուղղոց զփրկութի · Ի Յն յուղիղս · առակ · Բ · 7 ·

549 Ներգործականն կամ պատահական խնդրէ · Դ ·

* Դատիցի՝ ձեզ զանձս յերկինս · Մատթ · Զ · 20 ·

* Ի զգետնս, զի՞նչ վաղվաղէին ծնանիցիքեզ · Առակ · Զ · 28

* Անդրեն՝ անձին քում՝ ի նոցանէ · Յա · Թագ · ԺԱ · 10

* Ապրող է Տ՜ր ի քարանցս յայսցանէ յորդոցանէ որդւոյ աբրահամու · Մատթ · Գ · 9 ·

Ներդրական ·

550 Որպէս՝ Դնեմ, զետեղեմ, թաղեմ, գաղեմ, ծածկեմ, ամփոփեմ, պահեմ · պարուրեմ · պարունակեմ, բովանդակեմ, հաստատեմ, հիմնեմ, կանգնեմ · կառուցանեմ, կացուցանեմ · բնակեցուցանեմ, նստուցանեմ, տնկեմ, պատուաստեմ, սերմանեմ · բեւեռեմ · յենում, ընդելուզանեմ · Արկեմ ունիմ, տապնջականեմ · գանձեմ, ժողովեմ, հաւաքեմ, ամբարեմ, շտեմարանեմ · ծրարեմ, յղանամ, տաբրեմ, համակեմ, թանամ, տոգորեմ, թաւալեմ · հոլովեմ, ընկղմեմ, սուզեմ · թաթաւեմ, շաղախեմ · Արածեմ, մակաղեմ, գտանեմ, յուզեմ, եփեմ · աղամ, լեսում, կասում · թողում · կնքեմ, դրոշմեմ, տպաւորեմ, քանդակեմ, գրեմ, նկարեմ, եւ այլք բազումք ըստ սոյին նշանակութեան, որք ցուցանեն դնել զինչ իրս ի մէջ իմիք, պահանջեն զբուն խնդիր ի հոլովս ներդրական · որպէս՝

* Դիր՝ ի սիրտս ձեր՝ մի՛ յառաջագոյն կրթել տալոյ պատասխանի · Ղուկ · ԻԱ · 14 ·

* Չէ բնակեցուցանել զմիակրօնս ՚ի տան. Լաւոդ. կէ. 8.
* Որ զհաշմանդամութիւն խօսի, զՉէ ՚ի ընդունիլ ՚ի կարգ կէ. Կթկն. կանոն. 108.
* Չնայեսցէ ոք զհօր ՚ի գող. և զհանդերձն որ այրեաց. Լաւոդ. Է. 27.
* Մասնեցէ քահանայն զմատն իւր յարքայանն. Լաւոդ. Է. 6
* Օրինակ մահուն ՚Քի յինքեան ներգործէ մկրտութիւն առաքելոյն. Երեքս ընկղմել ՚ի ջուրն՝ զեռեքօրեայ թաղումն ՚Քի նշանակէ. Կթկն. կանոն. 246.
§ 551 Շարմարականն խնդիր. որպէս՝ * Մ՚է ընկողմ զխա ՚ի պատերազմի. Լծ ոչ կանգնեցեր. Լաւոդ. ձր. 40
* Մեռանի ՚ի քեզ զմեղսն՝ զոր լուար (զեղծեալսն). Լծ թաղեա. Կթկն. կանոն. 178.
* Մեղան զթշնամութիւն յանձին իւրում. Լծ անձամբ իւրով. Լեփես. Ճ. 16.
* Վասն եղբօր յաղթութեան որք յերկաթս. Լծ յաղթութիւ. Լաւոդ. Ճզ. 10.
* Երբ ոչ եթէ նորոգ ինչ արժանէ ՚ի գաւառէն.
Լծ ՚ի գաւառէն. Լաւոդ. կանոն.
§ 552 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր. Չ.
* Ցոյց (Մ՚ասպնելոյ). . . տեղեկանալ նախ յանտերք զա-
շակերտսն ՚Քրիստոնեայս. Կթկն. Ժ Է. 26.
* Առ համարեալ (Սմբատ) մեռանիլ Է ՚Քի, քան առժամանակ մի վերջացն ՚ի մեղս. Լաւոդ. կանոն.
* Նստոցեալ ամ յաւուրն վեցերորդ զզօրութեան իւր. Կեսար Ճ.
* Մ՚է մնասցէ զոսա իմոց մտաւանդս՝ ՚ի շօշափելն զգայնոյ. կենաց. Կեսարի. Է. 2.

Սպանութ Է.

§ 553 Որպէսք՝ Սպանեմ, բարկանեմ, կռուեմ, ցասնեմ, ոխանեմ, տարածանեմ, յարձակեմ, ատեմ, ատելութեամբ, խայթեմ, կրծեմ, արեմ, բարբառեմ, համբերութեամբ, անիրաւացուցանեմ, Ածեմ, կցեմ, կցորդեմ, զուգեմ, ըմբռնեմ, միաւորեմ, միաբանեմ, խառնեմ, խառնակեմ, խառնախաղեմ, կապեմ, շաղեմ, զանգեմ, զանգուածեմ, հիւսեմ, շղթայեմ, գրաւեմ.

ւականեմ, շփոթեմ. փոխնակեմ, փոխարինեմ. թուեմ, հաշուեմ. հեգեմ, շաղկապեմ, բաբախեմ. և այլք՝ որք են նշանակու և սոցին ցուցանեն զգործ շուրջ զինչ, ամենուն զբուն խնդիր բնութեն նախադրութեամբքս՝ 'ի վերայ, ընդ. որպէս՝

* Ընդ առն լեզուանւոյ մի' կռուիր, զի 'ի վերայ հրոյ փայտ դիցես. || Սիրաք. Ը. 4. Յեսուայ.

* Յորժամ առնիցես (թշնամւոյդ զբարիս), կայծակունս հրոյ կուտեսցես 'ի վր գլխոյ նր. || Առակ. ԻԵ. 22

* Բազումք զհանդերձս իւրեանց տարածանէին 'ի վր ճանապարհին. || Մարկ. ԺԱ. 8.

* Հովանացուցանէ զամպս 'ի վերայ անբաւ մարդկան. || Յոբ. ԼԶ. 28.

* Ա'ռ զոտեւորսն Ը նմա ոսկի և արծաթի. || Յոբ. ԽԲ. 17.

* Ո՛չ գիտական երգքն խառնեսցին ընդ ածային երգոցն. || Ընդհանր. 59.

* Հեռացո՛ մեզ զմեղուցելոյս դատն հեծութ ընդ քումդ երջանիկ և խնկաւորեալ հայցուածոց. || Նարեկ. Ձ. 1.

* Փոխանակեցին զճշմարտութին Այ ընդ սուտ. || Հռոմ. Ա. 25

554. Յարմարական խնդիր. Գ. * Համարեցաւ ինձ ոչ աւխւծ. || Յն աւխւծ. Առակ. ԺԶ. 11.

* Յարձակեցան 'ի վր մեղց քոց. || Յն զմեղց քոց. Սաղմ. ԾԲ. 4

* Յորոյ (Յն յուդայի) ազգէ վասն քահանայից Մովսէս ինչ ոչ ճառեաց. || Յն զքահանայից. Եբր. Է. 14

* Զարեգակն իւր ծագէ 'ի վր չարաց և բարեաց. և ածէ անձրև 'ի վր արդարոց և մեղաւորաց. || Յն 'ի չարս և 'ի բարիս, յարդարս, ևն. Մատթ. Ե. 45.

* Իսկ նոցա սպունգ լցեալ քացախով ընդ լեղւոյ, շուրջ եդեալ զմշտկաւ զոպայի՝ մատուցին 'ի բերան նորա. || Յն 'ի մշտկի. Յովհ. ԺԹ. 29.

555. Ներգործական կամ պատահական խնդիր. Գ.

* Կոտորելոց են սոքա առաջի մեր իբրև զառաջինն. || Դատաւորաց. Ի. 32.

* Դու առէ խոնարհիս իբրու զմարդ մի մեղաց քոց և անկարգութեանս. և նա բարձրացուցանէ

զքեզ

զքեզ ոչ զիմ, մն ողորմութն Տեառն եւ մարդասիրութեան. Մեծն. Խոստով. 173.

*Շինեցէք զեկեղեցի մեծ՝ ի վերայ վիմին բանիս. Շարակ. 670.

*Տեսին զդառնութիւն պետրոսի եւ որպէս զլեալ. Ընդհան. 11.

*Ոչ հոգւոյն Քրի առնել՝ ոչ ի նմանէ առնէ բնել ի պատճառս. Մեծն. Խոստով. 257.

*Վաճառեսցի ըստ գնոց իւրոց. Յակոբեայ. ԻԵ. 27.

*Որդին Մրդ հեղցէ առ սեղանոյն. Թուոց. ԺԸ. 17.

556. Դ[?] բայք կարեն առնուլ նախադրութ իբր խնդիր երկրորդական կամ պատահականն. որոց մն չէ հարկ բերել զօրինակս.

557. Այս և վայելչութ համարիմ գիտել, զի ոմանք բայք՝ արտաքոյ կերպի հոլովից առեալ են յարմարականն խնդիր հոլովակերպութն՝ զ, որ համարի՝ ի. օրինակ՝ *Ոչ տայր ականատ հատանել զտուն իւրոյ. այսինքն՝ ի տան իւրում. (որպ դնի Ղուկ. ԺԲ, 39). Մատթ. ԻԴ. 43.

*Յեսս յեսս յոգանն՝ և զորքն չքնաղք. այսինքն՝ ի գետինն. Յոբ. ԺԲ. 6.

*Զմուտ զեկավար մտա ի նաւահանգիստն հասեալ՝ առաւել լինի զգուշանալ նաւն, զի մի՛ ընդ զետ հարկանիցի նաւն. այսինքն՝ ի քարն. Մեծն. Խոստով. 766.

*Ոչ է գէշ գոյր ընդէր ճանապարհի, . . . կատարեա՝ անցելեալ. այսինքն՝ յայնմ ճանապարհի. Գործոց. Թ. 2 (536)

558. Ի. խոտելի է և այս, զի բազում անգամ առանց խնդրոյ դնին բայք. Գ. *Մի դատիք՝ և ոչ դատեսջիք. մի՛ պատժէք՝ և ոչ պատժիցիք. արձակեցէք՝ և արձակիցիք. Ղուկ. Զ. 37.

*Գիրն սպանանէ, այլ Հոգին կեցուցանէ. Բ. Կորնթ. Գ. 6.

*Որդեակ՝ յիշեա՛, զի ընկալար անդէն զբարիս քո ի կեանս քում. Ղուկ. ԺԶ. 25.

*Վաճառեցէ՛ք զինչս ձեր, և տուք ողորմութիւն. Ղուկ. ԺԲ. 33.

ԳԼՈՒԽ. Դ.

Խնդրառութիւն Չեզոքական բայից.

Չեզոք բայք առնուն միայն զխնդիրս բնութեան ըստ ներգործականացն (511) բուն, յարմարական, երկրորդական, և պատահական.

§60 Բուն խնդիրն (512). Գ բայս եղանեմ՝ ըստ առաջին նշանակութեան իւրում պահանջէ զայն, յորժամ եղանելն սկսանի. և զայն ցուցանէ սկզբնական հոլովիւ. Գ, *Առաքեցից ձեզ... զհոգին ճշմարտութեան, որ ՛ի հօրէ ելանէ. Յովհ. ժե. 26. Ահա բայս եղանէ՝ առաւել է բուն խնդիր բնութեան զսկզբնականս՝ ՛ի հօրէ. որում յայտնի լինի, թէ հայր է սկիզբն՝ որ աղբիւր ելման հոգւոյն սրբոյ.

§61 Յարմարականն (513). Գ. *Որ թէ յենուցու ոք, խորտակի՝ և ընդ ձեռս եղանէ. Եսայ. լզ. 6. *Որ ինչ եղանէ ընդ շրթունս իմ, առաջի երեսաց քոց է. Երեմ. ժէ. 16. Ահա բայս եղանէ՝ առաւել է յարմարական խնդիր տրականս՝ ընդ ձեռս. քանզի այս խնդիրս ցուցանէ, թէ եղանէ բայն՝ յայսմ բանի յարմարեալ է նշանակութեան բայիս՝ մխի. իբրու ասել՝ *Ի ցուպն եղեգնեայ... թէ յենուցու ոք, խորտակի՝ և ՛ի ձեռս մխի. Այլ ևս բայս եղանէ՝ առաւել է յարմարական խնդիր նախդրիւ տրականս՝ ընդ շրթամբ. վասն զի յարմարեալ է նշանակութեան բուն խնդիր սկզբնականին. որպէս թէ ասել՝ *Որ ինչ ելանէ ՛ի շրթանց իմոց, առաջի երեսաց քոց է.

§62 Երկրորդական խնդիրն (514). Գ բայս եղանեմ՝ յորժամ եղանելն յայտնելոյն յետոյ՝ երկրորդաբար պահանջէ ցուցանել և զայն, առ որ դիմէ եղումն. և զայն նշանակէ նախդրիւ տրականաւ, և կամ այլ հոլովիւ. Գ, *Փեստոս ... ել յԵրուսաղէմ ՛ի Կեսարիայ. Գործ. իե. 1. Ահա բայս ել՝ առաւել է երկրորդական խնդիր զնախդրիւ տրականն՝ յԵրուսաղէմ.

զի

զի յայտնեցաւ՝ թէ * Փեստոս . . . ել ՚ի Կեսարէոյ՝ յԵրուսաղէմ. (572. 586)

563 Պատահական (515). որպէս՝ * Ելեալ առ Նաթեան մուրթքէ յողողոմա քաղաքէն. Յուդիթ. Է. 6.
* Պետրոս եւ Յովհաննէս ելանէին ՚ի տաճար անդր՝ յիններորդ ժամու աղօթիցն. Գործ. Գ. 1.
* Ելեր ՚ի փրկութն ժողովրդեան քո. Ամբակում. Գ. 13.
* Աղօթք քո եւ ողորմութիւնք քո ելին յիշատակ առաջի Այ. Գործ. Ժ. 4.
* Այս ազգ ոչ իւիք ելանէ, եթէ ոչ՝ պահօք եւ աղօթիւք. Մարկ. Թ. 28.
* Յաւուրն շաբաթու ելաք արտաքոյ քաղաքին՝ առ գետափն. Գործ. ԺԶ. 13. Իսկ որ արտաքոյ քաղաքին՝ ըստ տեսակին նախադրութե եղեալ է տեղական պատահական խնդիր բայիս՝ ելոյ. (519)

Այսպէս տեսանի եւ յօրինակսդ որ զկնի.
* Ելանէր . . . բոցն ՚ի վերոյ քան զհնոցն. Դանի. Գ. 47
* Այլ եւս եօթն երինջք ելանէին զհետ նոցա ՚ի գետոյ անտի. Ծնն. ԽԱ. 19.
* Ելանիցէք մերկք ծծոտոց դէմ ընդ դէմ. Ամովս. Դ. 3.
* Մնացորդք ժողովրդեանն ելին ընդ առաջնորդաց. Ա. Եզրաս. ԺԳ. 15.
* Ելեալ էին յեգիպտոսէ ՚ի ձեռն մովսիսի. Եբր. Գ. 16
* Արք երկու ելին ՚ի տաճարն կալ յաղօթս. Ղուկ. ԺԸ. 10
* Ելանէր այրն յաւուրց յաւուրս ՚ի քաղաքէն իւրմէ. Ա. Թագաւ. Ա. 3. (520)
* Ել (այսն) ՚ի նմին ժամու. Գործ. ԺԶ. 18.

Ահա եւ բայս ելանել էառ զխնդիր քան կերպիւն. այսպէս մարթ է առնուլ եւ այլոց իւրաքանչիւր չէզոքական բայից.

Իսկ առ հասարակ չէզոքական բայք՝ թէ յինչ ինչ հոլով պահանջեն զխնդիրս, աւասիկ ջոկ ջոկ կարգեալ տեսանիցին ըստ իւրաքանչիւր հոլովին. զորոց առ բարւոք խելամուտ լինել՝ հարկ է ՚ի միտ ունել եւ զնախադրեալ ծանօթութիւնս (521. 522. 523).

Ուղղական .

564 Չեզոքականք՝ ոչ պահանջեն զբուն խնդիր ուղղական . այլ յոյժ սակաւք առնուն իբր յարմարական . որպէս՝ *Ով որ գտաւ ինքեան վնասակար , և ոչ օգտաւէտ . Նարեկ . ԻԹ . 2 . Ահա բայս գտաւ՝ առեալ է յարմարական խնդիր զուղղականս՝ վնասակար . որ յայտնէ , թէ սոյն գործ բայս յայսմ բանի չեզոք վարեալ՝ յարմարեալ է նշանակութեամբ բայիս եղև . իբրու ասել՝ *Ով որ եղև ինքեան վնասակար . եւն . Այսպէս է իմանալ և զհետևեալ օրինակսդ .

*Նմանեալ որդւոյ Այ՝ կայ մնայ քահանայ մշտնջենաւոր . Ոսկ . ՚ի մշտնջենաւոր քահանայութե . Եբր . Է . 3

*Անդրէն հրապարակեցին մարմինն՝ ողջ . Ոսկ . յառողջութ . ղկս . ԺԳ . 16 .

*Որ կանգնելոց է իշխան հեթանոսաց . Ոսկ . լինելոց է . եսայ . ԺԱ . 10 .

565 Երկրորդական կամ պատահական . որպէս՝

*Ամենայն այր՝ երևի անձին իւրում՝ արդար . Յառակ . ԻԱ . 2 . Ահա ուղղականս՝ արդար . է երկրորդական խնդիր բայիս երևի . որոյ և բուն խնդիր է վերջահոլով անունս՝ անձին իւրում .

*Ամենեքին՝ որք ելանիցեն ՚ի նոցանէն , անկցին կէզ : Եզեկ . Ե . 6 .

*Ահա թագաւոր քո գայ քեզ հեզ . Մատթ . ԻԱ . 5 .

Սեռական .

565 Սեռական հոլովն՝ ուրեք լինի խնդիր պատահական . Ձ . *Ծերացաւ . . . վախճանեցաւ ամաց հարիւր և երեսնից . Բ . Մնաց . ԻԴ . 15 .

*Մեռաւ (տօբիա) ամաց հարիւր և քսան և եօթնից . Տոբ . ԺԴ . 16 .

Գործիական .

567 Չեզոք բայքս՝ Ազնուանամ , գեղեցկանամ , զուարթանամ , պայծառանամ , փայլիմ .

պերճանամ, պճնիմ. ճոխանամ, փարթամանամ. պարարտանամ, ստուարանամ. սնանիմ. կենդանանամ. առատապնդիմ. շատանամ. բաւականանամ, ծովանամ լիանամ. արքենամ. ազնիանամ. զօրանամ. երանանամ զմայլիմ. յագիմ, պարկիմ, ծաղկիմ, հաստատուորիմ ։ Ն՚Հախատիմ, ձգնիմ, տաժանիմ, աղճատիմ, աղտեղանամ ախտանամ. փառոթարանամ. փարակիմ. փշրանամ. ջեռնում. շլանամ. տոչայրիմ, շոչայրիմ. պապականձիմ, զզածիմ. մատղիմ. ցնորիմ. քստմնիմ. անօսրիմ, կակղիմ. շառագունիմ, թմրիմ. թարշամիմ, նիհարանամ. հիւանդանամ; մեռանիմ, անդորրանամ. Խաղամ, կայթեմ. կաքաւեմ, կռնչեմ. քայլեմ. և այլ բազումք ըստ նշանակութեան սոցա վարեալ, ցուցանեն զգործն ինքք ինչ լինելի, առնուն զբուն խնդիր բնութ. ՚ի հոլովն գործիականն. որպէս՝

*Երկեղքումնէք (աչօք) դողձառատանողացն. ‖ Ընդդ. Հռով. 12.

*Սնանիցիս բանիւք հաւատոյ՝ և բարեաւք վարդապետութեան. ‖ Ա. Տիմ. Դ. 6.

*Խորագէտք զօրանան իմաստութբ. ‖ Առակ. Ժդ. 18.

*Որ սիրէ զարծաթ, ոչ յագեսցի արծաթով. ‖ Ժող. Ե. 9.

*Երիցունք կրկին պատուոյ արժանի եղիցին. մանաւանդ որ աշխատիցին բանիւ և վարդապետութբ. ‖ Ա. Տիմ. Ե. 17.

*Որպէս ադամաւն ամենեքին մեռանին, նոյնպէս և ՚ի Քնիւ ամենեքեան կենդանասցին. ‖ Ա. Կորն. ԺԵ. 22.

*Ծափեցեր դու ձեռամբք քով, և դոփեցեր ոտամբք քով. ‖ Եզեկ. ԻԵ. 6.

§63 Ժամանակական խնդիր. որպէս՝ *Մի՛ կերպարանիք կերպարանօք աշխարհիս այսորիկ. ‖ Թղ ՚ի կերպարանս. Հռով. ԺԲ. 2.

*Պարծիմք յուսով փառացն Ա.Ծ. ‖ Թղ ՚ի յոյս. Հռով. Ե. 2.

*Պարծիցէք իմ ինև երգովքն. ‖ Թղ յիս. սաղմ. ՃԺ. 8.

*Ողջոյցես դու նովաւ իբրև Է հաւու. ‖ Թղ Է Նմայոք. Խ. 24.

§69 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր. Գ.

*Որովք ծաղկինչէ զընտրեալս և տանջի. ‖ Խոս. Ժա. 17

*Երկիւղիւ տն խոտորի ամ որ ՚ի չարէ. Առակ. ԺԵ. 27

*Սրով ոչ հատեր մտացդ քննութ, հատցես վաղվաղակի հաւատոցդ քաջութ. Ընդդհմն. 240.

*Դառնալով դարձցի անդրէն ՚ի նոյն. Երեմ. Գ. 1.

Ն. Բ. Չեզոք բայք եւս կարեն առնուլ զգործիականն իբր խնդիր երկրորդական կամ պատահական (532).

Պարառական.

570 Չեզոքականքս՝ Պարեմ. պատիմ. պատատիմ. փարիմ, շրջապարիմ. շրջապատիմ. յածիմ. պարագայիմ, պարսպածիմ, պարաբերիմ, գերազանցեմ, զանցանեմ. եւ որք նշանակեն զգործն շուրջ զինչ իք, առնուն զբուն խնդիր ընդ՝ ՚ի հոլովս պարառական. որպէս՝

*Ելանէ (արեգակն) ընդ հարաւ, եւ պատի զհիւսիսիւ. Ժողով. Ա. 6.

*Զմիմեանց պարանոցօք անկեալք փարէին պատէին համբուրելեօքն. Գ. Մակաբ. Զ. 27.

*Նշանակէր շուրջանակի զամենայն քումբք (Աշոտ). Այլ. կոռ.

571. Զարմանալական խնդիր. որպէս՝ *Փառքն Տն զքեւ փողփողեսցին. Այլ պատեսցեն. Եսայ. ԾԸ. 8.

*Հոգւոյն զքեւ հովանացելոյ միայն սրբուհի. Այլ ՚ի մերայս քո. շարական. 810.

*Զարդարն . . . փախուցեալ յիջանելոյ հրոյն զհնգիւք քաղաքաւն. Այլ ՚ի հինգ քաղաքսն. Իմաստ. Ժ. 6.

*Ոչ անցցէ ինչ . . . զքեւ ՚ի մեղաց իմոց. Այլ ՚ի քեզ. Յոբ. ԺԴ. 16.

*Երանեցան զենովքաւ միով ստեղծմբ. Այլ ՚ի նա. մաշտ. 1

*Ծովուն արեւ զգլխովն յօսանու. Այլ ՚ի գլուխ. յոն. Բ. 8

*Յաւ եւ նս զատ զամմամբեաւ. Այլ ՚ի սամիրիա. Բ. թագ. Ի 1

*Ընդ ցիւն արգելեն զձանձրեցուցանէն. Այլ զանձիցն. օրէն. Ժ. 12

572 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր. Ձ.

*Յու հոգին զաստանեամբք աշխարհին զք. Առակ. ԻԲ. 8

*Ի չորրորդ պահու գիշերոյն գայ առ նս. Մրկ. Զ. 48

*Ննջեաց (Սամփսոն) ընդ մէջ գիշերաւն. Դատաւ. ԺԶ. 3.

Հայցական։

573 Չեզոք բայք ևս ոչ պահանջեն զբուն խնդիր հայցական. այլ՝ ունին առնուլ իւր յարաբերական. որպէս՝ *Գնայր զճանապարհ իւր. Ոչ՝ ի ճանապարհ իւր. Գործ. Ը. 39։

*Ես երթամ զճանապարհ ամ. երկրի. Ոչ՝ ի ճանապարհ. Գ. Թագ. Բ. 2։

*Դիմեաց զմեր կողմանս գալ. Ոչ՝ ի կողմանս մեր. Գրծ. Ժ. Թ. 27

*Զճշմարիտ իմաստութիւն խոստովանեսցուք ի կեանս մեր. որ յերկնուստն Ս. Հ. ծնանի. Ոչ ճշմարիտ իմաստութեան. Թղթ. Շնորհ. 341։

*Անխռով անձամբ կալ ահիւ և դողութեամբ զաւուրս կենցաղս. Ոչ յաւուրս կենցաղի. Թղթ. Շնորհ. 605։

574 Արկածական կամ պատահական խնդիր. Դ.

*Ասելցուք զնեղութիւն ուստի հանդիպման բղխէ. Թղթ. Շնորհ. 840։

*Մեղաւ ժողովուրդն այն մեղս անհնարինս. Ելից. ԼԲ. 31։

*Ցորքան պատերազմին միտքն զմեղաց պատերազմն . . . անհնարին է ճաշակել նոցա յերկնաւոր բարեացն. Թղթ. Շնորհ. 502։

*Ննջեցին զքունս իւրեանց. և ինչ ոչ գտին. Սաղմոս. ՀԵ. 5։

*Զտիւ և զգիշեր յանդունդս տառապեցայ. Բ. Կորնթ. ԺԱ. 25։

*Եղիա . . . յաղօթս եկաց, և ոչ տեղաց յերկիր զերիս ամս և զվեց ամիս. Յակոբ. Ե. 17։

*Մի ևս ձեզ զնոյն օրինակ գնալ. Եփեսա. Դ. 17։

Պատմական։

575 Չեզոքականքս՝ Պարծանամ. հոգամ. գանգատեմ, դատախազեմ. տրտնջեմ. քրթմնջեմ, և որք ըստ նշանակութեան սոցա վարին. առնուն զբուն խնդիր ի հոլովս պատմական. որպէս՝

Պա

*Գոհանամ զԱծ իմոյ յամ ժամ վս ձեր ի վերայ շնորհացն Ածյ · Ա · կորնթ · ա · 4 ·
*Այլ զմիմեանց հոգասցեն անդամքն · Ա · կորն · Ժբ · 25
*Ո խորհրդակցն զինուորութեց դատաւորութեցեց · Հռոմ · Ժբ · 3
*Տրտնջէին զմիմեանս հրեայքն · Յովհ · Զ · 41 ·
*Ունեն շշնջէին ամ թշնամիք իմ · Սաղմ · Խ · 8 ·
*Որով չարախօսութեան զձենջ յամօթ լիցին · Ա · պետր · Գ · 16 ·

576 Յարմարականն · որպէս՝ *Լսիցէ քեզ՝ և չհաւատասցէ զքեզն · Այլ 'ի քէն · Ելից · ԺԹ · 9 ·
*Այլք այլ իմն աղաղակէին զմիմեանս յամբոխին · Այլ դատախազքն · Գործ · Իա · 34 ·

577 Երկրորդականն կամ պատահականն · որպէս՝
*Բաղձեսցէ զքեզն առ Տր · Յոբին · Ժե · 9 ·
*Եւ ել համբաւ զնմանէ · Ղուկ · Դ · 14 ·

Սկզբնական ·

578 Չեզոք բայքս՝ Թուանիմ, ծագիմ · սպրդնիմ · ծորիմ · սողիմ · սարսռնում, ոստնում · յառնեմ · հեղանամ · հրաժարիմ · խուսեմ · փախչիմ · մեկնիմ · օտարանամ · խորշիմ, խոտորիմ · վրիպիմ · սխալիմ · ստերեւրիմ · մոլորիմ · զարտուղիմ, ապստամբիմ · վտարանջիմ · տարաձայնիմ · անսաստեմ · ապրիմ · զերծանիմ · Ճողոպրիմ · Ամաչեմ · պատկառիմ · ակնկորեմ · զգուշանամ, երկնչիմ · զարհուրիմ · սասանիմ · դողդողիմ · խեթամ · խիթամ · յուսահատիմ : Գարշիմ · զզուիմ · տաղտկանամ · թուլանամ · մեղմանամ , պարզիմ · վատիմ · վհատիմ · նուաղիմ , պակասիմ , նքթիմ · նուաղիմ · ցամաքիմ · տապիմ · տառապիմ · տագնապիմ · պապակիմ · վտանգիմ : Դատարկանամ · թերանամ , թեթեւանամ , ունայնանամ · աղքատանամ · անզաւակիմ · անշքանամ · աղօտանամ · չքանիմ · զանխլանամ · լռեմ · դադարեմ · կասիմ · յետնիմ · անհետանամ · մերկանամ : Դալկանամ · գդյանամ · եռանամ · արդարանամ · մարմնանամ · մարդանամ · ամբողջանամ · առողջանամ · զգաստանամ · լրջանամ · զարթնում

նուլ. սթափիմ. խորթնանամ. և այլք բազումք ը նշանակութե սոցա վարեալ՝ ցուցանեն զգործն ծագեալ յայլմէ, առնուն զբուն խնդիր բնութեն 'ի հոլովս սկզբնական: որպէս՝

* Ի պտղոյ արդարութե բուսանի ծառ կենաց ‖ Առակ. ժա. 30

* Յազգէս յուդայ ծագեցոյց տր մեր. ‖ Եբր. է. 14.

* Սբ Հոգին իմաստութե փախիցէ 'ի նենգութէ, և հեռասցի 'ի խորհրդոց անմտից. ‖ Իմաստ. ա. 5.

* Փոխանակ յողորմութէն, հեռացուցեալ 'ի քէն ողորմածն ‖ Մեկն. հարանց. 110.

* Մի՛ երկնչիք յայնցանէ՝ որ սպանանեն զմարմին. ‖ Ղուկ. Ժբ. 4.

* Ո գաղտագոյն յանօրէնութէ իմմէ. ‖ Առակ. Ժե. 25.

* Ի՛ Հրեշտակահաւատութէ բաժանեցաք մեք յայլոց ազգաց. ‖ Ընդհանր. 129.

579. Յարմարական խնդիր. որպէս՝ * Մեռան (ամօրհացիք) 'ի քարանց կարկտին. ‖ Իբր. քարամբք. յեսուայ. Ժ. 11.

* Մաշեցան և չորացան 'ի շաւղաց իւրեանց. ‖ Իբր. շաւղօք. սաղմոս. ԺԷ. 46.

* Յիւրոց ճանապարհաց յագեսցի խստասիրտն. ‖ Իբր. ճանապարհօք. առակ. ԺԴ. 14.

* Մթացան 'ի բարկութէ աչք իմ. ‖ Իբր. բարկութբ. յոբ. ԺԷ. 7.

* Լռեա՛ 'ի բարկութէ, և հանգիր 'ի սրտմտութէ. ‖ Իբր. դադարեա՛ց. սաղմոս. ԼԶ. 7.

580. Երկրորդական կամ պատահական խնդիր. Զ.

* Ուրեք ինչ օգտեցայ՞ 'ի ձէնջ. ‖ Բ. կորնթ. ԺԲ. 17.

* Դիմեաց երամակն 'ի վահէ անտի 'ի ծովակն. ‖ Ղուկաս. Ը. 33.

* Ած յերկնից նայեցաւ յամ որդիս մարդկան, տեսանել թէ իցէ՞ ոք իմաստուն. ‖ սաղմոս. ԾԲ. 3.

* Եկեսցեն յարեւելից և յարեւմտից, (նա). ‖ Ղուկ. ԺԳ. 29

* Հանգեաւ (Ած) յաւուրն եօթներորդի՝ յամ գործոց իւրոց. ‖ Ծննդոց. Բ. 2.

Նախդրիւ Հրական.

581 Չեզոքականքս՝ Գամ, եկաւորիմ. գնամ, երթամ. ընթանամ. դիմեմ. յարձակիմ. հասանեմ. առաւօտեմ. կանխեմ. զարգանամ. դառնամ. ձգտիմ. անցանեմ, նաւեմ. սլանամ. թռչիմ. մատչիմ. խոյանամ. վերանամ. մերձենամ. յարիմ. յենում. սուրամ. մտանեմ. միտեմ. խոնարհիմ. իջանեմ. անկանիմ. կաթիմ. տեղամ. Աղաղակեմ. բողոքեմ. աղօթեմ. կարդամ. պաղատիմ. միջնորդեմ. խրախուսեմ. ապաւինիմ. հաւատամ. յուսամ. համարձակիմ. յանդգնիմ. երդնում. հայիմ. նայիմ. նկատեմ. Սովորիմ. պարապիմ, պատաղիմ. հեղգամ. անկարանամ. զօրեմ, նահատակիմ. հանդիսանամ. հեծանեմ. աշտանակեմ. ջանամ. փութամ. ձեպեմ. ժամանեմ. խունիմ. յաւելում. յոլովեմ. եկեղեցանամ. որոտամ. ցոլանամ. հոտոտիմ. վճարիմ. խնայեմ, անխնայեմ. Ապշիմ. զարմանամ. սքանչանամ. հաճիմ. յօժարիմ. բերկրիմ. ուրախանամ ցնծամ. հրճուիմ. գթամ. պարծիմ. հպարտանամ բարկանամ, դժուարիմ. խոժոռիմ. տրտմիմ. Թախծիմ. փղձկիմ. նախանձիմ. զղջիմ. ագահեմ. անիրաւիմ. ստահակիմ. զառածանիմ. երկբայիմ. տարակուսիմ. միամտիմ. կեղծաւորիմ. կերպարանիմ. ձեւանամ. և այլ բազումք ըստ նշանակութեն սոցին ցուցանեն բերել առ իմն, առնուլ զբուն խնդիր ընդ 'ի նախդրիւ հրական. որպէս՝

* Ոչ թողից զձեզ որբս. գամ առ ձեզ. Յովհ. Ժդ. 18

* Դարձցի հողն յերկիր՝ ուր և էրն. և հոգին դարձցի առ Ած. որ ետ զնա. Ժողով. Ժբ. 7.

* Նախանձու բանսարկուին եմուտ մահ յաշխարհ Իմաստ. Բ. 24.

* Որ ժողովէ զգանձս ստութբ լեզուի . . . անցանէ յորոգայթս մահու. Առակ. Իա. 6.

* Ոչ 'ի տուրս հայցէ Ած, այլ 'ի յօժարութե կամացն. Մեկն. Յոհնու. 795.

*Որ պահէ զկեանս՝ խնայէ 'ի բերանն իւր · Առակ · ժգ · 12

*Նաւ ինքն սանյ կերպարանի 'ի հրեշտակ լուսոյ · Բ̄ · Կորնթ · ժա · 14։

582 Յարմարական խնդիր · որպէս՝ *Փոխանակ անձին իմ առ քեզ Ա՛ծ · Ես քեզ · առաջ · խա · 1 ·

*Եթէ մարդ՝ մարդոյ մեղանչէ, զԱ՛ծ աղաչեն վս նր · իսկ եթէ Ա՛ծ մեղանչէ · զո՞ աղաչեն · Ա̄ Թգ Բ · Գծն · կոչեցեալ 574 ·

*Մեռաւ բորբոքեցաւ 'ի սրտմտութե բարկութե իւրոյ · Բ̄ սրտմտութեամբ · Ը̄ · Յակոբ · Դ̄ · 38 ։

*Մեռան (խոզք) 'ի ջուրսն · Ա̄ ջրովք · Մատթ · Ը̄ · 32 ։

683 Երկրորդական կամ պատահական խնդիր · Ց ·

*Արեգակն ծագեաց յերկիր · Ծնն · ԺԹ · 23 ։

*Մի խոտորեսցիս յաջ՝ եւ մի յահեակ · Առակ · Դ̄ · 27 ·

*Փախեան նոքա 'ի լերինս հայոց · Տոբ · Ա̄ · 24 ·

*Ահ կամեցայ գնալ 'ի գայթակղութե մտաց տկարաց · Յովհ · կոչեցեալ ·

*Կոչեցէք առ Ա՛ծ 'ի ձայն ցնծութե · Սաղմ · Խզ · 1

Սերձահողով Տրակեան ։

583 Զերբ բայք՝ Աշակերտիմ · արբանեկեմ · ծառայեմ · սպասաւորեմ · հետեւիմ · հաւանիմ · անսամ · հնազանդիմ · հպատակիմ · սպասեմ · ականունիմ · պաշտեմ · ընկերանամ · բարեկամանամ · ընտելանամ · ծանօթանամ · որդեգրանամ · հարսնանամ · փեսայանամ · առաջնորդանամ · քահանայանամ · Արժանանամ · պետոյանամ · հաշտոյանամ · հաւատարիմ · պատշաճիմ · նմանիմ · դիմացիմ · պատահիմ · յաջողիմ · մերձակիմ · հաղորդիմ · բաւեմ · օգնեմ · օգնեմ · օժանդակեմ · երաշխաւորեմ · խնամակալեմ · նորեմ · ողորմիմ · Ողջամ · ցանկամ · կարօտիմ · փափագիմ · ծարաւիմ · քաղցնում · համբերեմ · համոզուրծեմ · երկայնամտեմ · աղերսեմ · խնդամտեմ · հմտանամ · տեղեկանամ · ազդիմանամ · Ուսանողեմ · նախազգահեմ · երեւիմ · զննուորիմ · զօրացեմ · յաջորդեմ · իշխեմ · տիրեմ · երեւորեմ · յաղթորեմ ։ Ննմանաչարձիմ · ընդդիմանամ ·

նամ · հրկաւակիմ · ընկճիմ · ծաղանչեմ · հեստեմ · ատեմ · ապաւանամ · խորշխատամ · դժրեմ · ժխտեմ · ատեմ · թշնամանամ · երախտեմ · համաղանամ · քաղցրանամ և այլ բազումք՝ որք ը̅ս նշանակութե̅ սոցին ցուցանեն զհեռաւութի̅ կամ զնմանութի̅ իրի̅ իմիք · առանուն զբուն խնդիր ՚ի վերջահոլով տրականն · Գ̅ ·

*Աշակերտեցաւ իսկ Յ̅ի · Մատթ · Ի̅Է · 57 ·
*Ո՛չ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել · Մատթ · Զ̅ 24
*Սատարութիւն տամ առաքինութեանց՝ նմանեցն Ա̅Յ Ե · Դենն · կաթուղ · 294 ·
*Որպէս հաղորդեալ Ք̅ի չարչարանացն՝ ուրախ լինիջիք · Ա̅ պետ · Դ̅ · 13 ·
*Եթէ ցանկայք աթոռոց և գաւազանաց իշխանութե̅ . . . պատուեցէ՛ք զիմաստութի̅ · Իմաստ · Զ̅ · 22 ·
*Նորոգեալ պատուէր աննկարօտ Յ̅ի՝ իմաւմ փրկութե̅ · Նոցեյ · Լ̅Դ · 9 ·
*Մի՛ երեւեսցիս մարդկան իբրև զպահօղ · Մատթ · Զ̅ 18
*Քաղցրացաւ առն հաց սուտութե̅ · Առակ · Ի · 17 ·
585 Յարմարական · որպէս՝ *Որ զգուշանայ ճանապարհաց իւրոց, պահէ զանձն իւր · Ս̅ր ծանօթանայ · առակ · Ժ̅Զ · 17 ·
*Որք մեռաք մեղացն, զիա՞րդ . տակաւին ՚ի նմին կեցցեմք · Ս̅ր հրաժարեցաք ՚ի մեղացն · Հռօմ · Զ̅ · 2 ·
*Ո՛չ ինչ ունէին ծերոյն · Ս̅ր ՚ի ծերոյն · Բարուք · Դ̅ · 16 ·
*Աղօթիւք . . . եկն ինձ հոգի իմաստութե̅ · Ս̅ր առ իս · Իմաստ · Է̅ · 7 ·
*Հաւատաց Աբրահամ Ա̅յ · Ս̅ր Ա̅Յ (ո՛չ և ՚ի Հռօմ · Դ̅ 3) Ծնն · ԺԵ · 6 ·
*Ներեղայոս Քրիստոսորեաց հրեշտականի · Ս̅ր ՚ի վե̅ր հրեշտականի · Մատթ · Ի̅ · 22 ·
586 Երկրորդական կամ պատահական · որպէս՝
*Բազմացո՛ զզօրս քո՝ և ե՛կ ինձ · Դատ · Թ̅ · 29 ·
*Ո՛ այս տամ աղաբերբ՝ և ըմբեցի լեզու · Յովէլ · Խիթ · 28
*Այոյ և ծնոյ ինձ արդարութե̅ պատասխանի · Ծ̅ն · ոխն · Դ̅ · 8 ·
*Որ մեռաւն՝ մեղացն մեռաւ միանգամ · Հռօմ · Զ̅ 10

Ներգոյական ։

587 Չեզոքականքս՝ Բնակեմ, բնակիմ. բազմիմ, նստիմ. ագանիմ, իջևանիմ, հանգչիմ. Թագչիմ. կամ, մնամ, տևեմ. յամեմ. հանապազորդեմ, մշտնջենաւորեմ. արմատանամ. տարրանամ. արձանանամ. ամրանամ, յորջանամ, հաստատիմ. հանդարտիմ. ննջեմ. ապահովիմ ։ Դեգերիմ. շրջիմ, զգնամ. Ճարակիմ. խարխափեմ. զբօսնում. տատանիմ. համակիմ. Թաւալիմ. պտուտկիմ. խլրտիմ. զեռամ. սողիմ. լողիմ. ծփիմ ։ Զբաղիմ. զեղխիմ. հեղձնում. խղճեմ. Թշուառանամ. յղփարիմ. յամառիմ. կամակորիմ, խստանամ. Թանձրանամ. Նուաստանամ. կնճռիմ, և այլք բազումք՝ որք յետ իմիք լինել ցուցանեն, առնուն զբուն խնդիր բնութեն՝ ի հոլովին Ներգոյական ։ որպէս՝

*Ա՟ծ սէր է. և որ կայ ի սէրն՝ բնակեալ է յԱ՟ծ, և Ա՟ծ ի նմա բնակէ. ‖Ա. յովհ. Դ. 16 ։

*Անտուն շրջի անբովանդակելին, եթէ ոչ ի ամէն տան պանդխտեսցի. ‖Նարեկ. ՀԵ. 13 ։

*Եթէ նստայց ի խաւարի, տէր է իմ լոյս. ‖Միք. Է. 8

*Գանձ ցանկալի հանգիցէ ի սիրտ իմաստնոց. ‖Առակաց. ԻԱ. 20,

*Որչափ յամեմ ի մարմնի աստ օտարանամք ի տեառնէ. ‖Բ. Կորն. Ե. 6 ։

*Միտք մարդոյ հաստատեալ են ի խնամս չարի ի մանկութէ իւրմէ. ‖Ծնն. Ը. 21.

588 Յարմարականն. որպէս՝ *Որ հերձանէ զփայտ, վտանգեսցի ի նոսին. ‖յդ նոքօք. Ժողով. Ժ. 9 ։

*Ո՜վ անմիտք և հեղգամիտք ի հաւատալ յամենի, զոր խօսեցան մարգարէքն. ‖յդ ամի. Ղուկ. ԻԴ. 25 ։

*Ա՟ծ փշրեսցէ զգլուխս թշնամեաց մերոց. . . որք գնան յանօրէնութե. ‖յդ յանօրէնութե. Սաղմ. ԿԵ. 22 ։

589 Ներգործական կամ պատահական խնդիր. Ձ,

*Եթէ խոստովանեսցես բերանով քով զՏ՟ր Յ՟ս, հաւատասցես ՚ի սրտի քում, . . . կեցցես · ‖ Հռօմ · Ժ 6

*Առաջնորդեաց ինձ ՚ի ճանապարհի սատ ճշմարտութե · ‖ Ծննդոց · ԻԴ · 48 :

*Օգնեաց անմանկին յաղթութե · ‖ Սաղմ · ՃԶ · 40 ·

*Անկան ՚ի ժամանակին յայնմիկ յեփրեմէ՝ քառասուն և երկու հազարք · ‖ Դատաւ · ԺԲ · 6 :

*Դայեկը արկանուն հարուստ երկաթի, և ընդ երեկս ունայն դեգերիմ · ‖ Նարեկ · ՀԱ · 2 :

Նախադրութի :

590 Չեզոք բայքս՝ Ապաշաւեմ, ապաշխարեմ, զղջամ · ողբամ, կոծիմ, մորմոքիմ, հեծեծեմ, աղեկիզիմ · խանդաղատիմ : Պերճամ · դրոհեմ · յոխորտամ, գոռոզանամ · բռնանամ, Թագաւորեմ, իշխանանամ, միապետեմ · հովանանամ · հսկեմ · շշեմ · շողամ · ծածանիմ, եւն : Մարտնչիմ, գօտեմարտիմ, մրցիմ, պատերազմիմ, կագիմ · կռուիմ, ոգորիմ, մաքառիմ · վիճիմ · գժտիմ, հակաճառեմ · ընդհարկանիմ : Մախամ, ոխամ · խաղամ · Թարթափիմ · հծծեմ · հաշտիմ, համաձայնիմ, միաբանիմ, միաւորիմ, յօդիմ, շարակարգիմ, ոգեխառնիմ · նոյնանամ · ամուսնանամ · դաշնաւորիմ · մասնակցիմ · անդրադարձիմ · և այլ բազումք՝ ըստ նշանակութե որցէն ցուցանեն զգործ շուրջ զինքն ինչ, պահանջեն զբուն խնդիր նախադրութիքս՝ ՚ի վերայ, ընդ · որպէս՝

*Ապաշաւեաց Տր ՚ի վերայ այդորիկ · ‖ Ամովս · Է · 6 :

*Մեծատունք՝ լացէք · ողբացէք ՚ի վերայ Թշուառութեցն, որ գալոց են ՚ի վր ձեր · ‖ Յակոբ · Ե · 1 ·

*Արշակ քաջ · · · թագաւորեաց ՚ի վերայ պարսից և մարաց և բաբելացւոց · ‖ Յովհ · Կաթող :

*Մարտիր ընդ այնոսիկ՝ որք մարտնչին ընդ իս · ‖ Սաղմոս · ԼԴ · 1 :

*Ընդ անձին յօժարամիտ կամօք ոգորիմ · ‖ Նարեկ · Թ 3 :

*Յարեան ոմանք · · · վիճել ըն ստեփաննոսի · ‖ Գործ · Զ 9

*Աղաչեմք վասն Քի հաշտեցարուք ըն Այ · ‖ Բ ·

Կորնթ

Կորնթացւոց. Է. 20:

*Հայր յամենայն վկայեալ եղական բանին, մեռեալ ընդ կուսածին մարմնոյն. Շարական. 524:

591 Յարմարական խնդիր. որպէս՝ *Աստեղագէտքն . . . պատմեսցեն քեզ զինչ գալոց է ի վերայ քո. Տ՛ս առ քեզ. եսայ. ԽԷ. 13:

*Ի վերայ զօրաւորաց զօրաւոր քննութին հասանէ. Տ՛ս առ զօրաւորս. իմաստ. Զ. 9:

*Ամենայն հնարաւորութեամբ՝ ընդ փրկութե խնդրել հոգւոյս. Տ՛ս զփրկութե խնդրել. Սիրաքի. ԶԲ. 2:

*Ոչ զոք սիրէ Ած. բայց զայն՝ որ ընդ իմաստութե կեցցէ. Տ՛ս յիմաստութե. իմաստ. Է. 28:

*Մտանէ ի աղքատութին, եւ ընդ յարկաւ ուրուք ոչ մտանէ. Տ՛ս ի յարկս. Գրք. կոչնոց. 405:

*Մնացեալ է մի քանակութին, եւ վերջնոց ըստ բժշկութին. Տ՛ս ի բժշկութե. Սիրաքի. Է. 4:

592 Երկրորդական կամ պատահական. որպէս՝

*Այր լեզուանւոյ մի՛ յաջողեսցի ի վերայ երկրի. Սաղմոս. ՃԼԹ. 12:

*Այլակերպեցաւ առաջի նց. եւ լուսաւորեցան երեսք նր իբրեւ զարեգակն. Մատթ. ԺԷ. 2:

*Որպէս ամպք երեւուն եւ հիմք ի մէջ Քրիստոնէից հաւատոյն ստացեալք, եւ զկնի անհաստատաց յուսախաբանս անօրէն թագաւորէր. Յաջհ. կոչնոց:

*Անկար ի ձեռս չարաց վասն բարեկամին քոյ. Առակաց. Զ. 3:

*Ո՛ իմար պատմիցի իմաստութիւն ընդ անմտին. Ժողովողի. Ը. 16:

*Խնդալ ընդ խնդացողս, լալ ընդ լացողս. Հռոմայեցւոց. ԺԲ. 15: (556)

593 Փոխելի է, զի բաղդիցս չէ զգերականք եւ ոչ տանջանուն զխնդիր. Թ. *Ազգ երթայ՝ եւ ազգ գայ, եւ երկիր յաւիտեան կայ. Ժողով. Ա. 4:

*Որ հնանայն եւ ծերանայ, մերձ է յապականութին. Եբրայեցւոց. Ը. 13:

ԳԼՈՒԽ . Է :

Խնդիր բնութ̄ Էական և Անդէմ բայից :

Էական բայքն առնուն զբուն խնդիր ՚ի հոլովն ուղղական . Գ̄ . * Իմաստութի̄ աշխարհիս՝ յիմարութի̄ է առաջի Ա̄Յ . ‖ Ա . Կորնթ . Գ . 19 : Ահա ուղղականս յիմարութիւն՝ եղեալ է բուն խնդիր էականին՝ է :

Այսպէս են և օրինակքս :

* Որ փափկանայ ՚ի մանկութեան՝ ծառայ լինի . ‖ Առակաց . ԻԹ . 21 :

* Բանիւք բազումք են խոնարհք , իսկ արդեամբք և ճշմարտութ̄ ամենևին նուազք . ‖ Սենեկ . նամակ . 384

* Անզեղջ են շնորհք և կոչումն Ա̄Յ . ‖ Հռովմ . ԺԱ . 29

* Անցք ստուերի են կեանք մեր . ‖ Իմաստ . Բ . 5 :

* Ահեղ յանցանք է և մեծ աղետանք՝ սուտ և ուխտին պղծութիւն . ‖ Ընդհանր . 187 :

* Ցեց ոսկերաց՝ սիրտ հզգած . ‖ Առակ . ԺԴ . 30 :

595 Յարմարական խնդիր առնու բազմիցս զնախդիրն տրականն : որպէս՝ * Եղիցին երկոքեան ՚ի մարմին մի . ‖ Յ̄ն մարմին մի . Մատթ . ԺԹ . 5 :

* Եղև մարդն առաջին ադամ՝ ՚ի շունչ կենդանի . երկրորդ ադամ՝ ՚ի հոգի կենդանարար . ‖ Յ̄ն շունչ կենդանի . հոգի կենդանարար . Ա . Կորնթ . ԺԵ . 45 :

* Եղիջիք ինձ ՚ի թագաւորութի̄ , և ՚ի քահանայութի̄ , և յազգ սուրբ . ‖ Ելից . ԺԹ . 6 : (ոպ̄ դնի ՚ի Ա . Պետ . Բ . 9)

* Օ հարիւրամենիւք ուրեմն էր (աբրահամ) . ‖ Յ̄ն հարիւրամեայ իմն էր . Հռովմ . Դ . 19 :

596 Իսկ երկրորդական և պատահական կարէ առնուլ յամենայն հոլովս : որպէս՝

* Ահարոն էր հարիւր և քսան և երից ամաց , յորժամ մեռաւ ՚ի հոր լերին . ‖ Թուոց ԼԳ . 39 :

* Գանձիւք եղիցի փրկութիւն մեր . ‖ Եսայ . ԼԳ . 6 :

* Եղիջիք անդ ամօք բազմօք . ‖ Եզրաս . Է . 2 :

* Անձաշակ լինելով զբազմաժամանակեայ աւուրբք՝

յօ

յօժարութ՛բ բարձեր զկարիս մարմնոյ ։ ‖ Շարակ․ 90 ։
*Զամ գիշերս աշխատ եղեաք ։ ‖ Ղուկ․ Ե․ 5 ։
*Եկաց անդ աւուրս երկուս ։ ‖ Յովհ․ Դ․ 40 ։
*Ո՛չ ինչ էին խորհուրդք նց ՚ի չարութե ։ ‖ Սաղմ․ ԾԵ․ 5 ։
*Յահեղ փառաց Այ որդւոյն խաւար եղեւ ՚ի տեղերս ։ ‖ Շարակ․ 797 ։
*Որ չար է անձին իւրում, ո՞ւմ լինի բարի ‖ Սիր․ ԺԴ․ 5
*Որ ինչ առ ոտս կայցէ, աշխատութ՛բ գտանեմք ։ իսկ որ ինչ յերկինս է՝ ո՞վ քննեսցէ ։ ‖ Իմաստ․ Թ․ 16
*Ամ փառք մարդոյ (են) իբրեւ զծաղիկ խոտոյ ։ ‖ Ա․ Պետ․ Ա․ 25 ։
*Փոքր է ամ չարութի առ չարութեամբ կնոջ ։ ‖ Սիրաք․ ԻԵ․ 27․ Ձեռագ ։

597 Նոյնպէս բայք առնուն զխնդիրն ՚ի վերջահոլով տրականի ։ Դ, *Հոգի է Տր ։ եւ երկրպագուաց նր հոգւով եւ ճշմարտութ՛բ պարտ է երկրպագանել ։ ‖ Յովհ․ Դ․ 24 ։ Հմ վերջահոլովս երկրպագուացն եղեալ է խնդիր անդրադարձ՝ պարզ է ։ որ եւ միանգամայն է տէր բայի աներեւութիս՝ երկրպագանել ։ (489)

Այսպէս են եւ հետեւեալ օրինակքդ ։

*Հարկ է գալ գայթակղութեց ։ ‖ Մատթ․ ԺԸ․ 7 ։
*Դժուարին տան ոչ է պարտ կարծել ։ ‖ Ընդդէմ․ 231
*Ո՜ բնաւն այսքանեացս ձրից՝ որ ՚ի բարձրելոյն լինել տնօրինեցաւ, տկարիս՝ թշնամւոյս եւ ապախտաւոր ծառայիս տնօրինեալ է ասել ։ ‖ Նար․ ԼԵ․ 1 ։
*Ո՛չ վայելէ անզգամի փափկութի ։ ‖ Առակ․ ԺԹ․ 10 ։
*Անխրատից պատահէ մահ ։ ‖ Առակ․ ԻԴ․ 9 ։
*Իմաստուն թուի անձին իւրում այր մեծատուն ։ ‖ Առակաց․ ԻԸ․ 11 ։
*Առանց հաւատոց անհնար է հաճոյ լինել (Այ) ‖ Եբրայ․ ԺԱ․ 6 ։
*Բարի՛ է առնել ողորմութի, քան դնել զգանձս ոսկւոյ ։ ‖ Տոբ․ ԺԲ․ 8 ։

Բայց վայելչական անուանք կարեն առնուլ զպէս պէս խնդիր յայլ եւ այլ հոլովս ։ որպէս տեսանի յօրինակն է ։

ԳԼՈՒԽ · Զ ·

Յաղագս Աներևոյթն Բայից :

Աներևոյթն կամ Դերբայն ունէր զզօրութիւն բայի, և հոլովէր իբր անուն: Արդ՝ ըս՟ զօրութ՟ բայից էառ զմակբայ (414), զդեր բայի (487), և զխնդիրս (499 · 525) եւն · Բայց մասնաւորապէս արժա՛ն է գիտել ·

599 Նախ՝ զի աներևոյթն բազմիցս լինէր պատճառական պատահական խնդիր բայի ՚ի հոլովս տրական, զօրութ՟բ ունելով զհոլովակերպս՝ ՚ի, առ՝ ՚ի, որպէս՝ *Ա՟Ծ հարցն մերոց յառաջագոյն ընտրեաց զքեզ՝ ճանաչել զկամս ն՟ր · Գործ · ԻԲ · 14 : Ահա՛ աներևոյթս ճանաչելն՝ ուղղական կերպիւ է ՚ի հոլովս տրական՝ պատճառական պատահական խնդիր բայիս՝ ընտրեաց · որոյ հոլովակերպն իմացեալ լինի զօրութ՟բ · իբրու ասել՝ *Ա՟Ծ · · · ընտրեաց զքեզ առ՝ ՚ի ճանաչել զկամս ն՟ր : Այսպէս իմանալի են և այլք : *Ահա՛ կացուցի զքեզ այսօր ՚ի վ՟ր ազգաց և Թագաւորութեանց՝ խլել և քակել, կործանել և ցրուել և շինել և տնկել · Երեմ · Ա · 10 : (տե՛ս աստ ՚ի 604 · Երեմ · ԼԱ · 28) *Շուրջ եկի ես՝ և սիրտ իմ · ճանաչել և խորհել և խնդրել զիմաստութիւն և զհանճար · Այ՟ առ ՚ի ճանաչել և ՚ի խորհել և ՚ի խնդրել զիմաստութիւն, եւն · Ժող · Է 26 *Աղօթս արարէք · զի արժանի լինիցիք զերծանել յայսմ յամ՟նէ · Այ՟ առ ՚ի զերծանել · Ղուկ · ԻԱ · 36 : *Ընտրեաց զմեզ (Ա՟Ծ) · · · լինել մեզ սուրբս · Այ՟ առ ՚ի լինել · Եփես · Ա · 4 : Առ այսմ տեսանի և ՚ի (519 · 563 · եւն) :

600 Երկրորդ՝ զի ներգործական դերբայք առնուն երբեմն զխնդիր սեռի ՚ի սեռական հոլով՝ փոխան հայցականի · ց՟, *Իբր ծանօթս նոցա՝ ՚ի բեկանել հացին · Ղուկ · ԻԴ · 35 : Ահա՛ սեռականս հացին՝ ՚ի տեղի հայցականի եղեալ է խնդիր սեռի ներգոր-

ծա

ծական անհասութեան՝ ՚ի քննելն. իբրու ասել՝ * Ո

ընկալեալ զհայցն։ Այսպս են և սորին։

* Ծննդեանն և մկրտութեանն ՚ի միասին տօնելոյ բազում ունիմք վկայութի. Որ ՚ի միասին տօնելոյ զծնունդ և զմկրտութին. ընդհնր. 88։

* Նմա ոչ փոքր է հնարաւ՝ վս այսր խնդրոյ տանել ձեզ. Որ վս ունելոյ ձեր զայս խնդիր. ընդհն. 212։

* Վասն որդւոյն յողջակէզ խնդրելոյ. Որ վս խնդրելոյ զորդին յողջակէզ. ընդհնր. 218։

Այս ոճ՝ մթին առնէ զբանն. վասն որոյ չէ՛ արժան վարել համարձակ։

601 Նաև հոլովական անորոշութեն լինի խնդիր նախադրութ (361), որ բայի (478), խնդիր բայի (499, 531) և՛ յայտնիչ և յայտնեալ (610), յատկացուցիչ (623), խնդիր անուան (638, 660, 667), և յարաբերեալ։

Պարապումն։

◆

Սատարակաւոր արժան է աստանօր դիտել ինչ ինչ զբայից և զխնդրոց։

602 Վասն զի բայք երբեմն յարեալ ՚ի բառս ինչ, իբրև մի բայ վարին ընդ նոսին. և ՚ի միասին առնուն զխնդիր հայցականի. զ. * Յանձն առնեմ զձեզ ա՟յ՝ և բանի շնորհաց ն՟ր. Գործ. ի. 32։ Նման անուանս՝ յանձն, և բայս առնեմ, ՚ի միասին եղեալ են իբրև մի բայ, բառնշանակութ բայիս՝ յանձնեմ. վ՟յ և վերջահոլովքս ա՟յ և բանի շնորհացն՝ են սոցին խնդիր հայցականի, որ ոչ միայն անուանն՝ և ոչ միայն բային. այլ եղեալ են խնդիր միանգամայն երկուցս՝ յանձն առնեմ ին։

* Այլ Ա՟յ շնորհք՝ որ յամժ հաշակ հարկանէ զմեզ ՚ի Ք՟ս Յ՟ս, և զհոտ գիտութեն իւրոյ յայտնէ մեօք յամենայն տեղիս. Որ հաշակէ. յայտնէ. բ. կորն. բ. 14։ Որ բայս՝ հաշակ հարկանէ. առեալ է զհայցականն խնդիրս՝ բունն զմեզ, երկրորդականն՝ ՚ի Ք՟ս Յ՟ս, և պատահականն՝ յամժ։ Այսպէս իմանալի են և նմանեալ օրինակքն։

Տրն

*Տնանկն . . . մի՛ երբէք հարկանիցէ զքէն առ տէր. ||Յն մի՛ բողոքեսցէ զքէն. Օրին. ԻԴ. 15:

*Հաղորդ արասցէ աշակերտեալն վարդապետին՝ յամ բարութիւնս. || Յն հաղորդեսցի. Գաղատ. Զ. 6:

*Օտար եղեն մեղաւորքն ՚ի մօրէ. ||Յն օտարացան. Սաղմ. ԾԷ. 4

*Զբան զուր և սուտ՝ հեռի՛ արա յինէն. || Յն հեռացո. Առակ. Լ. 8:

603 Երկրորդ՝ մինչ բազում բայք դնին ՚ի միասին, բազմիցս մերձաւորն առնու զխնդիրն. Ց.

*Ուժաւ, լքաւ, տրտմեցաւ և աղաչեաց զԵբրայեցիսն. ||Բ. Մակաբ. ԺԳ. 23: Ահա միայն բայս աղաչելոյ՝ առեալ է խնդիր սեռի զհայցականն՝ չէր բայեցեալ. Իսկ միւս բայքն՝ ուժաւ, լքաւ, տրտմեցաւն չունին խնդիր: Ըստ այսմ են և օրինակքս:

*Մի՛ . . . աղքատացայց և գողացայց և երդուայց յանուն Տն Այ իմոյ. ||Առակ. Լ. 9:

*Եւ ամ բան անհասանէ անձամբ զօրաւոր, քաջ եւ փրկել, կենագործել, լուսաւորել, վերստին հաստատել, ՚ի ժամանակս կերպարաց գալարմանց և կամ յաստատմանց վիշտաց ՚ի կեանս նորոգել. ||Նարեկ. ԺԲ. 7

604 Երրորդ՝ մինչ մի և նոյն բայն ունիցի զբազում խնդիրս, նախդիրն դնի ՚ի վր ամ խնդրոց, կամ միոյն. Ց. *Մի՛ թողուր զիմաստութիւն և զխրատ և զհանճար. ||Առակ. ԻԳ. 23:

*Եւ եղիցի՝ զոր օրինակ զարթուցեալ էի ՚ի վր նց՝ ՚ի խլել և ՚ի կործանել, ՚ի քակել և ՚ի կորուսանել և ՚ի չարչարել. Նոյնպէս զարթեայց ՚ի վր նոցա ՚ի շինել և ՚ի տնկել ասէ Տր. ||Երեմ. ԼԱ. 28:

*Եւ թատերս տեսարանաց՝ և առ կոյս խառնիճաղանճ բազմութեց՝ և կամ առ կոյս կայթից . . . ոչ ես մտուցեալ. ||Նար. Լա. 2:

*Յած և ցիր ափուեալ ընդ գլուխս կոհակացն՝ և ընդ հովիտս՝ և ընդ խորաձորս՝ և ընդ անտառախիտ մայրիս. ||Յովհ. կթղ. Ահա ՚ի վերոյ գրեալ օրինակս՝ նախդիրն եդեալ է ՚ի վր ամ խնդրոց:

*Մի՛ դադարիր բարեխօսել առ Հայր և Որդի և

սուրբ հոգին. Շարակ. 728: Ուր նախդիրս առ՝ եդեալ է միայն ՚ի վ̅ր̅ առաջին խնդրոյն:

605 Իսկ թէ խնդիրն ևս ունիցի յատուկ ինքեան խնդիր՝ կամ յոլովս, նախդիրն դնի ՚ի վ̅ր̅ ն̅ց̅ ևս: Օ̅.

* Զփառս զառ ՚ի միոյն Ա̅յ̅ ոչ խնդրէք. Յովհ. Ե. 44

Ահա՛ նախդիրս՝ զ, որ է եւս նախդիր հայցականին զփառս, եդեալ է և ՚ի վերայ խնդրոյ նորին, որ է սկզբնականին՝ առ ՚ի միոյն: Ըստ այսմ են և օրինակքս:

* Մատուցեալ զապականելին զպատարագն զառ ՚ի Ք̅ն̅. Յովհան. Կոզեռ:

* Ծանեայ զառ ՚ի յինէն խնդրողացն զանդուլ նոցայն հոգւոյն զարժմունս իմացուածոյ. Յովհ. Կոզեռ.

* Զօրհնեալ քո զշրթանցդ, զաշխարհաստեղծ բերանոյդ, զԱ̅ծ̅եղէն անձրևացդ զկեցուցանողդ կաթուած մանու՛ լանջեացս դրանց բացարան. Նարեկ. ԼԵ. 3.

* Որ զխոնարհութիւն տէրունական ունի, զկերպարանս Ք̅ի̅ զգեցեալ ունի, զճշմարիտ խոնարհին՝ հեզոյն՝ և մարդասիրին. Եղիշ. Կոզեռ. 383.

* Ծնցի որդի զընդ մեզ յայտնեալն Ա̅ծ̅. Շարակ. 27

606 Չորրորդ՝ զի ՚ի լեզուի մերում՝ որպէս և յարաբացիս և յայլս, ներկայ կամ կատարեալ ժամանակըն երբեմն դնի փոխան ապառնի ժամանակի. և ապառնին՝ փոխան ներկայի. Օ̅, Գայ զօրութ̅ց̅ թագաւորն ՚ի նորոգել զպարապածս. Շարակ. 755.

Ուր ներկայ բայդ՝ գայ, եդեալ է փոխան ապառնոյս՝ գալոց է: Ըստ այսմ են և ՚ի ներքոյ օրինակքս:

* Թագաւոր փառաց Ք̅ս̅՝ որ ժամանեալ գաս ՚ի յերկնից. Կ̅ն̅ գալստեան. Շարակ. 795.

* Ընդ աջմէ քումէ հոգի Ա̅ծ̅ իմաստութեան սուրբ կոչամանն. Կ̅ն̅ կացուցման. Շարակ. 739.

* Ահաւասիկ եկն Տ̅ր̅ բիւրովք սրբովք հրեշտակօք. Կ̅ն̅ ննջեցելոց. Յուդ. Ա̅. 15:

* Որք Ը̅ ծով և Ը̅ ցամաք գնասցեն. Ժամագիրք. Որ ապառնի բայս գնասցեն՝ եդեալ է միանգամայն և ՚ի տեղի ներկայի՝ իբր ասել գնան:

ԳԼՈՒԽ · Լ ։

Համաձայնութի Անուան ընդ անուան ։

Անուն համաձայնեալ ընդ անուան լինի չորս իւիք․ յայտնիչ և յայտնեալ․ յատկացուցիչ և յատկացեալ․ խնդիր և խնդրառու․ ածական և գոյական։

Որոց վասն

Ծանօթութի · Ա ։

608 Այս չորեքեան համաձայնութիւնքս չունին ընդա 'ի մէջի զբաղհիւսական շաղկապ․

Ծանօթութի · Բ ։

609 Ամենայն հոլովականք լինին յայս չորեքին կերպս․ բայց մեք աստ ընդ անուան և զաներևոյթն միայն ունիմք ցուցանել․ իսկ զդերանունն և զընդունելութին թողումք յիւրեանց տեղիս տեսանել։ Զայսոսիկ ծանուցեալ՝ մատչիմք ցուցանել զիւրաքանչիւրսն։

Յօդուած · Ա ։

Համաձայնութի Յայտնչի ընդ Յայտնելոյ․

610 Յայտնիչն է անուն ինչ, որ թուով և հոլովիւ համաձայնեալ ը այլում անուան՝ յայտնէ զնշանակութի նորին․ ուստի յայտ առնօղն կոչի յայտնիչ և որ յայտնի, կոչի յայտնեալ․ Գ , * Նուաճեցեր զերկփառս քո՝ Տր զմարդատեսն․ ‖ Ղուկ · 8 1 2 ։ Հայ յայսոսիկ՝ զմարդերկեան է յայտնիչ, և զերկինքեան է յայտնեալ․ քանզի յայտնի եղև, թէ՝ անուանեալ զերկիւղուն՝ ասացեն նշանակեն՝ զմարգարէքեան․ ուր երկոքին են համաձայնք՝ յոգնակի հայցական խնդիր սեռի բայիս՝ տարածեցեր։ Նայեա՝ Տէն և օրինակքս՝ որ զկնի։

Զ. գեց

*Զգեցցի զզրահս` արդարութեան. եւ դիցէ զսաղաւարտ` դատաստանին անաչառ. առցէ զվահան` սրբութեան անյաղթելի. ‖Իմաստ. Ե. 19. 20:

*Ել ծուխ խնկոյն` աղօթիւք սրբոցն ի ձեռաց հրեշտակացն առաջի Այ. ‖Յայտ. Ը. 4:

*Զինչ է առնել եւ զօրէն այսոցիկ չարեաց` ցուցանողքս հերձուածողացն ճշմարտութեան եւ սրբոյ աթոռոյ լուսաւորչին. ‖Ընդդ. հեր. 44:

*Զութներորդն Նոյ` զարդարութեան քարոզ` պահեաց ի ջրհեղեղէ աշխարհի. ‖Բ. պետ. Բ. 5:

*Նա ասէ որք եւ այլ. մի՛ լիցի. զի մի են խառնելովն Այ մարդեղութեանն եւ մարդոյն Աստուածանալովն. ‖Ընդդ. հ. 148:

*Յետին թշնամին խափանի մահ. ‖Ա. կորն. ԺԵ. 26:

*Քս յայտնեսցի կեանքն ձեր. ‖Կողոսա. Գ. 4:

611 Զորս ինչ արժան է ճանաչել զայսօք. Նախ որոշեալ յայտնիչն է երբ մեկնումն յայտնելոյն. ապա հարկէ մտանել ի մէջ նոցին մեկնական շաղկապ իմն. սմին իրի` եւ բազմիցս նոյնպէս դնի: Գ.

*Նորոգեաց մեզ ճանապարհ նորոգ եւ կենդանի ի ձեռն վարագուրին, այսինքն է` մարմնոյ իւրոյ ‖Եբր. Ժ. 20. Նա անուանեալ նորոյն իւրոյ` մեկնականն շաղկապս այսինքն է, եղեալ է յայտնիչ անուանական վերադրութիւն. Օրինակս են եւ [illegible]:

*Ամաղարթօք վարուց` [illegible] [illegible] բարեհռչակ կերպից . . . բազմականացն [illegible] [illegible]. ‖Յոբ. Թ. 2

*Արքայն [illegible] . . . անուանական [illegible] [illegible] [illegible]. ‖[illegible]

*Յերկուցն զխ ի բնոյ յայտնեալ` ի [illegible] [illegible] հաստատեալ եւ ի [illegible]. ‖[illegible]:

*Եղեւ Այ համբարձ [illegible] մի յերկուց ընդդիմակացաց, յորոց է ինքն` Յս [illegible] ի [illegible]. ‖Ընդդ. հեր. 165:

612 Մերթ` երբեմն յայտնիչն լինի բազում, եւ յայտնեալն` մի. Գ. եւ մերթ յայտնեալն բազում, եւ յայտնիչն մի. Գ. *Ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք` սպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սուտ

վկայ

վկայութիւնք, հայհոյութիւնք. այս ամենայն է՝ որ պղծէ զմարդն. Մատթ. ԺԵ. 19: Ահա յայտնի են վեց բառուք՝ սպանութիւնք, շնութիւնք, եւ այլն. իսկ յայտնեալն է միայն անունն՝ խորհուրդք չարք: Այսպէս է տեսանել եւ ՚ի հետեւեալ օրինակդ:

* Հաւատոյ զինուն վառեցարուք, (այսինքն) Աստուածպաշտութեամբ՝ եւ արդարութեամբ՝ եւ սրբութեամբ, պահօք՝ եւ աղօթիւք՝ եւ ողորմութեամբ. Ընդհանր. 72.

* Այլիս խորհուրդս սոսկալիս ՚ի քեզ տեսանի Աստուածածին. (այսինքն) յղութիւն անսերմնական, ծնունդ անարատ, կուսութիւն յետ ծննդեան մնալով անապական. Նարեկ. 81:

* Որոյ ցոյցք խառնուեն ՚ի քորեբ լերինն նշանակեցաւ յերիս օրինակս. (այսինքն) ՚ի շարժումն մեծ, ՚ի հողմն ուժգին, եւ ՚ի հուրն կիզանողական. Նոր. ԼԸ. 9:

* Այսօր գտանինքն օրինականք՝ (այսինքն) յոլովակի եւ անինա. Շարակն. 9:

* Ցօղ քաղցրածաւալ՝ ցանկալի զուարթնոցն, նիւթեղէն սրովբէ՝ գեղ մարգարտափայլ, հիմն եկեղեցւոյ, մաքուր աղաւնի, ամպ հովանաւոր՝ սուրբ կոյս Մարիամ. Շարակն. 767: Ահա յայտնիչն է միայն անունն՝ սուրբ կոյս Մարիամ. իսկ յայտնեալքն են այլաբանական անուանքս՝ ցօղ քաղցրածաւալ՝ ցանկալի զուարթնոցն, եւ այլն բոլոր:

* Աշխարհականին բանին բազկաց եղեալ հիմունք սրբոյն սիօնի՝ լերինք անշարժք՝ հովիտք ծաղկածինք՝ հաստատունք վէմք հաւատոյ՝ (այսինքն) Պետրոս եւ Անդրէաս. Շարակ. 122: տես զբոլոր կանոնս:

* Անօթն ընտրութեան, եւ խորհրդածուն խորոցն Աստուծոյ եւ առաքելական աւանդելոյն քարոզ՝ (այսինքն) Մեծն Պօղոսն. Յովհաննէս. Կաթողիկոս:

613 Երբեմն ամբողջ կատարեալ բանն՝ որպէս անուն մի՝ լինի յայտնիչ անուան միոյ. Գ. * Ընկեցէք զմարգարէականն՝ . . . զոչ ոք է արդարն եւ ոչ մի. Նոքէկ. ՀԷ. 1: Ուր ամբողջ բանս՝ չի՛ք ոք է արդարն եւ ո՛չ մին՝ սոյն անուն մի հոլովեալ եղեալ է

յայտ

յայտնիչ անուանս՝ զստորոգութիւնն: Այսպէս է տեսանել և յօրինակաց:

*Ո՜ վճիռ մահու՝ ի վերայ եկեալ, (ցզ) հողեղէն անդրէն և ի հող դարձելոյ: Շարական. 776:

*Երկուս ինչս խնդրեմ ի քէն տէր... (ցզ) զբանս զուր և սուտ հեռի արա յինէն, զմեծութիւն և զաղքատութիւն մի՛ տար ինձ: Առակ. Լ. 7. 8:

*Մի՛ և նոյն է ի մեծամեծ պատուիրանացն Այ (ցզ) գիտել որոշումն առնել ի մէջ լաւին և վատթարին: Եկն. Կոչման. 296:

614 Եւ երբեմն երկու կատարեալ բանք՝ լինին միմեանց յայտնիչ և յայտնեալ: Ցզ, *Որ զմի յաջողցն բաց ունիցի, և միւսոյն կախուցեալ իցէ: Ցզ որ կամ գիտութիւն առանց գործոց առաքինութեան՝ և կամ առաքինութիւն առանց գիտութեան ունիցի, թերի է ի բարեաց: Ընդհանր. 31: Ահա ամբողջ բանս՝ որ կամ գիտութիւն և այլն, եղեալ է յայտնիչ նախակարգեալ բանիցն՝ որ զմի յաջողցն, և այլն: Այսպէս են և այլքն:

*Մեծի դատապարտութեան արժանաւորք յայտնիք եմք, զի մեռեալք չարեօք զայլս դատապարտեմք: Ցզ զի մեք զնմանն մեղուցեալ՝ չզրեմք ինչ, և զայլս նոյնին մեղօք ստգտանեմք: Եկն. Կոչման. 180

*Եւ դու տես զանմտութիւն մարդկան: (այս է՝) իւրաքանչիւրոք սակս անձին իւրոյ ի գլուխ ելանելոյ՝ աղաչէ զԱծ: Եկն. Կոչման. 184:

*Երանի թէ՝ զազատութիւն, զոր ետ Ածբնութեանս, բարուօք ի կիր արկանէին: Ցզ ի յախտից լինել ազատս: Ընդհանր. 26:

*Արժան է դատողականին ի կարգի պահել զերկաքանչիւրսն: (ցզ) յառաջագոյն զհոգին կերակրել հոգևորական կերակրօք ի ձեռն մարմնոյն սպասաւորութեան, և ապա զմարմնականացն հոգալ հոգւոյն իմաստութեամբ և տնօրէնութեամբ: Ընդհանր. 33:

*Այս են յաւիտենական կեանքն: (ցզ) զի ծանիցեն զքեզ միայն ճշմարիտ Աստուած, և զոր առաքեցեր զՅս Քս: Յովհաննու. Ժէ. 3:

Եր

615 Երրորդ՝ գտանի և ՚ի սակաւս, զի յայտնիչն զմինի անհամաձայնութիւն. և այս՝ կամ յուղղականն հոլովմ իւր ածականն. Գ. *Բնակեցաւ Եսաւ ՚ի լերինն Սէիր. ‖Ծննդոց. ԼԶ. 8. Ահա ուղղական յատուկս Սէիրն՝ եղեալ է ածականապէս յայտնիչ ներգոյականին՝ ՚ի լերինն: Այսպէս են և օրինակքս.

*Բանակեցաւ զօրօքն իւրովք յայնկոյս յորդանան գետոյ. ‖Ա. Մակաբայեց. Թ. 34.

*Յանես զայր մի . . . նազիրէոս տեսանէ. ‖Ամոսի. Թ. 9.

*Մեղսասիրացն անձինք՝ ոչ ՚ի պատուական և ՚ի հաստատուն նիւթոցս յայսցանէ սակս շինեն զշինուածս իւրեանց ՚ի մերոյ հաւատոյն հիմանն, այլ յանարգաց և ՚ի դիւրափոփոխելեաց՝ այսինքն փայտ, խոտ, եղէգն. ‖Ընդհանր. 11.

*Այս երկուց բարդաւած շնորհաց նորոգչաց առմիմեանս եղեալ՝ (այսինքն) կորեկն ընդ կոթեր, բարձեալ եղիւի և յուսահատութեան վհատութի ազգաց մեղաւորաց. ‖Նարեկ. ԾԶ. 3.

616 Եւ կամ ՚ի սեռականն՝ իւր յատկացուցչէ. Գ.

*Բնակեալ էին զգետովն Եփրատայ. ‖Յուդիթ. Ա. 6. Ահա սեռական յատուկս Եփրատայ՝ իւր յատկացուցչէ եղեալ է յայտնիչ պարառականին՝ զգետովն: Ըստ այսմ են և օրինակքս.

*Իջանէր մովսէս ՚ի լեռնէն սինեայ. ‖Ելից. ԼԴ. 29.

*Լեառն սինեայ է յարաբիա. ‖Գաղատ. Դ. 25.

*Ոկղք հոտոտայ ընդ ծով ոչ խորհէին անցանել. ‖Շար. 238.

*Երեկոյս ձգոց եկին ինձ լալիք. իսկ յառաւօտուն կենաքէն Այս՝ եղև ինձ ուրախութիւն. ‖Ցնկնաւր. կոչնաւղ. 172.

617 Չորրորդ՝ որովհետև անուանք կամ գոյականք են կամ ածականք. ՚ի գալ սոցա առ միմեանս՝ տեսանի չորս կերպ զուգաւորութիւն. այսինքն կամ գոյականն գոյականի պատահի, կամ գոյականն՝ ածականի. և կամ ածականն պատահի ածականի, կամ ածականն՝ գոյականի: Այս չորս կերպքն ևս կարեն համաձայնիլ յայտնիչ և յայտնեալն այսպէս.

Գոյա

618 Գոյական գոյականի. Գ. * Ի հաւասարին Պ[illegible]
տառն Ք. Մ. Երեմ. ա. 36. Որ գոյականս Պ[illegible]
եղեալ է յունաց գոյականին փոխան Ք. Մ.

619 Գոյականն յունաց ածականի. Գ. * Որք կա-
մեցին ուղղակի ձեռնել զգիրս . . . մնացեալ
երկուցս այսոցիկ կարծ պէտք են մարդութ սրտի
և անախտութ հոգւոյ. Մեկն. հոլովոյ. 136: Որ
գոյականքս մաքրութ և անախտութ հոգւոյ են յունա-
նիցս. և ածականս երկուցս այսոցիկ է յունականաց:

620 Ածական ածականի. Գ. * Ի փորձոյ անտի յայտ
նի է ամենեցուն իմաստնոց և ուղղափառաց. Ընդդէմ. 65
Որ ածականքս իմաստնոց և ուղղափառացն եղեալ են
յունաց ածականին փոխանակ:

621 Ածականն յունաց գոյականի. Գ. * Ո երբ
տեսանէս ապաւեալ անձն իմ . . . զազգս Հայոց,
զմեծատուն սուտ, զմեր պատուելիս. Սեբ. ի ե 5. ձեռ.
Որ ածականքս ազգաց Հայոց, մեծատուն սուտ,
մեր պատուելին են յունաց. իսկ յունականացն է գոյա-
կան ձեւոյ ընթեռ:

622 Երբեմն արժան է ճանաչել, զի յունաց
և յունականացն ի միասին զմի զօրութի ունին
ի բանի. իսկ զի եթէ յունացն լցէ տեղ կամ
խնդիր բայի նա, յունականացն և նոյնպէս լինի այնմ
բայի. որպէս ասելոյ յամ օրինակաց: Ի սոյն
տառից շաղկապի մերձ միմեանց եղեալ համաձայն
անուանքն յամ տեղիս ոչ լինին յունաց և յունա-
նեաց. Գ. * Մինչեր ի հնոյն ի բարբառն. Յաղագս. 156:
Որ համաձայն անուանքս ի հնոյն ի բարբառն ոչ
են միմեանց յունաց և յունականաց. քանզի ի հնոյն
է բուն խնդիր. և ի բարբառն է տեղական պա-
տահական խնդիր: Ու այսմ են և այլքն:

* Ո մուծէ ի նահանգէ կոյտէ ի գեղջէ այլա-
բերից կացուցանեն ի հայրապետական յաթոռն.
Յաղագս հանգս. հանգիստ:

* Ի յի ծննդեանն Յի ի բնութէ հեմ հրեշտակի
յառաջ հերոսք այնմ. Մատթ. ա. 1:

Գի

ԳԼՈՒԽ Ը։

Համաձայնութիւն Յատկացուցչին ընդ Յատկացելոյ։

Յատկացուցիչն է սեռական հոլով անուան իմն, որ զնշանակութիւն այլում անուան քարոզէ առ ինքն՝ և ցուցանէ, թէ իւր է․ այս սեռական կոչի յատկացուցիչ՝ և միւս անունն կոչի յատկացեալ․ Գ, *Սիրեցէք զլոյս իմաստութեան ամենեքեան․ Իմաս․ Զ․ 23։ Որ սեռականս իմաստութեան՝ է յատկացուցիչ բառիս՝ զլոյս․ Քանզի՝ առ ինքն քարոզէ զնշանակութիւն լուսոյն․ և ցուցանէ, թէ այս լոյս ոչ է լոյս Ճրագի՝ աչաց՝ հրոյ, կամ ոչ է լոյս աստեղաց՝ արեւու՝ լուսնի, կամ գոհար ականց, ևն․ այլ յատկացուցանէ, թէ է լոյս իմաստութեան։ Այսպէս սովոր է ճանաչել և ՚ի հետեւեալ օրինակս․

*Լուան զձայն զգնալոյ Տն Այ ՚ի դրախտին․ Ծնն․ Գ․ 8

*Սրավարեցայ թիակօք ՚ի մակոյկ ՚ի ծովուն․ Յով․ կոլբ

*Տուր ինձ զքոյոց աթոռոց զաթոռակալ իմաստութիւն․ Իմաստ․ Թ․ 4։

*Բարւոք խոտէք զպատուիրանսն Այ, զի զձեր աւանդութիւնն հաստատեսցէք․ Մարկ․ Է․ 9։

*Առաքինութեան զնշանակ ոչ կարացաք ցուցանել․ Իմաս․ Ե 13։

*Մի՛ ՚ի վերին երեսս՝ ծործիկեալ բանս առաջի դնել ․ ․ ․ և այսպէս գործ զեղծանաց գործել․ Թղ․ կոթ 108

*Ուր կտակ է, հարկ է զմահ ՚ի մէջ բերել կտակողին․ Յն ՚ի մէջ բերել զմահ կտակադրին․ Եբր․ Թ 16

*Թէ Քի ես աշակերտ․ ․ ․ զհետեւութեան նորին ընկալ զօրինակ․ Յն ընկալ զօրինակ հետեւութեան նորին․ ընդ 4․

*Որ արդարապէս դատի, զարմանազան արժանաւոր վարկանի՝ ՚ի շաւիղս միայն տեսանելով զհետ իմաստութեան․ ․ ․ և ՚ի հաւատոց միայն լինել սահմանի ճշմարտութեան․ Յն տեսանելով զհետ ՚ի շաւիղս իմաստութեան և՛ի սահմանի Ճշմարտութեան հաւատոյ. Ընդդ. Հ. 105.

*Ծանիցես զբանիցն՝ որոց աշակերտեցար, զՃշմարտութիւն. Այսինքն ծանիցես զՃշմարտութի բանիցն, որոց աշակերտեցար. Ղուկ. Ա. 4.

Զայս վերջին չորս օրինակս՝ յորս տեսանի ՚ի մէջ յարակացուցչին և յարակցելոյն այլ մասն անկեալ, ՚ի գեղապանծ շարադրութեան արժա՛ն է սանել:

624 Երեք ինչ պարտ է տեսանել աստէն: Նախ՝ զի երբեմն յարակացուցիչն լինի բազում, և յարակցեալն մի. Գ, *Անիծեալ՝ որ խոտորեսցէ զիրաւունս եկին և որբոյ և այրւոյ. Օրին. իէ. 17. Զի երեք անուանքս՝ եկին, որբոյ, այրւոյն, եղեալ են յարակացուցիչ միոյ գոյականիս՝ զիրաւունսն: Այսպէս են և օրինակքս.

*Սրբէք զարտաքին զբաժակին և զսկաւառակին. Մատթ. իգ. 25.

*Ընկալարո՛ւք զակամայսդ որպէս կամաւոր. որում յայտնի լիցի խոստովանութե և գիտութե և հաստատութեց ջերմոց հանդէս. Յոհ. Ոսկեբ.

*Որով գերաշնորհ է զնորայն (այսինքն զՀռոմ արքայի) գործոյ՝ և զգնոցին՝ և խմարկին՝ և մրցանաց՝ և շինուած՝ և խաղաղութե հանդէս. Յովհան. Ոսկեբ.

*Որով ձեռամբն մերով խօսիմք ... ոչ զմեր ինչ բան. այլ զառաքելոցն և զմարգարէիցն և զվարդապետացն եկեղեցւոյ երկրորդելով զբանից նց զօրութի ՚ի լսելիս ձեր. Ընդդ. Հոռ. 7.

625 Եւ երբեմն յարակացուցիչն լինի մի, և յարակցեալն բազում. Գ, *Եհաս իմաստութի՝ և հանճար՝ և ածպաշտութի Տն. Եսայ. ԼԳ. 6. Աստ յարակացուցիչն է մի բառս՝ Տն. իսկ յարակցեալքն են երեք անուանքս՝ իմաստութի, հանճար, ածպաշտութի:

Բաւ այսմ է տեսանել և յօրինակսդ.

*Հիմն և արմատ ամ բարեգործութեց՝ խոնարհութիւն է. Մեկն. Ժողովող. 383.

*Ոչ հաստատէ զքղքս և զգեօղս և զաւանս և զագարակս, այլև զտունս բարեաց քանդէին. Յովհան.

726 Իսկ երբեմն բազում անուանք լինին միմեանց յառաջացուցիչ և յառաջացեալ · Ց , *Ը՛է դասաւորեն մուծանել զխառնումն յառաջադաս խաղաղութե երկնաւոր հարսնարանի փեսայացեալ բանին · Երգ · 45

Որ խորհրդոյն է յառաջացուցիչ յառաջադասելոյն · և երկնաւոր հարսնարանին է յառաջացուցիչ խորհրդոյ · և փեսայացեալ բանին է յառաջացուցիչ երկնաւոր հարսնարանին · Ուստի խորհրդոյն և երկնաւոր հարսնարանին են յառաջացուցիչ և յառաջացեալ : Ըստ այսմ են և այլք ·

*Զայն հառաչանաց հեծութե սրտի՝ ողբոց աղաղակի՝ քեզ վերընծայեմ · Նարեկ · Ա · 1 ·

*Ծ դատականք երկանց անիծից նախամօրն եղեւ · Շարական · 543 ·

*Ի կենցաղիս ծովու մեղանացս ալեաց ընկլուզայ · Նարեկ · ԼԵ · 3 ·

627 Երկրորդ՝ յառաջացուցիչն դնի ներգործութե · և յառաջացեալն իմացեալ լինի զօրութեամբ · Ց ,
*Ինձ պարտ է գործել · · մինչ աւուր կայ · Յովհ · Թ · 4
Ըհմ յառաջացուցիչս՝ տուր զօրութե ունի զյառաջացեալն՝ տիւ · որպ թէ ասել՝ *մինչ տիւ աւուր կայ ·
Ըստ այսմ են և յետագայ օրինակքս ·

*Արբուցեց մեզ կուսածին որդին ՚ի յամենօրհնութիւնս · Հայցեր մաքրել յոգեպաշտութենէ · Շր · Զգոյշ յորդանանու · շարական · 467 ·

*Պահոց քառասնորդացն աւուրք՝ սգոյ և տրտմութե՛ են · Շր · են աւուրք սգոյ և տրտմութե · Երգհ · 59 ·

*Ծանրագին է այդ ախտ · և ոչ ՚ի Ճշմարիտ լուսոյն հոգւոյ · Շր · այդ ախտ է ծնունդ արուսեկին · Երգ · 188

*Զայր յամենայն զքո զորդին՝ խոր դաւանեաց · Շր · որդի խր · շարակ · 516 ·

628 Ըստ յայլխառնելոցս առաւել ՚ի յայտնութի երբեմն յառաջացելոյն հոլովականերուն դնի ՚ի վերայ յառաջացուցչին, և նոյնպէս նշանակէ զզօրութե յառաջացեալն · Ց
*Լ ցին երկոտասան սակառի զկոտորոցն · Յովհ · Զ · 13
Ըհմ հոլովականերուս՝ Ղ · ցուցանէ զզօրութե յառաջացեալն , որ է բառս՝ շինելոց · որպէս թէ ասել՝

զնշխարս կոտորոցն: (որպ՝ ընթ. 'ի նոյն. Ժդ. 20):

Այսպէս ճանաչելի են և 'ի ներքոյ օրինակքս:

*Առթայք՝ տուք զկայսերն կայսեր, և զԱ̅ծն Ա̅ծ. ‖Պ̅ զպատկերն կայսեր՝ տուք կայսեր, և զպատկերն Ա̅ծ՝ տուք Ա̅ծ. Ղուկ. Ի. 25:

*Ունիմ զա̅մ երկրի, և եմ պատգամաւոր աղօթանուէր ա̅մ ծի. ‖Պ̅ ունիմ զմեզս ա̅մ երկրի. Նար. ԻԸ:

*Ամենեքին զանձանց խնդրեն, և ոչ զՅ̅ի Ք̅ի. ‖Պ̅ ամենեքին խնդրեն զհաճոյս անձանց, և ոչ զհաճոյս Յ̅ի Ք̅ի. Փիլիպ. Բ. 21:

*Բազումք 'ի փարիսեցւոց. . . մեկնեցին զջուրն 'ի մկրտութե՛ խորհուրդ, և զարիւնն 'ի ճաշակ մանն. ‖Պ̅ 'ի խորհուրդ ճաշակմանն. ընդդ. հան. 127:

*Այլք զմեզս ունելով յաւաջագոյն, և փոխեցին որպէս կամեցան՝ զոր այժմն ունին. ‖Պ̅ զաւանդութիւն մեր. ընդդհանր. 129:

629 Երրորդ՝ ըստ քառակի զուգադրութե՛ անուանց (617)՝ լինի յատկացուցիչ և յատկացեալն, այսէ՝ Գոյական գոյականի. Գ, *Սկիզբն իմաստութե՛ երկիւղ տեառն. Առակ. Ա. 7:

630 Ածական ածականի. Գ, *Բարեկամք մեծատանց բազումք. Առակ. Ժդ. 20:

631 Գոյականն յատկացուցիչ ածականի. Գ, *Զյիմարս աշխարհի ընտրեաց Ա̅ծ. Ա. կորնթ. Ա. 27

632 Ածականն յատկացուցիչ գոյականի. որպէս՝ *Իմաստնոյ աչք 'ի գլխոյ իւրում. Ժողով. Բ. 14:

633 Արժան է և զայս ծանուցանել 'ի վերջոյ, զի երբեմն յատկացուցիչն ոչ ըն̅տ 'ի հոլովս սեռական. Գ, *Ընդունէին կերակուր ուրախութե̅ և միամտութե̅ սրտի. ‖Պ̅ միամտութե̅ սրտի. Գործ. Բ. 46:

*Ճառագայթիւք անճառ լուսով մ̅բ խաչն երևի. ‖Պ̅ անճառ լուսոյն. Շարական. 754:

*Զծնեալն յամենասու̅բ յորովայնէ ցնծալով 'ի հոգւոց օրհնեցէք. ‖Պ̅ յորովայնէ ամենասրբոյ կուսին. Շար. 87

*Բարձրեալն ետ զձայն իւր 'ի կարկուտ և 'ի կայծակունս հուր. ‖Պ̅ 'ի կայծակունս հրոյ. Սաղմ. ԺԷ. 15

Խընդ

*Խոնարհեն առ՚ի նմանէ ձեռնարկ համանմանքն.
‖ Որ ձեռնարկ նմանքն հաւատոյ. թղթ. կորն. (724)
*Ընդ հրեշտակին դատակցելով պարս. ‖ Որ դատակցելով ընդ պարս հրեշտակաց. ‖ թղթ. կորնթաց.
*Աղշի ՚ի հող բարբառ կորուստ. ‖ յոհան. Թ. 11.
Բայց պարտ է զգուշանալ յայսպիսեաց.

ԳԼՈՒԽ Թ.

Խնդրառութիւն Ածականց.

Ածականք բայածանցեալք (95), կամ անուանք բայից՝ ըստ պահանջմանց իւրոյ բնութեան բայիցն առնուն զխնդիրս (496). Որոց վճիռ՝

Կանոնութիւն. Ա.

635 Բայանունականքս՝ եթէ իցեն ածանցեալք ՚ի կարմաց ներգործական բայից, կոչին ներգործողականահաղորդք. եթէ կրաւորական բայից, կոչին կրաւորողականահաղորդք. և թէ չէզոքականաց՝ չէզոքողականահաղորդք.
Որոց ներգործականահաղորդք և կրաւորականահաղորդք առնուն զկրկին խնդիրս՝ զխնդիր սեռի և զխնդիր բնութ. իսկ չէզոքականահաղորդք առնուն միայն զխնդիր բնութ.

Կանոնութիւն. Բ.

636 Բայանունականքս՝ ունին զզօրութիւն դերբայի, կամ ընդունելութեանց եղերելոց՝ ՚ի ող, իչ, լի, եալ.

Կանոնութիւն. Գ.

637 Որինչ ասացաւ ՚ի խնդրառութեան բայից (494. 521. 522. 523. ևն), զայն նոյն պարտ է և առ սոքին իմանալ. Այլ աւասիկ զխնդրառութիւն անուանց բովանդակեմք ՚ի հինգ յօդուածս.

Յօդ.

Յօդուած. ԺԶ.

Խնդիր սեռի Ներգործականահաղորդ անուանց.

638 Ներգործականահաղորդ անուանք առնուն զխնդիր սեռի 'ի հոլովս սեռականն (600). որպէս՝ *Կատարեցուցանէր զպարտատուս քերցն՝ յարութեանն եղբօրն. Ընդհանր. 121. Նման անուանս յորոց է, առեալ է խնդիր սեռի զսեռականն հոլովս՝, եղբօրն. զոր և 'ի դերբայութեն առնոյր 'ի հայցականն, յասելն՝ *յարուցանելով զեղբայրն. Այսպէս են և օրինակքս։

*Այլ ևս օծումն երախայրիցն ըստ օրհնութեան Քահանայից, և այլ հիւանդաց, և այլ վախճանելոցն. Այս՝ օծելոյ զերախայս. Գիլ. Կանոն. 208.

*Հարկաւոր պիտոյիցն կարօտ են ըստ մարմնոյ, թող թէ պայծառութեան եկեղեցւոյ 'ի խնդիր. Այս՝ 'ի խնդրել զպայծառութի եկեղեցւոյ. Ընդհանր. 49.

*Այլ ինչ բազում է, զոր (հրէայք) ընկալան ունել, մկրտութիս բաժակաց և ստամանաց և պղնձեաց և մահճաց. Այս՝ մկրտել զբաժակս և զստամանս և զպղնձիս և զմահճս. Մարկ. Է. 4.

*Բժիշկ ախտացելոյս . . . ազատութի՛ն մեղօք գրաւելոյս . . . կանգնումն մերասերին՝ կործանեցելոյս. Այս՝ բժշկող, ազատիչ, կանգնօղ. Նարեկ. ԻԹ. Ա.

*Զբանին անեղական շնորհն էից գոյացուեց՝ անձնաւորեալ ծնեալք. Այս՝ զէացուցիչն գոյացութեց էից. Ընդհանր. 154.

*Թշնամիք առն՝ ընտանիքն իւր. Այս՝ թշնամանօղք. Մատթ. Ժ. 36.

(Անպգամք) ոչ են գիտուն բարիս առնելոյ. Այս՝ ոչ են գիտօղք առնելոյ զբարիս. Ժողով. Դ. 18.

*Մարիամ Աստուածածինն ընդունարան եօթնարփեան շնորհաց. Այս՝ ընդունօղ զեօթնարփեան շնորհս. Ընդհանր. 19.

Նա

Ծանօթութիւն · Դ ·

639. Զայս սեռական խնդիր սեռի՝ այսպէս զանազանել պարտ է 'ի յատկացուցչէ ։

Սեռի խնդիր սեռականն ցուցանէ զայն՝ յորոյ վր̄ լինի գործն · և կարէ փոխիլ 'ի հայցական առանց փոխելոյ զնշանակութիւն բանին ։

Յատկացուցիչ սեռականն լինի տէր գործոյն · և 'ի հայցական փոխելով՝ այլայլի միտք բանին ։ Օ̄ · * Նախաստեղծիցն ճաշակմամբ պտղոյն՝ ճաշակեցին զդառնութիւն մեղաց և մահու · Շնորհալ̄ · 151 ։ Ահա սեռականս պտղոյն՝ է խնդիր սեռի ներգործականահաղորդ անուանս ճաշակմամբ · և սեռականս նախաստեղծիցն՝ է յատկացուցիչ նորին · Աստի միտք բանին իմացեալ լինի այսպէս · * Նախաստեղծքն ճաշակելով զպտուղն՝ ճաշակեցին զդառնութիւն մեղ̄ ։

640 Եւ 'ի սակաւ ուրեք ներգործականահաղորդք առնուն զխնդիր սեռին 'ի հայցական ։ Օ̄ · * Օրինակ անօրինակ ծննդեանն որդւոյ՝ ոչ այլ ինչ է · բայց որ 'ի մեզ մնացս ծնունդ զբան · Շնորհ · 9 Ահա անունս ծնունդ՝ առեալ է խնդիր սեռի զհայցականս՝ ըստ · իբրու ասել՝ * մնացս ծնանիլն զբան ։

Ըստ այսմ են և այլքն ։

* Աշտանայլին սակս սաստիկ սրոյն կոտորման զմ̄ն · Այ̄ կոտորելոյ զմ̄ն · յովհ · կաթողիկ ։

* Անդամալուծին · · · Հոգաբարձացն առաջարկութե̄ զցոյցս յուսոյն՝ գթացեալ ողորմեցար · Այ̄ առաջարկելով զցոյցս յուսոյն · Նարեկ · ԼԵ · 1 ։

* Յուղեցան մանկունք 'ի վերայ սրբոցն՝ կապանօք զնս̄ · Այ̄ կապելով զնոսա · յովհ · կաթողիկ ։

641 Գիտելի է և՝ զի ոմանք ներգործականահաղորդք զխնդիր սեռին առնուն յայլ հոլովս (502 · 503) Օ̄ · * Ամ̄ մեղք և հայհոյութիւնք թողցին մարդկան · բայց զհոգւոյն հայհոյութի̄ մի՛ թողցի · Մատթ̄ · ԺԲ · 31 Ուր [illegible] զհոգւոյն՝ է խնդիր սեռի անուանս հայհոյութ̄ · իբր ասել՝ հայհոյել զհոգին ։

Այս

Այսպէս ճանաչելի են և 'ի ներքոյ օրինակքս ։

*Գրէ ապա թուղթ (առ սբն Մաշտոց) նախ ներբողեան զնմանէ. Ու՟ղ ներբողեալ զնա. յոհ. կթղ։

*Սուրբ և տուարտ լեմն . . . առ Ա՟յ խոստովանութե՟ն զպահելն դնէ զանձինս 'ի կուսապաշտութե՟ն. Ու՟ղ խոստովանելոյն զԱ՟ծ. Փլն. կոչման. 754.

*Եթէ ոք ոչ նախ հեռանայ Ա՟յ, և առնէ զինքն սատանայի պաշտօնեայ և երկրպագու, ոչ յաջողին կախարդութիւնքն. Ու՟ղ երկրպագող. ընդդ. 76

*Որ եկեր 'ի փրկութե՟ն վ՟ն ազգի մարդկան. Ու՟ղ 'ի փրկել զազգս մարդկան. ճառընտ. 343։

*Նշան յաղթութե՟ն ը՟դդէմ աներևոյթ թշնամւոյն. Ու՟ղ յաղթելոյ զաներևոյթ թշնամին. ճառընտ. 572։

Յօդուած. Է ։

Խնդիր սեռի Կրաւորականահաղորդ անուանց ։

64։ Կրաւորականահաղորդ անուանք առնուն զխնդիր սեռի ը՟ բայից (505) սկզբնական հոլովին ։ Դ, *Հայեցաւ յիս (ոչ) բառնալ զնախատինս իմ 'ի մարդկանէ. Ղուկ. ա. 25։ Որ կրաւորականահաղորդ անուանս շնորհաբերին՝ առեալ է խնդիր սեռի զսկզբնականն՝ 'ի ժողովրդենէ. որպէս թէ ասել, *Բառնալ զնախատինս իմ 'ի մարդկանէ։ Նման այսմ են և այլք ։

*Ո հոգւոյ բղխումն և ելումն և արտաքս առաքումն 'ի Հօրէ անճառաբար. Ու՟ղ առաքելն 'ի Հօրէ. ընդդ 114

*Իւրաքանչիւր գործոյն եղիցի Ա՟յ. Իգործելն Ա՟յ ա. կորնթ. է. 5։

*Անձին առ 'ի մարդկանէ փառացն . . . հակառակ էին փառացն Ա՟յ. Ու՟ղ անձին փառաւորելն 'ի մարդկանէ. ընդդհոնք. 44։

*Ո խոցումն յանձն առեր 'ի զինուորէն. Ու՟ղ յանձն առեր զխոցելն 'ի զինուորէն. ճառընտ. 370։

*Մատոյց զմիայնակ ծնունդն յանքննելին ծոցոյն. Ու՟ղ զմիայնակ ծնեալն յանքննելին ծոցոյն. Նար. խտր։

Փոր

*Փրփուր անուանէ շատ ՚ի չարեացն գործս · Մթ զգործեցեալսն ՚ի չարեաց · Թղթ · կաթող · 820 ·

*Բազումք եղիցին վիրաւորք ՚ի Տնէ · Մթ վիրաւորեալք ՚ի Տնէ · Եսայ · կզ · 16 ·

643 Իսկ երբեմն անուն զնեալսկան՝ փոխանակ ածականի · Գ, *Նախանձ հօր անքննաքար, անօղ յորդւոյ անձնուրար · Մթ ընդխնեալ ՚ի հօրէ · Շարք 436

*Ո՛ քեզ միայնոյ պատճառիւ, և միոյ ՚ի միոյ պատճառանէ, և ունողիւ շղթայութեան միոյ · Մթ զպատճառին՝ ծագին ՚ի միոյ · Նարեկ · ԼԲ · 4 ·

*Նաւաքելոցն բանք · · · պարզ են բանիւ և դժուարաշուրջ լսելեաց · Մթ դժուարալսելի ՚ի լսելեաց Թէյ · կաթ · 793

*Ո՛հ վիրաւորք սրոյ · Մթ վիրաւորեալք ՚ի սրոյ · Երեմ · Ժդ · 18 ·

Այսք ունին Բ խնդիր և զզօրու Ի յատկացուցչի · քանզի կրաւորականի սեռի խնդիրն ցուցանէ զներգործողն (504) · և բայանուանց յատկացուցիչն և ցուցանէ զոնէր գործոյն (639) · այս նորաձևութք կարեն առնուլ այսպիսեաց՝ յատկացուցիչ ։

Յօդուած · Գ ·

Խնդիր բնութ Ներգործականահաղորդ և Կրաւորականահաղորդ անուանց ·

644 Անուանք ներգործականահաղորդք և կրաւորականահաղորդք ՚ի գերապանծ շարադրութիւն առնուն նաև զխնդիր բնութ Բ բայիցն Ե որս ունին զհաղորդութիւն ։

645 Ուղղականն · Գ, *Խնկելս · · · յերանաւորն դաւանութէ Պետրոսի՝ ոծեալ միայն որդի Աստ · Նարեկ · ԴԳ · 13 · Որք ներգործականահաղորդ անուանս՝ քառածնաց, առեալ է բուն խնդիր բնութ զուղղականս՝ որդի · որպէս թէ ասել՝ *Խնկելս · · · յերանաւոր դաւանելոյն Պետրոսի՝ · · · որդի Աստ ։ *Զօդաք · · · անուանեցելումն շահն շահ · Յով · կաթ Որ կրաւորականահաղորդս տնօրինեցելումն՝ առեալ է

բուն խնդիր բնութ. զուգադրականս՝ ըստ հնչ ըստ հ. Իբր ասել՝ *Զօգայք . . . այնմ՝ որ անուանիւր Շահնշահ. *Ընդ աւուրս երթեալ . . . թագաւորեցուցանէ (պարսից) զԱրտաշէս. իսկ զայլ եղբարսն իւր հանդերձ քերբն երիս ցեղս որոշէ կոչմամբք այսպիսեօք՝ Կարենի Պահլաւ, Սուրենեայ Պահլաւ, և քոյրն՝ Ասպահապետի Պահլաւ. Խոր. հ. կոստ. : Ահա անուանքս դուստերս՝ եղեալ են յարմարական խնդիր բնութեան քաւութ՝ կոչմանց. Իբր ասել՝ *Կոչելով ընդ անուանելով Պահլաւ Կարենի, Պահլաւ Սուրենեայ, եւ.

646 Գործիականն. Գ, *Վարկեացէ զբերանս այնոցիկ, որք տեսութ բնութեան հոգւոյ աչօք՝ և անձնաւորութ յատկութի՝ ի ներքս ածեն, յամենայն և յոմանս տրոհելով. Յովհ. 163. Սոյն բառս աչօք՝ է գործիական բուն խնդիր անուանս տեսութ. որպէս թէ ասել՝ *հոգւոյ աչօք՝ ի տեսանել զբնութիւնն՝ ի ներքս ածեն և զյատկութի անձնաւորութ. Սոյն այսմ են և սոքին. *Ամբիծ հաւատս . . . ամենայն զօրութեամբ հոգւոյ ողջունելի (ընծայեցուցեալ). Այսինքն հոգւոյ ողջունելի դաւանելով. Նոնն. Ճառ. 2. (514) *Պատճառ որդւոյ հայրութի, այլ ոչ նախադրութի. Այսինքն պատճառաւ, հայրութի այսէ ծնողութի. Նոնն. Իբր. 5. *Նախագութեամբ ի հօրէ՝ անճառ ծննդեամբ. Նար. 449. Սոյն գործիականս, ծննդեամբ՝ է երկրորդական խնդիր կրաւորականահաշորդ անուանս՝ ծագումն, այսինքն ծագեալ.

647 Պարագականն. Գ. *Սոյն զգեստն է լոյս փառաց իբրև զօթոց զինքեամբ արկած. Նար. 306. Սոյն բառս օթոց՝ առեալ է յարմարական խնդիր զպարագական գերանունս՝ զինքեամբ. Իբրու ասել՝ *Իբրև զօթոց արկեալ ընդ պատեալ զինքեամբ.

648 Պատմականն. Գ, *Ամ ամբ ամե ատատանու Ե հրէից զինէն . . . համարիմ զանձն երանելի. Գործոց. Իը 2. *Պատուեցի նովին ոչ ձեռօք զձեռնագրեալսն զինէն կարծեօք. Յով. կոստ. Սոյն պատմականքս զինէն՝ եղեալ են բուն խնդիր բառիցս՝ տմեատո-

նուէ, կործեօք · ո̅ր ամբաստանելոյ զինչ ինչ կարծելով:

*Անանցն իւղաբերից կենաց քարոզք զկենդանաւոյն · Շնորհ · 614: Որ բառս փոխողին՝ առեալ է երկրորդական խնդիր զպատմականս՝ շնորհալոյն · իբր ասել՝ *Իւղաբեր կանանցն քարոզէին զկեանս զկենդանաւոյն՝ ո̅ր վ̅ս կենդանաւոյն ·

*Եւ բողբոջողս ոչ դատանէին զնմանէ · Ո̅ր բաղբաջէին զնմանէ · Գործ · Դ · 4 ·

649 Մերձնական · Ց, *Մեց հարիւր ամաւելի է զեկեալ ժամանակաց բաժանման ՚ի միմեանց անդամոցս Ք̅ի · Լամբ · Հ · 107 · Որ բառս բաժանմանն՝ առեալ է բուն խնդիր զմերձնականս՝ ՚ի միմեանց · ո̅ր *բաժանելոյ ՚ի միմեանց · Նոյն այսմ են և այլքն ·

*Լուծանէ լեռ ՚ի կապարանէն լինիցի · Ո̅ր լուծանել ՚ի կապարանէն · Յոբ · Շնորհ ·

*Յուղաւ մեզ · · · փրկիչն է ՚ի մոլորութէ, կենաց ՚ի մեռելոց · Ո̅ր փրկէ ՚ի մոլորութէ, կեցուցանէ ՚ի մեռելոց · Լմբրոն · 162 ·

*Նապաստականութեամբ կոչման զչորեքօրեայն ՚ի Թաղմանէ · Ո̅ր կոչելով ՚ի Թաղմանէ · Շնորհ · 259 · (514)

650 Անխնդրելի տրական · Ց, *Ո ձեռս · · · համբարձմամբ յաղօթս՝ օրհնեցուք · Լմբր · կոչ · 199 · Որ տրականս յաղօթս՝ է բուն խնդիր ներգործականս համբարձմանս՝ համբարձմամբ · ո̅ր համբառնալով:

Նոյն այսմ են և այլքն:

*Դնեցցես նմուտ Թշնամութին՝ մնոտնիաբարութ պատճառանօք՝ ո̅ր ծանր և զառ ՚ի վայր հոլովման կամաց մարդկան ՚ի չարութին · Ո̅ր հոլովելոյ · · · ՚ի չարութին · Լմբրոն · 168 ·

*Որ վ̅ս ՚ի բաժանելն արկանելոյ՝ եւ ջրոյն վտակն ը̅ աղբեանն, այլ՝ վ̅ս ՚ի մահն Ք̅ի ձգտումն խորհրդոյ · Ո̅ր վ̅ս · · · ձգտելոյ ՚ի մահն Ք̅ի · Լմբր · 126 ·

651 Երջանհոլով տրական · Ց, *Դրէին · · · ընծայ ՚ի հրաշանութեց՝ տուն · Եղիշէ · Ժե · 10 · Որ բառս ընծայ՝ առեալ է բուն խնդիր զերջանհոլովս՝ փոխառ:

Նոյն այսպէս են և հետևեալ օրինակքս:

*Պատարագ Ա՟Յ հոգի խոնարհ. ‖ յն՟ պատարագելի Ա՟Յ. սաղմոս. Ծ. 19:

*Կատարեաց Յ՟Ս զպատուէրս երկոտասանից աշակերտացն իւրոյ. ‖ յն՟ զպատուիրելն. մատթ. ԺԱ. 1:

*Ա՟Ծ ա՟ծատուր բաշխեաց մեզ պարգեւք աղօթքն են ‖ յն՟ աղօթքն են պատճառ օղք մեզ զա՟մ ա՟ծատուր բարիս. մեկն. կոչման. 833:

*Որ յայսմ ծառայէ Ք՟Ի հաճոյ է Ա՟Յ և ընտիր մարդկան. ‖ յն՟ ընտրելի մարդկան. հռոմ. ԺԴ. 18:

652 Ներբողական. Գ, *Հիացեալ պակուցեալ երկնից ՚ի թաղումն տն՟ ՚ի նոր գերեզմանի. ‖ ճառ. 197. Ուր ներբողականս ՚ի նոր գերեզմանին՝ է բուն խնդիր կրաւորականահաղորդ անուանս՝ թաղումն. իբրու ասել՝ *ընդ թաղել տն՟ ՚ի նոր գերեզմանի:

Ըստ այսմ են և այլքն:

*Օ չարին պատահեալ գործեցեք՝ ջրովք սուզմամբ յանդունդս. ‖ յն՟ ջրովք սուզելովն յանդունդս. ճառ. 277.

*Հացէ նոցա դէրգ՟ յաջու ձեռին. ‖ յն՟ դերձմացէ. յոբայ. ԺԴ. 15:

*Ծննդեամբ տն՟ կուսին յայրին Բեթղեհեմ. ‖ յն՟ ծնանելով ՚ի յայրին Բեթղեհեմ. ճառ. 237: (516)

*Պահպանեա ՚ի յելս և ՚ի մուտս. ‖ յն՟ պահպանօղ. ճառ. 57:

653 Նախադրութե՟. Գ, *Խնդրեցեր զթողութի՟ ՚ի վերայ քո քարանձիգ ժողովոյն. ‖ ճառ. 103: Ուր ներգործականահաղորդ ածականդ թողութիւն՝ առեալ է յարմարական խնդիր նախադրութե՟ս՝ ՚ի վերայ քո. որպէս թէ ասել՝ *Խնդրեցեր զթողութի՟ առ. քեզ քարանձգող ժողովոյն: Ըստ այսմ են և ՚ի ներքոյ օրինակքդ:

*Բերէր զմուռս խառն ընդ հալուէս. ‖ այսինքն՝ խառնեալ ընդ հալուէից. յովհ. ԺԹ. 39:

*Որդի և միածին, զի ոչ այլ ոք յառաջ քան զնա կամ յետ նորա ծնաւ ՚ի հօրէ. ‖ յն՟ զի ոչ գոյ այլ ոք յառաջագոյն զնա կամ յետ նորա ծնեալ ՚ի հօրէ. ընդդէմ. 114. (519)

*Յանդիմանութե՟ վ՟ն մեղաց խրատեցեր զմարդ. ‖ յն՟ վ՟ն

մե

Մուայց նշանակելով խորանեցեր · սաղ · ՃԲ · 13 ։ (518)

*Երկնակի աղբերացն հոսմամբ արեան և ջրոյ իբրև ՚ի կենդանանւոյ ՚ի մեռեալ մարմնոյն՝ զանմահութիւն · · · նշանակէ · ‖ Յն · կրկնակի աղբերացն այս է՝ արեանն և ջրոյն հոսելն ՚ի մեռեալ մարմնոյն իբրև ՚ի կենդանանւոյ , Լտ · ընդհան · 239 ։ (519)

*Նմանուաց ջերմովք աւազի Տ̄ի՝ օգնական լեր անորդացս · ‖ Յն · յիշելով աւազի Տ̄ի · Գր · 90 ։

*Խրատ առանց յանդիմանութե՝ մոլար է · ‖ Յն · առանց յանդիմանութե խրատելն · ‖ Առակ · Ժ · 17 ։

*Ճշմարիտ ըստ ԱԾ խոնարհ այն է՝ որ ոչ ՚ի նախատինս տրտմի և զայրանայ , և ոչ ՚ի գովութիւնս ուրախանայ և փառաւորի · ‖ Յն · Ճշմարիտ խոնարհօղն ըստ ԱԾ այն է , Լտ · Փիլ · հոգեւոր · 168 ։

654 Զայս եւս արժան է գիտել · զի բայանուանքն երբեմն առնուն ՚ի միասին զբաղում խնդիրս (521) ։ որպէս

*Որ զճշդով պահանջուածս ասացերն ասել ՚ի բերանոյ կնոջն · ‖ Նարեկ · ԽԵ · 1 ։ Ահա Ներգործականս հաղորդս զպահանջուածն՝ առեալ է սեռի խնդիր զսեռականն՝ ասելի , առեալ է բուն խնդիր զբացառականն՝ ՚ի բերանոյ , և պատահական (520) խնդիր զգործիականն՝ ճշդով · որպէս թէ ասել *Որ զպահանջեսն ճշդով զայն ասացերեն ՚ի բերանոյ կնոջն ։

*Ազդարարն բարւոք հաւաքման փոյթ ընթացիւք ՚ի յարկն օրհնութե · ‖ Նարեկ · ՂԲ · 3 · Որ բայանունս ներգործօղն ունի բուն խնդիր զտրականն՝ ՚ի յարկն · և պատահականն զգործիականն՝ ընթացիւք · իբրու ասել *Փոյթ ընթացիւք կոչող · · · ՚ի յարկն օրհնութե ։

*Օրհնէին զծագուածս լուսոյ մեծին ՚ի հօրէ մեզ ՚ի փրկութի · ‖ Շարակն · 41 ։ Ահա կրաւորականս հաղորդս ծագուածն՝ առեալ է սեռի խնդիր՝ ՚ի հօրէ , երկրորդականն՝ մեզ , և պատճառական պատահականն՝ ՚ի փրկութի ։ Զայսպիսիս կարես գտանել ՚ի (653 · 652 · 651 · Լտ) ։ Նաև ՚ի հետևեալ օրինակս խնդրառութեանց անուան և ընդունելութե ։

Յօդ.

Յօդուած Դ.

Խնդիր բնաւէ Չեզրքափոխանորդահաղորդք անուանց.

655 Չեզրքականահաղորդ անուանք անուան միայն զխնդիր բնութ (559) ըստ բայիցն. ընդ որոց ունին զհաղորդութի՛ ՝ի պէս պէս հոլովս.

656 Գործիականն. Դ. * Իսկ համարեալ զմահ քաջութբ՛ քան զկեանս խղճիւ. Այոլհ. կոճեռայ: Ուր չեզրքականահաղորդ անուանս ըմոհն՛ առեալ է բուն խնդիր բնութ զգործիականս փոխանորդէ: Այնպէս և բայանունս ընդունն՛ առեալ է երկրորդական խնդիր բնութ զգործիականս խղճիւ. իբրու ասէ՝ * Իսկ համարեցան զմեռանիլն քաջութբ, քան ըզ կեալն խղճիւ. Ըստ այսմ են և հետևեալքս:

* Մեղթեւեան սրոբէնից... եղև ոեսանոլ՝ հոգւով հեծորնիկն. Այ կենդանացեալն հոգւով. ըստ. 237.

* Երանի՛ աղքատացդ հոգւով, զի ձեր է արքայութին Այ. Այ աղքատացելոցդ հոգւով. ղուկ. Զ. 20.

* Ընկեցին վարուք, ոգեգորն հոգւով, բանի՛ք ձեչողեր և սուրբն սրտի՛ Տր Գրիգորիոս. Այ անբծա ցեալն, արդարացեալն, նա. ջորոհ. 238.

Ընկերութ առեցելոյն և անձնաւոր սեպհականութեն. Այ անկորնչելի, և անմոռանալի. նոր. ԼԴ. 5.

* Ապաշխարողն հեծութբ և արտասուօք զԱծ ՝ի մար դիկ խոնարհեցուցանէ. Այ հեծութբ և արտասու օք ապաշխարելն խոնարհեցուցանէ զԱծ առ մարդիկ. մեկն. կոճեռայ. 530. (562)

657 Պատմականն. Դ. * Զերիցուէ չարախօսութի մի՛ ընդունիցիս. Ատ. տիմ. Ե. 19. Ուր պատմականս զերիցուէն՝ է բուն խնդիր բառուիս չարախօսութի. իբրու ասէ՝ * չարախօսելն զերիցուէ: Ըստ այսմ են և օրինակքս.

* Շնորհել իրերաց, եթէ ուրուք զումեքէ տրտունջ իցէ. Այ եթէ իցէ ուրուք տրտնջել զումե քէ. կողոս. Գ. 13. (575)

Ըս

*Լուր եւ համբաւ զնմանէ • Ղուկ • Դ • 14 :

658 Սկզբնական • Ց , *Նմանապէս է տերանց և ծառայից՝ փարթամաց և աղքատաց սկիզբն գալոյ յծ՟ , և կատարած ելիցն յաշխարհէ • Ընդհ • 65 Որ բազմութեան ելիցն՝ առեալ է բուն խնդիր զսկզբնականն՝ յաշխարհէ • Իբր ասել՝ *կատարած ելանելոյն յաշխարհէ : Նոյնպէս ճանաչելի են և սոքին :

*Կարծիս ինձ երկնչել յարքայէ 'ի մահ եղեալ, խնդրեր առ 'ի նմանէ յետակար երդմամբ • Այս՟ կարծիս ինձ երկնչելոյ յարքայէ • Յովհ • Ճառ :

*Տեսանէին զգերեզմանն յա՟ծայինն մարմնոյն ոռնոցն • Այս՟ ունայնացեալ յա՟ծայինն մարմնոյն • Ճառ • 401 :

*Ինքնաբղխեալ 'ի հօրէ և յորդւոյ՝ իշխանակից սբ՟ հոգին • Այս՟ անանձնաբղխելին (սբ՟ հոգւ՟) • Ճառ • 436 :

*Սովորութի՟ է ստ՟նյի , զի յորժամ այլով հնարիւք ոչ կարէ խախտել զառաքինի հոգին . . . զատանէ զոմանս 'ի մարդկանէ թեթև 'ի հաւատոց և օտար յիմաստութ՟է գրոց , և 'ի չար գանձուց սրտից նց՟ խօսի զանհաւատութ՟ բանսն • Այս՟ թերացեալ 'ի հաւատոց , և օտարացեալ յիմաստութ՟է • Ընդհ • 214 :

659 Նախդրիւ տրական • Ց , *Յամօթ լիցին , որք բամբասեն զձեր բարւոք գնացս 'ի Քս՟ • Ա • Պետ • Գ • 16 : Որ նախդրիւ տրականս 'ի Քս՟ է բուն խնդիր չէզոքականահաղորդ անուանս՝ փոխայս իբրու ասել՝ *Յամօթ լիցին , որք բամբասեն զբարւոք գնալն ձեր առ Քս՟ : Նոյնպէս պարտ է ճանաչել և յօրինակսդ՝ որ զկնի :

*Լուանայ զոտս աշակերտացն , զի զնախահօրն ոտիցն 'ի ծառն գիտութ՟ ընթացելոյ մաքրեսցէ զանցումն • Այս՟ զի մաքրեսցէ զանցումն նախահօրն ոտիցն ընթացելոյն 'ի ծառն գիտութ՟ • Ընդհ • 86 :

*Չիք և չիք ինչ այլ մեծագոյն ուրախութ՟ պատճառ առն վարդապետի և հօր հոգևորի , քան զյառաջադիմութ՟ աշակերտացն յա՟ծայինսն • Այս՟ քան զաշակերտաց յառաջադիմելն յա՟ծայինսն • Ոսկ • Խօսքն • 781 :

Պարտէ

*Պա՛րտ է լինել և աշակերտն Քի... հեզ առ չարութին և գեղարդահատոն առ բարութին. Թղթ. ‖ նար 156

*Զ օրօրինակ Քի արդարութին մեր է... նոյնգունակ և անհնազանդութին մեր կամացն Ադ և խոտորութի ՚ի մեղս՝ նմա վերագրի. ‖ ո͞ճ խոտորելն ՚ի մեղս. Թղթ. կոչնոց. 433. (562.)

660 Ներջահոլովտական. Դ. *Ախտացաւ մարդկայինս բնութի նախ զամբարտաւանութի... զցանկութի մարմնականն և զկերակրոյն տենչանս. ‖ Թղթ. կոչնոց. 847: Որ բայանուանքս ցուցանեն և զտենչանս՝ առեալ են բուն խնդիր զներջահոլովսն՝ մարմնոյն կերակրոյն. որպէս թէ ասել *զցանկալն մարմնոյ և զտենչալն կերակրոյ: Այսպէս են և այլքն

*Օրհնաբանեմք Զ͞Ն հօր և որդւոյ և զանբաժանելի բղխումն նոցին փառակցեալ հոգւոյն սրբոյ. ‖ ո͞ճ և զանբաժանելի բղխումն հոգւոյն՝ որ է փառակցեալ սրբոյ նոցին. Նարեկ. ՀԵ. 8.

*Լինին և այլ և յոլովագոյն պատճառք յաղագս արդարացուցանելոյ զմեզ աւանդութի, և ցուցանել համաձայն առաջնոց հարցն աւանդից. ‖ ո͞ճ համաձայնեալ աւանդից առաջնոց հարցն. Ընդհան. 129

*Զ բղխս տեսանեմք անհրահանգս և անխրատս և անհնազանդս աւագագունից. ‖ ո͞ճ ոչ հնազանդօղս. Ընդհան. 26. (584)

*Միայն դու անուանի սրբութե խաւարի. ‖ ո͞ճ անհաղորդ խաւարի, այս է՝ սուրբ. Նարեկ. ՀԹ. 1.

661 Ներգոյական. Դ. *Զ ժողովուրդն բարձրացոյց ՚ի պանդխտութե յերկրին եգիպտացւոց. ‖ Գործ. ԺԳ. 17. Որ ներգոյականս ցուցանէն՝ է բուն խնդիր բայանուանս՝ ՚ի պանդխտութե. իբրու ասել *Բարձրացոյց զժողովուրդն ՚ի պանդխտանալն յերկրին եգիպտացւոց: Ըստ այսմ են և այլքն:

*Տացէ մեզ շնորհս Ա͞ծ ՚ի լերինս յայսմիկ. ‖ ո͞ճ զհանգչել ՚ի լերինս յայսմիկ. Եսայ. ԻԵ. 10:

*Աղաղակեն ՚ի հրահանգս կրթութե վարժից մարտի Աշոտ. ‖ ո͞ճ աղաղակեալն. յաշխ. կոչնոց:

Ամ

*Ամենեքեան ընտիրք 'ի դրունս · Ա · Մնացորդ · Թ · 22 ·

*Յուղղութի պահէ զանձն 'ի ճանապարհի · Առակաց · ԺԳ · 6

*Որ տանիցէք յետուն եկիր յԱծ · Շարական · 784 ·

*'Ի սրբութ տանց, 'ի կուսութ անձանց, յարդարութ ամբոխից, 'ի բարեպաշտութե վարդապետաց · Նարեկ · Իը · 2 ·

662 Նախագահութե · Գ · *Թագաւոր մեծ 'ի վերայ ամ երկրի՝ Ած է · Սաղմ · ԽԶ · 8 Որ բառս՝ ելագտողին՝ առաւել է բան խնդիր Նախագահութես՝ 'ի վերայ ամ երկրի · որպէս թէ ասել՝ *Ած է մեծ Թագաւոր 'ի վր ամ երկրի · Սա այսմ են և այլքն ·

*Ո՛չ է մեզ պատերազմ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան · այլ՝ ընդ իշխանութիս և ընդ պետութիս և ընդ աշխարհակալս խաւարիս այսորիկ · ‖ Իմ ոչ է մեզ պատերազմ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան · Առ · Եփես · Զ · 12 ·

*Մի լիցի կռիւ ընդ իս և ընդ քեզ, և ընդ հովիւս իմ և ընդ հովիւս քո · ‖ Իմ կռուիլ ընդ իս և ընդ քեզ, և ընդ հովիւս իմ, Առ · Ծննդ · ԺԳ · 8 ·

*Ճանապարհ ընդ քեզ եղեւ՝ համագնացելոյս լեր ուղեկից · ‖ Իմ առ քեզ եկանելոյ · Շար · 788 ·

*Ընկալեալ ընդ Հօր զքո վն իմ զպաղատանս · ‖ Իմ ընդ Հօր ընկալար զպաղատանս քո վն իմ · Շարակ · 291 ·

*Ոչ ինչ տրտմութեամբ ըստ քեզ բանաբանս շարագրեցից · ‖ Իմ քեզ արժանի · Նարեկ · Թ · 1 ·

Ցուցումն · Ե ·

Ստորադասութե դիպողի · Նախադասից, և Միջակին առաջնոյ ·

Գիտելի է նախ, զի ածականք՝ որք նշանակեն զառաւելութի և զյետնութի, կամ զառաւելութի և զնուազութի, որպիսի են բառքս՝ Առաջին, նախ, վերջին, յետին, բազում, յոլով, յոգունք, սակաւ, մեծ, փոքր, կրտսեր, զօրաւոր, այ, գեղեցիկ, և այլն · և ևս ածանցեալքն մասնկամբս՝ գոյն, առնուն զխնդիր բնութ 'ի պէսպէս հոլովս ·

ֆ Սեռական, գործիական, սկզբնական, ներգոյական և նախադրութիւնք.

664 Սեռական. Գ, *Ներքին է չարութեան և առաջին կամապաշտութեան (ուրացութեան). Եզնկ. կողբառ. Այս սեռականքս չարութեան և կամապաշտութեան՝ եղեալ են խնդիր ածականացս՝ ներքին և առաջին.

Ըստ այսմ են և օրինակքս.

*Օ իմարդ՝ շնորհօքն վեհից մոռացայ. Խոր. ղգ. 5.
*Պատուէրաւն մարգարէից. Շարական. 463.
*Ես բերոյն դասու անտողաց. Խորէն. Ժա. 1.
*Օծն արքայից օրհնեաց. Խորէն. ղթ.
*Եթէ ոք կամի առաջին լինել, եղիցի ամենեցուն կրտսեր. Մարկոս. Թ. 34.
*[illegible] աւանց արեաց. Խորէն. կթ. 2.
*Եթէ ամենեցուն տալ օրէն է, քանի՜ ևս բարերարագոյնին ամի. Ընդհ. 113.

665 Գործիական. Գ, *Գանձ խոստացաւ անդ սակաւ ինչ Թոռնով. Յօբէն. Իզ. 5. Այս գործիականս երևոյն՝ է խնդիր անուանս՝ սակաւ ինչ.

Այսպէս են և օրինակքս.

*Այդ որդւոյն իւրի մեծ է զօրութեամբ. Եղիշ. ա. 9.
*Եղև յորթ տկար փոքր մեծութեամբ. Եղիշէ. Ժե. 6.
*Ես ծառայ քո եմ . . . կրտսեր իմաստութեամբ. Իմաստ. Թ. 5
*Կանայք պատանեկութեամբ քաջք և այգու. Շար. 494
*Փառաւորեալ և կրթաւորագունեսցին ժամանակաւ և ուսմամբ՝ ի մեծագոյնն յանդգնել, ու որպիսի բարեպաշտ պատուապարտութեամբ ոչ իցէ. Ոսկ. կոր. 620

666 Սկզբնական առնու և և ոն մասնկամբ ածանցեալք. Գ, *Օ առաջինն յեկեղեցւոյն և զաւակութիւն զարդարեալն՝ պատուոյ արժանիս վարկանիլ, և մեծարանաց. Ոսկ. կոր. 337. Այս սկզբնականս յեկեղեցւոյն՝ եղեալ է խնդիր բառիս՝ առաջինն. Այսպէս է տեսանել և ի հետևեալ օրինակդ.

*Օ ես մարդ բազումք ի թագաւորաց և յիշխանաց զօրեղեք եղեն Ա Հ և մարդկան. Ընդհ. 67.

Ե. Ա.

*Մեծն ՚ի ձէնջ՝ եղիցի ձեր սպասաւոր․ Մատթ․ Իգ․ 11։

*Լաւ է համարձակեսցի որք զօրէն խօսել զանկատ ՚ի բազմայն․․․ ՚ի զօրութէ մեծ է հերքեալ պարտեսցի․ Եւսեբին․ ԼԷ․ 1։

*Սաէ հրաւերն ՚ի նոցանէ․ Ղուկ․ Ժե․ 12։

*Ո՛չ ինչ բան․․․ յաղագս Աստուածոյ բարձրաբանութեան ու և ՚ի բոլորից արևելեայցս գլխաւորէ․ Յովհ․ ոսկ․

*Ո՛չ վաղուց ՚ի բարեաց․ ո՛չ պատմութեամբ ՚ի քաղցրութեց․․․․․ ո՛չ նահատակութեամբ ՚ի մեծահեց․ Եւսեբին․ Ը․ 2։

*Անմեղն ՚ի ձէնջ՝ նախ նա ընկեսցէ քար․ Յովհ․ Ը․ 7

667 Ներգոյականն․ Գ․ *Արժանի եղեր զմարտիրոսականն առնուլ պսակ նախոր ՚ի վկայս․ Ղոր․ 103։

Որ ներգոյականս ՚ի վերջոյն է խնդրիր բառին՝ նախդ․ Բառ այսմ են և սոքին։

*Յորում գլխաւորին (անուն էր) ոսկի․ Յովհ․ ոսկ․

*Մինչ ՚ի Ճգնաւորս (Մարեմ)․․․ քոյր արքայլին Աստուածոյ․ Յովհ․ ոսկեբերան։

*Ո՛չ մարմինս կերպարել զաղքատաց՝ փոյթ համարեսցին ՚ի բարիս, քան զհոգիս աղքատացեալս ՚ի բարեաց հոգեւորականն կերպարանելոյ․ Ընդհան․ 43։

*Տէ՛ր Ա՛Ծ ամի․ զօրաւոր յամենայնի․ Եւսեբին․ Գ․ 1։

*Կարի էր ծառան՝․․․ և գեղեցիկն ՚ի տեսանել․ Ծնն․ Կ6

*Ոքոզիաս միայն կրտսերագոյն յորդիսն նոր․ Բ․ Մնացիս 17

668 Նախադրութ․ Գ․ *Պա՛րտ է նախ քան զարեգակն կանխել ՚ի գոհութի (Ա՛Ծ)․ Իմաստ․ Ժզ․ 28։

Այս բառս նոյն՝ առեալ է խնդիր նախադրութեն՝ փոխ ղորէգոյն։ Այսպէս են և սոքա։

*Լաւք անդր թողէք զմերս քան զձեզ․ Յովհ․ ոսկ․

*Ո՛չ է աշակերտ լաւ քան զվարդապետ իւր․ Ղուկ․ Զ 40

*Ո՛չ ծննելութի (սրբոյն Սահակայ) պատուականն առաք Ա՛Ծ քան զմեր կենդանութիս․ Յովհ․ ոսկեբերան։

*Այսչն փայլի յարևելից եօթնպատիկ պայծառ քան զարեգակն․ Ղորհան․ 778։

*Համգաստեամբ փայլեսցի ՚ի կեանս նոյն և փառաւոր ՚ի մէջ մարդկան․ Յովհ․ ոսկեբեր․ 33։

*Քան զամենինչ զօրաւոր է Ա՛Ծպաշտութի․ Իմաստ․ Ժ 12

Ո՛չ ինչ

*Ո՞ր ինչ իցէ մեծագոյն քան զիմաստութիւն։ Իմաստ. Ը. Ե

*Ամենեցուն քան զնա նախագահեալցն վեհագոյն ճանաչիւք (Աշոտ)։ Յովհ. կաթող.։

*Լեզու իմ որպէս գրիչ արագագրի դպրի՝ գեղեցիկ տեսլեամբ քան զորդիս մարդկան։ Սաղմ. ԽԴ. Գ յԵօթանասնիցն։ Որ բառս Եբրայեցին՝ առեալ է զկրկին խնդիրս․ այսինքն զգործիականն՝ տեսլեամբ, և զնախադրութիւնս՝ քան զորդիս մարդկան։

*Որդիք աշխարհիս այսորիկ՝ իմաստնագոյն են քան զորդիս լուսոյ յազգս իւրեանց։ Ղուկ. ԺԶ. 8։

*Որոշեցան առ Դաւիթ․․․ (այլք) թեթևագոյնք ոտիւք իբրև զայծեմունս։ Ա. Մնաց. ԺԲ. 8։

669 Երկրորդ՝ Միջականքն ըստ մասնականին թուականին և հարցականին են գրեթէ ըստ նշանակութեան սոցին (663) առնուն զխնդիր․ քան զի՝

670 Սեռական առնու մասնականն և թուականն։ Զ. *Մի ոմն եպիսկոպոսացն՝ ի վայր ի բաթրոնէ բեմին իջեալ, լռիկ իմն ծածկեցաւ յամբոխին։ Յովհ. կաթ.։ Որ սեռականս եպիսկոպոսացն՝ է խնդիր միջականացս՝ ոմն։ Ըստ այսմ են և օրինակքս։

*Որ ոք ընթերցցի զայս աղերս ձայնի մաղթանաց գոչման աղօթից հայցման՝ ծերոց և տղայոց, կուսից և երիտասարդաց։ Նարեկ. Ղ. 5։

*Անկցի ի մի քաղաքացն այնոցիկ՝ և կեցցէ։ Օրին. ԺԹ. 4։

*Եղիաբ անդրանիկ (Յեսսեայ), և երկրորդ նորա՝ Ամինադաբ, և երրորդ նորա՝ Սամմա։ Ա. Թագ. ԺԷ. 13

671 Գործիական առնու թուականն։ Զ. *Աննիւթական շնորհաւն մի են հաւասարեցեալք ի Քս.։ Ընդհ. 111։ Որ թուականս մի՝ առեալ է խնդիր զգործիականս՝ աննիւթական շնորհաւն։ Ըստ այսմ են և օրինակքս։

*Աստիճանաւ երկրորդ էք եպիսկոպոսաց (Քահանայքդ)։ Ընդհան. 46։

*Հարցեն (զամբարիշտն)․․․ թուով քառասնիւ։ Օրինաց. ԻԵ. 3։

*Որք էին թուով աւելի քան զհազար։ Յովհ. կաթող.։

672 Սկզբնականին և ներգոյական առնու մասնականին՝ թուականին և հարցականին · Ց · *Ո՛չ ոք ՚ի թագաւորաց՝ այլազգ սկիզբն կալաւ լինելոյ · Իմաստ · Է · 5 · Ահա՛ սկզբնականս ՚ի բացառականին՝ է խնդիր մասնականիս՝ ոք ։ Ըստ այսմ են և այլքս ։

*Եթէ ոք կամեսցի ՚ի ձէնջ իմաստուն լինել յաշխարհիս յայսմիկ, յիմար լիցի · Ա · Կորնթ · Գ · 18 ·

*Այլ ինչ ՚ի բազմապատիկ առաքինութեանց ոչ մնչի երբէք ՚ի դատաստանին, բայց միայն ողորմութիւն · Եփր · Կոր · 11 ·

*Իւրաքանչիւր ոք ՚ի մէնջ՝ ը̄դ անձին համարս տացէ Այ̄ · Հռոմ · Ժդ · 12 ·

*Դուռ դժոխութ նմա իւրաքանչիւրոցն ՚ի նոցանէ լինիցի · Յոհ · Կոլոսաց ·

*Այր մի ՚ի հազարաց գտի · Ժողով · Է · 29 ·

*Հինգերորդ յաբրահամէ (Էր Յոբ) · Յոբ · ԽԲ · 16 ·

*Ո՞ ՚ի ձէնջ՝ առ հոգալ իւրում՝ յաւելուլ կարիցէ ՚ի հասակ իւր կանգուն մի · Մատթէ · Զ · 27 ·

*Մի՛ ՚ի գազանաց չարաց (ոք) ը̄դ այն անցանիցէ · Եսայ · ԼԵ · 9 · Ուր մասնականս՝ ոք, իմացեալ լինի զօրութ̄բ, և խնդիր նորին սկզբնականդ ՚ի գործոյն՝ եղեալ է ներգործութ̄բ ·

*Թէպէտ և իցէ ոք կատարեալ յորդիս մարդկան, և առ ՚ի քէն իմաստութիւն հեռի իցէ ՚ի նմանէ, յոչինչ համարեսցի · Իմաստ · Թ · 6 · Ուր ներգոյականս յորդիսն՝ է խնդիր մասնականիս ոք · Ըստ այսմ է տեսանել և ՚ի հետևեալդ ։

*Ոչինչ է բարի ՚ի նոսա (իբր յարարածս) · · · բայց առնել զբարիս ՚ի կեանս իւրում · Ժողով · Գ · 12 ·

*Ոչ ոք է յազգի քում · Ղուկ · Ա · 61 ·

*Ո՞ նման է քեզ յԱ̄ծս տէր · կամ ո՞վ նմանիցի քեզ՝ փառաւորեալդ ՚ի սուրբս · Ելից · յօրհն · Մովս · 13 ·

673 Երրորդ՝ անուանք, որք նշանակեն զազգս կամ զհայրենի քաղաքս, առնուն զխնդիր ՚ի հոլովս սկզբնական, կամ գործիական · Ց · *Ոստիկանն յուսուփ · · · առաքէ (առ Սմբատ Արքայ) զմին ՚ի պատուականաց իւրոց անուն՝ ՚ի քարտուղարաց՝ յասորի ազգէ

ազգէ և դենիւ քրիստոնեայ. ‖յով. կաթ.: Ուր բառս տառքի՝ առեալ է խնդիր զսկզբնականս՝ յոգնէ. և անուանս քրիստոնեայ՝ առեալ է խնդիր բնութ. զգործիականս՝ դենիւ: Ըստ այսմ են և օրինակքս՝ որ զկնի.

*Յովսէփ՝ որ կոչեցաւն Բառնաբաս... ղևտացի յազգէ՝ կիպրացի. ‖Գործ. դ. 36.

*Տիգրանայ... նահապետ նմա կացուցեալ զԳնել ումն յազգէն Գնունի. ‖յովհ. կաթող.

674 Չորրորդ՝ գտանին և անուանք, որք չունին զհաղորդութիւն ընդ բայից, սակայն առնուն զխնդիր ի պէսպէս հոլովս. գ, *Աղու աղաւնիս միշտ յիմարութ. ‖Նար. ը. 1. Ահա գործիականս յիմարութ՟ն է խնդիր ածականիս՝ աղու: Այսպէս են և հետևեալ օրինակքս:

*Ո՞չ ընդ հարկանիր խստութ... բնութ. թէ բարեաց ընդ ի բնէ չորէս. ‖Նարեկ. ԺԵ. 1.

*Զայն բարբառոյ յանապատէ զքեզ անուանեաց եսայիաս. ‖Շարակն. 462.

*Առաքելոցն բանք... լուսաւորիչք են մտաց... և առաջնորդ՝ առ Ած ճանապարհին. ‖Գեն. կոբ. 793.

*Յօհան փակակալ սրբոյն Գրիգորի... անծայրին գրոց գիտութ. բանիբուն ճանաչելի. ‖յովհ. կաթող.

*Համապատիւ հօր և որդւոյ քարոզեցին. ‖Ճառ. 438.

*Միայնոյ քեզ ի կանայս կոյս յետ ծննդեան երգեմք զօրհնութ. ‖Շարակն. 842.

*Օծեալն Ած բանին ի վեր քան զբնութիս. ‖Ճառ. 16

*Մարմին էր անուանեալ բաշխեաց՝ ընդ հաւատոց ուղղոցն արքահաման. ‖Ընդհան. 123.

*Առանց նենգութ. բարի. ‖Նարեկ. ՃԹ. 1.

*Յայտնի էր Ած ազգաց պահպանական պարիսպ ամրութ. երկնուղի ձեռօք ընդդէմ թշնամեաց. ‖յովհ. կաթող.

*Բայց պարտ է գիտել, զի հնար է ի սոսս եական բայ լինել մտածել այսպէս. *Աղու աղաւնի ես յիմարութ. և կամ զխնդրառուն պատշաճել բայի. գ, *Ճանապարհորդելոյ առ Ած. Եւ:

Հինգ

675 Հինգերորդ՝ զի երբեմն և ածականք զգոյականս իւրեանց առնուն ինքեանց խնդիր. Դ. *Բազում արմատք են ի յերկրի, զորս հմուտք ի բժշկաց՝ կենաց առնեն զնոսա դեղս մարդկան. և զնոյն արմատս՝ դարձեալ ախմարք ի մարդկանէ՝ ախտից և մեռանելոյ ստանան պատճառս. Եզն. Հ 23.

Երկ ածականքս հմուտ և ախմարքն՝ առեալ են խնդիր զիւրեանց գոյականս՝ ի բժշկաց և ի մարդկանէ. որպէս թէ ասել՝ *Հըմուտ բժիշկք, ախմար մարդիկ.

Ըստ այսմ են և օրինակքս.

*Առաւել սիրէ Ած զարդարամիտ կեանս (շինականաց)՝ քան շքոտտաւորս և շփոփոխեալս ի մարդկանէ. Այն. քան զարատաւոր և զխոյբեբայ մարդիկս. Եզն. 73.

*Ո՛ թշնամեան ճշմարտութե... ըմբերանել զմեծայլին գիտութիւն. զի մի՛ շշողշողեսս ի ժողովրդոցն՝ պատիր բանիւքն ձգեսցեն ի կորստեան իւրեանց խորխորատ. Այն. զպարզամիտ ժողովուրդսն. Եզն. Հոռ 43.

*Ո՛ երեսս որ պաշտեսցեն զծածուկ ի ժողովրդոցն. Այն. մեծամեծ ժողովուրդք. առք. խոյ. 14.

*Անշէջ յէութե հայր. Այն. անմահ էութիւն. շարա. 518.

Սոյնպէս կարեն համարիլ և (663, 669).

676 Ըստ ի սակաւս՝ գոյականաց խնդիրն համարի ինքեանց ածական. Դ. *Ո՛չ զմին և զբնութիւն որդի համասարեմք շնորհօք որդւոց Ած. Եզն. Հ. 115.

Որ գոյականս օրէն՝ առեալ է խնդիր գործական զգոյականս՝ բնութիւն. որ համարեալ լինի նմին ածական. իբր ասել՝ *զմին և զբուն որդին.

Ըստ այսմ են և սոքա.

*Արարէք ձեզ քսակս տոռոնց հնանալոյ. Այն. անհնանալի քսակս. ղուկ. ԺԲ. 33.

*Առանց խառնի ճառագայթ. Այն. անխառնարկելի ճառագայթ. նարեկ. ՁԹ. 1.

677 Ի վախճան այսմ ամի պատշաճ է ճանաչել, զի ըստ քառակի զուգադրութ անուանց (617)՝ լինի և խնդիրն. Ա. Գոյական գոյականի. Դ. *Անարգեցան սարոյք հօձինք հօտի ամն. Եղիշ. Հ. նոթ. Ահա գոյականս՝

կանս՝

կամս հօրն է խնդրել սեռի գոյականիս՝ հոլովոյ։

678 Գոյականն ածականի. ջ, *Ասեմք զՔս Ած և մարդ՝ ըստ մարդկութեն համագոյակից մեզ, և ըստ Ածութեն՝ հօր և հոգւոյն. Ընդհան. 96. Ուր գոյականս ըստ մարդկութեն՝ եղեալ է խնդիր ընդունե. ածականիս՝ համագոյակից, ևն։

679 Ածական ածականի. ջ, *Որդեակ՝ բազումք եղիցին բարեկամք քո, բայց ՚ի հազարաց եղիցին քեզ մի խորհրդակից. Սիրաք. Զ. 6. Յեսուայ։ Ահա թուական ածականդ ՚ի հազարաց՝ է խնդիր թուական ածականիս՝ մի։

680 Ածականն գոյականի. ջ, *Պատուեալ ՚ի մէնջ արժանաւորն պատուոյ յերկնաւորաց և յերկրաւորաց՝ մայրն ՏՆ Մարիամ. Ընդհան. 90։ Ուր ածականքս յերկնաւորաց և յերկրաւորաց՝ են խնդիր սեռի կրաւորականահաղորդ գոյականիս՝ պատուելոյ։

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Համաձայնութիւն Ածականի ընդ գոյականի ։

Ածական անուանք միշտ ցուցանեն զորպիսութիւն գոյական անուանց, և ընդ նոսա զմի պաշտօն վարեն ՚ի բանի. Զի ածականք ընդ գոյականի իւրեանց ՚ի միասին լինին տէր բայի, խնդիր, յայտնիչ և յայտնեալ, ևն։ որոց ՚ի հասարակի՝

Ծանօթութիւն. ա.

681 Անուանք (48) միջականք ասին, վասն զի ընդ մէջ են գոյականի և ածականի։ Քանզի ՚ի սոցանէ՝ հանրականք, թուականք և վերբերականք միշտ ածական են. զորս տեսանես կարգեալ աստ ՚ի մէջ կանոնացս։ Իսկ մասնականք և հարցականք լինին գոյական և ածական. և զայսոսիկ ՚ի վերջոյ ցուցցուք յատկապէս ՚ի յօդուածս, ա։

Ծան

Ծանօթութիւն · Բ ·

683 Դերանուանք ցուցականք և ունականք , նաև ընդունելութիւնք վարին ածական , յամի պահելով զկանոնս որ աստ · որոց զօրինակսն յիւրեանց կարգի ունիս տեսանել ·

Ծանօթութիւն · Գ ·

684 Ածականք մերթ ներգործութբ ունին զգոյականս իւրեանց , և մերթ զօրութբ · Որոց ՚ի համաձայնութե դնելոյ կանոնս դնեմք ըստ պէսպէս դասաւորութե այն ածականաց , որք ներգործութբ ունին զգոյականսն · յաւելեալ և զկանոն է վն ածականաց , որք զօրութբ ունին զգոյականս իւրեանց ·

Կանոն · ԺԹ ·

685 Ածականն մինչ ունի յետոյ գոյականին , համաձայնի ընդ նմա թուով և հոլովիւ · Գ ·

*Ողորմութի արանց ուղղոց փրկէ զնս · Առակ · ԺԱ · 6

Ուր ածականս ուղղոցն՝ եդեալ է յետոյ իւր գոյականի՝ արանց · ուստի թուով և հոլովիւ համաձայնեալ է ընդ նմա · զի որպէս արանցն է յոգնակի սեռական , նոյնպէս և ուղղոցն է յոգնակի սեռական · Ըստ այսմ է տեսանել և ՚ի ներքոյ յօրինակսդ ·

*Ամ՝ որ լսէ զբանս իմ զայսոսիկ՝ և առնէ զսոսա՝ նմանեսցի առն իմաստնոյ · Մատթ · Է · 24 ·

*Եւ ես տկարութբ և երկիւղիւ և դողութբ բազմաւ եղէ առ ձեզ · Ա · Կորնթ · Բ · 3 ·

*Իսկ [illegible] լրմամբ [illegible] անպակասելի · [illegible] 8

*Խորհուրդք [illegible] անճառ են յ[illegible] · Իմաստ · [illegible] · 3 ·

*Ո [illegible] վշտալից տանջանաց արանց [illegible] և [illegible] ՚ի վերայ հաստատութեր · Յովհ · [illegible]

*Մողովէ (սրբն Մեսրոպ ըղ) մանկունս [illegible] · Յովհ · [illegible] ·

*Ձգեր զգործին ՚ի ցամաք լի մեծամեծ ձկամբք հարիւր յիսուն և երեք · Յովհ · Իա · 11 ·

686 Իբր ՚ի սակաւս՝ յետադաս ածականն դնի անհամաձայն, որպ̅ սոսկ ուղղականն. ց̅, *Որ համագոյդ ես խորհրդոյդ հայրենի. Ճառ. 279. Ահա ածականս հայրենին չէ՛ համաձայնեալ ընդ իւր գոյականին՝ խորհրդոյդ. բայց զօրութ̅ համաձայն իմանալի է այսպէս. *խորհրդոյդ հայրենեաց.

Ըստ այսմ են և սոքին:

*Աղէկցի... ունին քահանայութե̅ յաւիտենականն. Որպ̅ քահանայութե̅ յաւիտենականի. Եբրայ. Ժէ. 13.

*Ի ծերութ̅ պարարտութե̅ հոգևոր՝ խաղաղացուցեալ էր զաւաքանալեան ազգս. Որպ̅ պարարտութե̅ հոգևորի. յոհ̅ հոնկս. կոմոսող:

*Հրամանաց և հարկաց որբոցն հպատակ կալ. Որպ̅ արքունի հրամանաց և հարկաց. յոհ̅ հ. կոմոսող:

*Օ որոց պահօք փառաւորեալ քաւեաց զպատղոյն ճաշակումն. Որպ̅ քառասնօրեայ պահօք. Ճառ. 154.

Այսպիսի անհամաձայնութի̅ գտանի յոտանաւորս ՚ի տաղս և ՚ի չափականս տե̅ս (691). վն̅ յարմարութե̅ բանին. բայց չէ՛ պարտ վարել համարձակ.

Կանոն. Բ̅:

687 Ածականն յորժամ նախադասի գոյականին, ոչ համաձայնի ընդ նմա՝ ոչ թուով և ոչ հոլովիւ. այլ դնի պարզ ուղղական. ց̅, *Լաւ է պատառ մի հեշտութե̅ և խաղաղութե̅՝ քան զտուն լի բազում բարեօք հանդերձ թշնամութե̅. Առակ. ԺԷ. 1: Ուր ածականս բազում՝ նախադասեալ է գոյականիս՝ բարեօք. և չունի համաձայնութի̅ ինչ ընդ նմա. զի բարեօքն է յոգնակի գործիական, իսկ բազումն է եզակի ուղղական. Այսպէս են և սոքին.

*Մատուցանէ (սբ̅ն Մեսրոպայ) նշանագիրս ըստ կիտահոտոփ և խեցբեկոր լեզուի (աղօթանաց). Յայսմ. կոթ:

*Իբրև զարդի ծնեալ մանկունս՝ բանաւոր և անխարդախ կաթինն փափագեցէք. Ա̅. պետրոսի. Բ̅. 2.

*Թանձր և բարբին և քաղցր և անոյշ քնով ՚ի զօրութի տն̅ կապեր զթագաւորն. Գ̅. մակաբ. Ե̅. 6:

*Որ հաւատք ճշմարիտք են, անոք մարմնական աւսիւք ոչ վայելեն • ‖ Մեկն • կաթողկ • 245 :

*Զանկ այլք ունին ոչ ձեռօք և անբիծ սրտիւք՝ բազում գանից և գեղարդանաց և կապանաց և խոշտանգանաց և բանդից • • • զկուռն ասեն • ‖ Յովհ կաթ

*Ապաշխարհողաց՝ սկզբնական՝ մնացորդաց՝ խոստովանողաց՝ մահերեբր երկնաւորք վայելեն • ‖ Նարեկ • ԾԷ • 3 :

*Գալուստն (Նեռին) ըս ազդեցուէ սատանայի է ամենայն զօրութբ և նշանօք և արուեստիւք ստութք • ‖ Բ • Թեսաղ • Բ • 9 :

*Յետ երկոտասան առուրցն լրման • • • սատեսք զկղեր եղխաւրեեծի • ‖ Ընդհան • 128 :

*Անօրինեալ զաւակօք բարգաւաճեցոյց • ‖ Նարեկ • ԼԱ :

*Օրէնք տիրեն մարդոյ՝ որչափ ժամանակս կենդանի իցէ • ‖ Հռոմ • Է • 1 :

*Եւթն աւուրբք եղև աշխարհս, ութերորդ հազարամօք յանկ ելանէ • ‖ Մեկն • կաթողկ • 662 :

688 Որոց միավանկ և երկվանկ ածականք՝ և երբեմն բազմավանկքն համաձայնին • Գ • *Ճշմարիտ փառք այն են, որ ՚ի ձեռն բարեաց գործոց՝ անուանին

Լ. Յ. լինիցի որ փառաւորութ պատճառ • ‖ Ընդհ • 44 :

Ա. Հմ նախադաս ածականս բարեացն՝ համաձայնեալ է թուով և հոլովմն նոյն ընդ խեր գոյականին՝ գործոյ: Սա այսմ՝ են և օրինակքս :

*Ձորք զգրեալս մի ՚ի խերև ընկոյ մարդոյ համարելք պատուդասն • ‖ Մեկն • կաթողկ • 230 :

*Արդարն կացցէ բազմա համարձակութբ • ‖ Իմաս • Ե • 1

*Ո գոյշ լինիցիր յօրինոյն է բանին հարկ • ‖ Օրհն • Իա • 9

*Ծանրաբարձմանէ բարձրութ Եգիպտացւոցն կայեց սորասաւորեալ • ‖ Նարեկ • Մա • 1 :

*Պարեաց (Ծուլդա) և վասն ամբարշտաց և ծանրագործ ծառայ մարդոյ ՚ի վ ի յառնել հաւատոյն • ‖ Մեկ • կաթ 794

*Ունիցիս հաւատս ուղղեալ միտօք • ‖ Ա • Տիմ • Ա • 19 :

*Ճանի նոյն է ամենեցունց վերջինեցն • ‖ Եփես • ԼԴ • 9 :

*Ի դրժիւ արդարեւս մեղուցանելց սուրբ ձևացն • ‖ Եփես • ԻԵ 35

*Ի յարքունեօք չափուոց • • • լուսաւորեալ • ‖ Նարեկ • Թ • 3

Հնգ

*Հնգից հարիւրոց դենարաց պարտուց շնորհաբաշխութի. Նարեկ. ԺԵ. 3։

689 Պատահի և ուրեք, զի ՛ի բազում նախադաս ածականաց մինն միայն համաձայնի ընդ գոյականին. Գ. *Միով խաչափայտին շղթայիւ ամենեքեան կապեցան. Խոսրով. Ժ. 17 ։ Այլ երկու ածականաց մինն՝ որ մօտն է համաձայնեալ է ընդ յետադաս գոյականին՝ շղթայիւ. իսկ խաչափայտին է անհամաձայն։

Նոյն է տեսանել և ՛ի հետևեալ օրինակս։

*Արծանի ՛ի քէն զայս տօնախմբոյ լինել ծանր աղետի. Յովհ. կաթողիկ։

*Երևէր ապստամբութիւն [illegible] գնդաւորացն Վասակայ. Յովհ. կաթողիկ։

*[illegible] ամենապատուհաս ողորմութիւն ... մինչ արձանացայց. Նարեկ. ՂԳ. 24։

*Եւ զօրհնութիւն նախատառեցելոցն ամ ծաղկեալ արուեստ և իգաց ... ծաղկեցուցեր. Շնորհալի. 14 ։

*Հետևելով իմ ընդ համառօտ հաւաստութիւն տողնոյն գրաւորս մատենից ամայոց. Յովհ. կաթողիկ։

*Ել ընդ առաջ նոցա՝ երեք բիւրուք վահանաւոր զօրօք. Ե. Մակաբայ. Ժբ. 33։

Կանոն. Գ.

690 Յորժամ ՛ի մէջ ածականի և գոյականի եղեալ լինի բայ կամ այլ մասն բանի, ածականն համաձայնի ընդ գոյականին թուով և հոլովիւ. Գ. *Անճառելեացն եղև ժառանգորդ բարեաց. Ագաթ. 655։ Ահա ածականս անճառելեացն՝ թուով և հոլովիւ համաձայնեալ է ընդ գոյականին բարեաց. զի ՛ի մէջ նոցա եղեալ է բայս՝ եղև։

Այսպէս են և հետեւեալ օրինակս ։

*Ի հալածանսն՝ սաստկեալ ծնծղաս և վշտացելոցս անսանձելք շինեալ ՛ի նոցանէ եկեղեցիս. Ընդհ. 49

*Ասասցուք և փոքր ինչ վասն առաջաւորացն ՛ի մէնջ անուանեալ պահոց. Ընդհան. 98։

*Ահա զու՝ տօնախմբոյ անդադար ջատուկ մահու ծնգե գեցեալ չարաշուք առն ողորմեցայր, ամենձառաքա րութի · Նոբեկ · Ծը · 2 ։ (689)

*Ո՛չ բաղմօ անբանիւ զաղանաց դասուք և սակաւ մարդկամբ (ընդ նոյեան տապանի), այլ՝ ընդ երկրայ նոցս և զմերինսն յինքն հաւաքէ (սուրբ եկեղե ցին) · Նոբեկ · ՀԵ · 12 ։

*Մի՛ իրաց բաւական մտաւորաց ոչից նքբից · Իմաս · Է 23 ։

*Սուրբ արանց՝ աւելի քան զչորս հազարաց, սա տերտերեայց՝ վարհանաւորաց՝ նիշխանաւորաց՝ վաղնկաւորաց · Յովհ հանգս կոմսաց ։

*Ի՛նուրս ըստ յոբեայ ծանուանս և անտանելիս՝ ինձէն ինձ սաստկացուցի · Նոբեկ · Ի · 2 ։ (702)

691 Այլ երբեմն ոչ համաձայնի · ց *Զայնիւ մալ թէլ ողջնոյնն · յորժամ փառօք գաս հայրենին · Ժո՛յ աղօթական ձայնիւ · հայրենի փառօք · Ղոր · 302

*Ի մարմնի՝ վարս ստացեալ անհամեմատ մարմնաւո րայ · Ժո՛յ մարմնաւորայ անհամեմատ վարս · Ղոր · 625

*Ո՛չ իմովս ինչ անարժանութամբս փառաւորիս եր գով · Ժո՛յ անարժանապատուաստ երգովս · Նոբեկ · Գ · 1 ։

*Ի՛ դնոյն թողցի որդւոց մարդկան մեղք և հայհո յութիք · Ժո՛յ ամ մեղք և հայհոյութիք · Մարկ · Գ · 28 ·

*Երկնաւորաց կողմն աղքերքք՝ եկեղեցի իւր հաս տատի · Ժո՛յ կրկնավառակ աղբերք կողմն · Ղոր · 308 ։

*Լուսաւորաւորեալ յերկինս ելին · Ժո՛յ լուսաշաւիղ ելին յերկինս · Ղորակն · 667 ։

Կանոն · Դ ։

692 Ածականն մինչ յարեալ լիցի ընդ անեղականն դոյականի, միայն հոլովին համաձայնի, և ընդ թուոյն դնի տարաձայն · ց, *Ս ռուոյն օրի նաց հնոյն ծնաւ մարմնով · Ղորակ · 8 ։ Իւր ածա կանս հնոյն՝ յարեալ յանեղականս օրինացն՝ երկո քին ևս հոլովին համաձայն սեռականն են · իսկ ընդ թուոյն անհամաձայն են · զի օրինացն է յոգնա կի, և հնոյն է եզակի ։ Այսպէս է տեսանել՝ ի հե տեւեալ օրինակս ։

*Հաստատեցին տօնել զյիշատակ նորա յաւուր շաբաթուն, որ յետ պահոց առաջաւորին. Ընդհ. 100։

*Մեղքն ՚ի նեղս մտեալ՝ առանձին կամք եղեն մարդոյն արտաքոյ կամացն Քրիստոսի. Թէն. հոլի. 406։

*Դիր խոյր ՚ի գլուխ քո՝ զփառաց յաւիտենականին. Բարուք. Ե. 2։

*Ո քհնյապետն Ճշմարիտ... ՚ի յիշատակի քահանայապետացս ծծողաց... օրհնեցէք. Ընթղ. 481։

*Ո կամսն ոչ այլ եւ այլ ասեմք, ոչ թէ ա̄ծայինն կամքն հակառակ լինել մարդկայնոյն կամաց. Ընդ. 119։

*Մեք ամենեքեան՝ բացօք երեսօք զփառսն տն իբրեւ ը̄ հայելի տեսեալ. Բ. կորնթ. Գ. 18։

*Յետ արդարոց զեղեցկայարմար կարգաց յօրինուածոց... մեռանի ՚ի մեծութիւն (փաղաքշանս Սմբատայ) թագաւորեալ ամս, իը. Յովհ. կաթող։

*Մեծ կուրապաղատն վրաց Ատրներսեհ... թէոպատկառանօք իբրեւ հօր հնազանդեալ (Սմբատայ մեր Սմբատայ). Յովհ. կաթող։

693 Լու երբեմն գնի համաձայն. Գ, *Որք... զաստանելին յօրինացն հայրենեաց, յաղնուէն ամենասրբութէ զնս ՚ի բաց մերժելին. Գ. մակաբ. Է. 17։

*Պահքն չորրորդի եւ պահքն հինգերորդի... եղիցին տանն Յուդայ ՚ի խնդութիւն. Զաքար. Ը. 19։

*Նման նորոգմանս ունիք. Բ. մակաբ. ԺԴ. 9։

*Ո ընկալեալն ՚ի քէն... քեզ արքայ բարձրութ փառաց անհասանից... ընծայեցուցէ. Նարեկ. ՃԺ. 4։

*Երեսք դորոց եւ անդաստանաց... կրօնք քաջարանաց եւ անխոնարհելիք. կեանք գեղեցիկք. ԼԱ. Նարեկ. ՀԱ. 1։

*Կամեցին... մեռանիլ ՚ի վերայ կարգացն նախնեաց եւ հայրենի օրինացն. Գ. մակաբ. Ա. 12։

*Ճաշակեալ քո Ադամ ՚ի պտուղ կենաց անմահականաց. Նարեկ. ՂԸ. 9։

694 Թուական անուանք՝ եւ հանրականս մի՛ եզականացս յարին ընդ յոգնակի անուանս. զի ունին զնշանակութիւն բազմաւորական. Գ, *Եղեն ամենայն աւուրքն Ադամայ՝ զորս եկեաց, ամք ինն հա-

րիւր

րիւր և երեսուն · և մեռաւ · ‖ Ծնն · Ե · 5 : Այն թուականս ինն հարիւր և երեսնամեանն՝ եզականապէս յետադասեալ է յոգնակի գոյականին՝ ամ :

Ըստ այսմ են և այլքս :

* Ի խորոյ սկզբան փորուածոյն մինչև ՚ի մեծ քաւութին (են) կանգունք երկու · ‖ Եզեկ · Խգ · 14 :

* Ամաց քսանևմիոյ էր սեդեկիա ՚ի թագաւորելն իւրում · ‖ Բ · Մնաց · ԼԶ · 11 :

* Եւ էր բեթանիա մերձ յերուսաղէմ իբրև ասպարիսօք հնգետասանօք · ‖ Յովհ · Ժա · 18 :

695 Գտանի և՛ի յոյժ սակաւս, զի թուականք և կամ ածականք յոգնակի կերպիւ յարեալ են ը̄ եզակի գոյականս · Գ̄ , * Աստուածապէս արտասանեցելոյն ընկալաւ ՚ի քէն երիւք հարցմամբ սիրոյն զերից ուրացութեանցն զբժշկութի · ‖ Շնորհալին · 292 : Ուր յոգնակի թուականս երիւքն՝ յարեալ է յեզակի գոյականս՝ հարցմամբ · զոր պարտ է զօրութ̄ յոգնակի համարել այսպէս · * երիւք հարցմամբք : Այսպէս են և օրինակքս :

* Ի միոջէ բարբառոյ հազարք փախիցեն · և՛ի բարբառոյ հնգից՝ բազումք փախիցեն · ‖ Յն̄ ՚ի բարբառոց հնգից · Եսայ · Լ · 17 :

* Եւ ը̄ առաջ նոցա · · · չորիւք հարիւրօք հեծելազօր գնդաւ · ‖ Յն̄ չորս հազար · · · գնդաւ · Բ · Մակ · Ժբ · 33 :

* Առաքելոցն և երկնաւորացն յուսոյ հաւատացելոց · ‖ Յն̄ առաքելոյ և երկնաւոր յուսոյն · Նարեկ · Ժ · 2 :

* Ընծայեցելոյն առաքելոյն պատուիրանս արարեր անօրէնութե · · · բանիդ Այ̄ · ‖ Յն̄ անձնառու ապականայ անօրէնութե · Շնորհալին · 588 :

* Որ շնորհ նորոգ փրկութեան՝ բիւրօք գոհաբանութ̄ հեղեղեալ · ‖ Յն̄ բազմօք գոհաբանութբք · Նար · ԾԳ · 2

* Յառաջնոց դատապարտի յանօրինաց ժողովրդեան · ‖ Յն̄ յանօրէն ժողովրդեան · Շնորհալին · 283 :

* Որ ՚ի լրումն անճառելից ՚ի քէն յայտնեալ ծածկեալ խորհրդոյ · ‖ Յն̄ անճառելից խորհրդոյ · Շնորհալին · 22 :

Այս ոճ անկանոն է · ուստի չէ արժան վարել :

Աս

Կանոն․ Ե․

696 Ածականն յորժամ հասարակաբար պատշաճի բազում յատուկ անուանց, ընդ թուոյն դնի յոգնակի, և ըստ հոլովին համաձայնի․ Գ․

*Երկոքումբք ընտրելովք՝ առաքելովն յակոբաւ և մարգարէիւն դաւթիւ հաստատեաց զհիմունս նոր եկեղեցւոյ․ Շնորհալի․ 102։ Ահա ածականքս երկոքումբք ընտրելովքն յոգնակի թուով հասարակաբար պատշաճեալ են երկու եզակի յատուկ անուանցս՝ յակոբայ և դաւթի։ Ասացի հասարակաբար, զի ուրոյն ուրոյն պատշաճեալ ածականքս առաքելովն և մարգարէիւն՝ են եզակի։ իսկ ըստ հոլովին ամենեքեան են համաձայն գործիականի։ Այսպէս են և սոքա

*Պահապանք ազգի մարդկան՝ ծննդոց մահու և յարութ՝ Միքայէլ և Գաբրիէլ ձծք․ Շնորհ․ 614։

*Արդարքն առաջինք՝ որք վկայեցան յԱյ, յոր և զաքարիա և յովսէփ․ Ընդհան․ 39։

*Ողջոյն տայ ձեզ . . . ղուկիոս և յասոն և սոսիպատրոս ազգականք իմ․ Հռով․ Ժզ․ 21։

697 Իսկ ուրեք եթէ եզակի ևս եղեալ իցեն, պարտ է զերկոսին յոգնակի համարել․ Գ․ *Նստաւ (որդի Լուսաւորչին) յաթոռ սբց առաքելոցն Բարդուղիմէոսի և Թադէոսի․ Շր սբց առաքելոցն․ ցոլՀ․ կոչնաղ։

*Սրբ սարգիս և մարտիրոս մեծ պսակաւորք․ Շր Սարգ․ Շնորհ․ 134։

*Սահակայ և յովսեփայ սբ հայրապետացն․ Շր սբց հայրապետացն․ Շնորհալի․ 653։ Այս ոճ չէ՛ պարտ վարել անխտիր։

Կանոն․ Զ․

698 Ածականն և գոյականն եթէ իցեն ՚ի նախդրեալ հոլովս, հոլովականերս նախդիրն բազմաց դնի միայն ՚ի մի նախադասին․ եթէ ածականն իցէ նախադասն՝ և եթէ գոյականն, եթէ մի իցէ՝ և եթէ բազում․ Գ․ *Օրէնք բնութեն նմա ծառայէին

ով արարչի, զի որում 'ի կուսական ծննդենէն՝ և յայլոց գերագունից սքանչելեացն է իմանալ . Ընդդ · 97 : Ըստ հողմակերտ 'ի նախահօրն սկզբնականին՝ ծննդեանն, եղեալ է միայն 'ի մէջ նախաստուածականին՝ կատարեալ : Սոյնպ և սկզբնականքն ընդ ճշմարտագոյն ունի իմացեալ նախաստուած զերկու ածականս՝ որոց, գերագոյնից . և իւր հողմակերտ յետ՝ եղեալ է միայն 'ի մէջ առաջին ածականին՝ որոց : Ըստ այսմ նկատելի են և 'ի հետեւեալ յօրինակս .

* Արարիչ իմն ընդունի սիրտ իմ, 'ի հակառակաբեր և խորհրդոց այլոց կամաց այս գործ համբաւոյ լեալ (զՅովհաննու մկրտչականեցւոյ) . ‖յովհ · կոչ :

* Ամէն իմաստ և յանխորհուրդ խնդրոյ հրաժարեսջ . ‖Ը · ամս · Ը · 23 :

* 'Ի բայց քակել և կորուսանել 'ի սրտէ զընդունայն և չարաբարոս և շնական խորհուրդսն . ‖յովհ · կոչ :

* Հոգւի և մարմնի արարած գոլով Մարդ կարէ լինել երկուց հակառակացն մի բնութի . ‖ընդդ · 118 :

* Ով զի երկուց և երից կրկնաբանութեանց հաստատեսցի բանին Աստուածութիւն իւրն ակայութեամբ . ‖ընդդ · 114

* Այն կապեալ է, զորքան ժամանակս կենդանի է այր նորա . ‖Ա · կորնթ · է · 39 :

* Թուլփատեաց աբրահամ զիսահակ որդին իւր յաւուր ութերորդի . ‖ծնն · իա · 4 :

* Իւր շնչիս զեւունս բազմոտանիս . . . ցամաքեցուցանէ . ‖նաւեկ · է · Ա :

* Արշակ քաջ . . . Թզուրեցուցանէ հայաստանեայցս զփողարշակ եղբայր իւր՝ շայր բարեխորհուրդ և խոհեմ և քաջ . ‖յովհ · կոչոյ :

699 Դորբեմն ունի 'ի մէջ ածականին և գոյականին . Ց

* Օ սրն շերկնաւորն զԱԾ օրհնեսջիք . ‖Գ · ծաղկ · Է · 7

* Օ՜ երօղն 'ի հօրէ շէակից ոգւոյ սուրբ շհոգին օրհնեսջիք . ‖շարական · 433 :

* Դորջանիկ աբքայն հռոմոց Օ ենոն . . . շըռւսախիւն՝ պայծառաատարած՝ Ճառագայթակառ շհաւատս առաքելականին ծաղկեցուցանէր . ‖յովհ · կոչ :

*Ո՛չ անխնայեալ յորդորին 'ի համապատուհասս և 'ի սերեկիս · ||Նորբեկ · խզ · 2 ։

*Եւ յերկրիս յայսմիկ 'ի լայն և յընդարձակ և 'ի պարարտ՝ զոր ետուր մեզ, ո՛չ դիտացաք ծառայել քեզ · ||Գ · Եզրաս · Թ · 35 ։

700 Եւ մինչ յետադասան լցէ ընդ մ, նախադասին գնի 'ի վը̄ նախադասութեանն, և երկիր է և երրորդ յետադասութեանն · Թ̄

*Կերան եօթն երինջքն · · · զեօթն երինջսն զառաջինս զգեղեցիկս և զընտիրս · ||Ծնն · խա · 20 ։

*Շրջեցաք ընդ ամ̄ անապատն ընդ մեծ և ընդ ահագին · ||Օրին · ա · 19 ։

701 Եւ 'ի յոյժ սակաւս՝ հոլովակերպն գնի միայն 'ի վը̄ յետադասութեանն · Թ̄ ։ *(Տիրապետն ոմն) բայց մահարկի պատուով · · · յուղարկէ (զիմնաստանէր հայրապետն) իւրական յաշխարհն · ||Յով · կոնդ ։

702 Եթէ 'ի մէջ ածականի և գոյականի անկեալ լցէ բայ՝ կամ այլ մասն ինչ բանի, հոլովակերպն գնի ը̄ վերոյ գրելոցն ։ որպէս՝

*Նախ և առաջին՝ զառաքելականն առ ձեզ բարբառիմք բանս · ||Ընդհան · 71 ։ (698)

*Որ մեր փարթամանք 'ի Թագաւորական պատրաստեալ հրամանացն · ||Ընդհան · 105 ։

*Ի հալածանացս ծնեալ ժամանակի՝ ընդ խրթնատեսակ նայեցան տգեղութի · ||Ընդհան · 49 ։

*Ո՛չ ապաքէն ըղձալի էր · · · ո՛չ 'ի ծնունդ յառաջագայիլ · · · քան ընդ այսպիսեաց սատակագունից և սարսափելեաց ըմբռնիլ պարտուց · ||Նորբեկ · Է̄ ։

*Քանզի 'ի բազում և 'ի զանազանս բաժանին անուանս և ցիրս՝ մի գործ տեսչութեան ոգւոց · ||Ընդհանրական · 3 ։ (699)

*Նա զնախաստեղծ զհայրն աշխարհի զմիայն հաստատեալ պահեաց · ||Իմաստ · Ժ · 1 ։

*Որք զաթոռն ունիցին զառաքելականն, պայծառին և զգործսն սոսինս զառաքելոցն · ||Ընդհան · 43 ։

*Զլեզու մարդկան ո՛չ ոք կարէ հնազանդել, չար և զանկարգ և լի թունովք մահաբերիւ · ||Յակ · Գ̄ 8 ։

Ե Բ Զ Ի

*Ո ի շահերն քո շատագին թողեր · || Յայսմ · Բ · 4 ·
*Աւետարանդ յայտնեցեր այսօր շնորհութ · || Շար 287 ·
*Հանել 'ի ծովէ աշխարհի՝ ցամաք յախտից յերկրին արդարոց · || Յհ 'ի յախտից ցամաք յերկրին · կամ յանախտ երկրին · ընդ հան · 230 ·

Նոյնպէս ոչ՝ Յհ 'ի մէջ ածականի և գոյականի՝ բայ կամ ընդունելութի արկանելն գերապանծ կացուցանէ զբանն · բայց զգուշութ առնել արժան է ·

Ծանօթութի · Դ ·

703 Հոլովակերտ նախդրից զպէս պէս դրութիս պայծառ է իմանալ վս բոլոր համաձայնութ հոլովականն մասանց · իբր զի 'ի լինելն նոցա 'ի նախդրիւ հոլովս յայտնիչ և յայտնեալ , յարակցեալ , խնդիր՝ ևն , պէս պէս դնի նախդիրն · Աստի յիւրաքանչիւր օրինակս նոցին՝ կրկին աչօք 'ի նկատել՝ բացայայտ երևին և այլ բազմապիսի դրութք հոլովակերտ նախադրութեց · որպէս և 'ի (386 , 500 , 604 , 605 ,) ևն ·

Կանոն · Է ·

704 Ածականն՝ մինչ զօրութ ունիցի զգոյականին , ըստ այնմ գործածութ միայնակ վարի 'ի տեղի գոյականին՝ այնպիսի թուով և հոլովիւ , որպիսի վայելէր գոյականին 'ի դնիլ ներգործութ 'ի բանի անդ ·

Աստի և լինի՝ տէր բայի , խնդիր , ևն ·

705 Տէր բայի · Գ , *Իմաստունք ոչ խոստովին յօրինաց տն · || Առակ · Իը · 8 · Եւ հմ տր բայի ածականս Իմաստունք՝ զօրութ ունի զգոյականս՝ արք · իբր ասել՝ *Իմաստունն արք · Ըստ այսմ են և օրինակքս ·
*Զօրաւորքն 'ի պատուհասէ մի' ապրեսցի · || Յհ Հարազդոյծ այլն · Առակ · Իը · 20 ·
*Մեծն մարգարէից (մովսէս)՝ քարամբք բանից կոճկոճէ · [illegible] (փինեհէս)՝ աշտէիւն նիզակաւ 'ի մահ սատակէ · · · Նախանձաւորն Եղ (եղիա)՝ երկնապատեղաց բոցոյն վառանէ · · · Ընդ առաքելոցն

Պետ

(Պետրոս)՝ ընդ սափրայի ՚ի կենաց զրաւէ ։ Նար ։ հտ̄ 3 ։

*Այս տնօրէնութիւնս մարմնանալ և բանին Թանձրանալ՝ յաղագս անքակ միաւորութեան ։ Փխ̄ անմարմին անձնաւորութեան ։ ընդդէմ ։ 84 ։

706 Խնդիր բայի ։ Գ̄ ։ *Խառնեալ միացոյց ... զախտաւորս ընդ անախտականին, և զապականացուս ընդ անապականին, և զմահկանացուս ընդ անմահին ։ և եղև նոյնա մի և անբաժանելի ... ոչ յաղթելով հզօրագոյնն ՚ի տկարագունեն ։ ընդդէմ ։ 236 ։

Որ՝ սեռի խնդիր և բուն խնդիր ածականքս՝ զախտաւորս ընդ անախտականին են, զորս զօրութ̄ ունին զիւրեանց գոյականն՝ բնութ̄ ։ եթէ ասել այսպէս *Խառնեալ միացոյց ... զախտաւոր բնութի մարդոյս ընդ անախտական բնութեն Ա՛յ, են ... և եղև նոյնա մի և անբաժանելի բնութի ... ոչ յաղթելով հզօրագոյն բնութի Ածութեն ՚ի տկարագոյն բնութե մարդկութեան ։

Ըստ այսմ են և օրինակքս՝ որ զկնի ։

*Այն հնոյն օրինակք բազումք են ։ եկեսցուք առ նորս և ճշմարիտս ։ Փխ̄ առ հին օրինացն ։ առ նոր և ճշմարիտ օրէնս ։ ընդդէմ ։ 124 ։

*Յա̄մ սեղանոյս՝ ուր պատարագի մեղապարտէս Մարմին և Արիւն Քր̄ի, Հոգւոյն է՝ որ կատարէ ։ և շնորհէն ՚ի հոգևորն դարձուցանէ ։ Փխ̄ զզգալի հացն ՚ի հոգևոր հաց դարձուցանէ ։ Գնձ̄ ։ խորհրդ ։ 739 ։

*Աւետարանեաց խաղաղութի ձեզ հեռաւորաց՝ և խաղաղութի մերձաւորաց ։ Փխ̄ հեռաւոր հեթանոսաց, և մերձաւոր հրէից ։ Եփեսաց ։ Բ̄ ։ 17 ։

*Տէր մեր ... փառն միոյ ոչխարին մեռաւ ։ և մեք անփոյթ առնեմք շնորհօքն ։ Փխ̄ զբազում ոչխարօքն ։ Գնձ̄ ։ խորհրդ ։ 365 ։

*Պարկեշտութեան մերոյ՝ չէ ինչ պիտոյ ։ Փխ̄ պարկեշտ անդամոցն ։ Ա̄ ։ Կորնթ ։ Ժբ̄ ։ 24 ։

707 Յայտնիչ և յայտնեալ ։ Գ̄ ։ *Միաւորեալն ՚ի մի բնութի կրէր զիւրաքանչիւրսն՝ յորժամ կամէր, զմարդկայինսն երբեմն զմարդ՝ զի մարդ էր, և զԱ՛ծայինսն

երբեմն

խորև զԱ՟Ծ , քանզի Ա՟Ծ էր · Ընդհան · 237 · Ասա՟ծ ամենակալնքս չհաւատացողն խորին է յայտնեալ , չհաւատացելոյն և չանձնայինոյն են յայտնիչք · և զօրութի Բ ունին ըզ գոյականոյ՝ նորա · Յհ * Կոչէր զիւրաքանչիւր կիրսն , եռ :

Ըստ այսմ են և այլք :

*Փոխառուի և փոխատուի ՚ի մի վայր եկելոց՝ զայցելութի առնէ երկոցունց տր · Յհ զայցելութի առնէ տէր երկոցունց · այս է՝ ՚ի մի վայր եկեալ փոխատու և փոխառուաց · առակ · ԻԹ · 13 :

*Հրամայեցաւ մեզ · · · չտն իւիք զմեր վն (Հաւատոյ) փոխանակել զորութիւն և շնորհներ (դրութիւն · այս է՝) զՀոգի և զմարմին · Սեին · կոխուած · 800 :

708 Յաւակացուցիչ և յաւակցեալ · Գ , * Օ՟րդ և ըստասարդացն՝ իմաստութի · · · զամենայն ամենաբշտաց մեզք · Սառն · Ի · 29 : Լու · 4 : Այր յաւակացուցիչ ամենակալնքս՝ երիտասարդաց և ամբարշտացն զօրութ Բ ունին զգոյականսն այսպէս · * Օրդ երիտասարդ անձանց է իմաստութի · զամենայն՝ ամենաբիշտ մարդկանց՝ մեզք են : Այսպէս են և այլքն :

*Հարան շլացութ · · · որք առ դուլս արդարոյն · Յհ զովետյ արդարոյն · Խնդ · ՃԹ · 16 :

*Յանուն Յի Քի ամ ծունր կրկնեսցի՝ երկնաւորաց , և երկրաւորաց , և սանդարամետականաց · Յհ երկնաւոր հրեշտակաց · երկրաւոր մարդկանց , և սանդարամետական դիւաց · Փիլիպ · Բ · 10 :

*Թողէք զծանր ծանր (պատուիրանս) օրինացն՝ զդատաստան և զողորմութի և զհաւատս · Մատթ · Իգ · 23 :

709 Անդրաւու և խնդիր անուանն · Գ , * Անհնարինք առ ՚ի մարդկանէ՝ հնարաւորք են յԱ՟Ծ · Ղուկ · ԺԸ · 27 : Ասա՟ցու ՚ի տարբերակնին՝ է խնդիր ամենականիս ընդհանրիւն · որ զօրութ ունի զգոյականս՝ իբր · ոչ թէ առել՝ * առ ՚ի մարդկանէ անհնարինն իրք :

Ըստ այսմ են և այլք :

*Խոստովանիմք յերկուց բնութեանց մի լեալ , և ՚ի միաւորութեն ոչ կորուսեալ զմի ըզ ՚ի յերկոցունց (բնութեանց) · Ընդհան · 119 :

Որ

*Որ զբարիս առնէ . . . Ա՟ծ գործակից (անձն է) 'ի բարիս ։ Մեկն . Յոհան . 787 ։

*Յայժմոյս ոչ ոք է տգէտ յընտրողութե բարւոյն և չարի ։ Ա՟ն 'ի յընտրել զբարի և զչար իմաս . Ընդդ . 7 ։

710 Խնդիր նախադրութ . և միջարկութ . գ , Այլ վ՟ն հոգևորացն , եղբարք՝ ոչ կամիմ եթէ տգէտ իցէք ։ Ա՟ն վ՟ն հոգևոր պարգևացն . ա . Կոր . ժբ . 1 ։

*Երանի խաղաղարարաց , զի նոքա որդիք Ա՟յ կոչեսցին ։ Ա՟ն երանի խաղաղարարք անձանց . Մատթ . Ե . 9 ։

*Կե՛ղծաւոր՝ հան նախ զգերանդ յականէ քումմէ , Ա՟ն կեղծաւոր այր՝ . Մատթ . Է . 5 ։ (523 . 491)

Իսկ զխնդիր ընդունելութե Ա՟ծ , և զայլ բազում այսպիսիս 'ի բոլոր գործս ի՟ր իւրեանց կարգի ունիս տեսանել . և զայսոսիկ կրկնեցաք աստէն , զի ուր և պատահի առանց գոյականի ածական , ըստ վայելչութեան բանին գացես զգոյականս նոցին՝ բաց 'ի (675)էն . որոց խնդիրն է գոյական իւրեանց ։

Յօդուած . ա ։

Համաձայնութիւն միջնականաց՝ Անուանականին , և Հարցականին ։

711 Գիտել արժան է , զի Անուանականքս՝ ոմն , ոք հասարակաբար նշանակեն զանձն . իսկ իմն , ինչ , զանբանս և զանկենդանս . և որոշեն զմինն 'ի բազմաց ։ Արդ՝ սոքա միայնակ դնին իբր գոյական , և 'ի վ՟ր իւրեանց առնուն զածականս՝ այլ , մի , մեծ , ևն ։ որպէս՝

*Ոմն պահէ օր ըստ օրէ , և ոմն պահէ զօրհանապազ . Իւրաքանչիւր ոք զիւր միտս հաճեսցէ . Հռով . Ժդ . 5 ։ Ահա անուանականքս ոմն՝ գոյականապէս եդեալ են ա՟ն ինքեանց տէր բայիցս՝ պահէ . Այսպէս է տեսանել և յօրինակս 'ի ներքոյ ։

*Եթէ պահպանականն վստահութե զանձն ուրուք լեգգէ , ընկալցի . . . ձեռն քո զնա . Նոյեմ . Գ . 3 .

*Օրս մեր աղգի իցեն գայթակղութե պատճառք ինչ ինչ՝ 'ի ձեռն կողմանէ բառնալ . Ընդդ . 148 .

Հո

*Հոգևորն քննէ զամենայն, և ինքն յումեքէ ոչ քննի · ||Ա · կորնթ · Բ · 15:

*Եւ զոմանս ապրեցուցանիջիք յափշտակեալ ՚ի հրոյ, և ոմանց ողորմեսջիք երկիւղիւ դատել · ||յուդ · Ա 23:

*Ոչ այլ ինչ է հաճոյ Ած, բայց ուղղափառ հաւատքն և մաքուր վարքն · ||ընդ հռմ · 125:

*Ի թուէն Ած առ քրիստոնեայս · · · ոչ այլ ինչ լինիցի, բայց միաւորութին դարձեալ ամենայն եկեղեցեաց Հռմի · ||ընդ հռմ · 109:

*Որ ոք զամ օրէնսն պահիցէ, և միով իւիք ինչ գթղցէ, եղև ամ օրինացն պարտապան · ||յակոբ · Բ · 10:

*Բազում ինչ յանցանեմք ամենեքեան · ||յակոբ · Գ · 2:

*Եւ բազում ինչ այլ՝ որ այսմ նման է՝ առնէք · ||մարկ · Է · 13: (713)

712 Բազմիցս ևս յարեալ յանուանս՝ լինին ածականք մասնաւորիչք նշանակութեց նոցին · Գ, *Այլ և կանայք ոմանք ՚ի մէնջ զարմացուցին զմեզ · ||ղուկ · իդ · 22

Որ մասնականս ոմանք՝ ածականապէս յարեալ առ գոյականս՝ կանայս, մասնաւորելով նշանակէ զիւղաբեր կանայսն: Նոյն է իմանալ և ՚ի ներքոյ յօրինակսդ :

*Մին մեծատուն · · · ՚ի ծունր իջանէր · ||մար · Ժ · 17:

*Երկու պրտապանք էին ուրուք փոխատուի ||ղուկ · Է 41

*Արք միանգամ · · · մկրտեալքն, առանց ինչ ինչ շնորհաց ոչ եղանէին · ||մեկն · կաթղ · 134:

*Հայթմամբ ինչ ածայնով հնչեցեալ աւետարանէ · ||նարեկ · ՂԲ · 7:

*Ի լեզուաց ոմանց ճարտարաց · · · մուայլ առձայնի · ||նարեկ · ՂԳ · 19:

*Իւրաքանչիւր ոք որպէս և ընկալաւ շնորհս ինչ՝ ՚ի միմեանս զնոյն մատակարարել · ||Ա · պետ · Դ · 10:

*Ով որ ինչ միանգամ արուեստք գործոցն ագահակեն զբարեաց ինչ իրիք, · · · առանց ճարտարութի բանից ոչ է ազնուոյ · ||մեկն · կաթղ · 240:

Բառ այսցեն և ՚ի (670 · 672) · ուր զաւ ՚ի յինքեանց մասնաւորեալ զանուանս առեալ են խնդիր :

Բայց

713 Բայց մինչ յարէին ՚ի բառսդ՝ որ , ոչ , միանգամ , ա̃մ ; բոլորում ; Լի̃ , վարքին ուրքոք իբր մի անուն հանրական ։ եւս և մասնականս իւրաքանչիւրն՝ յարի առ մասնականն ոք · որք թէ միայնակ իցեն՝ համարին գոյականս, և թէ ը̃ անուան յարեալ՝ ածականս ։ որպէս՝

*Այլ որ ոք ընկալցի մանուկ մի այսպիսի յանուն իմ , զիս ընդունի ։ ‖Մատթ · ԺԸ · 5 ։

*Այլ որ ինչ միանգամ ՚ի կիրս մեր կերպարանեցան ։ ‖Կոր · ԺԱ̃ 2 ։

*Որ ինչ ծածուկ և որ ինչ յայտնի՝ գիտացի ։ ‖Իմաստ · Է · 21 ։

*Օրինօքն ոչ ոք արդարանայ առաջի Ա̃յ ։ ‖Գաղ · Գ̃ 11 ։

*Ամենայն ինչ սր̃բ է սրբոց , բայց պղծոցն և անհաւատից՝ ոչինչ է սուրբ ։ ‖Տիտ · Ա̃ · 15 ։

*Այլ զա̃մ ինչ հնազանդ արար ՚ի ներքոյ ոտից նր̃ , և ետ զնա գլուխ ՚ի վ̃ր ա̃մ իրիք եկեղ̃ցւոյ ։ ‖Եփես · Ա̃ 22 ։

*Զու հոգւս և զբոլորում իմիք զբաղեցե̃ս ։ ‖Յոբ · Ժ̃ 4 ։

*Պատմեա՛ , զոր միանգամ արար քեզ Տ̃ ։ ‖Յր̃ զոր ինչ միանգամ · Ղուկ · Ը̃ · 39 ։

*Իւրաքանչիւր ոք՝ որ զինչ առնէ զբարին , զնոյն ընդունի և ՚ի Տեառնէ ։ ‖Յր̃ ա̃մ ոք՝ զոր ինչ բարի առնէ , Լի̃ · Եփես · Զ̃ · 8 ։

*Ամենայն ոք ՚ի մարդկանէ՝ որք խօսեցան և որք տակաւին խօսին զԱ̃յ , որքան ինչ միանգամ ջանան և հնարին յար ինչ և նման ասել (զԱ̃յ)՝ սակաւ ասեն , բաղում միջոցաւ հեռի գոլով ՚ի ճշմարտութենէն ։ ‖Դչն · Յոբնաղ · 137 ։

*Այլ որ ինչ միանգամ անցք անցին ը̃ մեզ ։ ‖Բ̃ · Եզրաս · Թ̃ · 13 ։ Իսկ մասնականս ինչ՝ ունելով զբառս որ միանգամ , եղեալ են ՚ի միասին իբր մի անուն հանրական և ածական գոյականին՝ ոչ ։

Բաց այսմ են և օրինակքս՝ որ զկնի ։

*Ամէն ա̃մ , որչափ ինչ միանգամ մեղք են գործեցել̃ ՚ի մարդկանէ , մեղաւոր միայն առնեն զմարդն ։ Իսկ ամբարտաւանութիւնն բռնեալ ՚ի հոգի ուրուք՝ սատ̃յ առնէ զնա ։ ‖Դչն · Յոբնաղ · 481 ։

*Յանեղծանէ անօթս առ իւրաքանչիւր ոմն սպասու մերոյ

մերոյ · ‖ Յն ըստ ամենայն սպասու մերոյ · Եփրեմ · Ժե · 7 :

*Ըստ որինչ առ մեզ բերէին առ 'ի քէն հոսմունք քաղցրութէ · ‖ Յն որինչ հոսմունք քաղցրութէ առ մեզ բերէին առ 'ի քէն · Նարեկ · Գ · 1 :

714 Իսկ մասնականքս՝ միւսն որոշէ զմին յերկուց · իւրաքանչիւրքն զբազումս 'ի միասին մի առ մի նշանակէ · երկոքանչիւրքն ցուցանէ զերկուս մի մի զատուցեալս · որք միշտ ածականք են, թէ և զօրութեամբ ունիցին զգոյականս : որպէս՝

*Իւրով ձեռամբն տայր · · · զխնձն · ‖ Գ · Եզր · Է 17 :

*Ի լինիցին քրոջէքն · · · և մի 'ի միոջ կողմանէ քաւութեան · ‖ Ղեւտ · Իե · 19 :

*Առանց ակնառութեան դատի ըստ իւրաքանչիւր գործոց · ‖ Ա · Պետ · Ա · 17 :

*Եպիսկոպոսունս ապա ըստ որոշեալ վիճակացն իւրաքանչիւրոցն հաստատէին · ‖ Յովհ · Իմաստ :

*Այլ երկոքանչիւրոց գոյութեց մերոց իրաւամբ կենդանութի · ‖ Նարեկ · ՀԵ · 9 :

*Ոչ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել · կամ զմինն ատիցէ՝ և զմիւսն սիրեսցէ · ‖ Յն զմիւս տէրն · Մատթէոս · Զ · 24 : (704)

*Իսկ իւրաքանչիւրոցն պատիւն և պատուհասն առ հանդերձեալ օրն պահի · ‖ Յն իւրաքանչիւր մարդկանց · Յովհ · Իմաստ :

*Երկոքանչիւրքն՝ 'ի սահմանի են ուղղափառութ · ‖ Ընդդ Տոնդրակեան · 91 :

715 Արժան է ճանաչել և զայս · զի բառքս՝ այլ · կէս · որ՝ է՝ որ · էր՝ որ · էն՝ որ · ի՛նչ և իցէ · չի՛նչ և իցէ · չո՛ք և իցէ · ո՛ք և իցէ · ո՛ և իցէ · նաև կրկնականքն գնին 'ի տեղի մասնականաց · Գ · *Ոմանք 'ի ժողովրդենէն · · · ասէին · ա՛յս է ճշմարիտ մարգարէն : Այլքն ասէին՝ սա է Քրիստոսն · իսկ կէսքն ասէին · միթէ 'ի Գալիլեէ գալոց իցէ Քրիստոսն · ‖ Յովհ · Է · 40 · 41 : Այլ բառքս՝ այլ · կէսքն՝ եղեալ են 'ի տեղի մասնականիս՝ ոմանք :

Զայսն է տեսանել և յօրինակս :

*Անթիւք են սխալմունքն · որովք մեղանչեմք մարդիկ պէտք գոլով. որ ը̅ խորհրդոց, որ ը̅ բանից, որ ը̅ գործոց, որ ըստ զգայարանացս բերման. Այ̅ ինչ ինչ ըստ խորհրդոց, ինչ ինչ ը̅ բանից, ինչ ինչ ը̅ գործոց, նմ̅. ք̅ջն. խոճռաւ. 136.

*Որպ̅ս զտերև ՚ի վ̅ր վարսաւոր ծառոյ, է՝ որ թօթափին, և է՝ որ բուսանին. նոյնպէս և մարդիկ, է՝ որ ծնանին, և է՝ որ մեռանին. Այ̅ ինչ ինչ թօթափին, և ինչ ինչ բուսանին. ոմն ծնանին, և ոմն մեռանին. սիրաք. Ժդ. 19. ջետոփ.

*Եւ այլն անկաւ յերկիր բարի, և տայր պտուղ. էր՝ որ հարիւրաւոր, և էր՝ որ վաթսնաւոր, և էր՝ որ երեսնաւոր. Այ̅ ոմն հարիւրաւոր, ոմն վաթսունաւոր, և ոմն երեսնաւոր. մատթ. Ժգ. 8.

*Են՝ որք զիւրեանց սերմանեն, և բազմապատիկ առնեն. և են՝ որք յափշտակեն ժողովեն՝ և կարօտանան. Այ̅ ոմանք զիւրեանց սերմանեն, և ոմանք յափշտակեն ժողովեն, նմ̅. առակ. Ժա. 24.

*Եղբարք՝ եթէ յանկարծ ըմբռնեսցի ոք ՚ի ձէնջ յինչ և իցէ յանցանս, դուք՝ որ հոգևորքդ էք, հաստատեցէք զայնպիսին հոգւով հեզութեան. Գաղ. Զ̅ 1.

*Ամ̅ ոք՝ որ զձեռս իւր ձգէ յառնուլ զինչ և իցէ իրս, և աչօքն այսր և անդր հայեսցի՝ զի մի՛ տեսցէ (ոք)... գո՛ղ է այնպիսին. Ընդհան. 28.

*Զիւրաքանչիւր գործն զի՛նչ և իցէ՝ հուրն փորձեսցէ. Ա̅. կորնթ. Գ̅. 14.

*Արեանն ՚Ի նիւթ գինին՝ յորո՛ց և իցէ գունոց ընդունելի է. Այ̅ յիւրաքանչիւր գունոց. ընդհ. 92.

*Ածայրենն մուխես՝ զմերոց սաստի զնոցա մեզ ո՛չ վերագրէ զժամանակս. Զիւրաքանչիւրոյ. յովհ. նոր.

*Առին գնդի պահեկան. Այ̅ մի մի պահեկան. մատ. Ի9

*Ասեն ընկեր ցընկեր՝ զի՛նչ է այդ. Այ̅ իւրաքանչիւր ընկեր ելից. Ժզ. 15.

716 Հարցականքս՝ ո՞վ. ո՞. մինչ գոյական փարէն. թէև յարեալ լիցեն ընդ մասնականս. Դ, *Ոչ եղև ՚ի նորս հրամանատու զալանաց և ծուեղատեաց (ուտելոյ). Ընդհան. 249.

Ագ Աւ

* Եւ թէ ոչ էր թանձր մարմին՝ 'ի խաչին զոր բեւեռեցին . . . եւ Թովմաս յետ յարութեան զո՞վ շօշափէր . Ընդհան . 97 .

* Ոչ իսկ ծանեայ զքեզ . . . թէ յո՞վ եւ յո՞յր պատկեր՝ եւ վասն ո՞յր գոյացայ . Նարեկ . ԽԶ . 1 .

* Յաղագս ո՞յց նշանակեցից . Նարեկ . ԻԲ . 1 .

* Ո՞վ ոք պարծեսցի զսիրտ սուրբ ունիլ . Առակ . Ի . 9 .

* Ո՞յր ուրուք 'ի ձէնջ՝ էշ կամ եզն անկանիցի 'ի ջրհոր, եւ ոչ վաղվաղակի հանիցէ զնա . Ղուկ . ԺԴ . 5 .

717 Եւ հարցականքս՝ զի՞նչ, ե՞րբ, ուր, միայնակ դնին՝ առանց գոյականաց են . եւ ուր դասցին ընդ անուանս յարեալ՝ լինին նոցա ածականք առանց հոլովման : Թ .

* Վարդապետ բարի՝ զի՞նչ գործեցից, զի զկեանսն յաւիտենականս ժառանգեցից . Ղուկ . ԺԸ . 18 .

* Օ ի՞նչ աղդեսցէ փոքր խաւար՝ առ ուրդ Լ.Յ . Նարեկ . ՀԴ . 3 .

* Օ ի՞նչ սողոմայեցւոց զհրեշտակութիւն պատրաստեաց, եթէ ոչ՝ արբեցութիւն եւ շուայտութիւն . Ոսկ . Կոր . 791 .

* Օ ի՞նչ ինչ առնելի էր այգւոյ իմոյ, եւ ես ոչ արարի նմա . Եսայեայ . Ե . 4 .

* Եթէ տէրն մեր . . . բամբասեալ՝ եւ ոչ փոխարինէն բամբասէր, մեք ի՞նչ իցեմք՝ եմք արժանաւորք . Ոսկ . Կոր . 354

* Եթէ սիրէք դուք զսիրելիս ձեր՝ զի՞նչ շնորհ է ձեր . զի եւ մեղաւորք սիրեն . Ղուկ . Զ . 32 .

* Օ ի՞նչ օգուտ է մարդոյ, եթէ զաշխարհ շահեսցի, եւ զանձն իւր կորուսցէ կամ տուժեսցի . Ղուկ . Թ . 25 .

* Օ ի՞նչ պատճառաւ յետ (օրհնութեան աղին) անուանէ Թուէին (մատաղք) . Ընդհան . 246 .

718 Իսկ միւս հարցականքն՝ ո՞ր, ո՞րպիսի, զի՞նչ պիսի, ո՞րչափ, ո՞րքան, քանի՞, միշտ նախադասեալ ածականն են . Թ . * Եթէ բարի առնէք բարերարաց ձերոց՝ ո՞ր շնորհ է ձեր . Ղուկ . Զ . 33 .

* Օ ո՞ր արդեօք իւղ շնորհաց ունիցին, որք յահարօնեանն գլխոյ օտարացեալք են . Ընդհ . 45 .

* Ջանիցէ ո՞ր ո՞վ դիմօք . . . յանդգնեցայց . Նար . Ե . 1 .

* Յո՞րոց արդեօք 'ի վկայակարգաց . . . զգուշանալ հրա-

մա

մայր Ադամայ. Ընդդ. Հեր. 257.

*Կամիմ, զի գիտասջիք դուք, որչափ ջանս ունիմ յանձին վն ձեր. Կողոսաց. Բ. 1.

*Քանի՞ մարդ պատերազմի մտեցուք, կամ ո՞րչափ նեղութ համբերեցաք. Յհ. Ոսկ. Ճգ. 3.

*Մի՛ ինչ ամենևին համարել զմարմին համարձակութեամբն որ լուծանելոց է՝ որպէս ասէ մահուամբ. Ագթն. Կոչում. 405.

*Նոյ որպէս դատապարտութբ անկեալ գնին, որք ծախեսցին առաւել քան զայլն և զոյն երդնուլ. Ագթն. Կոչում. 206.

*Ո՞րք յայտնեցից. . . և վն որդւոց Ձառեցից. Նարեկ. ԾԸ. 1.

Յօդուած. Բ.

Գործեալք ընդ Անձնական Ստացականի.

719 Գիտելի է նախ, զի ուրեք ուրեք ածականն եղեալ ՚ի վր գոյականի, ունի զզօրութ յատկացուցչի. Գ. *Աչք ամբարտաւանք խոնարհեսցին. Ոսկ. աչք ամբարտաւանից (որ է ՚ի սաղմոսն. ԺԷ. 28). Եսայ. Ե. 15.

*Շրթունք իմաստունք հատանեն զգիտութիւն. Ոսկ. շրթունք իմաստնոց. Առակ. ԺԵ. 19.

*Ծածկեն զԹշնամութի շրթունք արդարք. Ոսկ. արդարոց. Առակաց. Ժ. 18.

*Զգոյշ լերուք անձանց՝ գուցէ ծանրանայցեն սիրտք ձեր. . . և հոգովք աշխարհականօք. Ոսկ. հոգովք աշխարհի. Ղուկ. ԻԱ. 34.

*Ոչ մարմնեղէն իմաստութբ, այլ շնորհօքն ԱՅ շրջեցաք յաշխ. Ոսկ. իմաստութբ մարմնոյ. Բ. Կորնթ. Ա. 12.

*Ոչ Թէ առ փոքրկութ մարդկային մտաց հայցեմ ներութի. Ոսկ. մտաց մարդոյ. Նարեկ. ՃԸ. 1.

*Ամպարշտել որ յաստուածեղէն օրէնսն՝ դիւրին մի՛ համարեսցի. Ոսկ. յօրէնսն ԱՅ. Բ. Մակաբ. Դ. 17.

*Իւրաքանչիւր գործն . . . հրով յայտնելոց է. Ոսկ. գործն իւրաքանչիւրոյ. Ա. Կորնթ. Գ. 13.

720 Իսկ երբեմն յատկացուցիչն ունի զզօրութի ածականի․ զ․ *Օժանդակ լեր տկարութե․․․ մտամբքդ կենսատուչի, փառօքդ մշտափայլի, յարակայութբդ անեղծի, երեսօքդ շնորհաբաշխողի․ ‖ փխ կենսաբաշխ մտամբքդ, մշտափայլ փառօքդ․ ‖ Նար․ ղա․ 3։
*Յամենայն գործս բարեաց անպիտանք․ ‖ փխ յամ բարի գործս․ Տիտոս․ Ա․ 16։
*Հօր անուշից բուրեցայք ի Բնտ․ ‖ փխ Հօր անոյշ․ Շարակն․ 491։
*Որդիքն արարչութեան հասանէին․ ‖ փխ արարչական որդիքն․ Գորոտ․ Դ․ 3։
*Փրկեա զմեզ ՚ի հրոյն յաւիտենից․ ‖ փխ ՚ի յաւիտենական հրոյն․ Շարակն․ 130։
*Ո՛չ մարմնեղէն իմաստութբ, այլ շնորհօքն այ շրջեցաք յաշխի․ ‖ փխ աստուածային շնորհօքն․ Բ․ Կոր․ Ա 12։
*Ո՛չ միորեցաւ առ այլս մեհեան․ ‖ փխ միահայեցու․ Նար․ ԺԵ

Ծանօթութի․ Բ․

721 Գոյականն եղեալ առանց ածականի, կամ առանց յատկացուցչի՝ նշանակէ բացարձակ ընդհանրապէս․ իսկ ածականն կամ յատկացուցիչն մասնաւորեն զնշանակութի գոյականին առ մի ինչ։ Վասն այսորիկ ածականն կամ յատկացուցիչն կարեն դնիլ փոխանակ միմեանց։

722 Գիտելի է երկրորդ, զի ըստ չորս կերպիւն զուգադրութե անուանց (617)՝ լինի և Ածականն ՚ի վերայ ածականի ածական․ զ․ *Ամենաւոր աղքատն, որ յաղագս մեր, նմանօղ Բնի է․ ‖ Ընդհն․ 23։
Այս ածականս աղքատն՝ իբր գոյական համարեալ առեալ է ինքեան զածականն՝ նմանօղ։ Այսպէս են և ՚ի ներքոյ եղեալ օրինակքս։
*Հաւատարիմ բարեկամի չիք գին․․․ որ երկնչի ՚ի Տնէ, բարեկամ բարի աջողի նմա․ ‖ Սիրաք․ Զ․ 15․ յեւ․
*Աղէտ ինչ անիրաւն՝ զբազում իրաւամբք սաստեցեալսն նման հրոյ կիզէ և ապականէ․ ‖ Ընդհն․ 67։

Պղն

*Գիտասջի՛ք, զի ո՛չ ապականացու արծաթեղինօք և ոսկեղինօքն փրկեցարուք. Ա. Պետր. Ա. 18.
*Կցորդք այնպիսեաց վաստակաւորացն լինել. Եբր. Ժ 33.
*Արկին մեզ շնորհեա՛ պահպանութ 'ի դժնդակամարտից աներևոյթն և յերևելի. Նարեկ. ՂԸ. 9.

723 Գոյականն լինի 'ի վր գոյականի ածական՝ երբեք կերպիւ։ Նախ՝ յուղղական հոլովն. ց, *Սա սեղանն Աբրահամու․․․ բաղարջ հացիւ կերակրեցաւ Ս. Ծ. Ընդդ. Հ. 123։ Ուր գոյականս բաղարջն իբր ածական յարեալ է առ գոյականն՝ հացի. իբրու ասել՝ *անխմոր հացիւ։ Ըստ այսմ է տեսանել և յօրինակքս։

*Որպէս լեր ամփոփ ոսկի՝ երկնային հացին. Յմ. ոսկեղէն սափոր. Շարական. 25.
*Որպէս Քրիստոս անունն ո՛չ սոսկ մարդկութեան է, և ո՛չ յատուկ Աստուածութեան, այլ՝ միաւորութեան. Նոյնգունակ և չարչարանքն և մահն. Մեկն. Կաթողը. 428.
*Յովհաննու անունն առ 'ի հօրէ. Շար. 789. (615)
*Ո՛րպիսի ադամանդ սիրտ՝ ընկալաւ այս ձայնս աշխարհս. Յմ. անդամանդեայ սիրտ. Մեկ. Կաթ. 112.
*Գովեցար ավաննոտ երգով. Շարական. 266.
*Սենդանի ոսկերօք ոչ հիւանդաց բժշկէք. Շար. 722.
*Մահուամբ քո կենդանի․․․ նորոգեցեր. Շար. 391.
*Դուք զն դք ասէք զինեն. Յմ. զո՛րպիսի դք. Շարակ. Թ. 20.

724 Երկրորդ՝ համաձայնութ. ց, *Ձայնիւ ցնծութ. մեծացուցանեմք. Շարակ. 37. Սա՛ գոյականս ցնծութեն՝ համաձայնեալ ընդ գոյականիս՝ ձայնիւ, համարի լինել իբր ածական նորին. որպ թէ ասել՝ *ցնծալից ձայնիւ։ Այսպ է տեսանել և 'ի հետևեալսդ.
*Օրհնեցէ՛ք ձայնիւ աւետարանութե. Յմ. սրբասաց ձայնիւ. (որպ դնի անդ. 'ի 725.) Շարական. 706.
*Պատկերի ոսկւոյ ո՛չ մատուցին խունկս. Յմ. ոսկեղէն պատկերի. Շարական. 161.
*Ի վր ոմ ծառոց կաղնեաց բազմանու. Յմ. կաղնի ծառոց. Եսայ. Զ. 13.

Հա

*Հատի նշխար 'ի ծառոյ անուանի հացոյ. Այս 'ի հացի ծառոյ. յովհ. հ. չոբնոց:

*Ոսկիանկար գաւազանն՝ որ 'ի փայտից ոդինոյից 'ի ձեռն առեալ . . . առ ամիրապետն մտանէր. Այս յազնիւազ փայտից. յովհ. հ. չոբնոց.

*Եւ 'ի յունաց կանանց զգաստից և յարանց (հաւատացին). Այս 'ի յոյն կանանց եռ. գործ. ԺԷ. 12.

Այնպէս համարէին և համաձայն ուղղական յառաջ կացուցիչքն, զոր տեսեր 'ի (633). 'ի կայծակունս հուր. ըստ [illegible] . . . պարս. 'ի հոյ բարբառ. Այս 'ի հրեղէն կայծակունս. ըստ հրեշտակական պարս. 'ի հայերէն բարբառ: (721)

725 Չորրորդ՝ սեռական հոլովին է իբր յառաջկացուցիչ: Գ, *Արարէք ձեզ բարեկամս 'ի մամոնայէ անիրաւութե՛. Ղուկ. ԺԶ. 9: *Աւր գոյականս անիրաւութեան՝ որ է յառաջկացուցիչ գոյականիս՝ 'ի մամոնայէ, կարէ համարել իբր ածական նորին (720). իբրու ասել՝ *յանիրաւ մամոնայէ: Ըստ այսմ են և օրինակքս.

*Որ ակնարկէ ակամբ նենգութե՛, ժողովէ արանց զնենգութի՛. Այս նենգաւոր ակամբ. առակ. Ժ. 10.

*Փառք ահաւորութե՛, անուն անհասութե՛. Այս ահաւոր փառք, անհաս անուն. նարեկ. ՃԶ. 1.

*Ետես սողոմոն զպատանեակն՝ եթէ այր գործոյ է. Այս գործունեայ այր է. Գ. թագաւոր. ԺԱ. 28.

*Ի նմա բնակեցաւ սրբն Գրիգորիոս՝ սիւն լուսոյ հայաստանեայց մեր եկեղեցւոյ. Այս լուսեղէն սիւն. շար. 236

*Որով զգեցաւ որդին գթած՝ 'ի վերջ դարուն զմարմին մեղաց. Այս զմեղանչական մարմին. շար. 671.

*Մխիթարութե՛ ձայն, սփոփանաց լուր. Այս մխիթարական ձայն, սփոփական լուր. նարեկ. Գ. 1.

*Ծնեալք վերստին՝ ոչ յապականութե՛ սերմանեն. Այս յապականացու սերմանէն. Ա. պետ. Ա. 23. (721)

726 Գոյականն ևս ուրեք համարի իբր ածական 'ի վր ածականին. Գ, *Մարխաս բդեշխին աղձնեաց՝ և շամշադրամ նահապետ ապահունեաց . . տեսեալ զսքանչելի բժշկութին ՍԲ ԼՍՅ մերոյ.

է

եկեալ պատմեցին Աբգարու (արքայքն մերոյ)։ Մովս. Խորենաց։ Ահա գոյականքս՝ ծովեզերեայք եւ ջրա ջրեալք ածականապէս յարեալ առ ածականաց բերեալք, եւ նշանակեալ են յայտնիւք սոցին (615)։ Իսկ ածականն ՚ի վ.ր գոյականի ընդարձակ ուսանի ՚ի (685, եւ.)։

Յաւելուած. Գ.

Պատահմունք Գ.ն Բարդ Անուանց.

727 Բարդ անուանք՝ ՚ի բարդութե ունին զպէսպէս տեսութիւնս. Ո՜չ զի՝ յանմանս տեսանի յառաջացուցէ, յանմանս խնդրի, ածական, եւ. զորս մի ըստ միոջէ կարգեմք յառաջն։

728 Յառաջացուցէ. Գ, *Գրաւական կենաց մարդկան՝ Մարիամ Ա.ծամայր. Շար. 19. Ահա անունս Ա.ծամայր բարդեալ է յերկուց բառից՝ Ած. եւ մայր. Եւ ՚ի սոսա Ած.ն համարի յառաջացուցէ բառին՝ մայր. իբր ասել՝ *մայր Ա.յ. Այսպէս են եւ այլքն։ *Պատուէր տամք եւ քաղաքայնոցդ՝ որք ՚ի վերակացուս նստիք. Խր. ՚ի փոքրոց վարժատ. ըներձ. 73. *Մի՛ ջոգին զքեզ յայսմեաց տղաւոնկերդ երկմնմէ. Խր. ՚ի կերպ աղաւնւոյ. շարական. 66. *Ա.Ծ Հնազանդեալ հոյակեր ժողովրդականացդ. Խր. ժողովրդականացդ սեռի հայոց. ըներձ. 193. *Ա.Ծ դալար աշակերտէ ալքայութե երկնից՝ նման է առն տնանկացելոյ. Խր. տանն տէր առն. ծաղ. Յզ. 52.

729 Խնդրեր սեռի. Գ, *Պարգեւատուն բարեաց Ա.Ծ՝ յորժամ տեսանէ զջերմեռանդն հայցուածս խնդրողին, տուեալ առատապէս շնորհէ զխնդրեալսն. Ընդձ. 47. Ահա ածականս պարգեւատուն՝ յետ բարդութեն ունի զեւր սեռի խնդրին, որ է բառս՝ պարգեւ. եւ բարեաց է յառաջացուցէ նորին. ա՛յ թէ ասէր՝ *Տուող զպարգեւս բարեաց Ա.Ծ, եւ.: Այսպէս հաճոյացեալ պէտք է եւ զհետեւեալ օրինակս։

*Ուսոյց և զԹլփատութիւն սրտին՝ ոպ̄ զօրէնսդիր Թլփատութեան · Այ̄ ոպ̄ դնող զօրէնս Թլփատութեան · ընդ̄ 120

*Նա է հրաշափառ սերովբէից · Այ̄ զՀուր ցայտնեցեալ սերովբէս · շարական · 456 ·

*Նախնական պորտախմբառ լեզուացն հրապուրեալ · Այ̄ զպարտիս և զոխս Թափօղ · յոմ̄ հ · կոնդակ:

*Դիմեցին [illegible] առ ասս Հայրապետին · Այ̄ զմեղայն ասելով · յոմ̄ հանէս · կոնդակ:

*Որ Աստուածութեամբ ժողովէ, բազմացի անձին իւրում · Այ̄ զԱ̄Ծ պաշտելով · տաղ · Ժգ · 11 ·

*Պարտէզ փակեալ Ա̄Ծատունկ եդեմ · Այ̄ յԱ̄Յ տնկեալ եդեմ (642) · շարական · 245 ·

*Այսօր ի խորհուրդ Ա̄Ծստեղծ նախահօրն · · · Ճաշակեսցուք և մեք զպատուիրանս Ա̄Յ · Այ̄ յԱ̄Յ ստեղծեալ նախահօրն · շարական · 138 ·

*Ապստամբելովք ի քոյոց [illegible] աւանդից՝ յաւելաւ քեզ ուղղափառութի հաւատոյ · Այ̄ ի հարանցդ տուեալ յաւանդութեց քոց ապստամբելովք, եւն̄ · ընդհան · 183 ·

*Ի քեզ լցեալ ամլածնիքն բարբառ · Այ̄ յամլուէ ծնելոյն բարբառ · շարական · 27 ·

730 Սնուիր բնութ̄ · Գ, *Ինքն մեռեալ և ինքն կենդանի՝ և կենդանարար մեռելոց · Ընդհ · 121 ·

Ուր անուանս կենդանարարն բաղդեալ է ի յերկուց բառից՝ կենդանի · արար · և ի սոսա՝ կենդանին է ուղղական բուն խնդիր արարին · ոպ̄ թէ ասել՝ *կենդանի արարօղ զմեռեալս: Բառ այսմ են և սոքին:

*(Բ̄ին ընդ աջմէ Հօր) Նստելոյն ականատես եղև Նախավկային Ստեփաննոսի · Այ̄ աչամբ տեսօղ · Ընդհան · 163 ·

*Բառ Ա̄Ծտերն · · · Ա̄Ծաբանչէին · Այ̄ խօսօղ զԱ̄Յ · նարեկ · Ղ̄Գ · 11 ·

*Հողազանգուածոյն բնութ̄ մարմնացեալ · Այ̄ ի հողոյ զանգեալ բնութ̄ · նարեկ · Ձ̄Է · 3 ·

*Պաշտօնեայս տիրագործ · Այ̄ գործօղ տն̄ · նարեկ · Է 2

*Յոյս ծագեցար [illegible] · Այ̄ նաւորդաց ի

Ի Պ բառ

ստուերի. շարական. 389։

*Տիրական Ածախառն մարմնոյն. ‖ Յէ ՏԷ ԱԾ խառնեալ մարմնոյն. Նարեկ. Ճգ. 4։

*Պատուապետն երկնից զօրացն երևեալ. ‖ Յէ պետն դասուց զօրացն երկնից (664). շարական. 459։

*Միամօր եմ ես հօր իմոյ. ‖ Յէ մի մօր (670). տաղ. Գ 17

731 Ածական, կամ մակբայ. գ. *Զրաուս ամբարձուղէշ ստուարաստեղն. ‖ Յէ բարձր ուղէշ. ստուար ստեղն. Նարեկ. Թ. 2։

*Քաղցրախօս մարդ՝ բազում բարեկամս առնէ. ‖ Յէ քաղցր խօսող. սիրաք. Զ. 5. ժողով։

*Ընդէ՞ր վատասիրտք էք թերահաւատք. ‖ Մատթ. Ը. 26.

*Մի ոք ապրեցաւ ՝ի չարախտավատնող և ՝ի խարդաւանական մահուն տուգանաց. ‖ Յէ չար ախտին վատնող. յովհ. կաթող։

*Գաղտագնաց փախստեայ լինել խորհէր. ‖ Յէ գաղտ գնացող. յովհ. կաթող։

*Մի՛ երկնաբնակուն ՝ի շատախօսուն կրթեսցի. ‖ Նար. Զ. 2։

Զայսպիսիս մա՛րթ է տեսանել և ՝ի բարդութիւնս բայի, ընդունելութե, և այլս։

ԳԼՈՒԽ. ԺԱ

Համաձայնութիւն Դերանուան ընդ դերանուան, և ընդ այլ հոլովականս։

Դերանունն համաձայնի ընդ ինքեան, և ընդ միւս հոլովական մասունս. զորս մի ըստ միոջէ ցուցանեմք աստէն։

733 Համաձայնութի դերանուան ընդ դերանուան՝ այս է. զի դերանունք թուով և հոլովիւ համաձայնեալ ընդ միմեանս՝ վարին որպէս մի և նոյն դերանուն։

734 Իբրու նախ՝ էականք և ցուցականք յարին ը՟ն էականիս՝ ինքն. գ. *Ի բարձրագոյն իմաստից

Վայր իջեալ՝ ես ինքն գտանիմ. Նար. ՀԱ. 2. Ահա դերանուանքս՝ ես, ինքն՝ ընդ միմեանս համաձայն եդեալ են իբր մի դերանուն տէր բայիս՝ գտանիմ.

Այսպէս են և՚ի ներքոյ օրինակքս.

*Յ՟Ս Ք՟Ս յոյս իմ՝ . . . զիս ինքն քեզ փոխանակ նոխազի մատուցանեմ. Յովհ. կաթող.

*Ի մեզ ինքեանս հայեսցուք. Ներս. կաթող. 240.

*Դու ինքն ես թագաւոր իմ և Ա՟Ծ իմ. Սաղմ. ԽԳ. 7.

*Չարչարիւր չարչարելեաւն, զի ինքն ինքեան չարչարիւր մարմնին. Ընդհանր. 87.

*Սա ինքն է տ՟ր քո՝ երկիրպագցես նմա. Սաղմ. ԽԴ. 14.

*Օ նա ինքն յերկիր հոգեալ՝ շաւղակաւ շրջեցուցանիցէին. Բ. Մակաբ. Թ. 8.

*Սոյն ինքն և երկնին երկնից՝ յերկրի . . . հոշակէ. Նարեկ. ՀԲ. 13.

735 Երկրորդ՝ յարաբերականս որ՝ յարի ընդ եականաց, և ընդ ցուցականիս՝ նոյն. որպէս՝

*Որ ինքն է սկիզբն, և ինքն կատարած. Նար. ՀԵ. 7.

*Որոյ ձեռք իւր լի էր արեամբ. Յովհ. կաթող.

*Որոյ և անուանք նոցա գրեալ են ՚ի դպրութ՟ կենաց. Յովհ. կաթող.

*Օ՛ զի և ես ինքն ընդ նոյն հայցեմ. Յովհ. կաթող.

736 Երրորդ՝ ցուցականք յարին ընդ ցուցականաց. Թ, *Սոյն սա՝ պատուէլի աւանդ. Նարեկ. ԻԵ. 2.

*Սմին այսմիկ . . . մատակարարեսջիք. Բ. Պետր. Ա. 5.

*Ի խաղաղութ՟ յոյս և ՚ի նոյն ննջեսցուք. Սաղմ. Դ. 9.

737 Բայց միւս էականքն ընդ ցուցականի, կամ ցուցականք ընդ ունականի ոչ միաբանին. որպէս՝

*Դու այն Ա՟Ծ ես, որ զխաբաւորս . . . ընկղմեցեր. Գ. Մակ. Զ. 3. Սոր՝ դու և նոյն ոչ են իբր մի դերանուն. քանզի՝ դու է տէր բայիս՝ ես, և նոյն է ածականն բայիս՝ Ա՟Ծ. Այսպէս են և սոքա.

*Այս՝ նոյն գազան է. Եզեկ. Ճ. 50.

*Այս՝ իմ հաւատ յերրորդութիւն. Նարեկ. ՀԵ. յաւարտն.

Ահա նոյն է ածականն բայիս՝ հաստատ, և իմ՝ յատկացուցիչ նոցին.

Հա

738 Համաձայնութիւն դերանուանց ընդ միւս հոլովական մասունս՝ լինի ոչ զհամաձայնութիւն անուանց. քանզի դերանունն զդէմս ցուցանելով դնի ի տեղի անուան. և ըստ անուանց վարի գոյականապէս և ածականապէս։ Որոց վասն՝

Ծանօթութիւն. ա։

739 Անձնական դերանուանք՝ միշտ գոյական են։ Ցուցականքս՝ սա, դա, նա, և յարաբերականս՝ որ, բազմիցս գոյական վարին. լինին և երբեմն ածական՝ մինչ ներգործութեամբ ունիցին զգոյականսն։ Իսկ միւս ցուցականք՝ այս, այդ, այն, սոյն, դոյն, նոյն, այլ և ստացականք, և ածանցեալք՝ միշտ ածական են։

Ծանօթութիւն. բ.

740 Գոյական վարին յայնժամ է, զի ինքեանք դնին փոխանակ գոյականի, և չունին զայլ գոյական ինչ՝ ոչ ներգործութեամբ, և ոչ զօրութեամբ նշանակեալ։ Ածական վարին, զի ցուցանեն զորպիսութիւն անուանց և ընդունելութեանց՝ ներգործութեամբ յարեալ ի նոսա, կամ զօրութեամբ ունելով զգոյական իմն։ Զայսոսիկ ծանուցեալ՝ մատիցուք ցուցանել ուրոյն ուրոյն յօդուածովք, թէ զո՞ր պաշտօն գոյականի վարեն. և ո՞ր լինին ածական. և ապա ի յատուկ գլուխս զհամաձայնութիւն յարաբերականի ընդ յարաբերելոյն, և զգործածութիւն դիմորոշական յօդից։

Յօդուած. ա։

Համաձայնութիւն Գոյական Դերանուանց.

741 Անձնականքս՝ ես, դու, ինքն, իւր՝ իւրեան, միմեանց, իրերաց, և ցուցականքս՝ սա, դա, նա, և յարաբերականս՝ որ, գոյական վարեալ՝ լինին յայտնեալ յայտնիչ՝ յառաջացուցիչ՝ եա. զորս կարգեմք յստորև։

Յայս

742: Յայտնեալ · Գ, * Ես լուացի զոտս ձեր՝ տէր և վարդապետս · Յովհ · ԺԳ · 14: Ահա՛ էական դերանունս ես՝ է յայտնեալ · որոյ յայտնիչ են անուանքդ՝ տէր և վարդապետ: Զսոյն է տեսանել և ՚ի հետևեալսդ:

* Զի՞արդ յինէն ըմպել խնդրես՝ (ա) ՚ի կնոջէ սամարացւոյ · Յովհ · Դ · 9:

* Որդին Այ · · · ՚ի ձեռն Քօ քարոզեցաւ, (ա) լինել և սիրելուանութիւն և տխմութեան · Բ · Կորնթ · Ա · 19:

* Յորժամ եկեսցէ նա՝ (ա) Հոգին ճշմարտութեան, առաջնորդեսցէ ձեզ ամ ճշմարտութբ · Յովհ · ԺԶ 13:

* Սոքա են՝ որք վիճէին ընդ փարաւոնի, · · · այս է մովսէս և ահարոնն · Ելից · Զ · 27:

* Մահուն իւրով խափանեսցէ զայն՝ որ զիշխանութի մահուն ունէր, այս ինքն է՝ զսատանայ · Եբր · Բ 14:

* Որ պարգևք էին այն՝ Պետրոսի յետ Հոգւոյն սրբոյ արքմանն, (ա) զմուկն և զմողեզ և զմանկունս նց՝ հրամայել յերկնից զենուլ և ուտել · Ճռ · Հ 248

* Ամ բանք մարգարէիցն · · · և իմաստք առաքելոցն · · · զայն զոյս մեզ ուսուցանեն, (ա) օրհնել զԱծ · Գէկն · կոչնոց · 243:

* Սերտս ամ յայտնի են նմա · · · (ա) գործ՝ բանի և մտածութի · Գէկն · կոչնոց · 198:

* Զորոյ ես զգլուխն հատի՝ (ա) զՅովհաննու · Մարկ · Զ · 16:

* Յորժ զարհուրեալ դողային դասք բազմութե հրելիցն՝ (ա) ՚ի յահէ Թագուհւոյն · Շարակն · 584:

* Ապրեցուցի՞ն զնոսա ածք ազգացն՝ զորս կորուսին հարքն իմ, (ա) զԳովզան և զԽառան և զՀռափեթ · Եսայեայ · ԼԷ · 12:

743: Յայտնիչ լինի, այլ ՚ի յոյժ սակաւս · որպէս՝ * Յնծամք և մեք ծառայք անպիտանի · Ճռր · 243, Ուր մեքն է յայտնիչ անուանս՝ ծառայք: Այսպէս են և այլքն:

* Տեսաք երկոքեանս երազ ՚ի միում գիշերի՝ (ա) ես և նա · Ծննդ · ԽԱ · 11:

* Յանձանց խոնարհաց՝ ընկալ զբանաւոր պատարագս (ա) ՚ի Քէն · Շարակն · 197:

744 Յատկացուցիչ. Դ. * Ես եմ Տէր՝ այս է անուն իմ, զփառս իմ այլում ոչ տաց. Եսայ. խբ. 8.
Այս դերանուանքս՝ իմ, եղեալ են յատկացուցիչ բառիցս՝ անուն, զփառս: Ըստ այսմ են և՛ի ներքոյսդ:
* Ի մեր ձեռս է տեսանելն զՏէր՝ և ոչ տեսանել. Մեկն. կաթուղ. 200:
* Այլ ձեր և ամենայն իսկ հեր գլխոյ թուեալ է. Մատթ. Ժ. 30:
* Իւրաքանչիւր ոք զիւր շնորհս ունի յԱստուծոյ. Ա. Կոր. Է 7
* Զմիմեանց բեռն բարձէք. Գաղատացւոց. Զ. 2:
* Եւ որա հոգին կախեալ կայ զդորա ոգւոյ. Ծնն. խԴ 302
* Արդարանան ձրի՝ նորին շնորհօք. Հռոմ. Գ. 24:
* Երշաւէր որդի նորա . . . թագաւորեաց. Յղ. կաթ.:
* Ո՛չ օրինակ վերնոյն սիօնի, քան թէ Ճշմարտութեան նորին Ճանաչի. Նարեկ. ՀԵ. 13:
* Յանդիմանեաց զնս Դանիէլ ի նոցին բերանոց սուտ վկայս. Դանիէլ. ԺԳ. 61:
* Այդոցիկ ախորժելի կարծեմ պատմութիւն. Ընդհ. 79:
* Պօղոս . . . ոչ հրամայեաց զամ մեղուցեալ առաջի ամենցուն յանդիմանել, այլ զայնոսիկ՝ որոց մեղքն յայտնի է ամենեցուն նշաւակեալք. Մեկ. կաթ. 176:
745 Ստացական անուն՝ բաց ի յարաբերականէ. Դ.
* Զի՛մ որդ ես մեղաւոր և կրկին պատժաւոր՝ զհանգունակիցսն դարձելցից. Նարեկ. Կ. 3: Ուր ածականքս՝ մեղաւորն և կրկին պատժաւորն՝ եղեալ են ստացական դերանուանս ես: Ըստ այսմ է տեսանել և՛ի ներքոյ յօրինակսդ:
* Երանեա՛ և զիս զբազմամեղս. Շարական. 85:
* Ընդ մեզ Տէր՝ շրջեցար ընդ մեղաւորացս. Շար. 348:
* Ամենեցուն մեր յանդիման լինելոյ առաջի ատենին Քրիստոսի. Բ. Կոր. Ե. 10:
* Միայնոյ մեր Ճշմարտի և անմահի՛ միշտ երկրպագեն ամենայն հաւատացեալք. Շարական. 820:
* Ամենեքին դուք եղբարք էք. Մատթ. Իգ. 8:
* Յաճախէ սէր իւրաքանչիւր ամենեցուն ձեր առ միմեանս. Բ. Թեսաղ. Ա. 3:
* Ծագեսցի ձեր երկիւղածաց անուան իմոյ արեգակն

գակն արդարութե · Մաղաք · Դ · 2 ։

*Եթէ փչես ՚ի կայծակն, բորբոքի նա · և եթէ թքանես ՚ի վն, շիջուցանես զնա · և նոքա երկոքեան ՚ի բերանոյ քումմէ ելանեն · Սիրաք · ԻԸ · 14 · ձեռագ ։

*Դոքա յետինքդ մի ժամ գործեցին · Մատթ · Ի · 12 ։

*Երկաքանչիւրքն նոքա · · · ջանասնաք լինէին զմիմեամբք ելանել · Յովհ · Ոսկեբ ։

*(Նեստորանն էր) Ծամուտ յՍն ուղ յաւլիւր · և որք ընկալան զնա, խմորեաց զամենեսեան չնոստ չար ժելով ՚ի սէրն Քի · Ընդդհմն · 124 ։ (813)

746 Եւ զի դերանուանքս լինին խնդրիր անուանց ՚ի (640, 647, 666) · խնդրիր բայի ՚ի (502, 512, 569) · ածր բայի ՚ի (475, 487) · խնդրիր միջարկութե ՚ի (465) · և նախադրութե ՚ի (359, 372), ևն · զորս և ՚ի սոյն գլուխ՝ և հետևայս յընդունելութե ունիս տեսանել ։

747 Յայս միայն պիտոյ է ճանաչել, զի դերանուն ոչ յանկացեալ լինի, և ոչ զխնդրիր առնու ։ (703)

Յօդուած · Բ ։

Համաձայնութի ածական Դերանուանց ։

748 Դերանուանք ցուցականք՝ ունականք՝ և յարաբերականն վարին ածական, ներգործութբ ունելով զգոյականս, և կամ զօրութբ · և յամի պահեն զկանոնս համաձայնութե ածական անուանց (683) ։

749 Ածական դերանուանք՝ որք ներգործութբ ունին զգոյականս, ըստ այսմ է տեսանել ։

Նախ ցուցականքս՝ սա, դա, նա, ՚ի վերջահոլովման վարին ածական, և ունին զզօրութի միւս ցուցականացն՝ այս, այդ, այն, ևն ։ որպէս՝

*Իջից ես սովին սգով առ որդի իմ ՚ի դժոխս (՚ի գերեզմանն) · Այ այսու սգով · Ծնն · ԼԷ · 35 ։

*Երթայք զոհեցէք տն Այ ձերում՝ աստէն ՚ի ադին երկրի · Այ ՚ի յայսմ երկրի · Ելից · Ը · 25 ։

*Որ զեղբայրն անարգէ, զԱծ անարգէ՝ ըստ նորան տն ձայնին · Այ ըստ նոյն տն ձայնին · Բենն · հոմ · 483 ։

Ս

*Նովին չափով՝ որով չափէք, չափեսցի ձեզ. Օր̄ այնու չափով. Ղուկ. Զ̄. 38։

*Մի է Ա̄Ծ՝ որ արդարացուցանէ. . . և զանթլփատութիւն նովին հաւատովք. Օր̄ նոյն հաւատովք. Հռով. Գ̄. 30։

*Ի նմին բերանոյ ելանեն օրհնութիւնք և անէծք. Օր̄ 'ի նոյն բերանոյ. Յակոբ. Գ̄. 10։

*Նոքին իսկ գործքն՝ զոր գործեմ՝ վկայեն վ̄ն իմ, եթէ Հայր առաքեաց զիս. Օր̄ նոյն իսկ գործքն, կամ գործքն այնոքիկ իսկ. Յովհ. Ե̄. 36։

750 Եւ ցուցականքս՝ այս, այդ, այն, 'ի յետադասելն հասարակաբար յաւելեալ դնին և դիմորոշականն յօդն 'ի վ̄ր նախադաս անուանցն, յորս յարեալ են սոքին ածականապէս. իսկ սոյն, դոյն, նոյն, հազիւ յետադասին. Գ̄, *Ել համբաւս այս՝ ը̄դ ամ̄ երկիրն ընդ այն. Մատթէ. Թ̄. 26։

*Սոցին շնորհաց ընտրութեան՝ և երանելին Պօղոս նշանակէ. Զենին. կոնկորդ. 233։

*Սիրով ընդունելութիւն՝ նոցունց յանձնեցունց ազնիւ է. Անդրէաս. 39։

*Գրեա՛ դու քեզ զպատգամսդ դոյդոսիկ, զի դոյդու բանիւք դնիցի ուխտ ը̄դ քեզ և ը̄դ Իս̄. Ելից. Լ̄Դ. 27։

*Լուծ երկաթի եդի 'ի վ̄ր պարանոցի ամ̄ ազգացդ այդոցիկ. Երեմ. Ի̄Ը. 14։

*Ապաշխարեա՛ դու 'ի չարեացդ քոց յայդոցանէ. Գործ. Ը̄. 22

*Ո՛չ ևս արբից յայսմ հետէ 'ի բերոյ որթոյ՝ մինչև ցօրն ցայն. Մատթէ. Ի̄Զ. 29։

*Յայնմ աւուր՝ զիս ինչ ոչ հարցանիցէք. Յովհ. Ժ̄Զ. 23։

*Ո՞ ապրեցուսցէ զմեզ 'ի ձեռաց Աստուածոց հզօրաց այնոցիկ. այն Ա̄Ծք են, որք հարին զԵգիպտոս. Ա̄. Թագաւ. Դ̄. 8։

*Պետրոս մերձիլ յայս ոչ ներէր այնմ ձեռաց (բանին Հօր), որոյ են գործք երկնից երկինք և երկրաւորք. Լամբրոն. 298։

*Աղաչեմ զձեզ եղբարք՝ . . . զնոյն բան ունիցէք ամենեքեան. Ա̄. Կորնթ. Ա̄. 10։

Փոր

*Փորձեցէք զանձինս ձեր, եթէ կայք ՚ի նոյն հաւատս ․ ‖Բ ․ Կորնթ ․ Ժգ ․ 5 ։

*Ըստ այլ ճանապարհ ՚ի նոյն եկեսցուք օթևան ․ Այս ՚ի նոյն օթևան ․ ընդհան ․ 112 ։

*Յառաջագոյն սահմանեաց զմեզ յորդեգրութի ՚ի ձեռն Յի Քի ՚ի նոյն ․ Այս ՚ի նոյն յորդեգ" ․ եփես ․ ա ․ 5 ։

751 Ընդ՝ ունականք, և յարաբերականն ըմբին ածակին միշտ համաձայն են գոյականին ․ Զ ․ *Այն գիր՝ քննել ձայնիւն երբեմն զիս են իմ աղաղակեսցէ ․ ‖Նոր ․ ՃԷ ․ 3 ։

*Զոր ինչ խնդրիցէք ՚ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ ․ ‖Յովհ ․ ԺԶ ․ 23 ։

*Տանելի եղև մանաւանդ առ խոյս պատրաստեցա առաւելութի ․ ‖Նոքեն ․ Զ ․ 2 ։

*Ի բանից քոց արդարասցիս, և ՚ի բանից քոց պարտաւորեսցիս ․ ‖Մատթ ․ ԺԲ ․ 37 ։

*Լցուցին ամի թափեցաւ յերկրին փառաց առաջոր միոյ զի ղեկոս ունայնութի լցցէ ՚ի լրութէ յերկրէ ․ Ըստ այսմ օրինակի և դուք ․ ․ ․ կարօտիք Երկոսեան հաղորդելոյ աղքատութէ ․ ‖ընդհան ․ 138 ։

*Ոչ դանդաղեցայց ՚ի խորհուրդ առնուլ ՚ի Տեառն փառանդարապ կրից ․ ‖Յովհ ․ նոյն ․ ․ ղ ։

*Միւսային բնութե կրիւք խաբեցան զմեզ (սովն) և խաբէ ․ ‖Յովհ ․ նոյն ։

*Պարտ էր զերկիւղ և զարտմութի յերկրաւս կրել անօրէնութե ․ ‖Ղուկ ․ 303 ։

*Ըսկեալ որքայ Միքա համագունոյ երկրային համազգեօք ․ ‖Յովհ ․ նոյն ։

*Ինանց (հաւատոյ) և ոչ տերն փառաց՝ յերկրին առ մեզ հրաշագործեաց զօրութիւն ․ ‖Նոր ․ Ժ ․ 2 ։

*Ոչ գիտէք, որոց հոգւոյ էք դուք ․ ‖Ղուկ ․ Թ ․ 55 ։

*Որով դատաստանաւ դատիք, դատելոց էք ․ ‖Մատթ ․ Է ․ 2 ։

*Յորում ժամու ոչ կարծիցէք, գայ որդի մարդոյ ․ ‖Ղուկ ․ ԺԲ ․ 40 ։

752 Ըստ ունականն դերանուանք յարեալ յանուն ընդոյթս՝ համարին են իմէք ածականն ․ Զ ․ *Յետ իմոյ մեկնելոյ՝ գայցեն գայլք յափշտակօղք ․ ‖Գործ ․ Ի ․ 29 ։

Որ իմոյն հոլովին համաձայն՝ երբ ածական է աներևութիւ՝ ձինելոյ: Ըստ այսմ է և այս:

*Ք͞ս վ͞ն մեր մեռաւ. որչա՞փ եւս առաւել յարդարացեալս ձերում այժմիկ արեամբն ն͞ր՝ ապրեսցուք նովաւ . . . Մինչ թշնամիքն էաք, հաշտեցաք ը͞ Ա͞յ մահուամբ որդւոյ նորա. որչա՞փ եւս առաւել ՚ի հաշտելս ձերում ապրեսցուք կենօքն նորա. ‖Հռով. Ե. 9. 10:

Այլ այս լինի, քանզի՝ ածականն ունի զզօրութի͞ յատկացուցչի (719). յատկացուցչին կարէ համաձայնել ածական (720), և տէր բայի (639). Եա:

753 Իրականս ինքն՝ յարեալ ՚ի ցուցականս նոյն, ՚ի միասին լինին ածական այլում անուան: Գ.

*Նոյն ինքն հոգին վկայէ հոգւոյս մերում, եթէ եմք որդիք Ա͞յ. ‖Հռով. Ը. 16:

*Նա զնոյն ինքն զԱ͞ծ՝ չկարէ ոք գիտել կամ պաշտել որպէս պարտն է՝ առանց գրոց գիտութե͞. ‖Մեկն. կոչնոց. 614:

*Այլ այս ուստի՞ յայտ իցէ ասեն, ՚ի նմին ինքն ՚ի Պետրոսէ և ՚ի յուդայէ. ‖Մեկ. կոչնոց. 407:

754 Յամենայնի ՚ի սոսա պա՛րտ է զանազանել և, զի ուրեք ուրեք սոցին սեռականն դնի փոխանակ գործիականի, սկզբնականի, տրականի, և ներգոյականի: Տրականն դնի ՚ի տեղի սեռականի, գործիականի, սկզբնականի: Ներգոյականն՝ փոխան սկզբնականի. Այլ և՝ եզականն դնի ՚ի տեղի յոգնականի, և յոգնականն՝ փոխան եզականի: որպէս՝

*Անցաղականաւս տայր յաւիտենից՝ զհանդերձելոցն ինձ կերպարանեն ‖Ըստ այսու յաւիտենից. Նար. Ա͞. 2:

*Իմոյս ձեռօք կոչեցի կորուստ. ‖Ըստ ձեռօք իմովք. ‖Նարեկ. Ե. 3:

*Առու ծառայիս իմոյ յակոբու. ‖Ըստ ծառայիս իմում. Եզեկիէլ. ԻԸ. 25:

*Տեսանես, զի՞նչ ծերք տանդ իսրայէլի գործեն այրք ընդ խաւար. ‖Ըստ յայդմիկ ընդ խաւարի. Եզեկիէլ. Ը. 12:

*Սկիզբն առաքողի • • • այսմ արտօսրածին նուագի • ‖Յն այսր նուագի • Նարեկ • ԻԲ • 4 •

*Նոյն ինքն փորձութիքն եղեն պատճառք (յանկորայ) գերագունին այնմիկ առասուէ • ‖Յն այնր առասուէ • Թկն • կաթող • 458 •

*Օ ի՞նչ անուն է քեզ • ‖Յն քո • Ղուկ • Ը • 30 • (Մար • Ե 9)

*Եւ ցայսմ անպարտ և անպարտիր և անեղանելի արուեստից աջաւորիգ մծուէ՝ լուծցին որոգայթքն գաղտնածածուկ սատանայականք • ‖Յն յայսց արուեստից, կամ յայսոցիկ • Նարեկ • Ղ • 3 •

*Մեղանք ինչս յանցանաց անթիւ • ‖Յն յանցանաց իմոց • Նարեկ • Ղ • 3 •

*Եթէ յաղագս մարդկան հաճոյից կամ երկեղի • • • ծածկեցաք ՚ի Քրիստ դաւանութեց հաւատոյ, • • • Ը անհաւատիցն և հերձուածողացն ընկալցուք զդատաստանն • ‖Յն ՚ի մերոց • ընդդէմն • 100 •

*Իւրաքանչիւրոք զիւր վարձս առնուցու ըստ իւրում վաստակոց • ‖Յն ԸՍ իւրոց վաստակոց • Ա • կոր • Գ 8 •

Օ այսպիսիս չէ՜ արժան մեզ վարել անխտիր •

755 Ի ծանկան դերանուանք, որք զօրութ ունին զդոյականս, են միայն ցուցականքս՝ այս • այդ • այն • սոյն • դոյն • նոյն • ես և՝ ունականք իմ : ի՞րպէս՝

*Գոյացութեան և՚խառնակխնակացն արգելու զմեզ ածայինն պատուիրանքն • ‖Յն յայս զինուորութեց • ընդդէմ • 61 •

*Յայսու գիտասցես, եթէ ես եմ տէր • ‖Յն այսու նշանաւ • Ելից • Է • 17 •

*Հաւատա՞յք, եթէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ • ‖Յն զայդ բժշկել • Մատթ • Թ • 28 •

*Ես յայդ իսկ ծնեալ եմ, և ՚ի դոյն իսկ եկեալ յաշխարհ • ‖Յն ՚ի յայդ թագաւորութի, Եա • յով ԺԸ • 37 •

*Նմանօղք եղերուք այնոցիկ, որ հաւատովքն և երկայնմտութ ժառանգեցին զաւետիսն • ‖Յն այնոցիկ նախահարց • Եբրայ • Զ • 12 •

*Աջոյց ՚նց գլուխ և առաջնորդ և հիմն հաւատոյ • • • Պետրոս՝ որ բարձրագունին յայտնութեն հօր արժանաւոր գտաւ • ‖Յն զայնն Պետրոս • Թկն • կաթող • 227 •

՚Ի

*Ի մի՛տ առցուք, եթէ ո՞ւմ արդեօք հանդերձեալ եմք տալ զհաշիւն. ոչ մարդոյ ուրուք, այլ Աստուծոյ՝ որ ոչ յերեսն հայի, այլ ՚ի սիրտն... Աստուծոյ՝ որ ոչ երբէք վկայից կարօտանայ ՚ի դատելն. Տե՛ս այնմ դատաւորի. Ձեռն. Խոկում. 198.

*Սիրելի՛՝ հաւատարիմ գործես զոյգ, զոր եթէ առնիցես առ եղբարս՝ զնոյն և առ օտարս. Տե՛ս զայդ գործ. զդոյն սէր և գութ արասցես և առ օտարս. Գ. Յովհ. Ա. 5.

*Որ փորէ խորխորատ, ՚ի նոյն անկցի. և որ դնէ որոգայթ, ՚ի նոյն անկցի. Տե՛ս ՚ի նոյն խորխորատ. յորոգայթ ՚ի նոյն անկցի. Սիրաք. Իէ. 29. Ձեռագ.

*Նա զիս փառաւորեսցէ, զի յինմէ առնուցու՝ և պատմեսցէ. Տե՛ս յիմմէ գիտասցէ. Յովհ. Ժզ. 14.

*Գերակատար բնութիւն խոնարհեցաւ ՚ի մեզ, զի զմեզ բարձրացուսցէ. Տե՛ս ՚ի մերս բնութի. Ընդհան. 138.

*Հաւասարեաց զմեզ Խաչելոյն. Տե՛ս զմեր բնութիւն՝ իւրում բնութեանն. Ձեռն. Խոկում. 518.

*Զպակասեալն ՚ի մերոց՝ ունիք հմտանալ կատարելապէս ՚ի հարցն առաջնոց կանոնական գրոց. Տե՛ս ՚ի բանից մերոց. Ընդհան. 63.

*Իւրաքանչիւր ոք յիւրումն փութայ արդարանալ. Տե՛ս յիւրում աւանդութեան. Ընդհան. 123.

*Նա հանգեաւ յիւրոց գործոց անտի՝ որպէս և Աստուած յիւրոցն. Տե՛ս յիւրայոց գործոցն. Եբր. Դ. 10.

*Շնորհք են սակս նորայն իմ. Տե՛ս նորայն իմաստութիւնք. Ձեռն. Խոկում. 610.

Անօթութիւն. Գ.

756 Յորժամ ածական դերանուանքս՝ զգոյականն զօրութի ունելով, լինին իբր ածական անուանց (704). բայց յայտնիք և յատկացեալ ոչ լինին, և ոչ առնուն զածականս: Այլ ունականաց յոգնակին բազմիցս դնի դիմորոշականաւ՝ առ ՚ի ցուցանել զզօրութի գոյականին: Իսկ զայսպէս դրութիս նախադրելոց (703)՝ ունիս տեսանել և յոլովական՝ որ առ:

ԳԼՈՒԽ. ԺԲ.

Համաձայնութիւն Յարաբերականի ընդ յարաբերելոյն:

Յարաբերականն՝ որ, յարաբերէ զմիմ հոլովելի մասունս բանին, և զնոյն ինքն զբանն. և զյարաբերեալն ունի ներգործութիւն և կամ զօրութիւն: որպէս՝

*Ամ ծառ՝ որ ոչ առնէ պտուղ բարի, հատանի և ՚ի հուր անկանի. Մատթ. Է. 19: *Ուր յարաբերականն որ՝ նախադաս ունի զյարաբերեալ անունն՝ ծառ:

*Ոչ ծանեաք զնա արժանապէս, յորմէ զբարին կթեցաք. Յոհ. Հ կոչում: Ուր յարաբերականս յորմէ՝ նախադաս ունի զյարաբերեալ դերանունն՝ զնա:

*Յայտնես հաւանիմ զտանջելն Տ՚ն՝ սեանն գիրք. որով խոստանէ զչարացեալ անզգամութիւն մեր. Յոհ. կոչ. Ուր որովն յարաբերէ զնոյն նախադաս դերբայն՝ զտանջելն. իբրու ասել՝ *տանջելովն խոստանէ Տ՚ն զչարացեալ անզգամութիւն մեր:

*Թէ հաւատաս ՚ի նա՝ և սիրես, որով և յուսաս աներևութից պարգևաց նորին. Ներբ. Ժ. 2: Ուր որովն յարաբերէ զդիմաւոր բայսն՝ հաւատաս և սիրես. որպէս թէ ասել՝ *հաւատալովդ և սիրելովդ յուսաս, և̃

*Տուոնք վիշապին են հերձուածողքն. որք քարշեն զաստեղս երկնից յատակս դժոխոց. Մեկն. կոչ. 555: Ուր յարաբերեալն է նախադաս ընդունելութիւն՝ հերձուածողքն:

*Ամ այլոց ոմանց Է ձեռամբք անկցի որ ինքնակալութիւն է պատուեալ, Պատրիարքութի (հայոց). Յոհ. Հ. կոչում: Ուր որն յարաբերէ զնոյն յետադասն՝ Պատրիարքութի:

*Ինքնաշարժ ախտիւք և բռնակալաց աշխարհի հրամանօք՝ զանձինս իւրեանց յայս տանջանս հոգևոր բարձրութեան ձգեն. . . որով ելեր ներխուժ

և

և ապականութե անդամոց Քրի լինելն պատճառ. Ընդհան. 45։ Որ յարաբերականս որոշ՝ յարաբերէ զնախընթացս բանին՝ *Անհնազանդութ որդւոց, Եփ. *Որ պատուէ զհայր, քաւէ զմեղս. Սիրաք. Գ. յե։ Որ յարաբերեալն է զօրութ՝ որդի. իբրու ասել՝ *Որդին՝ որ պատուէ զհայր, քաւէ զմեղս։ Կամ այսպէս, *Պատուօղն զհայր՝ քաւէ զմեղս։ *Որ զհաւատն անարգէ. ոչ զմարդ անարգէ այլ զԱծ. Այն զհաւատն անարգօղն՝ զԱծ անարգէ.

Ընդհանուր. 74։

758 Համաձայնութի յարաբերականի ընդ յարաբերելոյն՝ սեռանի ընդ թուոյն և ընդ հոլովին.

759 Ըստ թուոյն պարտ է յարաբերականին համաձայնիլ ընդ յարաբերելոյն. զի որովհետև յարաբերականն դնի ՚ի տեղի յարաբերելոյն, հարկ է յարաբերականին զայնքան նշանակել, որքան յարաբերեալն նշանակէ։ Արդ եթէ յարաբերեալն իցէ եզակի, պարտ է և յարաբերականին լինել եզակի. և թէ յարաբերեալն իցէ յոգնակի՝ կամ բազում եզակի, յայնժամ և յարաբերականին վայելէ լինել յոգնակի։ Օ, *Թագաւոր՝ որ հաւանի բանից անիրաւութե, ամենեքեան՝ որք ընդ նովաւ են, անօրէնք են. Առակ. ԻԹ. 12։ Որ յարաբերեալ Թագաւորն է եզակի, ուստի և նորին յարաբերականն որն է եզակի. և որպէս յարաբերեալ ամենեքեանն՝ է յոգնակի, նոյնպս և յարաբերակն է յոգնակի որք։ Ըստ այսմ են և այլք։ *Ամն հոգի՝ որ Քի է, ոչ մեղանչէ. իսկ որ մեղանչէ, ՚ի սատանայէ է. Մեկն. կաթուղ. 622։ *Տեսիլ աչացն վկայեն զբարեին, որ է հաւատարիմ՝ և ոչ լուր ականջացն՝ որ է երկբայելի. Մեկ. կաթ. 240 *Վայ այնոցիկ՝ որք յառնեն ընդ առաւօտս, և զհետ լինին ձգուոյն. Եսայ. Ե. 11։ *Բիբք աչաց՝ թէպէտ և սրագոյն լինի զայլս տեսանելով, բայց զինքն՝ և որք շուրջ զինքեամբ են, դիւրք մերձնոյն, անկարանայ նկատել. Ընդհ. 112։ *Որք կամիցին մեծանալ, անկանին ՚ի փորձութի և

յո

յորոգայթ, և 'ի բազում ցանկութիւնս անմիտս և վնասակարս․ որք ընկղմեն զմարդիկ 'ի սատակումն և 'ի կորուստ․ ‖ Ա · Տիմ · Զ · 9 ։ Ուր յարաբերեալ են անուանքս՝ 'ի փորձութիւն, յորոգայթ, ցանկութիւնս․ ուստի և սոցին յարաբերողն է յոգնակի՝ որք ։

760 Անուանք հանրականք և հաւաքականք՝ ըստ որում ունիցին զնշանակութիւն բազմաւորական, մինչ եզակի կերպիւ վարին յոգնակի, պահանջեն և զյարաբերիչն յոգնակի․ թէ և երբեմն դնի եզակի ։ ց,

*Յածեցոյց զնոսա յանապատին ամս քառասուն․ մինչև սատակեցաւ ամենայն ազգն, որք արարին զչարիս առաջի Տեառն․ ‖ Թուոց · ԼԲ · 13 ։ Ուր յարաբերեալն է հանրական և հաւաքական անուանքս՝ ամենայն ազգն․ վասն որոյ և յարաբերիչն է յոգնակի՝ որք ։ Ըստ այսմ են և օրինակքս ։

*Ամենայն ժողովուրդ երկրին՝ որք անցին ընդմէջ յօշոտածոյ որթուն, տաց զնոսա 'ի ձեռս թշնամեաց իւրեանց․ ‖ Երեմ · ԼԴ · 19 ։

*Լուարուք զայս ժողովուրդ յիմար և անմիտ․ որոց աչք են, և ոչ տեսանեն․ ‖ Երեմ · Ե · 21 ։

*Անառակ է գինի, և թշնամանօղ արբեցութիւն․ և ամենայն՝ որ հաղորդի նոցա, չէ իմաստուն․ ‖ Առակ · Ի · 1 ։ Ուր յարաբերեալ է թէպէտ հանրականս՝ ամենայն․ բայց յարաբերականն է եզականս՝ որ ։ Ըստ այսմ են և 'ի հետևեալ օրինակքս ։

*Յազգէ՝ որ ոչ է սուրբ․․․ փրկեա՛ զիս․ ‖ Սաղմ · ԽԲ · 2 ։

*Ժողովուրդ՝ որ ճանաչէ զԱստուած իւր, զօրասցին․ ‖ Դանիէլ · ԺԱ · 32 ։

761 Բայց բազմիցս յայսպիսիս զօրութեամբ համաձայնի․ որպէս եզակի ձայնիւն յոգնակի համարի ։ ց, *Իբրև գիտացին զշնորհսն՝ որ տուեալ էին ինձ, յակովբոս և կեփաս և յովհաննէս, որ կարծեալ սիւնքն էին, ձեռն ետուն հաւանութեան ինձ և բառնաբայ․ ‖ Գաղատ · Բ · 9 ։ Ահա՛ անեզականս շնորհսն, և յատուկքս՝ յակովբոս կեփաս և յովհաննէս են յարաբերեալք․ և յարաբերիչ սոցին՝ որ, փոխանակ յոգնակի դնելոյ

է

եղեալ է եզակի . և զօրութ՟ յոգնակի համարի . զի է տէր բայի յոգնակի բայիցս՝ տանջեալ էին , էին .

Նոյն է տեսանել և ՚ի հետևեալ օրինակդ .

*Մովսէս . . . հրամայէ կանանց շուք դնել գլխոյն վ՟ս հրեշտակաց, որ են առաջնորդքն յեկեղեցի . ‖Թղ. կոբ. 263.

*Աղօթքն են՝ որ բարձրացուցանեն զմարդիկ առ Ա՟Ծ. և խոնարհեցուցանեն զԱ՟Ծ առ մարդիկ. ‖Ընդհ. 196.

*Ամենեքին՝ որ կամիցին ածապաշտութ՟ կեալ ՚ի Ք՟Ս Յ՟Ս, ՚ի հալածանս կացցեն. ‖Բ. տիմ. գ. 12.

*Զանգիտացեալ աղխառնաբար զաւր ՚ի յապագայն՝ որ գալոցն էր, ձագանս և ձագկանս. ‖Յով. հ. կոբ.

*Մեք՝ որ բնութ՟ որդիք եմք ադամայ, ծնանելով ՚ի կոյս աւազանէն՝ լինիմք շնորհօք որդիք Ա՟Յ. ‖Թկն. կոչնող. 59.

*Ես զնոսա, որ ՚ի մեղս լինին՝ որ վասն Ա՟Յ է կայցեն, ոչ աւելի գովեմ քան զնոսա, որ վասն այլոց մեղաց սուգ առնուցուն. ‖Թկն. կոչնող. 839.

Զայսպիսի ոճ չէ՛ արժան մեզ վարել համարձակ։

762 Բայ հոլովին՝ յարաբերականին ըստ վայելչութեան տեղւոյն դնի յայն հոլով, յոր դնելի էր անդ յարաբերեալն, եթէ ներգործութ՟ եղեալ լինէր։ որպէս՝ *Կոյսն մարիամ՝ յորմէ մարմին առ Ք՟Ս, ՚ի մեղանչականին ադամայ բնութեան էր. ‖Ընդհ. 84. Ահա ՚ի սկզբնական հոլովս եղեալ է յարաբերականս՝ յորմէ. քանզի և յարաբերեալ նոյնս մարիամ՝ եթէ ներգործութ՟ կրկնեալ լինէր, վայելէր դնել սկզբնական այսպէս։ *Ի կուսէն մարիամայ մարմին առ Ք՟Ս. և կոյսն մարիամ՝ ՚ի մեղանչականին ադամայ բնութենէն էր։

Նոյն է տեսանել և ՚ի ներքոյ յօրինակդ.

*Այս սուրբ խաչ՝ որոյ տօնս է, ՚ի խաչելն էր բարեպաշտօն ՚ի կոստանդնուպօլիս. ‖Ընդհ. հան. 99.

*Փչեաց յառաքեալսն և ասաց, առէ՛ք զհոգին սր՟՝ զոր յանցաւորութ՟ն կորուսին. ‖Թկն. կոչնող. 462.

*Մի և նոյն է պատարագն, զոր Ք՟Ս մատոյց. և

զոր քահանայքն մատուցանեն. Ընդդէմն. 252:
*Փոխանակ միոյ իւղոյն՝ զոր ըստ օրինացն կազմէին որով օծանէին զքահանայս զթագաւորս և զմարգարէս, բազում իւղս ՚ի ձեռս առաքելոցն շնորհեցաւ եկեղեցւոյ. Թղթն. կոչման. 208:
*Դուք (ասորիքդ) օրէնս եդեալ էք ձերոցդ՝ ընդդէմ օրինացն Քի, թէ զամենայն կերակուր . . . կեր անխտիր. որ է այս օրէնք ոչ մտաւոր և բանաւոր մարդկան, այլ շանց և խոզից. զի յամենայն իրս՝ զոր տեսանեն աչօք, յարձակին բերանով.
Ընդդէմն. 250:

763 Բայց ՚ի վսեմ շարադրութիւն՝ ըստ հոլովին համաձայնութիւն տեսանի այլ և այլ. և այն՝ երրակի. Նախ՝ զի յարաբերականն համաձայնի ընդ յարաբերելոյն: Գ. *Զհաւատոն զայն՝ զոր յօրինացն և ՚ի մարգարէիցն՝ և յաւետարանացն քարոզի ՚ի տիեզերական եկեղեցւոջ, ՚ի դերևս հանել ջանան. Թղթն. կոչման. 800: Ուր յարաբերիչս զոր հայցական հոլովին համաձայնեալ է ընդ յարաբերելոյն ուղղականին. բայց բանն պահանջէ զյարաբերականն լինել ուղղական առ բայիս՝ քարոզի:

Ըստ այսմ ճանաչելի են և այլքն:

*Պատկանաւորեցին . . . զնախնական պատմութիւն. զոր յաւէտ պատուասիրելիք . . . ինձ իմանին. Գրք. յովհ. կոչման:
*Ամենեցուն՝ որոց էք ՚ի Հռովմ . . . շնորհք ընդ ձեզ. Գրք. էք. հռոմ. Ա. 7:
*Որոց նստէին յաշխարհին և ՚ի ստուերս մահու. լոյս ծագեաց նոցա. Գրք. մատթէ. Դ. 16:
*Դարձուցից զքեզ ընդ նոյն ճանապարհ՝ ընդ որ եկիր. Գրք. յորմէ եկիր. եսայեայ. ԼԷ. 29:
*Տուք այնոցիկ՝ որոց ակն ոչ ունիցիք առնուլ. Գրք. յորոց. ընդդէմն. 77:

764 Յայսպիսիս երբեմն զօրութբ յարաբերեալ լինին դերանուանքն. և այս վայելուչ ևս: Գ. *Որում խնդրէ ՚ի քէն՝ տուր. մատթ. Ե. 42: Նմա յարաբե-

բականս որում՝ եդեալ է 'ի հոլով զօրութ յարաբերեալ դերանուանս՝ այնմ. և ըստ մնաց բանին աստ համարի ուղղական տէր բայիս՝ խնդրէ. իբր ասել այսպէս. *Տուր այնմ, որ խնդրէ 'ի քէն։ Այսպէս է տեսանել և 'ի ներքոյ յօրինակսդ։

*Այնքան մեծ ունի սրբութի, մինչ զի զոր ըստ պատկերի Այ եղեն, կանոնաւ խորէ. Ոյ խորէ զայնոսիկ, որք ըստ պատկերի Այ եղեն. նարէկ. ձե. 11։

*Աղաւաղին կարգ եկեղեցւոյ. . . յորոց կցորդ են կարգի մերոյ և ձերոյ. Ոյ յայնցանէ՝ որք կցորդ են կարգի մերոյ, ևն. ընդհանր. 227։

*Նոյն պտուղ՝ որ հրամանաւն ուտելով բարի էր, առանց հրամանին չարի եղև պատճառ՝ որոց կերան. Ոյ այնոցիկ, որք կերան. ընդհանր. 184։

*Վարդապետէր նոցա՝ յորոց աշակերտեալն էր, զճշմարտութին. Ոյ յայնցանէ, որոց աշակերտեալ էր. յովհ. կաթող։

*Այլ դու հաստատուն կաց՝ յոր ուսարդ. Ոյ հաստատուն կաց յայնմիկ՝ զոր ուսար. բ. տիմ. գ. 14.

765 Երկրորդ՝ զի յարաբերեալն համաձայնի ընդ յարաբերականին. ց, *Օ բանն՝ զոր ես խօսեցայ ընդ ձեզ, հոգի է և կեանք. յովհ. զ. 64. Ահա յարաբերեալս բանն՝ հոլովիւ համաձայնեալ է ընդ յարաբերականիս՝ զոր. բայց ըստ մնաց շարադրութեն՝ պարտ է զյարաբերեալն իմանալ ուղղական, զի է տէր բայիս՝ է. իբրու ասել այսպէս. *Հոգի և կեանք է բանն՝ զոր ես խօսեցայ ընդ ձեզ։

Ըստ այսմ է ճանաչել և զհետևեալ օրինակս։

*Օ ամ՝ զոր տայ ինձ հայր, առ իս եկեսցէ. Ոյ առ իս եկեսցէ ամ, զոր տայ ինձ հայր. յովհ. զ. 37։

*Օ ամենայն՝ զոր ասաց յովհաննէս վասն նորա, ճշմարիտ էր. Ոյ ճշմարիտ էր ամ, զոր ասաց յովհաննէս, ևն. յովհ. ժ. 42։

*Ձեռք՝ որ զերկինս արարին, տարածեցեր 'ի խաչին. Ոյ տարածեցեր 'ի խաչին զձեռսն, որ զերկինս արարին. շարական. 423։

766 Ի յապկռսեւացս 'ի յայտնութի բերի երբեմն դերանուն ինչ այնպիսի հոլովին, յոր դնելի էր յարաբերեալն. Գ̄, *Զամենայն ինչ՝ զորս խնդրեցին աչք իմ, ոչ զրկեցայ 'ի նոցանէ. ‖Ժողով. Բ̄. 10. Ուր դերանուննն 'ի նոցանէն յայտ առնէ, թէ յարաբերեալ զա̄մ ինչն՝ դնելի էր սկզբնական այսպէս. *Ոչ զրկեցայ յա̄մ իրաց, զորս խնդրեցին աչք իմ.

Ըստ այսմ են և սոքա.

*Ա̄մ ուռ՝ որ յիս է՝ և ոչ բերէ պտուղ, կտրէ զնա. ‖Այ̄ կտրէ զա̄մ ուռ՝ որ յիս է, ևն. ‖Յովհ. ԺԵ. 2.

*Զամենայն՝ զոր արար Ա̄ծ, այնուհետև կան յաւիտեանս. ‖Այ̄ յաւիտեանս կան ամենեքին՝ զոր արար Ա̄ծ. ‖Ժողովող. Գ̄. 14.

767 Երրորդ՝ փոփոխակի համաձայնին. երբ զի՛ յարաբերականին դնի 'ի հոլով յարաբերելոյն, և յարաբերեալն դնի 'ի հոլով յարաբերականին. Գ̄, *Աղաչեմք ոչ դադարել յաղօթելոյ՝ առ որ զկամս երկիւղածաց առնէ՝ Ա̄ծ. ‖Ընդհ. 186. Ուր յարաբերականն առ որն՝ դնելի էր ուղղական, և զյարաբերեալն Ա̄ծ՝ պարտէ իմանալ տրական այսպէս. *Աղաչեմք, ոչ դադարել յաղօթելոյ առ Ա̄ծ, որ զկամս երկիւղածաց առնէ. Զնոյն է տեսանել և յօրինակդ.

*Ընկալայք զոր 'ի քէն գիր սիրոյ. ‖Այ̄ զգիր սիրոյ՝ որ էր 'ի քէն. ‖Ընդհան. 186.

*Տացէ և զանձն իւր օրինակ . . . զարդարելով նախ զիւր միտքն պատկեր ա̄ծայնին. ‖Այ̄ զարդարելով զա̄ծայնին պատկեր՝ որ միտքն է. ‖Ընդհան. 195.

768 Վերջապէս արժան է ծանուցել, զի երբեմն տեղական մակբայք ևս ունին զնշանակութիւն յարաբերականի. որպէս՝

*Ա̄մ մարդ 'ի հող դարձցի, ուստի և ստեղծաւ. ‖Այ̄ յորմէ և ստեղծաւ. ‖Յոբ. ԼԴ. 15.

*Այս 'ի բեթաբարայ եղև յայնկոյս յորդանանու, ուր էրն յովհաննէս և մկրտէր. ‖Այ̄ յորում էրն յովհաննէս, ևն. ‖Յովհ. Ա̄. 28.

ԳԼՈՒԽ ԺԳ․

Դասաւորութիւն Դիմորոշականաց։

Դիմորոշական յօդքս՝ ս, դ, ն, յօդեալ ընդ անուան և ընդ ընդունելութ՟, որք չունին զդէմս, կացուցանեն զնս՟ որոշեալ դիմօք. ոպ՟ 'ի (475. 477)։

770 Յօդին և ընդ մակբայս, նաև ընդ դիմաւորս՝ ը՟ ընդ դերանուան և ընդ բայի. ոչ առ 'ի որոշել զդէմս նոցին, այլ 'ի պէս պէս եղանակս կերպաւորել. ոպ՟ տեսցի 'ի հետևեալսդ. Արդ՝

771 Նախ ցուցանեն զզօրութ՟ եղեալ բառն՝ ը՟ երկուց։ Մի՝ զդերանունն, թէ տէր բայի իցէ, թէ խնդիր, թէ ածական, և թէ յատկացուցիչ. զ՟,

*Զոր ունիմքս յաներևոյթ ոգւոյ, զնոյն խօսիմք և երևելիս գրով. Ընդհ. 114. Որ յօդս՝ ս, կցեալ ը՟ դիմաւոր բայս ունիմ՝ ցուցանէ զզօրութ՟ եղեալ տէր բայի նորին, որ է դերանունս՝ Ես. նոյնպէս յօդեալ և 'ի բառդ՝ երևելի, ծանուցանէ զզօրութ՟ եղեալ զածական դերանունս՝ այսու. ոպ՟ թէ ասել՝ *Մեք՝ զոր ունիմք յաներևոյթ ոգւոյ, զնոյն խօսիմք և այսու երևելի գրովս։ Եւս այսմ են և օրինակքս։

*Գիտիցե՞ս արդեօք, զոր ընթեռնուցուս. Իյ՟ դու. Գործ. Ը. 30.

*Տեսէք այսուհետև զիարդ լսէքդ. զի ոյր գուցէ, տացի նմա. և ոյր ոչն գուցէ՝ և զոր կարծէն թէ ունիցի, բարձցի 'ի նմանէ. Իյ՟ լսէք դուք . . . կարծէ նա. Ղուկ. Ը. 18.

*Զոր պակասն է 'ի գրոյս, ունիք ուսանել 'ի Քահանայից և յեպիսկոպոսացդ. Ընդհան. 76. Որ յօդքդ՝ ն, ս, դ, ցուցանեն զզօրութ՟ իմանալի ածական դերանուանցս՝ այն, այս, ձերոց. իբրու ասել՝ *Զայն՝ որ պակաս է 'ի յայս գրոյ, ունիք ուսանել 'ի Քահանայից և յԵպիսկոպոսաց ձերոց.

Ան

*Առ դու պաղատիս 'ի թզոյ, մանրեա՛ և դիր 'ի վերայ վիրիդ՝ և ողջասցիս. Այ՟ 'ի վ՟ր այդր վիրի. Եսայեայ. ԼԸ. 21.

*Ըստ անուանդ կոչման՝ և զգործն կատարեցէք. Ընդհ. 48. Ուր յօդքս՝ դ, ն, ցուցանեն զզօրութ՟ յատկացուցչին, իբր ասել. *Ըստ կոչման անուանն ձեր, և զգործ նորին կատարեցէք.

772 Միւս ևս՝ ցուցանեն զզօրութ՟ իմանալի անուն ինչ, մնացականաւ յօդս՝ ն. Եւ այս յարեալ յածականն՝ նշանակէ զզօրութ՟ գոյականն, որպէս՝ *Յորժամ բանիւ խօսիմք վ՟ս նորին իրի, ոչ 'ի մին միայն դատաւորիմք, այլ և զերկուցն յատկութ՟ ցուցանեմք. Այ՟ ոչ 'ի մի բնութ՟ն միայն դատաւորիմք, այլ և զերկուց բնութ՟ց յատկութ՟ն ցուցանեմք. ընդհան. 90.

*Ա՟մ փոյթ Ա՟յ և ա՟ծայնոցն՝ յաղագս սիրելոյ է զմիմեանս մարդկան, Այ՟ ա՟ծային արանց. ընդհ. 58.

*Ա՟ծ խնկ . . . զկամաւորն խնդրէ. Այ՟ զկամաւոր ծառայութ՟ն. մեկն. կաթող. 477.

*Ա՟մ ոք ընդ ճանապարհ կամաց իւրոց գնայ, և ոչ ընդ ա՟ծայինն. Այ՟ և ոչ ը՟ ա՟ծային կամաց ճանապարհն. ընդհան. 227.

*Խառնիճաղանճն ներելի ողորմութ՟ է. Այ՟ խառնիճաղանճ ժողովուրդն. իմաստ. Զ. 7. (756. 705. 706. ևն.)

773 Դիցեալ 'ի յատկացուցիչն՝ ցուցանէ զյատկացելոյն զօրութ՟. Դ. *Բաղարջ էր հացն՝ զոր եփեաց սառայ, յայտ է 'ի զովմայն. Այ՟ 'ի հացէն զովմայ. ընդհանրական. 123. (628)

*Ուխտս մեր ընկալ որպէս զաբելին՝ զնոյին՝ և զաբրահամուն. Այ՟ որպ՟ զուխտն աբելի, զուխտն նոյի, և զուխտն աբրահամու. շարակն. 758.

*Ընդ ամենայնի համարս պահանջէ 'ի մէնջ դատաւորն, ոչ միայն զգործոցն, այլ և զբանիցն և զխորհրդոցն. Այ՟ ոչ միայն զհամարս գործոց, այլ և զհամարս բանից, և զհամարս խորհրդոց

պա

պահանջել. || Մեկն. Յոհան. 198.

*Չէ՛ մերս երդումն և նոցայն (այ այլազգացն) հաւա-
սար. զի մերս առ ճշմարտութն է, և նոցայն ոչ նոյն
պէս. || այ մեր երդումն. նոցայ երդումն. ընդդ. 70.

*Է՛ սպանութն որ առ ատելութե է, ոչ կայենին. և
է՝ որ վ̄ն վրէժխնդրութե, ոչ աբիսողոմայն. || այ
ոչ սպանութին կայենին, աբիսողոմայ. Մեկն. Յոհ. 704.

774 Յօդեալ ՚ի խնդիրն՝ նշանակէ զխնդրառուն.
Գ̄, *Արասցէ քահանայն զվասն մեղացն.
Ղեւտաց. Ժդ. 19: Որ հողմակերպդ՝ եղեալ ՚ի
վերայ հողմառու նախադրութեն՝ վասն, և յօդսն՝ յա
րեալ յանուանս մեղաց, նշանակեն զզօրութե իմանալի
խնդրառութեն սոցին. որ է բառս՝ ծառայելոյ. փոխա
նակ ասելոյ՝ *Արասցէ քահանայն զմատուցեալն
վ̄ն մեղաց: Զսոյն է տեսանել և յօրինակդ.

*Ընդ ողջակէզս և ընդ վասն մեղացն ոչ հաճեցար.
|| այ ընդ զոհսն վասն մեղաց. Եբր. Ժ. 8.

*Եթէ տայցէք զվասն մեղացն, անձինք ձեր տեսցեն
զզաւակ երկայնակեաց. || այ եթէ տայցէք զպա
տարագն վ̄ն մեղաց, Եա. Եսայ. ԾԳ. 10. Յետուկ.

*Առ ՚ի մէջն Գրիգորէ օրհնադրեալն՝ մինչ փոքր
ինչ արդեօք իցէ՝ քան զառ ՚ի մէջ Առաքելոցն.
|| այ քան զօրհնադրեալսն առ ՚ի մէջ Առաքելոց.
ընդհանր. 245.

*Զիմ առ ՚ի մեղս անկեալ զոգի . . . բա՛րձ ՚ի յու
սոյդ ըստ ոչխարին. || այ բա՛րձ ՚ի վերայ ուսոյդ.
շարական. 310.

775 Երկրորդ՝ թէպէտ ներգործութե ունին զբառն՝
ընդ որում յօդեալ են, բայց բազմիցս յօդին ընդ
այլում բառի, այ կամ ածականին նորին, կամ յատ
կացուցչին, կամ խնդրոյն, և կամ մակբային, Եա. Գ̄.

*Տէրունականն հրամանն յորդորէ քննել զգիրս.
|| այ տէրունական հրամանն. ընդհան. 231.

*Աւանդեալն եկեղեցւոյ պատուիրանն՝ զվերինն
քարոզէ միշտ հայցել Ա̄ծ՝ տալ զխաղաղութի երկ
նայինն. || այ եկեղեցւոյ աւանդեալ պատուիրանն

քա

քարոզէ միշտ հայցել Ա̃Ծ ։ Ընդհան ։ 150 ։

*Ո՛չ եղեւ հանգիստ քոյ հոգւոյդ՝ ՚ի մարմնեղէն տաղաւարի ։ Այլ ՚ի մարմնեղէն տաղաւարիս ։ Նար ։ Է3 ։

*Յանդամն հոգւոյն մեծ եւ առաջինն իբրեւ զգլուխս է հաւատոյն Ճշմարտութ̃ի ։ Այլ Ճշմարտութ̃ին հաւատոյ ։ Ընդհան̃ր ։ 8 ։

*Բան զհրեշտակի պատուի գերագոյն դասնի Ա̃Ծ ծառայութ̃ն պատուէիւ ։ Այլ Ա̃Ծ ծառայութ̃ պատուէիւն ։ Թղթն ։ Կաթող ։ 336 ։

*Վերին շնորհացն է եւ օգնականութ̃ն տալ ոյժ եւ համբերութ̃ի ՚ի նեղութիւնս ։ Այլ վերին շնորհաց եւ օգնականութ̃ է տալն ։ Եա ։ Թղթն ։ Կաթող ։ 347 ։

*Զի՞նչ պտուղ ունէիք յայնժամ, որով այժմ զամօթի հարեալ էք ։ Այլ որով այժմ զամօթի հարեալ էքդ ։ Հռոմ ։ Զ ։ 21 ։

Այս ոչ գեղեցիկ առնէ զբանն ։

776 Երրորդ՝ դնելն փոփոխակի ։ իբր զի սէն դնի փոխանակ դայի եւ նուի ։ դան դնի փոխանակ սէի եւ նուի ։ եւ նուն դնի ՚ի տեղի սէի եւ դայի ։ եւ այս՝ ՚ի սակաւ ուրեք ։ Դ ։ *Կամեցողքս այսպիսեացս՝ ապայիրաւի զանարգութ̃ մոլորութ̃ յանձինս իւրեանց կրեցին ։ Այլ կամեցողքն ։ յովհ ։ Կաթող ։

*Դա՝ զոր ասես՝ այս է ։ Այլ ասէն, կամ ասէ սա ։ Թղթն ։ Կաթող ։ 83 ։

*Ընդ մեծագունից պարտեաց ։ Այլ մեծագունիցս ։ Նարեկ ։ Թ ։ 3 ։

*Յերիցունէ առ գայիոս սիրելի՝ զոր եսդ սիրեմ ։ Այլ ես սիրեմ ։ Գ ։ յովհ ։ Ա ։ 1 ։

*Հօրդ էմմանուէլի . . . մինդ յերրորդութ̃դ պատարագի, եւ միւսդ ընդ օծնի . . . եւ ընդ որդւոյդ միածնի ։ Այլ Հօրն ։ մինն յերրորդութ̃ն, միւսն ։ որդւոյն ։ Նարեկ ։ ԼԳ ։ 4, 5 ։ ԼԴ ։ 2 ։

*Որ խօսիդ ընդ քեզ՝ նա է ։ Այլ խօսին ։ յովհ ։ Թ ։ 37 ։

*Ուր եսն իցեմ, եւ դուք անդ իցէք ։ Այլ ես ։ յովհ ։ ԺԴ ։ 3

*Զի՞ կոչէք զիս տէ՛ր տէր՝ եւ զոր ասեմն ո՛չ առնէք ։ Այլ զոր ասեմս ։ ղուկ ։ Զ ։ 46 ։

*Արժանաւոր քո սերմանն և հունձքդ է. ‖ Այ̄ սերմանդ. Վկն. կոչում. 110.

*Ես եմ յս̄՝ զոր դուն հալածես. ‖ Այ̄ դուդ. Գործ. Թ̄ ե

*Ես եմ, զոր խնդրէքն. ‖ Այ̄ խնդրէքդ, կամ դուք խնդրէք. Գործ. Ժ̄. 21.

Յայսպիսեացս պա՛րտէ զգուշանալ.

777 Զորորդ՝ դնելն առ երորդ էր զարդ. Զ̄, *Յասե̄լն ասէ որդւոյ առ հայր՝ եթէ ոչ իմ կամքս եղիցին, այլ քոյդ՝ որ է իմս. յայտ արար, թէ իւր և Հօրն մի են կամք. ‖ Ընդդէմն. 119.

*Ո՞վ է սա՝ որ երևեալս է իբրև զառաւօտ. ‖ Երգ. Զ̄ Թ

*Ա̄պ եսս վարկանիմ, եթէ ՚ի դուռն երուսաղէմի աթոռքն (դատաստանի) դնելն. ‖ Վկն. կոչ. 225.

*Մեք մտանեմք ՚ի հանգիստն, որ հաւատացաքս. ‖ Եբրայ. Դ̄. 3.

*Որում օգնական եղէ ՚ի ժառանգաց երկրի. ‖ Եսայ. Խ̄Թ

*Ո ամենայն հնարս հնարեցի՛ր, թերևս կարասցես զոմանս ապրեցուցանել . . . և եթէ ոչ զմի ոք, սակայն զքո անձն ապրեցուցանես ՚ի տանջանաց. ‖ Վկն. կոչում. 368.

*Որք ՚ի նոյն հաւատոյն, զնորայն պարտէին գնալ ճանապարհ. ‖ Վկն. կոչում. 385.

*Որպէս զնոսայն առի ձեռամբ իմով, նոյնպէս առից և զամենայն իշխանութիս. ‖ Եսայ. Ժ̄. 10.

*Իցեն ոմանք ՚ի սոցանէ՝ որ աստ կան, որք ոչ ճաշակեսցեն զմահ. ‖ Մատթ. Ժ̄զ. 28. Ղուկ.

*Ասէ ցայնոսիկ՝ որ անդն կային. ‖ Մատթ. Ի̄զ. 71.

Ըստ այսմ են գրեթէ և ՚ի վերոյ յօդեալքն ՚ի դիմաւորսն, և յաներևոյթսն (478).

778 Զայսոսիկ արժան է գիտել զերկուս. մի՝ զի դիմորոշականքս ոչ յօդին ընդ յարաբերականի. նաև ոչ դնելն ՚ի վ̄ր նախադրութե̄, շաղկապի, և միջարկութե̄. յորս թէ եդեալ ևս իցեն (831), անդ որպէս անուն համարին. Միւս ևս՝ զի մինչ յարին ՚ի դերանուանս՝ որոց ՚ի վերջն ձայնաւոր իցէ. յօդին տառիւն՝ յ. տե՛ս և ՚ի (428. 433).

Գլ.

ԳԼՈՒԽ · ԺԳ ։

Համաձայնութիւն Ընդունելութեան ընդ ընդունելութեան, և ընդ միւս հոլովականաց։

Ընդունելութիւն ընդունի զզօրութիւն բայի և անուան. Ուստի ընդ. ինքեան, և ընդ միւս հոլովական մասունս՝ և ընդ անհոլովս համաձայնի որպէս բայ՝ և որպէս անուն։ զորոց առ հասարակ,

Կանոնութիւն · Ա ։

780 Ընդունելութիւնք եղերեալք 'ի լոց, գրեթէ միշտ բայ են։ Եղերեալք 'ի եալ՝ յուղղականն հոլովին բազմիցս իբր բայ վարին, և երբեմն իբր անուն. իսկ հոլովեալն՝ միշտ վարի անուն։ Եղերեալքն 'ի օղ, իչ, ուկ, միշտ բայածական անուն են։

781 Որք 'ի վարելն սոցա իբր անուն, միանգամայն և ըստ զօրութեան բայից առնուն զխնդիրս (496)· վասն նախ կարգեսցուք զխնդրառութիւն սոցին իբրև զբայ, ապա ցուցցուք զհամաձայնութիւն սոցա իբր անուն. յաւելեալ 'ի վերջոյ և զիւրաքանչիւր եղերաց ինչ ինչ։

Յօդուած · Ա ։

Համաձայնութիւն Ընդունելութեան իբր Բայի ։

782 Ընդունելութիւնք՝ 'ի բայից բղխեն, ուստի ըստ բայից համաձայնեալ առնուն զհոլովականս, մի՝ որպէս տէր բայի, և միւս՝ որպէս խնդիր, որոց վասն

Կանոնութիւն · Բ ։

783 Ընդունելութիւնք եղերեալք 'ի լոց և 'ի եալ, մինչ սակ բայ վարին, կոչին բայացեալ. և առնուն զտէր բայի (477, 485, 487, ևն) առնուն և զխնդիրս ըստ սեռի իւրեանց (499, 505 · 536 555 · 564, 570, 584, ևն)։

Ծանօթութիւն · Գ ։

784 Ընդունելութիւնք ՚ի լինելն բայածական անուան՝ ը̅ս ձևի մասին ներգործականքն եղերին ՚ի օղ, իչ՝ եալ. կրաւորականքն եղերին ՚ի ելի, եալ կամ եցեալ. չեզոքականքն եղերին ՚ի օղ, եալ, ելի · և իչն հազիւ գտանի չեզոք · զորոց զխնդրառութիւն աստէն բովանդակեմք ընդ հոլովք կանոնովք, եդեալ ՚ի վերջոյ օրինակաց և զթիւս տնաստմանց ըստ այէս այէս խնդրոցն ։

Ծանօթութիւն · Դ ։

785 Որինչ աւանդեցան ՚ի խնդրառութեան բայից, (494 · 495 · 496 , 510 · 511 · 521 · 522 · 523 · 524 · 558) զայն ամ̅ արժան է իմանալ և ՚ի յընթացս հոլից կանոնացս ։

Կանոն · ա̅ռ ։

786 Ներգործական ընդունելութիւնք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի հոլովս սեռական (638) · գ̅ ,

*Ընկեցաք վիմով յարուցիչք մեռելոց · ‖ Ճոր · 343 ·

Ահա ներգործական ընդունելութիւն՝ յարուցիչք , առեալ է խնդիր սեռի զսեռական ընդունելութիւն՝ մեռելոց · իբր ասել՝ *յարուցանօղք զմեռեալս ։

Զսոյն է տեսանել և ՚ի յաջորդ օրինակսդ ։

*Ընդ յովակիմայ և աննայի ծնողաց սր̅յ ծնողին բանին բարձր աղաղակեք · ‖ Ճ̅ ծնողաց զն̅ ծնողին · շարակն · 10 ։

*Ճշմարտութեան նորոգող արժան է՝ ոչ սովորութեան ծառայել որպէս աղէտ · ‖ Ճ̅ սիրողացն զճշմարտութի · ընդհան · 123 ։

*Սան անճառաիմանալի միաւորութեան՝ բանին խոստովանի գոլ կինքն շօշափօղ · ‖ Ճ̅ շօշափող զբանն · ընդհան · 162 ։

*Ատրիկանն (ափշին) բազում հրահանգաց պատուեալ յուղարկեալ առ Սեբայ (Ամբառա) · ‖ յով̅ հ

Լ. Ն. կա

չոքնուղ: Ուր բայացեալքս տարածեալ յուղարկեալքն առեալ են խնդիր սեռի զսեռականս՝ բազում հետ հանգոյ · իբրու ասել՝ * զբազումն հրահանգս պատուէեալ յուղարկէ: Իսկ այս ընկի ՚ի սակաւս:

* Ո՛չ թիկանց դարձուցանելի · ո՛չ դիմաց ընդ երկիր մածուցանելի: ‖ Նարեկ · Է · 1: Ուր կրաւորականքս՝ դարձուցանելի՝ մածուցանելի՝ ներգործականս պէս եդեալ, առեալ են խնդիր սեռի զսեռականքս՝ թիկանց, դիմաց, որպէս թէ ասել՝ * Ո՛չ զդոյ դարձուցանել զթիկունս, և ո՛չ զդէմս մածուցանել ընդ երկիր: Այս արտաքոյ է հասարակ սովորութեան ընդունելոց · յորմէ և զգուշանալ խիստ արժան է:

787 Երբեմն ևս առնուն ՚ի հոլովն հայցական · Գ

* Տացուք սիրաբար սիրողին զիմաստութիւն · ‖ Ընդհ · 82: Ահա՛ հայցականս զիմաստութիւն՝ եդեալ է խնդիր սեռի ընդունելութեան՝ սիրողին: Այսպէս են և օրինակքս:

* Ջուր հեղձօղ զմեղս մարդկան · ‖ Շարական · 462:
* Աներկեղոյ վառոնաղոյց զծաղիկ հոգւոյս · ‖ Նարեկ · Իա · 2:
* Զօրդ Եմմանուէլի զքեզ տանողէ · ‖ Նարեկ · ԼԳ · 4:
* Ո որ չէ՛ նստեալ և կամ պատեալ · ‖ Նարեկ · ԻԵ · 2:

788 Եւ ամենայնք ներգործական ընդունելութիւնք՝ զխնդիր սեռի առնուն յայլ հոլովս (641) · Գ · * Մատուսցուք պատարագ օրհնութեան յամ ժամ Այ · Այս է՝ զպտուղ շրթանց խոստովանելոց յանուն նորա · ‖ Այս խոստովանելոց զանուն նր · Եբր · Ժգ · 15:

* Հայցեմք ՚ի ծնողի ծնողացդ յայսմ սեղանոյ · ‖ Այս ՚ի ձա շակողացդ զայս սեղանի · ՚ի յիշատակարանն Նարեկի:
* Յորովայնէ յորովայն էջքեղաշեաց Որդի · ‖ Շարակ · 468:
* Յաղթեաց երեք փորձութեանցն յաղթողին մարդկան · ‖ Ընդհանր · 85:

Կանոն · Ը:

789 Կրաւորական ընդունելութիւնք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի հոլովն սկզբնական · որպէս՝ * Խոցեալն ՚ի տիգողէն՝ հանեալ մարմնովն քաղց-

րա

բացոյց զճաշակացն զդառնութի՟․ ‖Շարակն․ 408։ Իւր կրաւորական ընդունելութիւն խոցեալն՝ առեալ է սեռի խնդիր զներգործական ընդունելութիւն՝ ՚ի տեգողէն։ Ըստ այսմ են և սոքա։

*Զողողեալն ՚ի մէջ Քահանայէ՝ և ամ Քահանայակիցք․․․ ՚ի բաց ողողեսցեն․ ‖Ղևտական․ 61։

*Նա․․․ էր գրիչ յաջողակ օրինացն Մովսիսի տուեցելոյ յԱյ Իսրայելի․ ‖Ա․ Եզր․ Է․ 3։

*Որ խոստացար լինել ը̄ մեզ մինչ ՚ի կատարած անմանջրալեսոյ ՚ի քէն փարծողաց․ ‖Շար․ 660։ Իւր ընդունելութիւն փարծողացն՝ ունի զզօրութի կրաւորականի եցեալ․ ուստի առեալ է սեռի խնդիր զներգործականն՝ ՚ի քէն․ իբր ասել՝ *փարծեցելոցն ՚ի քէն։

790 Նաև ոմանք կրաւորականք (507) առնուն զսեռի խնդիրն յայլ հոլովս․ Գ․ *Կոչեցեալք պաշտպանողին՝ և քաւեցեալք հնարաւորին․ ‖ այ̄ն կոչեցեալք ՚ի պաշտպանողէն, և քաւեցեալք ՚ի հնարաւորէն․ Նարեկ․ Հ․ 3։

*Զհրով նիւթեալն՝ և զհողմով հոսեալն՝ և զծանանօք գամպանաց ծախեալն․․․ անպակաս յարուցանես․ ‖ այ̄ն զնիւթեցեալն ՚ի հրոյ․ և զհոսեցեալն ՚ի հողմոյ․ Նարեկ․ Գ․ 2․ (825)։

Կանոն․ Գ․

791 Ընդունելութիւնք ներգործականք և կրաւորականք՝ բաց ՚ի խնդրոյ սեռի առնուն նաև զխնդիր բնութե ՚ի պէս պէս հոլովս ըստ բայիցն՝ յորոց բղխին։

792 Ուղղական․ Գ․ *Նահապետական տոհմին շառաւիղք տեսանողք անուանակոչեալք․ ‖Նար․ ՀԳ․ 4։ Նման կրաւորական ընդունելութիւն անուանակոչեցեալն՝ առեալ է ուղղական բուն խնդիր զընդունելութիւն տեսանողք։ Նոյնպէս է տեսանել և ՚ի յօրինակսդ՝ որ զկնի։

*Զո՞ր․․․ արձակեցից ձեզ․ զյեսու բարաբբա՞․ եթէ զՅս̄ զանուանեալն Քս̄․ ‖Մատթ․ ԻԷ․ 17։

Նո

* Նոր լինել նորոգելոց 'ի Քրիստ · Ճառ · 324 · (526 · 546)

* Դ տիրապես Ա Ծ խոստովանողացն զնա՝ ոչ է սակի 'ի · · · կերակրութեան և յըմպելեաց ծախուածն ապականութե · Ընդդէմն · 265 · (526)

793 Գործիական · Գ , * Անցուցիչ ջերմութբ ջեռուցանողք · Նարեկ · ՃԱ · 3 : Այլ գործիական ջերմոյքն է բուն խնդիր ներգործական ընդունելութեան ջեռուցանողի : Ուստի այսմ են և օրինակքս :

* Մ երկնաւորացն Աստուծոյ ախտաւորուեց՝ Աստուածով փորձողիչ · Նարեկ · ԽԸ · 5 · 'ի խորագիրն : (531)

* Ո մնջոք դասադարման անձն իմ 'ի մահ՝ նորոգեա 'ի կենսաբեր · Շարական · 45 : (529 · 546)

* Տանելով զբնութ անապատներն · Շարական · 81 :

* Ո ծնեալն մարմնով 'ի մահ և յապականութի մերձեալն ծնանի հոգւոյն յորդեգրութեան լուսոյ · Ճառ · 444 :

794 Պատահական , և այս 'ի սակաւս · Գ , * Ինչ առ զեղօծ զպատուհասն զեւը և զեղջնան կատարեալն · Բ · Թագաւ · Ը · 21 : Այլ պատահական ընկերն է բուն խնդիր ընդունելութեան՝ ըղձողին :

* Ո ծածկեալն զպերճզմանան բուրեալ դասք հրեշտակաց · Շարակ · 388 :

795 Անջրնական · Գ , * Որ յանէից ստեղծօղ գոյից՝ արարչականց հօր բանի Ա Ծ · Շարակ · 785 : Ահա ներգործական ընդունելութիւս ստեղծօղն՝ առեալ է բուն խնդիր զանջրնականս՝ յանէից , և զներգականս գոյից՝ խնդիր սեռի : Այսպ են և որք :

* Շնորհեա խնդրողացս 'ի քէն զամենայնյաղթ զօրութիւն սբ խաչի քո · Շարական · 199 :

* Ելեալ 'ի չէիցն անդրաշէնքն յԱստուծէն · Նար · ԼԲ · 5 :

* Դու բարերար հաստիչ յոչէից · Նար · ԾԳ · 5 : (541)

* Տուն Ա Ծ զեկեղեցի կոչէ , և զժողովս յանմարմնոց գոյացեալ 'ի նա · Մեկն · Խորհրդ · 464 :

* Բաշխելով երկնաւորաց զպարգեւս քո փեսանողաց մարգարեից 'ի սկզբանէ · Ճառ · 588 : (517)

796 Նախադրէն տրական · Գ , * Արտաքին զանձն իմ 'ի կորուստ · Նարեկ · Է · 1 : Այլ տրական 'ի

կո

կրաւորան՝ է երկրորդական խնդիր ուղղականն։

Բառ այսմ են և սոքա ։

*Նրաբեր զնոյն լինել հանդերձեալ անարատ հար-սինն առ սէր փեսային․ Նորէկ․ ղը․ 2։ (545)

*Նոր գործի․․․ շարժուեցիչ հոգւոյն Ս․ Յ առ մեզ․ Նորէկ․ ղը․ 8։ (546)

*Նշելու մեղաւորաց որոտացելոց ՚ի բանսարկուէն ՚ի խաւարային նոր կամս․ Շնորհ․ 660։

797 Վերջահոլով տրական․ Գ․ *Պարզերես կացցէք անուաշէի աւանդողին ձեզ զաւազանի պատուիրանին․ Ընդհ․ 46։ Որ ներգործական ընդունելութիւս տաղնդողին՝ առեալ է բուն խնդիր ըզ վերջահոլով տրականն՝ ցեղ։ Օ սոյն է տեսանել և ՚ի ներքոյ յօրինակս։

*Տուք օրհնութիւն տուողին մեզ զմայրն լուսոյ․ Շնորհ․ 7։ (512)

*Վերադոյն շնորհաց բաշխող երկնաւորաց և երկրայնոց․ Շնորհ․ 787։ (547)

*Ն՚ և ՚ի վՀ լերինդ բարձու՝ աւետաբանիչք սիոնի․ բարձրացո զօրութ զբարբառ քո՝ աւետաբանիչք երուսաղեմի․ Եսայ․ խ․ 9։

*Սէք շատանդեալ մեզ ՚ի նոյն Գրիգորէ՝ անփոփոխելի պահեցուք․ Ընդհան․ 128։

798 Ներգոյական․ Գ․ *Նման է արքայութ երկնից՝ գանձի թաքուցելոյ յագարակի․ Մատթ․ ժգ․ 44։ Նա ներգոյականս յագարակին՝ է բուն խնդիր կրաւորական ընդունելութես՝ թաքուցելոյ։

Բառ այսմ են և սոքա։

*Խոստովան էր ․․․ զանդրբելոց խնդութեանն՝ իբր ընկալեալ տեսողին ՚ի յարձան մնացնեալս մեմի․ Նորէկ․ խէ․ 1։ (550)

*Հանէ զբանին սերմանեալ ՚ի սիրտս նոց․ Մարկ․ Դ․ 15։

*Ո՜չ իւնչ վերջացաւ լինել ձեռներեց․․․ դատարկացեալ գքեզ ՚ի խաչին․ Նորէկ․ Ճը․ 2։ (552)

*Մինչ յաղթեալ ՚ի մարմնի․ Շնորհ․ 620։ (516)

*Յերկինս օրհնաբանեալ հօրն երկնաւորի․ Շնոր․ 610։

Գո

*Պարծեալք 'ի մեծայս · · · տր որ Յուսիկ · ‖ Շար · 482 :
*Սահմանութիւն 'ի յետութէ · ‖ Շարակ · 143 :

799 Նախադասու · Է · Գ , *Աղօթեսցէք 'ի վր քո քա֊ րաձգողացն · ‖ Շարակ · 107 : Որ ընդունելութիւն քարաձգողացն՝ առեալ է յարմատական խնդիր նախադասութեն՝ 'ի վերայ քո · իբրու ասել՝ *Աղօթեսցէք վասն ձգողացն առ քեզ զքարինս (729) : Այսպէս է իմանալ և 'ի հետևեալսդ :

*Այն է բարի և ընդունելի առաջի այ · ‖ Ա · Տիմ · Ե · Դ :
*Ընդ իմ մոլորելոյս · · · զաղերսանս · · · յերկինս առաքեմ · ‖ Նարէկ · ԻԳ · 3 : (518)

Կանոն · Է :

800 Ձերբական ընդունելութիւնք՝ առնուն միայն զխնդիր բնութե յայլ և այլ հոլովս ըստ բայիցն · յորոց բղխին :

801 Ուղղականն 'ի յոյժ սակաւս · Գ , *Աղաչեմ զքեզ առաքելոցն՝ փող յարութե մեր եղելոց · ‖ Շարակ · 789 : Այս ընդունելութիւն եղելոցն՝ առեալ է բուն խնդիր ուղղականաւ՝ փող :

802 Գործիականն · Գ , *Խայտացելոյն յորովայնի հոգւով 'ի ծննդեանն Քի (տօնելով զյիշատակ) գովեսցուք զՏր · ‖ Շարակ · 337 : Այս չեզոք ընդունելութիւն խայտացելոյն՝ առեալ է երեք խնդիր բնութեան · զի գործիականս հոգւով՝ բուն խնդիր · ներգործականս յորովայնի՝ երկրորդականն · և ներգործականս 'ի ծննդեանն՝ ժամանակական պարագական խնդիր : Այսպէս պարտ է նկատել և յօրինակսդ 'ի ներքոյ :
*Մեռաւ անպարտականն մահու · · · մն կենդանացուցանելոյ զմեղօք մեռեալ բնութիւնս · ‖ Եզն · 10 · (567)
*Ոչ բանիւ խրատուցի · · · և ոչ զօրինակօք կերպաւորեալ · ‖ Նարէկ · Է · 1 : (568)
*Յանկուցէ սերովբէիցն անմարմնականն փառուք · ‖ Շարակ · 234 : (569)

803 Հայցականն՝ և այն 'ի սակաւս (573) · Գ , *Ոչ զհերձուածողական խաւար ինչ ծածկելով կեր

պու

պարանեմք զբանս լուսով ուղղափառութե․ որպ և կարծիմք յոմանց զնոյն ախտացելոց․ Ընդհ․ 114։

Որ հայցականս չնոյն՝ է յարմարական խնդիր ընդունելութեն՝ ախտացելոց․ Տր նովիմք ախտացելոց։

804 Սկզբնական․ Գ, *Օրհնութի ՚ի բարձունս երգեն ՚ի հօրէ հոգւոյն սրբոյ․ Շարակ․ 431։ Ըստ սկզբնականս ՚ի հօրէ՝ է բուն խնդիր ընդունելութեն՝ ճշդին։ Զայն է տեսանել և ՚ի հետևեալսդ։

*Զպատիժ դատաստանին դուք կրէք զխոտորելոցն ձերով պատճառաւ յուղիղ ճանապարհէ ածայնն օրինացն․ Ընդհանր․ 54։ (578․569)

*Իբրև զհիւանդս զձեզ բժշկեմք․ զի ընկալցուք եղբարս զթերացելոց յեղբայրութե․ ըստ այնմ և դուք՝ զոր միանգամ գտանիցէք Թերութի բարեաց՝ ․․․ ոչ ՚ի տարբանութէ ոմանց աներկիւղից ՚ի մեղս առ ձեզ հատուածելոց, ․․․ բժշկեցէք․ Ընդհանր․ 112։

*Օգնական է Տր՝ զղջացելոցն ՚ի չարեաց․ Կղեմ․ կաթող․ 200․ (579)

*Որժամ էջն առ հոգիսն որ ՚ի դժոխս, և էր անջատեալ ՚ի մեռեալ մարմնոյն․ Ընդհան․ 122․ (578)

*Ի սահմանէ բանին փոխելոյ․ Կորնթ․ Դ․ 1։

805 Յանխնդրի տրական․ Գ․ *Օգնեա փրկիչ Տր պարծելոցս ՚ի խաչ քո՝ յուսացելոցս ՚ի քեզ․ Շար․ 803։ Ըստ ընդունելութե՝ իբրև պարծելոցս, յուսացելոցս՝ առեալ են բուն խնդիր զանխնդրի տրականքս՝ ՚ի խաչ, ՚ի քեզ։ Ըստ այսմ են և այլքս։

*Տեսի զայր յանձն իւր պատճառեալ՝ Թէ իմաստուն իցէ, բայց յոյս գոյր յանզգամին՝ քան ՚ի նմա․ Առակ․ իզ․ 12․ (581)

*Զկնի մահուան զշնորհս հոգւոյն բաշխեն (սրբքն) հաւատովք ՚ի նոն մերձեցելոցն․ Կղէ․ կաթ․ 219։

*Ո՛չ առ երեսս բանիւք տաջէլն․ Կորնթ․ Դ․ 1։

*Օրհնեմք զեկեալդ ՚ի փրկութե Տի․ Շար․ 280։

806 Երջանհոլով տրական․ Գ, Զօրք լեր եք հարկատրութե սպասաւորելք ածն․ Շարակ․ 221։ Ըստ վեր

վերջահոլովս դերանուն՝ է բուն խնդիր ընդունելութեան սպասաւորէն։ Այսպէս են և օրինակքս։

*Հաստատողին փոխեցող, գերեալ որսողին. ‖Նարեկ. Է. 1։
*Նմանօղք ինձ եղերուք, որպէս և ես Քրիստոսի. ‖Ա. Կոր. ԺԱ. 1։
*Չէք ինչ՝ որ այնպէս հեշտալի է Այ, որպէս զփոխ առնուլն ՚ի մէնջ. ‖Գէն. Կոչառաղ. 115։

807 Ներգործական. Գ, *Բնակելոյն ՚ի սրբութեան մատուցանեմք զաղօթս մեր. ‖Շարական. 159։ Ուր ներգործականս ՚ի սրբութեան՝ է բուն խնդիր բայածական ընդունելութեան բնակելոյն։ Այսպիսի են և ՚ի ներքոյ օրինակքդ.

*Նուագաստ անձնաւորելոյ բնակողին ՚ի քեզ. ‖Շար. 53։
*Այսօր զիմանալի լուսոյն ծագողն ՚ի խաւարի նստելոցս . . . մեծապատուեսցուք. ‖Շարական. 240։
*Ոչ ՚ի խորս երկրի գօտելի. ‖Նարեկ. Է. 1։

808 Նախադրութ. Գ, *Խառնեալն ընդ ջուր՝ ոչ է և ոչ ևս ասի անապական. ‖Ընդհանր. 125։ Ահա չէզոք ընդունելութիւս խառնելոյն՝ առեալ է բուն խնդիր նախադրութեան ընդ ջուր։ Ըստ այսմ են և օրինակքս։

*Ոչ բերանով ընդ հող հպատելի. ‖Նարեկ. Է. 1։
*Յերկրի տագնապ հեթանոսաց . . . ՚ի կարծեաց եկելոց ՚ի վերայ տիեզերաց. ‖Ղուկ. ԻԱ. 26։ (591)
*Բարձրեալ վերայ վերին աթոռոյն. ‖Շար. 158։ (518)
Տե՛ս զի ընդունելութիւնք առնուն և զմակբայս (395)։

Յօդուած. Ը.

Համաձայնութիւն Ընդունելութեան որպէս Անուան։

809 Ընդունելութիւնք ՚ի վարելն իբր անուն՝ միշտ ածական են, ներգործութեան կամ զօրութեան ունելով զգոյականս իւրեանց, թէ անուն իցեն գոյականքն (813), և թէ դերանուն (814)։ Ուստի և ըստ անուանց համաձայնեալ Ը հոլովական մասունս՝ լինին տէր բայի, խնդիր, ածական, յայտնիչ, յայտնեալ, ևն։

Ծանօթութի. Ե:

810 Ընդունելութիւնք՝ յայս ամ համաձայնութե պահեն զկանոնս իւրաքանչիւրոյն. որ յաւարտ օրինակացս եղեալ թիւքն նշանակեն զհամեմատութիւնս: Իսկ զհոլովակերտից զպէսպէս գործին յայսմիկ ևս ունիս տեսանել (703):

811 Մեր բայի. Գ, * Լինելոցն այն է՝ ... բարեգործացն բարի հատուցումն լինել. Եփրեմ. 13: Հա՛մ ընդունելութիւն լինելոյն՝ իբր ածական անուն վարեալ՝ եղեալ է տէր բայիս՝ է: տե՛ս և ՚ի (477).

812 Ոմանք բայի. Գ, * Արդարակս գտանեցուք ... յիշեցուցանել ձեզ գրով զպատուիրեալսն Մ̃Ս ՚ի հին և ՚ի նոր կտակարանս. Եփրեմ. 7: Աւր ընդունելութիւն զպատուիրեալսն՝ իբր խնդրողքն եղեալ է խնդրի սեռի բայիս՝ յիշեցուցանել: (548. 592)
* Ա՛պ թէ այսօր իւրովք տեսանէ (հետեւեալն) զհետ դեղջեւոյն՝ և շղթեւելոյն՝ և զոր ինչն. Եփրեմ. 12:

813 Եռակման ՚ի վ̃ր անուան. Գ, * Ու՛մ անձն օրհնեալ՝ պարզամիտ է, այր բարկացօղ՝ տգեղ է կերպարանօք. Առակ. Ժա. 25: Աւր ընդունելութիւնքս՝ օրհնեալ, բարկացօղ, եղեալ են ածական ՚ի վ̃ր գոյականացն՝ անձն, այր: Որպէս է իմանալ և զհետեւեալ օրինակսդ:

* Ս խոնչս կոչեցեալ յարեւու, և դրաքն փակեցեալք եմուտ առ աշակերտսն. [illegible]. 423: (685)
* Յահապէն ալնայս ժեղեւեցելոց և փախուցելոց և հալածականաց նեղելոց և գերելոց ՚ի վ̃ր պաքանաշեանս գործէ՝ աստանէ զոքացեալ դառնալուց սիրոխմ. [illegible]:
* Նարէ (փրկիչն զ) թագաւոր մի ՚ի յերկրաւորացն ընտրեալոց՝ բժշկել զթագաւորն Նեգար. [illegible].
* Բարեխօսութ̃ Պետրոսի և Պօղոսի քո մ̃ք առաքեալցն ... տնօրինեալս որոշեալ. [illegible]. 110: (696)
* Զեր խակ բժշկութի ... վերագս տնօրինեալ. [illegible]. Է:
* Ս յագիրսի պղծացուցեալ բանիւք համոզեալ. [illegible]:
* Ա՛յս իմն՝ առ ձայնիքն աշակերտութի գործոցուցելոց

և

Կ. Ի.

և տարտամելեացն բանից · ‖նաւբէկ · Է · 3 · (688)

*Աերեալ և արբեալ զոր մի՛ թողուցուք յեկեղեցին · ‖ընդհան · 58 · (711 · 701)

*Նսեմացեալ դարձք երբայեցւոցն՝ շինմանն Երուս 'ի գիշերին ջահիւք և սուսերօք եկեալ ըմբռնել զանդիմբանելիդ · ‖ոսկբ · 292 · (702)

814 Ծածկան 'ի վեր դերանուանն · Գ · *Մեք մերձացեալքս յամենատասն քո շնորհէ՝ Ձոխանամք (Հրեշտակաց) · ‖ոսկբ · 416 · Նա՛ ընդունելութիւ մերձեցելոց՝ եղեալ է ածական դերանուանն մեր ·

Ըստ այսմ են և այլքս ·

*Պտուղ ընծեռեալ ինձ ճեղքեցելոյս՝ տխրեցելոյս և մոհացեցելոյս · ‖նաւբէկ · Ժ · 2 ·

*Պու հաստատեցեալք՝ Նմ յորժամ տեսանես ըզխաչն, ծանիր և հաւատա զ'ի Նն տեսանել բազմեալ 'ի վեր նորա · ‖ընդհան · 262 ·

*Նպա թէ որ ոչ լուիցէ · · · մեք անդադար եմք յարենք նորա առաջի 'Բն մկայութքն Նմ · · · և ձեր ղողողաց ամենեցուն · ‖ընդհանր · 8 ·

*Նոցա ոչինչ օգնեաց լուր բանին՝ չխառնելոյն 'ի հնազանդութիւն հաւատոց · ‖եբրայ · Դ · 2 ·

815 Ծածկան 'ի վեր ընդունելութեան · Գ · *Նախաստեղծին այցօղ փրկիչ · ‖ոսկփան · 699 · Որ ընդունելութիւ այցօղն՝ է ածական ընդունելութեան՝ փրկիչ ·

Նոյնպէս են և օրինակքս ·

*Աստուածային հաստատեցելոց նմանեցելոց յանուն քո՝ զկեանս · ‖ոսկփան · 747 ·

*Նկարեաց զերանելի առաքեալսն · ‖ոսկ · 119 ·

826 Որպէս դոյական անուան զածական անուն և զդերանուն · Գ · *Օ թողուլ խնդրելով 'ի քէն անօրէն սպանողաց իւրոց · ‖ոսկփ · 106 · Նա՛ ածական անուանս առօրէն՝ և ունական դերանուանս իւրոց՝ եղեալ են ածական ընդունելութեան սպանողաց · որ և զօրութք ունի զիւր դոյականն՝ հիեւց ·

Ըստ այսմ են և այլքս ·

*Օ չարեօրեաց զմեռեալսն · · · կոչեցեր · ‖ոսկփ · 261 ·

Պայ

*Պայծառացան այսօր որք եկեղեցիք լուսաւորչօք հեթանոսաց․ Որ կենդանի լուսաւորչօքն՝ Պաւղեամբք․ Կցուրդն․ 658։

*Լոյս եղեւ պատճառ կորստեան ա͞մ հերձուածողացն ՚ի սկզբանէ մինչեւ ցայժմ․ Որ ա͞մ հերձուածող անձանց․ ընդհան․ 235։

*Մեք ցուցանեմք․․․ ՚ի յերկոտասան առաքելոցն եւ յեօթանասնիցն՝ եւ յաջորդացն նորոց կտակարանաց հաստատողացն․ Որ յա͞մ զնոր կտակարան հաստատող հարանց․ ընդհան․ 249։

*Յորմէ գոյացան եղեալքս ա͞մ․ Որ ա͞մ եղեալ բնութիւնքս․ նարեկ․ ճա։ (694)

*Ողջոյն տալիր սիրելեաց մերոց խոստովանիչ խօսք յանուանէ․ Որ ի լրութիւնս մեր սիրելի անձանց․ Գ․ յով․ ա 15

*Խնդրեսցես ՚ի մէնջ Ա͞ծ քումմէ վ͞ս մնացելոցս տերանցն․ Որ վ͞ս այս մնացեալ ծնողացն․ երգոց․ ղէ 4։

*Համբերձեր զենքն (իշխանն Ա͞յ) խորհրդոց փառելովք մարտ ընդ բռնաւորին բռնակալի դնել․ Որ խորայլն փառեալ զօրօք․ յովհ․ կոփ։

817 Յայտնեաց եւ յայտնեալ․ ց, *Մեռոն սուրբ անուանեմք, Որ մեռուցիչ բոլոր ախտից․ Ձեռնարկ կոչման․ 208։ Այս ընդունելութիւն ձեռագիրն՝ է յայտներ անուանս ձեռին։

*Օ երկոսին դնեմք առաջի լուսոյդ․․․ (Որ) դպրութեանցն օգնութիւն գլուխ սափորդ բանից ճառագայթ, եւ մխիթարել կամ նեխելոյ՝ ջաղէն օրհնակի յանդ ի մանկական մորմոքումն․ ընդհան․ 15։

*Լուսաւորութ ծնողի՝ հայր Գրիգորիոս․ Կցուրդն․ 235։ Այս ընդունելութիւն ծնողին՝ է յայտնեալ, եւ անուանս հօր Գրիգորիոսի՝ է յայտնեաց նորին։ Լայպես են եւ հետեւեալքս։

*Մինչեւ ա͞մ բնակիչքն սախացուոց լսել զբանն ա͞ն (Որ) հրեից եւ հեթանոսաց․ Կործոյ․ Ժթ․ 10։

*Սերովբէից անապականն եւ Քերովբէին հայրենն՝ ըզգաստն եւ խոնարհութեան, Որ մարմնոյն Ա͞յ եւ բանիւն, որ եղանէ ՚ի բերանոյ նորա․ ընդհան․ 124։

Լը

*Անմաքուրն և պիղծն՝ թէ անապակ բաժակաւ առնէ՝ և եթէ ջուր արկանելով. բարկացուցանէ զընդունող պատարագին՝ (ա) զ ԱԾ · Ընդհ · 95 ։
*Անուամ կրկնի ծունր երկրպագութեամբ ամենեցուն (ա) երկնաւորաց, և երկրաւորաց, և սանդարամետականաց · Նարեկ · Բ · 1 ։

818 Յատկացուցիչ · Գ, *ԱԾ այլին պատուիրանքն ըստ զօրութեան ընդունողացն եղան յիւրաքանչիւր ժամանակի · Ընդհան · 20 ։ Որ ընդունելութիւն ընդունողացն՝ է յատկացուցիչ անուանս՝ զօր · է ։ Որ այսմ են և այլքն ։
*Ընդ աղքատացն անիծից՝ և Այ անիծեցին մնանեն ՚ի տունս ղեկորաց · Ընդհան · 67 ։
*Յականջս Օծելոյ խօսիմք · Ձեռն · կաթող · 772 ։
*Զքեզ սիրողաց՝ որդի Այ պատուելոյ զյիշատակս արժանի արա · Քս որդի Այ արժանի արա պատուելոյ զյիշատակս սիրողացն զքեզ · Տաղ · 723 ։

819 Ընդիր անուանց · Գ, *Անեզանելին ԱԾ և եղելոցս էակ · Շարակ · 448 ։ Ահա ընդունելութիւն եղելոցս՝ է խնդիր սեռի անուանս՝ կամ · որպէս թէ ասել՝ *էացուցիչ եղելոցս ։ Այսպէս է և ասանել և ՚ի ներքոյ ։
*Աւատոյօղն միշտ ննջաւորս · Նար · Իա · 2 · (659)
*Սբ խաչն օգնական հաստատեցելոց · Շարակն · 553 ։
*Սա եղև գլուխ առաքելոց սբց · և կոչեցաւ եղբայր տեառն · Շարակն · 99 ։ (664)
*Որմանս սատակեաւ ՚ի ցեմոյ նեղչողացն · Նարեկ · Է · 2 ։

Ծանօթութիւն · Գ ։

820 Ընդունելութիւնք զգոյականս իւրեանց ունին յինքեանս իբր տէր բոյլի · Գ, *Որպէս գերան իցէ ՚ի մեզ մերում տեսարանի կուրացուցիչ, նախ ՚ի բաց մաքրել զայն · Ընդհան · 15 ։ Որ գոյականս գերան՝ համարի իբր տէր գործողութեան իւր ածականն ընդունելութեան՝ կուրացուցիչ · քանզի՝ գերանն է կուրացուցիչ տեսարանին ։

821 Որպէս նշանակեցաք վերոյեղեալ գոյականք ընդունելութեան (786, 813 եւն), նաեւ բայածականն անուանքն (638, 705 եւն):

Ծանօթութիւն. Է:

822 Պարքէն՝ ընդունելութիւն համաձայնեալ ընդ ընդունելութեան՝ եղեւ ածական (815), խնդիր (786, 789, 790, 792, 806), յայտնիչ յայտնեալ (817): Ընդ դերանուան համաձայնեալ՝ եղեւ ածական ցուցականաց (814), եւ առ 'ի վերին լեր ածական զունականս եւ զցուցականս (816), առնու խնդիր զէականս եւ զյարաբերականն (787, 794) եւն, եւ զցուցականս (803), եւ զունականս (755), եղեւ եւ յարաբերեալ (757), նաեւ դիմորոշականք յարին յընդունելութիւն (774, 775, 776, եւն): Ընդ բայի համաձայնեալ՝ եղեւ տէր բայի (811), եւ խնդիր բայի (812): Իսկ ընդ անուան համաձայնեալ փարէ զչորեսին պաշտօնս անուան (607, 609), միայն թէ ոչ գոյականացեալ: Այլ զի եղեւ խնդիր նախադրութեան (376, եւն), խնդիր միջարկութեան (465):

Յօդուած. Գ.

Զ իւրաքանչիւր եղերաց Ընդունելութեան.

823 Ցուցաք 'ի (348), եթէ որ, ինչ ոչ լինի կրաւորական. իսկ ոչն՝ թէ եւ ուրեք եղեալ լիցի կրաւորականապէս, անդ եւս ունի զզօրութիւն եղերս՝ եցեալ (789):

824 Յեղերական է՝ հաղիւ գտանի. որպ. տեսեր եւ ասա 'ի բոլոր գլուխս (806), որ եւ երբեմն ըստ պահանջելոյ բանին 'ի տեղի բուն խնդիր ներգոյականի՝ առնու զսեռականն. Գ, * Ուրախ եղիցին բնակիչք վիմին. Յն. 'ի վիմին. Եսայ. Խբ. 11: * Աղաղակեսցեն ամ բնակիչք աշխարհի. Յն. յաշխարհի. առակ. Իը. 6:

825 Ի եղերեալ ընդունելութիւն ըստ ձեւի մասին է կրաւորական կամ չէզոք. եւ սովորաբար առնու զխնդիր 'ի միջնորդով տրականն. որպէս՝

Սէ

*Սիրելի սրբոց · Նարեկ · ԻԵ · 2 ։

*Ամբարտաւանութի՛ն ատելի է ԱՅ և մարդկան · Սիրաք · Ժ · 7 · ջեռոտկ ։ (643)

*Սոսկալին սերովբէից · Շարական · 306 ։

*Անբովանդակելին արարածոց · Ընդհանուր · 117 ։

*Անճառելին երկնի և երկրի · Շարական · 35 ։

826 Լ՛է թէ ուրեք ուրեք ներգործական վարեալ լիցեն, յայնժամ ունին զզօրու(թիւ)ն յանգելոցն ՚ի օղ · Գ ,

*Ո՛չ եթէ որ լսողք օրինացն են, արդարացեալ են առաջի ԱՅ · այլ առնողք օրինացն արդարասցին · Թղ̅ լսողք · առնողք · Հռոմ · Բ · 13 ։

*Ասայցի ԱՅ ընդունելի լինես · Թղ̅ ընդունողք · տող · Իմ̅ 12

*Ո՛չ միայն որ զայն առնեն, այլև որ կամակից լինին գործելեացն · Թղ̅ գործողացն · Հռոմ · Ա̅ 32 ։

*Ամ՝ որ մտանէր · · · և ՚ի գործ կրելոց խորանին վկայութե(ան), եղեն անցեալք ՚ի հանդիսի · Թղ̅ կրողաց զխորանն վկայութե(ան) · Թուոց · Դ · 47 ։

827 Եւ՝ մերթ ևս գոյական վարի · Գ , *Լաւ է լսել՝ զսպառնալիս իմաստնոց, քան լսել մարդոյ զերգս անմտաց · Ժողով · Է · 6 · ջեռոտկ · Համընդունելութիւն շաղկապութեան՝ գոյականապէս եղեալ է փոխանակ բառին՝ ընդդիմութեան ։

*Սպառնալիք դատաստանին ԱՅ աններելիք (են) ՚ի վր̅ պղերգացն հոլովեացն · Ընդհան · 6 ։

ցան սպառնալեօք ՚ի վր̅ նշանին · Գոր · Գ · 10 ։

828 Ոճ՝ բազմիցս վարելն անշուք առնէ զբանն · Վ̅յ մինչ հարկ լիցի զբայ իմն յանգել ՚ի բայ, դնի ընդ բայիցս՝ ունիլ, հանդերձեալ · Գ , *Սիմոն՝ ունիմ ինչ ասել քեզ · Թղ̅ ասելոց եմ · Ղուկ · Է · 40 ։

*Զպատանիս զայս տար առ հազարապետն, զի ունի ինչ պատմել նմա · Թղ̅ պատմելոց է · Գործ · ԻԳ · 17 ։

*Ո՛չ եթէ զազգէն իմմէ ունէի ինչ չարախօսել · Թղ̅ չարախօսելոց էի · Գործ · ԻԸ · 19 ։

*Հանդերձեալ էր անեղծ օրինացն լոյս՝ կենաց տե̅ր պարգևել · Թղ̅ պարգևելոց էր · Իմաստ · ԺԸ · 4 ։

Այս ոճ՝ վայելուչ և չքնաղ կազմէ զբանն ։

Պարապումն.

829 Աստ 'ի վճար համաձայնութեանց պատշաճ համարիմ հասարակաբար ծանուցանել. Նախ՝ զի 'ի նախակարգեալ վեց ուսանելեացն (472)՝ չորեքին հոլովականքն ևս լինին տէր բայի, խնդիր և խնդրառու, յայտնիչ և յայտնեալ, ածական և գոյական, և յարակացուցիչ. բայց դերանունն և ընդունելութիւն ոչ լինին յարակացեալ. և ոչ առնուն զխնդիր՝ դերանունն միայն.

830 Երկրորդ՝ զի եւ բաղադրեալքն 'ի սոցանէ՝ զի տէր բային՝ խնդիր՝ խնդրառուն՝ յայտնիչն՝ եւ այլն, երբեմն ունին և ինքեանց զածականս, զյարակացուցիչս, զխնդիր. եւ այլն. և նոքօք իբր մի բառ վճարեն զպաշտօնս իւրեանց. զորս մի բաղադրեալք տեղիս լինել ունիս ուսանել.

831 Երրորդ՝ զի անհոլովքս՝ նախդիր մակբայ՝ եւ այլն, և դիմաւոր բայն, և մերթ կատարեալ բանն՝ որպէս մի անուն լինին տէր բայի, խնդիր, յայտնիչ, եւ այլն. Գ, * Եղիցի ձեր այոն այո, և ոչն ոչ. Յակոբ. Ե 12. Իսկ մակբայքս այոն և ոչն՝ են տէր բայի. և միւսըն՝ այո, ոչ, ուղղական խնդիր.

* Օրէն առել՝ առնս Ծուէն իմանալ կայ է անուանի զի է. Մեկն. հովհան. 283.

* Մի՛ պարծիր առ վաղիւն. քանզի ոչ գիտես զինչ ծնանիցի քեզ վաղիւն. Առակ. ԻԷ. 1. Իսկ մակբայքս վաղիւն է տէր բայիս՝ ծնանիցի. և առ վաղիւն է խնդիր բնութ բայիս՝ մի՛ պարծիր.

* Ո՛րչափ աւելի 'ի քում գովութեն զարմեսցին. քանզի զոր առնեմ՝ նա ոչ գիտէ. Ա. Կորնթ. ԺԳ. 16. Իսկ մակբայս զամենայն՝ է սեռի խնդիր բայիս՝ առնցէ.

* Տեսին 'ի չարեն առաց զաւելին քան զայն և զայն. Մեկն. հովհան. 286. Ըստ նախդիրս զաւելին տան է իբր խնդիր սեռի բայիս՝ առաց. և մակբայքս զայն և զայն՝ եղեալ են իբր խնդիր նախադրութեամբ զաւելին տան.

*Եթէ ասիցէ (ոք), նախքան զծնանիլն զեւմըդ-էր, դու զքոյն մի՛ թողցես զէրն. Մեկն. կաթ. 624։

Ուր էական բայս զէրն՝ եղեալ է հայցական խնդիր սեռի բայիս՝ թողցես։

*Ի հարաշարժ ՚ի յաղբերէն յառաջ բղխեալ անհատաբար ՚ի յորդւոյ՝ ոխրակէս մը Հօրն. Աշտրակն. 435։ Ահա մակբայս անհատաբարն՝ առեալ է խնդիր զսկզբնականս՝ ՚ի յորդւոյ։

*Մեր նախատինքս եւ ոչ մի ինչ մխիթարութիւն ոչ ունի, այլ զեղկութիւն եւ ցնոյն. Մեկն. կաթող. 153։

*Ոպ̄ Պետրոսին ասաց (Ք̄ս)՝ դու ես վէմ, ասէ եւ նա յայնմանէ ուսեալ (հաւատացելոցս) ասաց՝ իբրեւ զվէմս կենդանիս շինիք. Մեկն. կաթող. 306։

Ուր կատարեալ բանքս՝ դու ես վէմ, եւ իբրեւ զվէմս կենդանիս շինիքն՝ ոպ̄ մի բառ եղեալ են խնդիր բայիցս՝ ասաց։ տես եւ ՚ի (526, 613)։

*Ահա արքայութիւն ա̄յ ՚ի ներքս ՚ի ձեզ է. Ղուկ. ԺԷ. 21։

*Զընտանութիւն ա̄յ՝ Ք̄ի ՚ի վեր ելաք. Մեկն. կաթ. 465։

Ուր մակբայքս ՚ի ներքս, ՚ի վեր՝ են յարանեալ. որոց եւ յարակից են բառքս՝ ՚ի ձեզ, զընտանութին։ Այսպիսիք գտանին ՚ի մէջ մեկնութեանց, ոպ̄ եւ աստ ՚ի խրատս եւ ՚ի բացատրութիւն օրինակացն։

832 Չորրորդ՝ ՚ի բանս երեւելի հեղինակաց ըստ ընտիր ձեռագրացն տեսանին ինչ է՝ խոտորմունք հոլովմանց, խոնարհմանց, եւն. (ոպ̄ ՚ի (754, 695, եւն) զորոց զամենայն ՚ի յընդարձակութէ լեզուիս աստ համառօտել յանհնարինն է։ Ուստի զայնպիսիսն պա́րտ է առանց եպերանաց պահել ՚ի նոյնութեան, որով հանդիսասցի պատիւ հաւատարմութեան. բայց նորավարժից հա́րկ է վարել զընդհանրական կանոնսն, որք աւանդեցան մինչեւ ցաստ։

Այսպէս՝ այսքանս հերիք համարեալ վասն համաձայնութեան, խօսեսցուք եւ զշարադասութենէ բանին։

Շա

ԳԼՈՒԽ · ԺԲ ·

Բաժանումն Շարամանութ. բանի ։

Շարամանութիւն բանի բաժանի ՚ի սակաւաբառ և ՚ի բազմաբառ ։

834 Սակաւաբառ բանն է, որ լինի յերից բառից․ որպէս՝ *Ճշմարտութիւն ազատեսցէ զձեզ · ‖Յովհ · Ը · 32 ։ *՚Ի սիրտն հայի ԱԾ · ‖Մեկն · Կողոսաց · 286 ։ *Ես եմ դուռն · ‖Յովհ · Ժ · 9 ։ Ահա՛ յայսոսիկ բանս են երեք բառք՝ տէր բայի, բայ, խնդիր ։ Եւ ուրեք յերկուց բառից, զօրութ. ունելով զմինն ՚ի յերիցս · գ̄, *Եղերուք գթածք · ‖Ղուկ · Զ · 36 · *Սիրտս նանրախորհուրդ · ‖Նարեկ · ԺԳ · 2 ։ *Կորեայց զառողջութիւն · ‖Նարեկ · ԻԸ · 3 ։ Ուր զօրութ. ունի առաջինն զտէր բայիս՝ դու, երկրորդն՝ զբայս է, երրորդն՝ զխնդիր սեռին՝ զառողջն ։

835 Բազմաբառ բանն է, որ ունի զածականն՝ զյատկացուցիչ՝ զյարանիչ և զպէսպէս խնդիրս, եւն․ զորոց զբազում օրինակսն տեսեր մինչև ցայս․ և տեսցես ՚ի հետևեալսդ ։

836 Դարձեալ՝ ըստ որակութ. բայից բաժանի կատարեալ բանն՝ ՚ի սահմանական և ՚ի հրամայական, իսկ անկատարն՝ ՚ի ստորադասական և յաներևոյթ․ որք և պարունակեն զպէսպէս եղանակս բանից ։ Իբր զի՞ կամ ըստ որակութ. մակբայից կոչին հարցական, ստորասական, բացասական, եւն ։ Կամ ըստ տեսակի շաղկապացն կոչին որոշական, պատճառական, թէական, եւն ։ Կամ ըստ տեսակի միջարկութեցն՝ աւաղական, ըղձական, եւն ։ Եւ կամ ըստ առաջի առնելոյ իմաստիցն՝ կոչին հայցուածք, յորդորանք, կշտամբանք, անէծք, օրհնութիւն, ողբ, դիմառնութիւն, բարառնութիւն, շնորհակալութիւն, եւն ։

837 Դարձեալ՝ բաժանի բանն յընդարձակ և ՚ի յոտանաւոր ։

838 Ուղղարձակ բանն է համարձակ շարամանութի՟ բանի՝ անուանց և բառից անխտիր ձգեալ ը՟ բերելոյ իմաստիցն, ուր և հաստատիցի․ այլ են ամ՟ նախակարգեալ օրինակք, ևս 'ի (854 · 855 · ևն)։

839 Ոտանաւորն է շարամանութի՟ բանի որոշ թուով իբր կանոնօք կարակնաչափ բաժանեալ 'ի տողս ը՟ բառից և վանկից, որ կոչին ոտք․ որպէս՝

Նորոգ ասէ՝ երկնաւոր սարդ,
զիմաստութիւն՝ ո՞գ եցիր քեզ զարդ․
Քանզի յիմարն՝ է հոսեալ յարդ,
իսկ իմաստունն՝ որպէս ըղվարդ․

Ոտքն 'ի տասն՝ ն․

Առողջութիւնն՝ է քեզ բարի,
մանուկ դու լե՛ր՝ զ՞գաստ և արի․
որպէս զկամքըդ կալ բարւոք,
ա՛ռ բանս խրատուն՝ վարդապետի․

Նորոգեալ հորդորեալ․

Որ անուանքն կարգաւ դասաւորեալ՝ և բառք ը՟ վանկից վանկից իբր ոտն առ ոտն յարմար ընթանան․ և իւրաքանչիւր վանկից և տառից չափեալ ամանակն, կշռորդեալ է շեշտն, առոգանեալ է հնչիւնն, և կշռեալ հագագն․ զորոց տեսակաց խրատոն տե՛ս 'ի քերականութե՟ Պաղտասար պատուելւոյն 'ի 42 պրակն, և յայլս․

Արդ՝ զառհասարակ զբաժանմանցս մի ըստ միոջէ ձևելն ճարտասանից և տրամաբանից թողեալ․ մեզ տիրապէս պիտոյ ասելն ցուցանել զայս՝ իբր զի

840 Այս ամ՟ շարամանութի՟ բանի ըստ քերթողաց կացուցանեն զերիս տեսակս շարայարութե՟՝ պարզ, միջակ, երթլին․ զորոց խօսեսցուք կարգաւ․

Յօդուած․ Ա․

Առաջին տեսակ Շարայարութե՟․

841 Պարզ շարայարութիւնն է յայտնի շարամանութի՟ բանի՝ սովորական յստակ բառիւ․

Ասացու յօդիւք, ուր բայքն ը՟ մեծի մասին դնին

դե

դիմաւոր, և զի եղեւ ժամանակին ցուցանեն զգործն․ որ բայքն՝ խնդրին՝ յառակայուցիչն և ածականն՝ պարզապէս եղեալ չունին զմիջանկեալ ինչ, կամ զմիւս ևս խնդիր ինքեանց, եւն։ Իսկ ստորոգեալն բառք են այնք, զորս հեղինակք վարեն՝ ՚ի հասարակ բանս յատուկ հայկաբանութե․ որովք յանձնից յայտնի և հեշտ իմացեալ լինի․ Ասացի յառաջ․ զի ՚ի գիրս մեր տեսանեմք և կրկին շարադրութիք, որք են աղաւաղ և խառն ։

842 Աղաւաղ են զրաջանութիք յոլով յօհանիսին, կլեմէս գաղափոս և յօվէսս պատորի լատինաց, և ինչ ինչ թարգմանութիք յունաց, եւն եւն․ զորպիսիս ՚ի ձեռս առնուլ անգամ չէ՛ արժան։

843 Խառն է ռամկական կամ է այլազգի բառի է․ Յակոբ Ածաբան Պորիրգի քրիստոնէականին, առաջին մասն զենհոգւորք, և գանձարան ծանուցմանցն․ Պաղտասար պատուէլոյ փոքր քերականութի, բարևագիրքն, եւն․ Այս շարադրութի ՚ի գործ ածի վն սոսկ ռամկաց և անվարժից ։

844 Յստակն է այսմաւուրն․ սաղմոսն․ հարանց վարքն․ աղօթք Եփրեմ Խուրոյն․ Եւագրեայ ութն խորհրդոց մեղաց․ ոմանք տօնմաւորք Առաքել վարդապետի, եւն։ Այսպիսիք են իսկական պարզ և յստակն։

Այս տեսակ շարադրութե արժան է ՚ի գործածել ՚ի պատմութիս, ՚ի խրատս, յողջունագիրս, և յայն ամենայն բանս՝ որք հային առ հասարակ ժողովուրդս։

845 Միջակ շարադրութին է չքեղ շարամանութի ՚ի յարդարուն բառից՝ զարդարեալ չափաւոր ձրիւք հայկաբանութե ։

Իբր զի ՚ի բանն գտանին չափաւոր խնդրառութք՝ բայանուն, ընդունելութ, դերբայ․ բայքն փոխանակ կատարեալ ժամանակի դնին ՚ի ներկայն և յանկատար․ յայտնիչն, յառակայուցիչն, ածականն եւն, ունին զմիջանկեալ՝ և զխնդիրս ոմանս եւն։ Որովք

մա

վայելչացեալ վայելեն շքեղութիւք իմաստից, և ձիրք քաղցր հայկաբանութե՟ հանդիսանան. ուստի և ոչ երբէք դիւրիմաց ամ՟ մարդկան.

Այս տեսակ շարադրութե՟ տեսանի յերիս կարգս՝ վայելուչ, ընտիր, գերապանծ ։

846 Վայելուչ են յա՟ծաշունչն գիրք ծննդոց, ելից, եւն. Աւետարանի մեկնութիւք Ոսկեբերանի, և Նանայի ասորւոյ. գործք ա՟ծաբանիցն՝ Աթանասի Կիւրղի, և Բարսղի. երգոց մեկնութի՟ Նարեկացւոյն. սաղմոսի մեկնութի՟ Վարդան վարդապետի. քարոզք՝ և համառօտութիւք մեկնութե՟ց ս՟բ գրոց ս՟բյն Գրիգորի Տաթեւացւոյ. քարոզք, և Նարեկի և Սիրաքայ մեկնութիւք, և եօթն խորհրդոց Յակոբ Ա՟ծաբան Պատրիարգի. պատմութիւնք Կիրակոսի, Վարդանայ, եւն.

847 Ընտիր է յաճախապատումն երիցս երանեալ ս՟բ Լուսաւորչին. Թարգմանութիւք ս՟բյն Մեսրովբայ աշակերտաց, իմաստութե՟ եւն. գործք առաքելոցն. Թուղթն եբրայեցւոց, և կաթուղիկեայց՝ Յակոբու, Պետրոսի և Յուդայի. որոց և մեկնութի՟ն Ներսէս Շնորհալւոյ. քարոզք և ճառք Յօհաննու Որոտնեցւոյ, և Յակոբու Սրճեցւոյ. Յմ՟ որդւին, եւն ։

848 Գերապանծ են գործք Եղիշէի՝ մեկնութի՟ն դատաւորաց, Հայր մերի, եւն. և եւս գործք ս՟բյն Յօհաննու Մանդակունւոյ, Ներսեսի Շնորհալւոյ. և Ներսեսի Լամբրոնացւոյ, եւն ։

Զայսպիսի շքեղ շարադրութիւս մի զմիւսով գերազանցեալք արժանի է կոչել մարգարտատող տառից հիւսուածք, քան դասաւորեալ բառից գրուածք. Այս տեսակ ՚ի գործ ածի ՚ի մեկնութիս բանից, ՚ի ճառօրէն գրուածս, և յայն ամ՟ բանս, որք հայցեն առ գիտունս ։

849 Խրթին շարադրութիւն է, ոլորուն հոյակապ շքադամանութե՟ բանի՝ ՚ի վսեմ և ՚ի մթին բառից. զորոյ իմաստունք միայն կարեն իմանալ զիմաստն.

Այս

Այս շարադրութեան եւս ունի զերկուս տեսակս՝ հոյակապ, եւ մթին ։

850 Հոյակապ են Նարեկն ։ գործք Յօհաննու իմաստասէր հայրապետին ։ յոմնաշունչն՝ ա, եւ բ, մանկաքայեցւոյն ։ պատմութիւնք Մովսիսի Խորենացւոյ, եւ Սրբոյն Յօհաննու Կաթուղիկոսի ։ գործք Դաւթի անյաղթին ։ թուղթք Մագիստրոս Իշխանի ։ եւ շարականք՝ Ի յանսահման ծոցէն, Այսօր զուարճացեալ, եւն ։

851 Մթին են ինչ ինչ բանք եւ տունք ՚ի Նարեկն ։ ՚ի թուղթսն Մագիստրոսի, ՚ի պիտոյիցն, ՚ի շարականսն, եւ այլն ։

Այս տեսակ շարադրութե՟ ՚ի գործ ածի, մինչ բանն է առ խորհրդական իմաստութիւնս, եւ կամ տիրապետօ յաղօթս առ Ա՟Ծ ։ որպէս զի հոյակապ շարայարութիւնք բառից՝ եւ վսեմ պերճախօսութիւնք բանին հեշտեցուցէ զհեղգութի՟, եւ զմիտս վերծանողին զմայլեցուսցէ ։ Ապաքէն վ՟ն այս որոշեալ ոճոցս ամ՟ն համարիմ հասարակաբար ծանուցանել զերկու ինչ ։

852 Նախ՝ զի շարադրութիւնք մատենից՝ որք ը՟ս միով տեսակաւ դասեալ են, մինչ բաղդատին ընդ միմեանս, գտանին մի քան զմի առաւել եւ նուազ ։ որպ՟ ՚ի պարզն՝ սաղմոսն ընտիր է քան զհարանց վարքն ։ ՚ի միջակն՝ գիրքն իմաստութե՟ ընտիր է քան զառակացն ։ ը՟ս այսմ եւ զայլսն է իմանալ ։

853 Երկրորդ՝ զի այսորիկ գրեանք՝ ը՟ս յաճախ խեալ ոճոյն որոշեցան ՚ի շարադրութիւն պարզ՝ միջակ եւ խրթին ։ բայց հնար է յուրաքանչիւրսն գտանել զերիս տեսակս եւս ։ որպ՟ Նարեկն՝ որ որոշեալ է ՚ի խրթինն, ըստ բերելոյ բանին ունի ուրեք զշարադրութի՟ միջակ, եւ ուր ուրեք զհասարակ ինչ պարզ ։ Սոյնպէս եւ այսմանուրն՝ որ ՚ի սկիզբն պարզ շարադրութե՟ կարգեալ կայ, ունի ուրեք զշարադրութի՟ միջակ, եւ ուրեք զխրթին ։ զսոյն եւ զայլոց պարտ է իմանալ ։ Ուստի կարեւոր համարիմ ՚ի յառաջադրուածդ բերել զօրինակս երից շարադրութեանց ։

Յօդուած · Է ։

Օրէնք Պարզ Շարադրութէ ։

§54 Եղբայր ումն եհարց ցծերն, և ասէ ցնա ․ որ–
,, պէս իցէ հայր, զի ումանք տեսանեն տե–
,, սիլս և յայտնութիս հրեշտակաց ։ * Իսկ ծերն ասէ
,, ցնա ․ երանելի այնոցիկ է ․ որդեակ՝ որք տեսանեն
,, միշտ զմեղս իւրեանց ․ զի այնպիսին միշտ ար–
,, թուն և զգաստ է ։ Ասէ եղբայրն ․ ես տեսի
,, զհայր ումն, որ եհան զդևն յայլմէ հօրէ յա–
,, ռաջնին աւուրդ ։ Իսկ ծերն ասէ ․ ինձ ոչ է
,, պարտ հանել զդևսն յումեքէ, և կամ բժշկել ․
,, այլ զայս միայն աղաչեմ զԱծ, զի մի՛ մտցէ յիս
,, դև ․ Հարանց վարք ․ 250 ․ Յետակ ։

* Օ ծերոյ ումեմնէ ասէին, եթէ նստէր ՚ի սենե–
,, կի՛ իւրում և ճգնէր ․ և ետես զդևն յանդգնման՝
,, և նախատէր զնա ․ և իբրև լուաւ դևն զպատկա
,, ռանս իւր, որ յանձն առնոյր զամենայն նախա
,, տինս խոնարհութին իւրով ծերն ․ յայնժամ փոխե
,, ցաւ յայլ կերպարանս առժամայն՝ և ասէ ցծերն,
,, ես եմ Քս ։ Իսկ իբրև ետես ծերն՝ կափոյց զաչս
,, իւր ․ ասէ ցնա դևն ․ ընդէ՞ր խցեր զաչս քո՝ ոչ
,, կս տեսանել զիս, ես եմ Քս ․ Ասէ ծերն, ես զՔս
,, աստ տեսանել ոչ կամիմ ․ և ՚ի նոյն ժամ անյայտ
,, եղև դևն՝ յաղթահարեալ ՚ի խոնարհութէ ծերոյն ․
Հարանց վարք ․ 348 ․

* Արդ՝ դու ստացար զամենեսեան ․ և քո են ամե–
,, նեքեան ․ և ողորմեսցիս ամենեցուն, միայն թագա
,, ւոր ․ զի թէ և մեղիցեն՝ քո են ․ վն զի ՚ի քում հա–
,, մարի են ․ քանզի գիտեն զզօրութի քո ․ Իմաս ․ ԺԵ ․ 3 ․

* Ահա՛ զանձնաւուիցն իմոց ձաւեցի ․ զպատկառելին
,, խայտառակեցի ․ զգաղտնիսն հրապարակեցի ․
,, զծածուկսն յայտնեցի ․ ․ զմիութին մահու փոխե–
,, ցի ․ զպայծառս հոգւոյս խոցոտածոց՝ Քահանայա
,, պետին Քի բացի ․ Նարեկ ․ ԿԷ ․ 1 ․

Օրէ

Օրինակ Սրբոյն Օգոստինոսի։

855 Եւ արդ՝ ասէ սա. զինչ դիւրաթաւալ քան
,, զմարդ կամ դիւրաշիջանելի. Թէպէտև
,, մեծատուն ոք իցէ կամ թագաւոր։ Այսօր յարուցեալ
,, հպարտանայ և մեծաբանէ երբեմն զտէր կենաց
,, և մահու, և պայծառ հանդերձիւքն և ոսկեզօծ
,, զօտեաւն փքացեալ ամբարտաւանէ. և ՚ի վաղիւն
,, անկեալ դնի մեռեալ՝ և յորդունս համակեալ.
,, և ամ̄ փառքն նր̄ և վայելչութիւն՝ քան զծաղիկ
,, խոտոյ արագագոյնս թառամին և կորնչին։...
*Մեք զայսոսիկ տիրապէս գիտելով՝ մի՛ զարմասցուք
,, ը̄ փառս ծաղկընկէցս. և մի՛ երանեսցուք
,, մեծատանցն...երբեմն զատուէր և երբեմն զերագ
,, են կեանք նոցա։ Զի գո՞յ հաւատալ գրոյ ՚ի վր̄
,, ջրոյ, քան մեծութ̄ նոցա ՚ի վր̄ նոցին։ Այնքան
,, արագափախձանք են և դիւրաշիջանելիք, մինչ զի
,, քան զպղպջակս անձրևի արագագոյնս պատառին
,, և անյայտին։...Բամէ՝ կուրութ̄ մտացն և
,, անհնարին անզգամութ̄ են։
*Եւ արդ՝ հարցցո՛ւք ցնոսա, եթէ ե՞ր վն̄ այդչափ
,, կատաղիք ՚ի ցանկութ̄ի շահիցդ ՚ի զուր աշխատէք
,, ...և ոչ գիտես ո՞ւմ ժողովես։...Եթէ ասես՝
,, ինձ ինքեանս ժողովեմ, զի հանգստեամբ վայելեցից
,, ՚ի կեանս ձրիս և փառաւոր ՚ի մէջ մարդկան
,, ...հայեա՛ց յառաջին մեծատունսն, և ՚ի նոցանէ
,, ուսի՛ր զիւրեն ունայնութիւն. զի...յառաջի մեծութ̄ս
,, ը̄ ինքեանս ինչ ոչ տարան, բայց միայն
,, զմեղսն՝ զպատժական բարկութ̄ն։ Այժմ և զաւրիթան
,, անօթի տանջանաց։...Կամի՞ս ո՛վ մեծատուն՝ ՚ի
,, հանգստեան և ՚ի փառս վայելել. ՚ի բա՛ց լեր յանիրաւութ̄է
,, սնոտի և ՚ի զրկանաց. և դողումն ՚ի քեզ
,, ոչ մերձեսցի, և ՚ի հակառակսն զքեզ ինչ ոչ
,, տագնապեսցէ։...Իսկ որք ասեն վն̄ որդւոց ժողովել
,, ...և այս խաբէութ̄ի և արտեւսուք բանս
,, արկութեն են....(որ) անյոյս եւ առնէ ՚ի Բնէ.

Ո՛վ յիմար՝ ո՞չ ապաքէն որ զքեզ արար, և զորդին
,, քո նոյն արար. և զիա՞րդ որ քեզ ետ զմեծութիւն,
,, և որդւոյն քո ո՞չ տայցէ: Մի՞ արդեօք զքեզ
,, առաւել սիրիցէ քան զնա. զի քեզ ետ, և ՚ի նմանէ
,, արգելու. մի՛ արդեօք ՚ի քեզ ապաստան արար
,, զնա հոգալ՝ որոշեալ ՚ի խնամոց իւրոց:
*Եւ զիա՞րդ զմեծն ետ, և զփոքրն արգելու. զմարմինն
,, ստեղծ՝ և զհոգին ետ, և որ ինչ պիտանացուքն
,, են հոգւոյն և մարմնոյն՝ ո՞չ տայցէ. . . :
,, Օ՜ մեծ մասն ՚ի քեզ ապաստան ոչ արար, և ըզփո՞քրն
,, առնիցէ. Ը՞ր վն զրկես զորդին քո ՚ի
,, խնամոց արարչին քո՝ տարօրէն հոգալովդ զնա:
,, Նորա է ստեղծուած, ՚ի նա ապաստանն արա:
,, Եւ դու զվայելչականն ուսո՛ նմա՝ զառաքինութիւն
,, և զպատուիրանսն Այ կատարել, զծողովեալն
,, ագահութ՝ սփռել և տալ աղքատաց. որոյ արդա
,,րութիւն կայ և մնայ յաւիտեան.
,, Արդ՝ եթէ տիրապէս յԱյ առեր և ունիս զմեծութիւն,
,, վստա՛հ լեր և հաւատա՛, եթէ և որդւոյն
,, քո կրկին առաւելութ տայ, եթէ դու կամեսցիս.
*Եւ ո՞րպ ասես կամեցայց: (այս է եղանակ կամելոյդ)
,, Եթէ զոր յԱյ պարգև առեր և ունիս, դարձեալ
,, Այ պարգևես և տաս. Թո՛ղ որդւոյն քո
,, զբարեպաշտութիւն քո զհանդէս, և մի՛ զընչիցն
,, բազմութի: Թո՛ղ նմա մերկացու քոյով զթութէքդ
,, աղքատաց երամոյն՝ զանեզրական զթութիւնն
,, Այ, և մի՛ զոսկւոյն պայծառութի: Ուսո՛
,, նմա զողորմածութիւն բարիս, և մի՛ զամարդութիւն
,, չարիս: Ուսո՛ նմա զԱծ պատուել, և մի՛ զմամոնայն:
,, Ուսո՛ նմա երկնաւորացն ցանկալ, և
,, մի՛ երկրաւորացս: . . . Իսկ եթէ յանիրաւութէ
,, և ՚ի զրկանաց ունիս զմեծութի ընչիցդ, զոր հանդերձեալ
,, ես թողուլ որդւոյն քո, ՚ի մի՛տ առ և
,, հաւատա. եթէ ուր անիրաւութի է և զրկանք,
,, անդ է և բարկութիւն Այ: . . . Բարկութիւն Այ
,, կցորդ և բաժանորդ կացուցանես զորդին քո. . .

,, որո՞ւմ ներելոյ արժանաւոր գտանիցիս։ Ո՜հ եթէ դու առանց օրինակի և վարդապետի` յայդչափ չարիս յանդգնեցար. որդին քո զքեզ օրինակ և վարդապետ ունելով անօրէնութ` յո՞րպիսի չարիս ոչ մտաբերիցէ, զանիրաւութիւն իւր զարդարութ 'ի քէն ուսեալ. . . .

*Եւ արդ` զայսոսիկ լսելով, մի՛ ծածուկ` զղջացարուք 'ի սիրտս ձեր, և շահեցարո՛ւք զանձինս և զորդիս ձեր. . . . Տո՛ւք զողորմութի, և ամենայն ինչ ձեր ս՟բ է, ասէ։ Մատուցարո՛ւք պատի մեծութս զանուն մեծութն։ Ո՛չ եթէ վայրապար եմ քեզ Ա՟Ծ զմեծութիւ. . . այլ զի սրբոց զանձնառ բարիսն ժառանգեսցես. Յովհն. Կաթող. 'ի 32 է, 'ց 35։

*Իսկ աշխարհին Հայաստանեայց յաւուրսն յայնոսիկ այց արարեալ տ՟ն` և պատսպարեալ և յաջողեալ 'ի բոլոր բարութիս, ընակեցան իւրաքանչիւրոք 'ի ժառանգութիս իւրեանց, և սեփհականեալ երկիր` տնկեցին այգիս, և արմատացուցին բուրաստանս ձիթենեաց և պարտիզաց. հերկեցին հերկս արտաքոյ փշոց, և կթեցին պտուղս հարիւրաւորս. վեղան շտեմարանք ցորենոյ 'ի ժամանակի լրութ հնձոց. լցան գուբք գինւոյ 'ի կութս այգեստանեայց, և լերինք զընծութ զգեցան. զի բազմացան 'ի նմա արօտականք անդեայք արջառոց և հօտք ոչխարաց։

*Եւ գլխաւոր նախարարք մեր յապահովացեալք և հանդուցեալք 'ի հինից ասպատակաց` շինեցին եկեղեցիս վիմարդ հաստահեղոյս ձուլեալ կրով 'ի մեծաստանս և յաւանս և յագարակս։ . . .

*Եւ այսպէս վիճակ ցանկալի լի պտղատածող արգասիւք պարարտութ առհասարակ ամենեցուն որ ունէր ձրի նորին շնորհքն Ա՟Յ, և նորին յարմար կազմածոց. 'ի տանն տ՟ն բղխէր աղբիւր բարեաց ը՟ս մարգարէին, և ոռոգանէր զձորս վիմակաց.

Յովհաննէս Կաթողիկոս։

Ոչէնոց Իսչենի Հորոգրուէ.

856* Ապա յետ երից աւուրց (ոստիկանն Ափշին)
,, գունդ կազմեալ գումարտակ եդեալ՝
,, ՚ի կռիւն ը̅ Արքային (Սմբատայ) կայքաւէր. Նա
,, ապա ՚ի քաջ արանց սուսերամերկաց և ՚ի լայնալիճ
,, աղեղնաւորաց նետից՝ ահագին ահափետ օրհասք
,, մահու հասուցանէին իսմայելեան գնդին. և այր
,, զախոյեանն իւր հարուածեալ յերկիր կործանէր՝
,, տապաստ դաշտին արկեալ. և զմնացեալսն ցա-
,, նեալ ցրուեալ՝ և փախստեայ զբանակաւն այլազ-
,, գեաց արկեալ, հալածէ պահնակել պաշտպանել
,, կարէին միայն զանձն կացուցի կարողանային իւ-
,, րեանց. Այնուհետև ապա ոստիկանն չար՝ ՚ի ծո-
,, վածուփ ալիք կուտացելոցն և փրփրացեալ լեռնա-
,, ցելոց շիջեալ հատանէր. և փոխանակ գազանա-
,, կան սաստիցն յաղերս մատուցեալ հայցէր տալ
,, ցնա զպակին արքունի, և դնել ուխտ երդման սակս
,, ոչ զատանելոյ ՚ի նորայն միաբանութենէ. Յովհ. Կաթ.

*Եւ իբրև ՚ի բաց եղաւ ձմերային ձիւնախաղաղ-
,, սառնամանեաց ցրտութիւն, և գարնանային հարա-
,, ւահողմն շնչեաց զտեղին փոխաբերեաց.
,, Ապա ոստիկանն Յուսուփ՝ բազում երիվարս սրա-
,, փարս սօսս և ահիպարանոցս պատրաստեալ բազ-
,, մազան ոճնայարմար զարդուք և զինուք ոսկե-
,, սանձ ոսկենկար պաճուճանօք. այլև թագ ևս
,, յոսկւոյ սափիրայ կազմեալ, և ՚ի նմին յեղուզեալ
,, յեռեղ վարսակալ մարգարտատող տպազարդուն՝
,, և այլևս ականս պատուականս. և բազում և ե-
,, րևելի զգեստս արքունականս ոսկեձամուկս և շղա-
,, շատեան հրաշանկարս՝ միանգամայն առաքէ ՚ի
,, պատիւ մեծարանաց Արքային Սմբատայ. . . .

*Իսկ Արքայի խրոխտ լեալ ՚ի բարեձիր պարգևս
,, նորա՝ և ընկալեալ մեծաւ շնորհակալութ., ոչ սա
,, կաւ ինչ քան թէ բազմամասնաբար յիւրմէն ևս
,, նմա ընծայէր բարեվայելուչ և շքնաղատես և

ե-

,,երեւելի զարդս Համբերձանաց՝ եւ նկարակերտ
,,կազմուածս բազմականաց կարմրութեան որդանց՝
,,եւ ըմպակս եւ նուագս, եւ կամար 'ի համակ ոսկւոյ
,,գործ 'ի հռոմայական ճարտարաց՝ յերանգս գու-
,,նակ գունակ ապակւոյ, տուեալ ես տասնապա-
,,տիկ յաւելուածով քան զմիանգամայն իսկ ըն-
,,կալեալն առ 'ի նմանէն ։ Յովհ. Ոսկեբ.

*Սկզբնապար նախնոյթացուէ աղէյարմար ջութա-
,,կաց՝ բարբառ իմ ողբերգարկութեց՝ բաղացու-
,,ցական բամբռան բառայլի բարբառունեց, սրինգ-
,,նորոգ այլ իմն տեսակաւ առեալ մեզ՝ ընդ հնոյն
,,փոխանորդութեան. ոչ հեթանոսօրէն ուրուածայն
,,հնչման, եւ կամ հրէաբար խակախորհուէ, զոր
,,մարգարէն տեղամբ ազդեցոյց՝ 'ի բաց արայի-
,,նէն, այլ զսա սիրեաց եւ կրկին պատուեաց մեզ
,,բանական տաղմամբ՝ ահարկու դիւաց եւ ամենայն
,,չար պատահարաց. Ներսէս. ղէ. 8.

*Քանզի այսու օծմամբ հոգեւորականաւ՝ խղճեալ
,,կամ հատեալ 'ի սնոտիական մահակերպարան-
,,տաղտկաղաղրական հեշտութեց հակառակողին, որ
,,օդախոնաւ մեղկութեան զքնարս ձայնատրական՝ եւ
,,կամ զարկուած վերածածկութեան մղնարհեստ ուժգ-
,,նաբարբառ խոխտահնչական կազմուածոյ
,,թմբկիս գործականութեան ջրացիր իմն գինջութեան
,,անվայելուչ թուլասպաշնակեալ 'ի սոորեւ կրքա-
,,տեան քարշէ զօրինակ մեր գոյութե, կայծիմբ յու-
,,սով վերստին դարձեալ ընդ անձառ խորհրդոյ
,,Խրաչի քո՛ Քն. Ներսէս. ղէ. 20.

Արդ՝ ոչ է բաւական միայն որոշել զտեսակս
չարադրութեց, այլեւ հարկ է գիտել եւ զվերլուծումն
նոցին. զոր ցուցցուք 'ի հետեւեալդ.

* * *

ԳԼՈՒԽ · ԺԶ ։

Թէ զի՞նչ է Վերլուծութիւն ։

Վերլուծութիւն է ուղիղ որոշումն ՚ի բանի զիւրաքանչիւր մասունս՝ ըստ համաձայնութեան նոցին ընդ միմեանս. որոյ զօրինակն կարգեսցուք ըստ երից շարադրութեանց ։

Վերլուծումն Պարզ Շարադրութեան ։

858 · Օրինակ · Ա ։

(*)* Ճշմարիտ իմաստութիւն այն է, որ ոչ միայն „ բանիւ ուսուցանէ (զիմաստութիւն) ; այլև „ գործովք վարդապետեսցէ · Հոբոնց Հատր · 136 ։

Այս բան վերլուծանի այսպէս, Էն է բայ էական ։ Այն՝ է ցուցական դերանուն ածական · որոյ գոյականն է զօրութեամբ բառս՝ վարդապետ, ըստ այն վարդապետ · և է տէր բայի էին ։ Ճշմարիտն՝ է ածական իմաստութեանն · և ՚ի միասին եղեալ են ուղղական բուն խնդիր էին ։ Ուսուցանէն՝ է բայ ներգործական ։ Որն՝ է յարաբերական դերանուն, և յարաբերեալ է Ճշմարիտ իմաստութիւնն · և է տէր բայի ուսուցանէին ։ Ոչն՝ է մակբայ բացասական ՚ի վերայ ուսուցանէին ։ Միայնն՝ է ածական անուանս՝ բանիւ · և ՚ի միասին միայն բանիւն՝ է գործիական երկրորդական խնդիր բայիս՝ ուսուցանէ ։ Զիմաստութիւն՝ է զօրութեամբ իմացեալ հայցական խնդիր սեռի բայիս՝ ուսուցանէ, Այլև՝ է շաղկապ բաղհիւսական, և կցեալ է զբան ընդ բանի ։ Վարդապետեսցէն՝ է բայ ներգործական · որոյ տէր բային է վերոյեղեալ յարաբերական որն · և սեռի խնդիր է նոյն զօրութեամբ իմացեալ հայցականն՝ զիմաստութիւն ։ Գործովքն՝ է գործիական երկրորդական խնդիր բայիս՝ վարդապետեսցէ ։

Վերլուծումն Մեծին Հատուածոյն։

859. Օրինակ. ա.

> (ա)* Ոչ եթէ մովսիսի ասացաւ Աստուած՝ ոչ կոխել մեռեալ մորթովք զտեղին, ուր երեւեցաւ հուր Աստուծոյն. (բ) որքան մեզ արժան է լուծանել նախ զմեռելութիւն մեղաց 'ի մէնջ, և ապա յանդգնելն մերձենալ խորհրդոյ. Ընդդ.հոմ. 50։

Վերլուծումն (ա) բանին. Ոչ եթէ՝ է շաղկապ թեական։ Ասացաւն՝ է բայ կրաւորական։ Կոխելն՝ է աներեւոյթ բայ ներգործական. Զտեղին՝ է հայցական խնդիր սեռի աներեւութիս կոխել։ Մեռեալն՝ է չեզոք ընդունելութիւն ածական անուանս մորթովք. և 'ի միասին մեռեալ մորթովքն՝ է գործիական բուն խնդիր բայիս կոխել։ Ուրն՝ է բացառական մակբայ նորին։ Եւ աներեւոյթս կոխել հանդերձ խնդրովք իւրովք է տէր բայիս ասացաւ։ Ոչն՝ է սկզբնական խնդիր սեռի, և մովսիսին է վերջահոլով տրական բուն խնդիր բայիս ասացաւ։ Երեւեցաւն՝ է բայ կրաւորակերպ չեզոքական։ Հուրն՝ է տէր բայիս։ Աստուծոյն՝ է յատկացուցիչ անուանս հուր. որոյ և յօդս՝ ն, եդեալ է 'ի վերայ յատկացուցելին, 'ի տեղի գնելոյ՝ հուրն Աստուծոյ։ Ուրն՝ է տեղական մակբայ երեւեցաւին։

Վերլուծումն (բ) բանին. Արժան է՝ է բնական անդէմ բայ։ Լուծանելն՝ է աներեւոյթ բայ ներգործական։ Մեղացն՝ է յատկացուցիչ անուանս զմեռելութիւն. Զմեռելութիւն մեղացն՝ է հայցական խնդիր սեռի, և 'ի մէնջն՝ է սկզբնական բուն խնդիր աներեւութիս լուծանել։ Նախն՝ է դասական մակբայ լուծանելին. իսկ լուծանելն՝ իւր խնդրովք հանդերձ է տէր անդէմ բայիս արժան է։ Մեզն՝ է վերջահոլով տրական բուն խնդիր անդէմիս արժան է, և տէր բայիս լուծանել։ Որքանն՝ է մակբայ քանակական։ Եւն՝ է շաղկապ բաղհիւսական։ Ապան՝ է դասա կան մակբայ բայիս՝ դերբայնով։ Ընծայեալն՝ է ածական խորհրդին, ընծայեալն խորհրդոյն՝ է բուն խնդիր դերբայնովն ՚ի նախադրեալ տրական հոլովմն. և հոլովակերտ նախդիրն՝ յ, որպէս և յօդն՝ ն, եդեալ է ՚ի վերայ իւր նախադաս ածականի՝ ընծայեալն։ Դերբայնովն՝ իւր խնդրովք հանդերձ է տէր անդիմին՝ ուրեմն է. և վերոյ գրեալ վերջահոլով դեղն՝ է տէր բային դերբայնովին։

860. Օրինակ. Բ.

(ա)* Ո՛ր օրինակ բանն միացեալ ՚ի գիր՝ մարմին
,,զգենու. և յայնմհետէ ոչ է բանն առանց
,,գրոյն, և ոչ գիրն առանց բանին. (բ) զի՛ երկո-
,,քեանն յիրերաց ոչ բաժանին, և ՚ի բնութենէ ոչ
,,անկանին. և ՚ի շօշափել գրոյն՝ ընդ նմին շօշափի
,,և բանն. (գ)* Նոյնպէս ծանիր և զմարմնանալ բա-
,,նին, և զշօշափելն ձեռօք. || Դեկն. Կոմբռաղ. 628.

Վերլուծումն (ա) բանին։ Ո՛ր օրինակն՝ է մակբայ նմանականն. Միացեալն՝ է չէզոք ընդունելութիւն բայացեալ։ Զգենու՝ է բայ ներգործական։ Բանն՝ է տէր բայի նոցին։ Գիրն՝ է ներգոյական յարմարական խնդիր միացելոյն, իբր ասել ընդ գրոյն։ Մարմինն՝ է երկրորդական խնդիր բայիս՝ զգենու. և սորին սեռի խնդիրն զօրութեամբ իմացեալ լինի հայցականաւ՝ զգիր. իբր ասել այսպէս՝ բանն զգենու զգիրն մարմին. Եւն՝ է շաղկապ բաղհիւսական։ Յայնմհետէն՝ է մակբայ ժամանակական, և ոչն՝ բացասական։ Էն՝ է բայ էական։ Բանն՝ տէր բայի։ Առանցն՝ է զատուցական նախադրութիւն. գրոյն՝ է սեռական խնդիր նախադրութեան. և նախադրութիւնն իւր խնդրովք առանց գրոյն՝ է յարմարական խնդիր բայիս՝ է։ Գիրն՝ է տէր բայի. որոյ բայն զօրութեամբ իմացեալ լինի բայս՝ է. Եւ նախադրութիւնս իւր խնդրովք առանց բանին՝ է յարմարական խնդիր նոյն էականին՝ է, իբր ասել այսպէս. յայնմհետէ բանն ոչ է անգիր, և գիրն ոչ է անբան. կամ բանն ոչ բաժանի ՚ի գրոյն, և գիրն ոչ զատանի ՚ի բանէն։

Վերլուծումն (Բ) բանին. Զին՝ է շաղկապ պատճառական. Բաժանին և անկանին՝ են կրաւորակերպ բայ չէզոքականք. Երկոտասանն՝ է մասնական անուն ածական, որոյ գոյականքն են, բան և գիր. և են տէր բայի. Յերեքոցն՝ է սկզբնական բուն խնդիր բայիս՝ բաժանին. Ի բնուէն՝ է սկզբնական երկրորդական խնդիր բայիս՝ անկանին. Այն՝ են բացառական մակբայք նոցին. Շնորհի՝ է բայ կրաւորական. Բանն՝ է տէր բայի. Ընդն՝ է նախադրութի կցորդական. նմին՝ է վերջահոլով տրական խնդիր նախադրութե. և նախադրութիս խնդրով ընդ նմին՝ է կցորդական պատահական խնդիր բայիս՝ շնորհի. Գրոյն՝ է սեռական տէր դերբայիս՝ ՚ի շնորհել. ՚Ի շնորհելն գըրոյն՝ է ՚ի ներքոյական հոլովս ժամանակական պատահական խնդիր բայիս՝ շնորհի.

Վերլուծումն (Գ) բանին. Այնժամն՝ է մակբայ ժամանակեան. Ընդունին՝ է բայ ներգործական, որոյ տէր բային է զօրութ. դոքա. Բանին՝ է սեռական տէր բայի աներևութիս՝ շնորհացն. Ձեռօքն՝ է գործիական հոլովիւ սեռի խնդիր կրաւորական դերբայիս՝ շնորհելի, փոխանակ սկզբնականի եղեալ ըստ ՚ի ձեռաց. Այլ հայցական դերբայքս՝ շնորհելոյ բանին և շնորհին ձեռօքն՝ են սեռի խնդիր բայիս ծոյէ.

Վերլուծումն Խորհրդին Հաղորդութե.

861. Օրինակ. ա.

*Սոսկալի տեսլեանն ՚ի վերուստ յայտնեալ մար-
,,գարէ ահրաշ հոգւով տեսանող եղեր, բաց-
,,ման խորանին վերնական յարկին և երկնային
,,լուսոյն խառնելով մարդկան ընդ հրաբուն զօ-
,,րացն. Շարակնոց. 233.

Այս բան վերլուծանի այսպէս. Եղեր՝ է բայ էական, որոյ տէր բային զօրութ. իմացեալ լինի՝ դու, ով տէր Եզեկիէլիս. Տեսանողն՝ է ներգործական ընդունելութի ածական զօրութ. գոյականիս՝ դու. և է

ուղ

ուղղական բուն խնդիր բայից՝ եղեր: Մարգարէահայրն՝ մեր բարդութեամբ ունի զխնդիր նմանական պատահական, զի ընդ Մարգարէից հայրըն · որ է ածական անուանս՝ հոգւով: Մարգարէահայրըն հոգւովն՝ է գործիական բուն խնդիր ընդունելութեամբ՝ պիտանոյ: Սակայն պիտանին 'ի վերուստ ցուցանելոյն՝ ոչ մի բառ է յայտնեալ · յայտնիքն է Բացման խորանին վերնական յարկին, սն մինչև ցվերջն: Եւ այս յայտնիւ և յայտնեալ միանգամայն իբր մի բառ՝ են սեռական խնդիր սեռի ընդունելութեամբ՝ պիտանոյ:

*Նոյնպէս և պիտանոյ հայրն՝ իւր բնութեամբ և սեռի խնդրողքն համարի բուն խնդիր բայից՝ եղեր: Բայց 'ի յայտնիւ և 'ի յայտնեալն որոշին և սորին: 'Ի վերուստն՝ է տեղական մակբայ ընդունելութեամբ՝ ցուցանելոյ: Սակայն չէզոք ընդունելութիւն՝ և 'ի վերուստ ցուցանելոյն՝ են ածական պիտանի: Վերնականն՝ է ածական յարկին · վերնական յարկին՝ է յատկացուցիչ խորանին: Երկնայինն՝ է ածական լուսոյն: Խորանին վերնական յարկին՝ և երկնային լուսոյն՝ են յատկացուցիչ բառիս՝ Բացման: Խառնելովն՝ է չէզոքական աներևոյթ 'ի գործիական հոլովի պատահական խնդիր՝ Բացման: Մարդիկն՝ է սեռական տէր աներևութիս՝ խառնելով: Ընդն՝ է նախադրութիւն կցորդական: Հրաշունն՝ է ածական զօրաց · բայց և լինի մեր բարդութեամբ ունի զածական, զի հրեշտն բնաւ · և 'ի միասին են սեռական խնդիր նախադրութեան · և միանգամայն ընդ հրաշուն զօրացն՝ է բուն խնդիր աներևութիս՝ խառնելով:

Եւ այս շարադրութիւն պարզի այսպէս:

Տէր սբ Գրիգորիոս՝ Մարգարէահայրս հոգւով տեսեր զսոսկալի տեսիլ 'ի վերուստ յայտնեալն, զի ընդ բացումն խորանին վերնական յարկին և երկնային լուսոյն · յորում խառնէին մարդիկ ընդ հրաշուն զօրաց հրեշտակաց:

862 Որդ՝ վարժութիւն 'ի վերլուծութիս է վարժութիւն բոլոր կանոնաց քերականութեան, որ լինի երկուք՝

Խս կամ

կամ համառօտ գրելով զկանոնս, կամ սերտելով, և կամ դաս տալով այլոց։

863 Եւ քաջ և անխոնջ փորձութեան 'ի վերլուծութեան՝ պիտոյ և պատշաճ է կրթել 'ի յօրինել զճարտասանութիւն։ Քանզի նա՝ որ գիտէ միայն զուղիղ վերլուծութիւն, և ոչ կարէ առնել զճարտասանութիւն, իբր մանկանն կաղ և համր է յուսումն քերթութեան. յոր իսկ նմանեալ այնպիսւոյ՝ որ խոստանայ գիտել և իմանալ զիմաստս և զխօսս այլոց, բայց ինքն ոչ զօրէ խօսել և առաջի կացուցանել զիւրն իսկ զիմաստ. ուստի և 'ի հանդէսի քերթողաց սնափառատակ իմն երևեալ՝ մնայ 'ափ'ի բերան։

864 Ապաքէն՝ վախճանական պատճառ մոյթ և նպատակ և կատարելութիւն գիտութեան քերականութեան՝ ոչ միայն է վերլուծել տալ զայլոց ճարտասանութիւն, այլ մանաւանդ օրինակս իսկ է ուսուցանել զճարտասանութիւն։ Վասն որոյ կարևոր համարիմ 'ի նպաստ նորափորձից յատկապէս յաւելուլ 'ի յաջորդ յօդուածս զխրատ յօրինելոյ զճարտասանութիւն։

Յօդուած. Ա։

Խրատ յօրինելոց զՃարտասանութիւն։

865 Առ յօրինումն ճարտասանութեան՝ պէտք է պատրաստել ընտրել 'ի վերոյգրեալ մատենից զյարգի հեղինակ իմն. և այս լինի, մինչ 'ի զննելն մտեալ ընթերցանութեամբ ծանիցես, թէ որոյ քերթուած քաղցրանայ 'ի քում կոկորդի. զի իմաստն փութով ազդէ 'ի միտս, ախորժ և հեշտ պատշաճի արտաբերութեամբ. ահա այս իսկ է նշան մնացուն ընդունակութեան՝ և բնաւոր յարմարութեան ոգւոյդ 'ի յօրինել զտեսակ այնր ճարտասանութեան։ Որում բանիցն կարգի արժան է վստահ համարձակ ձեռնամուխ լինել, 'ի քեզ սեփհականելով զերկուս զայսոսիկ՝ կրթութիւն անձին, հետևութիւն հեղինակի։

865 Արթնութիւն անձին է կազմ պատրաստութիւն յաջողակի յօրինելոյ զշարադրութիւն · եթէ զի ունիցիս զսրբութիւն սրտի՝ զհեզութիւն և զանդորրութիւն ոգւոյ, զիջուցանելով զամբոխումն կրից · յորոց ընծայի սրտին և ջինջ պարզութիւն մտաց՝ արագ և ամփոփ յիշողութիւն չափաւորութեամբ կերելեաց ըմպելեաց։ Զի զոր օրինակ առ յատակս պղտորեալ ջուրց անմարթ է զիր ինչ տեսանել · նոյնպէս յամբոխեալ միտս և յղփացեալ յորովայնս անհնար է զիմաստ գտանել։

Ուստի յօժար սիրով դրկեա՛ զպանծալի լոյս իմաստութեան · զի է ճաճանչ և նշոյլ աստուածային զօրութեան · և լքեալ հերքեա՛ զպատկառելի խաւար տգիտութեան, յորում է պատկեր ոգւոյն չարութեան։

Մերժեա՛ ի քէն զպատճառս ձանձրութեանց և զբաղմանց, և տո՛ւր հրաժեշտ յաւելորդ ունայն մտածմանց։

Մենացի՛ր ինքնին յառանձին վայրի՝ լո՛ւ և՛ ի գիշերային պահու հուպ ընդ արշալուսին։ Ապա 867 Հետևութիւն հեղինակի ըստ այսմ արասցես · քեզ առաջի առեալ հեղինակին զբանսն՝ սրտի մտօք ընթերցի՛ր, անձանձիր ծամեալ որոճա՛ ի նոյն · ուշ եդեալ երկու աչօք նկատեա՛ ի զօրութիւն մտացն · որպէս զի յառաջ քան զամենայն՝ իմաստ բանին յատակ պարզապէս ի միտդ ամփոփեսցի, և տեսակ շարադրութեան ի քեզ տպաւորեսցի · և ապա յուշիկ մատի՛ր ի կշիռ բառից և բանին այսպէս։

Ի մի և ի նոյն բանի ի սկիզբն ի մէջն և ի վերջն աչալուրջ քննեա՛ զդասաւորութիւն մասանց բանի՝ ըստ կանոնաց համաձայնութեան, թէ ո՛ւր արդեօք տեղակալեալ է տէր բային՝ բայն՝ և յինչ ժամանակ · խնդիրն՝ խնդրառուն՝ յատկացուցիչն՝ ածականն ընդ ունի՞ն զմիջանկեալ կամ զզօրութիւն ինչ, և թէ տուեա՞լ են ինքեանց զմիւս ևս խնդիր, ընդ · ընտրութիւն՝ առաւելութիւն սոցին կազմի շարադրութիւն վայելուչ և գերապանծ, և նուազութիւն սորին և պարզ։ Սոյնպէս և զդրութիւնս հոլովակերտ նախադասութեանց՝ զյարմարութիւն շաղկապաց և միջարկութեանց արժան է ճանաչել։

Յետ

Ո՛ւր այսչափի խնամով զգուշութեց՝ եւ զքոյդ տրամախոհութի արձանագրի ՚ի թղթի՝ շարայարութե յատուկ հայ բառից. բարեգոյն է երկու եւ երեք բառիւ զիմաստ ինչ յայտնել, քան ինքնահնար բարդութեամբ ստեղծանել.

Եւ մինչ փառաւորին դժուարասցի քեզ գիւտ նորոգ բանի, հեշտինակ է զմիոյ պարբերութե զիմաստն կրկին շարադրեալ բառից փոփոխմամբ վերածել ՚ի նմանն կամ ՚ի ներհակն. Օ. * Ծառայք իմաստունք տիրեսցեն տերանց անմտաց. Առակ. Է. 2.

Այս բան վերածի ՚ի նմանն այսպէս. * Իմաստունք աղքատք իշխեսցեն յիմար մեծատանց:

* Օրհնութի Տն ՚ի գլուխ արդարոց. Առակ. Ժ. 22.

Եւ այս բան՝ այսպէս վերածի ՚ի ներհակն. * Անէծք տեառն ՚ի գլուխ ամբարշտաց:

* Ճանաչել զօրէնս մտաց բարեաց է. Առակ. ԺԳ. 14.

Նման վերնոյն. * Խորհեմտի անձանց է գիտել զօրէնս:

Ներհակ վերնոյն. * Չարամիտ անձինք անտես առնեն զօրէնս:

* Հեռի է Տր յամբարշտաց, եւ աղօթից արդարոց լսէ. Առակ. ԺԵ. 29.

Նման վերնոյն. * Ունկնդիր լինի Տր աղօթից արդարոց, եւ ՚ի բացեայ է ՚ի մեղաւորաց:

Ներհակ վերնոյն. * Մերձ է Տր առ արդարս, եւ զաղօթս մեղաւորաց արհամարհէ.

* Որ ծաղր առնէ զաղքատն, բարկացուցանէ զարարիչն նորա. Առակ. ԺԷ. 5.

Նմանն. * Որ կատակէ զաղքատաւ, գրգռէ յինքեան զբարկութի արարչին: կամ. * Ընդ արհամարհութե աղքատին՝ բարկանայ արարիչն:

Ներհակն. * Որ պատուէ զաղքատն, երկիրպագուցանէ զԱծ. կ. * Ընդ պատիւ աղքատին բերկրի արարիչն:

* Մեղասէրն խնդայ ՚ի կռիւս. Առակ. ԺԷ. 19.

Նմանն. * Ար չարասէր բերկրի ընդ խռովութի:

Ներհակն. * Ար բարեսէր խնդայ ընդ խաղաղութի. կամ, տրտմի ՚ի խռովութի:

Առթ

*Ամօթ հօր՝ որդի անմիտ . ‖Առակ . ԺԹ . 13 :
Ըստ յոնն . * Ախտաւորինք ծնողաց՝ անմիտ ի զաւակաց :
Ըստ եբրհոյն . * Փառք են հօր՝ իմաստութի որդւոյ :
*Իմաստունք դարձուցին զբարկութի . ‖Առակ . ԻԹ . 8 :
Ըստ յոնն . * Հանճարեղք հաստատեցին զհաշտութի :
Ըստ եբրհոյն . * Յիմարք յարուցին զկռիւ :
*Պարտ էր ձեզ յընթեռնուլն զգիրս՝ ՚ի յայտնի եղելոց
, , բանիցն կերակրիլ , և զծածկեալսն լռութ̄
, , պատուել . ‖Ընդհանր . 233 :
Ըստ յոնն . * Պարտ էր ձեզ ՚ի վերծանելն զգիրս՝ զբացայայտ
, , բանսն ճաշակել , և զգաղտնեալսն լռութեամբ
, , յարգել :
Ըստ եբրհոյն . * Ձեզ ոչ էր պարտ յընթեռնուլն զգիրս՝
, , ՚ի յայտնի բանից անճաշակ լինել , և զծածկեալսն
, , յայտնութ̄ անմեծար առնել :
*Առաջի Այ̄ հոգւոյն աշխատակամութիւն պահանջի
, , և ոչ եթէ ՚ի մարդկանէ գիտութ̄ին . ‖Գրգ . նար . 559 :
Ըստ յոնն . * Առաքինութի հոգւոյն ընդունելի է Այ̄
, , և ոչ թէ փիլիսոփայական գիտութին :
Ըստ եբրհոյն . * Առաջի Այ̄ առաւել է զեղծ վարուք
, , փիլիսոփայն :

Արդ՝ զայսպիսի վերածութիւնդ կ զինչ մասացդ ծնունդ այնպէս պատշաճեցո՞ շարամանութ̄ հեղինակիդ , մինչև գիտունք միայն զօրեսցեն ճանաչել , թէ զտեսակ կամ զիմաստ բանին յայս ինչ վայրէ ունիս իբր քոյդ սեփհական շարադրութ̄ , և ոչ ՚ի վկայութ̄ : Յայսմ յանմի ակնածեալ զգուշութեց՝ ընդ հասարակացն գնամ յարահետ ճանապարհ . զոր օրինակ ցուցաք ՚ի (475) , թէ տէր բային թուով համաձայնի ը̄ բային . բայց յաւելաք ևս ՚ի (486) , թէ եզակի ունող անուանք՝ յոգնակի կերպիւ եղեալ են տէր բայի եզական բային : Ապաքէն պարտ է քեզ զառաջինն զընդհանրական կանոնն ը̄ գրկել , և զյետինն թողուլ՝ և ոչ դնել ՚ի գործ : Ի բաց ձգելի են և որքին (224 . 304 . 390 . 464 . 492 . 508 . 536 . 633 . 684 . 695 . 697 եւն) . զի այսպիսիք կարգեալ են միայն ՚ի տեսութ̄ ա-

լրու

լրուի՟ քերականութե՟, և ոչ ՚ի գործածութե՟ անդամին
՚ի նորավարժ կրթութե՟։

Այլ յառաջ քան զամ՟ հարկ է ուսանել զպարզ շարադրութի՟, և ապա սակաւ առ սակաւ բերել ՚ի միջակին տեսուն՟. և յանստերլիւր փորձեալ յերկոսին՝ զկնի զկրթին շարադրութե՟ ս՛նկ է բուռն հարկանել։ Զի եթէ չափով վերաբերեսցես՝ գերբան զչափս վերածնեալ շնորհիւն սր՟ Հոգւոյն, սեփհականես զհաստատութի՟ հեղինակին, զոր բաղձաս։ Եւ զի այսոցիկ պիտոյ է և վերծանութի՟, վ՟ն և զայն ծանուսցուք աստէն։

ԳԼՈՒԽ. ԺԼ.

Զի՞նչ է Վերծանութիւն։

Վերծանութիւն է վերստին ծանօթութի՟, կամ բաց հնչումն յարմարագրութե՟ և ենթադասութե՟ բառի և բանի։

869 Յարմարագրութիւն բառի՝ է ուղիղ գրութիւն բառից ըստ իսկական տառիւք, և սովորական պատուով։

Իսկական տառքն են, որովք երևելի մատենագիրք մեր սովոր են գրել հասարակաբար. զ՟ հայց, և ոչ հոյց. խորհուրդ, և ոչ խոյրհուրդ. ևն։ Այլ մինչ յընտիր ձեռագիրս տեսցես զլծորդատառն փարեալ փոփոխակի, զ՟ մանկունքն գրեալ՝ մանգունք. նենգութի՟ նենկութի՟. զգաստութի, զքաստութի. խամրանալ, համրանալ. անկել, անգել, ևն. այս չէ՛ յաճախեալ յամենեսին. այլ՝ կամ է վ՟ տարբեր սովորութե՟ արտաբերութե՟ գաւառին, կամ յարտասանութե՟ գրագրին, ո՟մ և յոյժ է։ Ապա չէ՛ արժան զայսպիսի միմնաւորս առնուլ օրինակ. այլ հարկ է համարձակ հետևել հեղինակաց հաստատուն գրութեց. զորս ցուցցէ քեզ բաւական հեղինակութի՟ բառարանաց։

870 Յարմարագրութիւն բանի է ուղիղ որոշումն անդամոց բանին՝ կետիւք։

Են

871 Ենթադատութիւն բառից՝ է ստոյգ դատումն նշանակութեց նոցին՝ ըստ և յատուկ արտասանութ՟բ վանկիցն՝ յարմար ըստ սեփհական հնչման տառից ըստ հագագին և ըստ ժամանակին. զի ոչ ընթեռլ դնչու և կակազ, և ոչ կոկորդալիր խորխոտ և խժխոտ, և ոչ յոյժ յամր իբր վանկ առ վանկ. որք ձանձրոյթ և թնթիւն են խոհական ունկանց։

872 Ենթադատութիւն բանի՝ է ստոյգ դատումն ի մասանց ածոյ առաջիկայ բանին՝ ըստ պէսպիսութ՟ե իմաստիցն արտաբերեալ առոգանութ՟բ։

Ապաքէն յասացելոցս հետևի, թէ առ կատարելութ՟ի յարմարագրութ՟ե և ենթադատութ՟ե՝ հարկ է գիտել զպատիւն, զկէտս, և զառոգանութ՟ի։

Յօդուած. Ա։

Զի՞նչ է Պատիւն, և քանի՞։

873 Պատիւն է գիծ ինչ եդեալ ՚ի բառս փոխանակ տառի։ Այսպիսի գիծք են այս երեքս՝ պատիւ ՟, երկորեակ ″, սիւն ʼ։

874 Պատիւն անուանի և՝ դուր կամ քաշ. և դնի ՚ի բառս սովորականս՝ և յանսովորս։

՚Ի սովորական բառս եդեալ՝ ցուցանէ բարձեալ ՚ի միջոյ զձայնաւորս և զբաղաձայնս. որպէս՝ ա՟ծ, եպ՟ս, ո՟պ, ն՟ս, վ՟ն, և այլն։

Յանսովորս՝ ցուցանէ ՚ի միջոյ բարձեալ միայն զձայնաւորս. որպէս՝ բ՟ն, ծ՟ռյ, յ՟ղս, ն՟ր. և այլն։

Զայսպիսիս տես և ՚ի քերականն։

875 Սովորաբար պատուելին համարի զպատիւն հնարեալ ՚ի յարգանս տէրունի անուանց. ոչ ըն մի՛ պարզապէս գրելոյն, այլ՝ ամփոփ պատուով մեծարելոյն. կարծիք վայելուչ նշանակութ՟ե պատուի բառիս. Այս միտ և բ՟նլք ՚ի գ՟րց անպատուութ՟ե անարգ իրաց դնեն ՚ի ներքոյ այսպէս՝ սատ՟նյ, չ՟րծ, ևն. որպէս և ոմանք դժխատաւն շրջեն ըստ այսմ՝

Պեռ, Պետրոս, Կուայքէս, ևն։

876 Նոյն սղեգք դասին և երեքինս՝ նշանագիր, նշանագիծ, և փակագիր. որք վարին փոխանակ ամբողջ բառի։

877 Նշանագիրն է ձևացեալ ՚ի գրոց բառին այսպէս՝ այ, այսինքն. ևն, և այլն. զր, զոր օրինակ. ը, ընդ. ըմ, ընդ այնմ. պն, պատասխանի։

878 Նշանագիծն է ձևացեալ ընդ ինքեան. որպէս՝

🜨	աշխարհ.	☿	փայլածու.	♋	խեցգետին.
⚲	երկինք.	♀	արուսեակ.	♌	առիւծ.
♁, ♁	երկիր.	♂	հրատ.	♍	կոյս.
∩	եկեղեցի.	♃	լուսնթագ.	♎	կշիռ.
▤	աւետարան.	♄	երևակ.	♏	կարիճ.
✱	աստղ.	♅	հեռաշէկ.	⟷	աղեղնաւոր.
ƍ	որպէս.	♈	խոյ.	♑	այծեղջիւր.
☽	լուսին.	♉	ցուլ.	♒	ջրհոս.
☉, 6	արեգակն.	♊	երկուորք.	♓	ձուկն. ևն.

Յայսցանէ միայն ծն և ցն վարի ՚ի հասարակ գիրս. իսկ միւսքն գտնին յուսումնական մատեանս, կամ յայլ հարկաւոր տեղիս։

879 Փակագիրն է ընդ. միոյ գրի ձևով փակեալ անուն իմն. և այս՝ որոշ կամ անորոշ.

Որոշն ունի զսկզբնատառն իւր ՚ի յսկիզբն այսպէս՝

ԴԼ. որ է դանիէլ.

Անորոշն է, որ ընդ հաձուն սկսեալ լինի այսպէս՝

ԱՄ. որ է ադամ։

880 Երկորեակն դնի ՚ի բառս ՚ի տեղի ձայնաւորի միայն. ց, խոն″րհ. ք″հ″նայ. օգն″կ″ն. ևն.

Դնի և ՚ի վերջ կարճեալ բառիս՝ գրիգ″ գրիգոր.

դանի'', դանիէլ · յովհ'', յովհաննէս, եւն. բայց զգուշանալ արժան է, զի մի՛ այլ բան իմասցի · Օ, նիկո'' · կարէ ընթերցեալ լինել՝ նիկողոս, նիկոդիմոս, նիկոմեդեայ, եւն. ուստի ՚ի յոյժ յայտնի բանս դնելի՛ է ։

Իսկ յանկատար բանս դնի նշանագիրս՝ եւն ։

881 Սիւնն է միակ ձիւղն բոլոր գիր այբի · և դնի միայն ՚ի մէջ բոլոր գիր բառի՝ ՚ի տեղի այբի այսպէս՝ փրկչապետ, տիրկին, եւն ։

Յօդուած · Բ ։

Օ՛ ի՛նչ է Կէտն, եւ տանք՞ ։

882 Կէտն է նիշ խմն որոշիչ անդամոց բանին · և են երեքս՝ ստորակէտ, միջակէտ · վերջակէտ ։

883 Ստորակէտն դնի յանկատար բանս · և ցուցանէ, թէ չայն հատուած կցելի է ը՟ ստորև հետևեալ բանին ։ Ուստի և յարտասանելն՝ կախ թողուլ պա՛րտ է անդ զձայնդ իբր անկատար · ոպ՟ բութ ակսանել՝ և սուր աւարտել ըստ ձևոյն · սմին իրի և ՚ի հին ձեռագիրս ինչ՝ բութ դնի ՚ի վ՟ր ստորակետին · և գործածու ի սորին բազմիցս փոխանակի վարի ընդ բութին · ոպ՟ ունիս տեսանել ՚ի հետևեալն (910) · եւն ։

884 Սա՝ մինչ դնի ՚ի վեր կոյս հոլովակերտին ՚ի, անուանի անդ մոխանէր · ոպ՟ վերնակէտ ·

803 Միջակէտն դնի ՚ի կատար կատարեալ բանի · և կոչի միջակէտ, զի ա՟ռ պատուելոյն՝ ՚ի պարզեբերութեան ունի զմիջին տեղի · ոպ՟ ՚ի մէջ ստորակետին և վերջակետին ։ Ուր ՚ի հասանելն՝ սակաւ ինչ խմն իբր պարուկելով հատանել պա՛րտ է զձայնդ՝ և շունչ առնուլ · ուստի և ՚ի հին ձեռագիրս ինչ՝ պարոյկ դնի ՚ի վ՟ր միջակետին ։

Բազմիցս դնի միջակէտն փոխանակ վերջակետի, սակս յոյժ սակաւ գոլոյ բանին · Օ, *Հոգի է Ա՟ծ ։
Յովհ · Դ · 24 ։

886 Վերջակէտն դնի 'ի վերջոյ տան, ուր վերջաւորի բոլոր իմաստ պարբերութեան. որում հետևի գլխագրով սկսանել: Նա որ 'ի ժամանելդ՝ հարկ է իբր շեշտելով վերջացուցանել զձայնդ և հանգչել. զի հետևեալ տանն իմաստ իբր նոր սկզբն առցէ յունկս լսողին. վ̅ն որոյ և 'ի հին ձեռագիրս իսկ՝ տեսանի շեշտ եդեալ 'ի վ̅ր վերջակէտին:

Ահաւասիկ քեզ օրինակ դրութ̅ երից կէտից. որպէս՝

*Որ աւելի քան զարժանն իւր գովի կամ պատուեսցի, նա մեծապէս տուժեսցի. իսկ որ 'ի մարդկանէ ոչ գովի կամ պատուի, նա յԱ̅Յ փառաւորի: ‖ Հարանց վարք. 346:

*Եթէ ումեք ոչ հաւատաս պատմել զխորհուրդս քո, նշան է այն թէ խոնարհութ̅ ոչ ունիս. զի խոնարհն զամենեսեան սուրբ համարի, և զինքն մեղաւոր: ‖ Հարանց վարք. 354:

*Որ զմի ոք 'ի փոքրկանց գայթակղեցուցանէ, չէ արժան զերեզմանի. իսկ որ բազմաց կորըստեան պատճառ լինի, զի՞նչ զնա ասիցես:

‖ Հարանց վարք. 532:

887 Ընդ սոքօք կարգին և երեքին գիծքս՝ չակերտ »» փարենթազիս ( ) և ենթամնայ ‿ :

888 Փարենթազիսն կոչի և եղնգաձև կամ փակագիծ: Սա 'ի մէջ բանի այնպէս փակէ զբառ կամ զբան ինչ, մինչ զի առանց կարդալոյ զփակեալն ը̅ն նովաւ՝ կատարեալ մնայ իմաստ բանին. Ց̅, *Հարկ է քրիստոնէին՝ (որ կարողն է), զի ըն-տասցի գիրս. ‖ Հարանց վարք. 12: Առանց ընթեռնլոյ զփակագծին միջանկեալս՝ որ նորին է, կատարեալ է իմաստն այսպէս. *Հարկ է քրիստոնէին, զի ուսասցի գիրս: Բայց այժմ գործածութ̅ի 'ի փակագծիս խափանեալ է առ բազումս. որոյ փոխան դնի յառաջոյ միջանկելոյն բութ, և 'ի վերջոյ ստորակէտ. ոպ̃ տեսանի և 'ի (915):

889 Չակերտն դնի 'ի սկիզբն այնպիսի բանից, որ չէ 'ի նոյն հեղինակէ այնմ գրոց. այլ յայլմէ բե-

րեալ եղեալ են 'ի չորս բանից իբր վկայութ կամ օրինակ: Այլ երբեմն 'ի տեղի չակերտի դնի զոյգ ստորատս՝ ,, . ոպ տեսանի 'ի (854):

890 Ենթամնայն է նշան կցելոյ զհեռաւոր վանկըն միոյ բառի. և այս՝ 'ի բաժանիլ բառին յեզեր տողին դնի 'ի ներքոյ. զի ցուցցէ՝ թէ միւս մասն տողին է 'ի սկիզբն յաջորդ տողին. ոպ տեսանի աստ, և յայլ տեղիս:

Այլ որովհետև հարկ է ուղիղ հեգելով բաժանել զվանկսն. վնյ կարևոր վարկաք յաւելուլ աստէն և զկանոնս հեգելի և փաղառութն:

Յօդուած. Գ.

Թէ որպէս հեգելի և բաժանելի են Վանկք բառին.

891 Հեգ և փաղառութն է յօդաւորութն տառից ընդ միմեանս՝ 'ի կազմել զվանկս: որոց վն

Ծանօթութն. ա.

892 Բառն բաժանի 'ի վանկս ըստ թուոյ հնչման ձայնաւորացն, և լինի միավանկ կամ բազմավանկ:

Միավանկ բառն է, յորում հնչէ մի ձայնաւոր՝ կամ իբր մի ձայնաւոր. օր. աղ, հեզ, սէր, քար, սիրտ, ծով, հօտ. կեանք, գեօղ, եւղ, ձիւղ, սուրբ, փայտ, գոյն, եւն:

Ասացի՝ իբր մի ձայնաւոր. քանզի 'ի վերջոյ դասեալ յեօթն բառս զուգեալ երկոքեան ձայնաւորքս՝ եա, եօ, եւ, իւ, աւ, ոյ, այ, ներքնաշնակութբ հնչեն իբր մի ձայնաւոր: Զորս և օտարք կոչեն երկձայն վանկ. ըստ երկու ձայնաւորօք յօդեալ իբր մի:

Արդ՝ միավանկ բառք ոչ երբէք բաժանին. զի միանգամայն հեգեալ միով հնչմամբ արտաբերին:

Բազմավանկ բառն է, յորում երկու՝ երեք կամ և աւելի ձայնաւորք հնչեն ուրոյն ուրոյն, և ըստ թուոյ ձայ ձայնաւորաց հեգեալ և բաժանեալ՝ լինի երկվանկ, եռավանկ, քառավանկ, հնգավանկ, եւն։

Ծանօթութի. Է.

893 Բազում բառք զօրութբ ունին զձայնաւորս՝ ը 'ի սկիզբն կամ 'ի մէջն. զորս 'ի հեգելն՝ և 'ի բաժանելն՝ և կամ 'ի կոչական հոլովս 'ի չեշտելն հարկ է նշանակել ներգործութբ. որպ տեսանի 'ի հետևեալ բանս (894. 902)։

Կանոն. Ա.

894 Պարզ բառից զիւրաքանչիւր ձայնաւորն պարտ է հեգել և բաժանել յառաջոյ միով բաղաձայնիւ. Դ, ա րի. ա ւե տիս. ըն կեր շա կել. զըղ ջումն. ըշ տապ. սըփ ռել. երկ չոտ. որդ ւով. ձանձ րոյթ. ըղ շը նորհ. եւն։

Կանոն. Բ.

895 Եթէ լինին երկու ձայնաւորք անմիջապէս, բաժանին և հեգին այսպէս. ա եր. է ակ. մի այն. դի եղ. է օծ. լի ով. եւն։ Այսպէս բաժանին և տառքս՝ յ, ւ. մինչ վարին իբր ձայնաւոր. Դ, կայ անք. կայ ուն. գոյ ակ. գոյ ու թիւն. հե ղու լին. հիւ պա տոս. հիւ սի սայ ին. եւն։

Կանոն. Գ.

896 Անկն՝ ու, մինչ հնչէ իբր վէւ, հեգի և բաժանի ըստ այսմ. Աստ ուած. ար ուեստ. պատ ուական. պըղըտ ուեայ. պը ուե տի կոս. եւն։

Կանոն. Դ.

897 Բարդելոց՝ և ածանցելոց մասնկամբքս (74), հարկ է զատ հեգել՝ և ոչ փոխեկոտել զբառս և զմասնիկսն. թէ և յաջորդ բառին ձայնաւորաւ ըսկըսանել հետևեսցի. որպէս՝ կայծ առ. Ջեր արբ.

Թոփչ

Թովմ · ա բայց · պէտ ձա բան · մէջ տա յարգ · ան-արգ · ընդ · արմ · ան աչ տու ա ըս մխւս · նշ ։ տե ս և յայբբենարանս ։ Այսքան չափ համառօտաբար վ̅ն բաժանման և հեղման վանկից, յատուկ գլխով ծանուցուք և զատուցանութիւն · որ է արտաքին նշան քաջ վերծանութեան ։

ԳԼՈՒԽ · ԺԸ ·

Զի՞նչ է Առոգանութիւն, և քանի՞ են նշանք նորին ։

Առոգանութիւն է առոյգ ասութ̅ իւն յատուկ ընթերցուածս տառից՝ վանկից՝ բառից և բանից, զարտաբերութիւն յարմարելով ընդ նշանացն ։

899 Այս նշանք առոգանութե̅ ըստ ոլորակին ը̅ս ժամանակին և ը̅ս հագագին են ութն · որոց անուանք և գիծք են այսորիկ ·

Շեշտ՛ · բութ՝ · պարոյկ ͡ · ոլորակ ̊ · երկար ́ · սուղ ̊ · ստորակ ˏ · թաւ ̂ ։ Առջին նախադասս վեցն դնին ՚ի ձայնաւորս, և յետին երկուքն ՚ի բաղաձայնս · որոց հնչումն և գործածութ̅ին են այսպէս ։

900 Շեշտն է նշան զձայնին սաստիկ սուր հնչելոյ, ո̅ր ըստ ձևոյն ՚ի վեր սաստելոյ ։

Արդ՝ ա̅մ բառք լեզուիս մերոյ առանց ունելոյ զշեշտն, ո՛չ թէ շեշտին ՚ի վերջին ձայնաւորսն · բայց ներգործութ̅ պահանջեն դնել յայսոսիկ ։

901 Այս՝ դնի շեշտն յառաջին վանկն կոչականին, մինչ մի միայն իցէ · որպէս՝

*Շ՛նացողք՝ ո՛չ գիտէք, զի սէր աշխարհիս այսորիկ թշնամութ̅ի է առ Ա̅ծ · ‖ Յակոբ · Դ · 4 ։

*Սիրելիք՝ եթէ սիրտք մեր զմեզ ո՛չ պարսաւեսցեն, համարձակութ̅ի ունիմք առ Ա̅ծ · ‖ Ա̅ · Յովհ · Գ · 21 ։

*Դուք Ա̅յ էք որդեակք · ‖ Ա̅ · Յովհ · Դ · 4 ։

902 Այլ եթէ կոչականն իցէ բազում, շեշտն դնի ը̅ս հաճութե̅ ՚ի վերջին կամ յառաջին · որպէս՝

*Սաւուղ սաւո՛ւղ՝ զի՞ հալածես զիս · ‖ Գործ · Թ · 4 ։

*Երուսաղէմ երուսաղէմ՝ որ կոտորէիր զմարգարէսն. ‖Ղուկ. ԺԳ. 34։

*Ալ անխնայեմ յիս ողորմութե՝ բարեգութ, կենդանի, Հզ՛օր, կամարար, կարող, Հզ՛օրաւոր, օրհնեալ յաւիտեանս. ‖Նոր. ԽԷ. 3։ (893)

903 Բայց եթէ կոչականն յառաջոյ ունիցի զմիջարկութիւնս՝ ով, ո, չեշտն դնի ի սոսա. և թէ ունիցի զածական, չեշտն դնի ի վերջին վանկն նախադաս ածականին. որպէս՝

*Ուսիր ոչ անձին զպատուէրանս Ք̄ի. որ անարգիւր և ինքն ոչ փոխանակ անարգէր. ‖Հռոմ. ԺԵ. 39։

*Ո՛վ անմիտ գաղատացիք. ‖Գաղատ. Գ. 1։

*Անպակաս բարութի, անսպառ շնորհ. ‖Նոր. ԽԶ. 2։

904 Դնի և երբեմն ի զգուշութի անուանց, որք են ուղղական բուն խնդրիր էական բայից. Դ.

*Այր հեզ և երկայնամիտ՝ բժիշկ է սրտի. ‖Առակ. ԺԴ. 30։

*Խորհրդակից է Ա̄յ իմաստութի. ‖Իմաստ. Ը. 4։

*Որ կամակոր է յուսմանէ, անկցի ի չարիս. ‖Առակ. ԺԷ. 16. (594)։

905 Երկրորդ՝ չեշտն դնի ի ցուցական դերանունս՝ սա, դա, նա, մինչ լինին տէր բայի էական բայի. Դ, *Սա է որդին Ա̄յ. ‖Յովհ. Ա. 34։

*Դա է որդի իմ սիրելի. ‖Մատթ. Գ. 17։

*Նա է գլուխ մարմնոյ եկեղեցւոյ. ‖Կողոս. Ա. 18։

906 Երրորդ՝ չեշտն դնի ի բայս՝ ի վերջին վանկս հրամայականին. որպէս՝

*Տուեա՛ յառաջապահ բանիւ՝ որ առաջնորդ-
„դես, զաշակերտսն քո ի հոգևոր պատերազմ.
„զրահեա՛ խրատմամբ յուսով բարեացն, և փա-
„կեա՛ վահանաւ ուղիղ հաւատոյն, և սաղաւար-
„տեա՛ յուսոյն Թ̄յ. և խրախուսեա՛ զսա աւետարանակին
„ուսմամբն Ք̄ի. և պնդեա՛ զձեռս բանիւք համ-
„բերութ. և դի՛ր դանակ և սուր ի ձեռս, որով
„կտրէ զխաս ցանկութեանց. ‖Հարանց վարք. 252։

907 [illegible] թէ հրամայականն յառաջ քան զինքն

ու

ունիցի զբան ինչ 'ի միասին փարեալ , շեշտն դնի 'ի վերջին վանկն նախընթացին · որպէս՝

*Մանուկ կրօնաւոր թէպէտ և զերկինս բանայ, մի՛ մոռանէր · ‖Հարանց վարք · 521 ·

Մ՝ի և զպահս հաւատոյ լուծանէք 'ի ձուկն և 'ի գինի · ‖Ընդհանր · 68 ·

*Հաստատուն կացէք , և պինդ կալարուք զաւանդութիւնս · ‖Բ · Թեսաղ · Բ · 14 ·

*Ո մնա՛ս ածէք , զի և ձեր տէր գոյ յերկինս · ‖Ընդհանր · 63 ·

*Վշտանայցէ ոք 'ի ձէնջ , յաղօ՛թս կացցէ · բերկրեսցի ոք · սաղմո՛ս ասասցէ · ‖Յակոբ · Ե · 13 ·

903 Դնի շեշտն և 'ի բնականն անդէմ բայս · Գ ·
*Անկար է մարդոյ , մինչ ունիցի զքաղցրութիւն կենցաղոյս , եթէ ունիցի զքաղցրութիւն Այ · ‖Հարանց վարք · 35 ·

*Սակաւս շա՛տ է իմաստնոյդ · ‖Ընդ · 89 · (597 · 336)

909 Չորրորդ՝ շեշտն դնի և 'ի վր ոմանց մակբայից՝ ստորասականի , բացասականի , արգելականի , և դերբերդմնականին · Գ , *Պա՛րտ է մանկանց
,, . . . սակաւ բարբառել և շատ իմանալ · և մի՛
,, յանդգնել 'ի բանս , և մի՛ յաճախել 'ի խօսս · մի՛
,, պատրաստ լինել 'ի ծաղր , այլ՝ ամօթխածութբ
,, զարդարել զինքն · ընդ կանայս ամենևին մի
,, խօսել , զակն 'ի խոնարհ ունել , և զմիտսն 'ի վեր ,
,, և փախչել 'ի հակառակութէ · ‖Հար · վարք · 252 · ձեռ ·

Տե՛ս և 'ի (407 · 408 · 409 · 420 ·) , նաև 'ի վարանականն շաղկապս (447) ·

910 Բութն է նշան զձայնին կարճ և հատ հնչելոյ , որ իբր ձևոյն 'ի վայր հարթելոյ ·

Արդ՝ նախ դնի բութն 'ի դասական թուականս , մինչ լինին մակբայ (398) , կամ առանց գոյականի տէր բայի յօդին · Գ , *Եւ հիմունք քաղաքին
,, յամ ականց պատուականաց · հիմն առաջին սա
,, ընդաղին յասպիս · երկրորդն՝ շափիղայ · երրորդն՝
,, պղնձագոյն · չորրորդն՝ զմրուխտ · հինգերորդն՝

ե

,, եղեգնաչքար․ վեցերորդն՝ սարդիոն․ եօթներորդն՝
,, ոսկեքար․ ութերորդն՝ բիւրեղ․ իններորդն՝ տպա-
,, զիոն․ տասներորդն՝ քրիսոպրասոս․ մետասանն՝ յա-
,, կինթ․ երկոտասանն՝ ամեթուս․ ‖ Յայտն․ իա․ 19։

Դնի և ՚ի յոմանս շաղկապս՝ (437․ 440․ 445)։

911 Բայց որոշեալ փոփոխակի դնին բութն և ստորակէտն, ուստի զգուշ է տեղին հասարակաբար արժան է գիտել։

Նան՝ զի բազմիցս ՚ի համառօտ յանկարծ բանս դնի բութն ՚ի տեղի ստորակէտի․ որպէս՝

*Չիք ոք բարի՝ բայց մի Ած․ ‖ Մարկ․ Ժ․ 18։

*Ու եթէ զանձինս քննէաք՝ ապա ոչ դատապարտէաք․ ‖ Ա․ Կորնթ․ ԺԱ․ 31։

*Որ ոչ ժողովէ ընդ իս՝ ցրուէ․ ‖ Մատթ․ ԺԲ․ 30։

912 Երկրորդ՝ մինչ բազում բայք կամ անուանք մի և նոյն համաձայնութբ անմիջապէս շարայարեսցին առանց շաղկապի՝ և, հասարակաբար դնի ՚ի մէջ ստորակէտ կամ բութ․ Ձ․ *Սորա՝ լքաւ, մեր-
,, ժեցաւ, բարձաւ, տրոհեցաւ, փախեաւ, սրացաւ,
,, տեղի ետ կցորդութն զուգութե կենցաղոյս կեն-
,, դանութն․․․ Տէս ողորմութբ․․․ Սուրբ Ած՝ քա-
,, ւել՝ բժշկել՝ կենագործել՝ պաշտպանել՝ նորո-
,, գել՝ նկարել՝ կանգնել՝ հաստատել՝ վերստին ստեղ-
,, ծագործել յերջանիկն անարատութի․․․ Չիք քո
,, անկարութի, այլ ամենևին զօրութի, բարձրութի, իշ-
,, խանութի, անփոփոխելի թագաւորութի, էակութի, ինք-
,, նութի, ամենատեղի բացարձակութի, բարերարութի,
,, լուսաւորութի․ ‖ Նար․ ՀԳ․ 2․ 3։ տես և ՚ի (500․ 612)։

913 Իսկ մինչ այսպիսիք շարայարեալ իցեն շաղկապաւ՝ և, դնի միայն բութ, կամ ոչինչ․ ոպ տեսանի ՚ի (479․ 599․ 604․ 624․ 687․ ևն)։

914 Իսկ եթէ այսպիսի շաղկապաւոր անուանք ունիցին զածական, զյետադաս, զյարակցութիւն, ևն․ անդ հարկ է դնել զստորակէտ կամ զբութ․ Ձ․ *Զետո-
,, ցից տալ զխորանն և զտապանակն և զզոհիցն զա-
,, նազան մատուցմունս, և զյեսուանեայ, և ըզ-
գաւազն

,, դարձին յորդանանու, և զանցանելն ժողովրդոց,
,, և զկործանելն երիքովի, և զյաղթութիւն ի պատերազմաց,
,, և զերկիրն աւետեաց · · · որ են յօրինակս
,, աւետաւորոյս վարդապետութեանք՝ նորոյ Ճշմարտութեան ·
‖ Ընդդէմ · 254 : Տես և ՚ի (604 · 612 · 480 · ևն):

915 Երրորդ՝ եթէ ՚ի բանի իմիք գտցի բառ ինչ՝ կամ բայ, կամ խնդիր, կամ յարակացուցիչ, ևն բաժանեալ միջանկեալ բանիւ, պարտ է յառաջոյ միջանկելոյն դնել զբութ, և ՚ի վերջոյ զստորակէտ՝ կամ ևս զբութ · որպէս՝

* Մարդոյ՝ որ ոչ հաւատասցես՝ թէ ո՞ք է, մի՛
,, հաւատար զխորհուրդս քո · ‖ Հարանց Վարք · 26 :

* Բանականութեան յարգանօք կրկին Ճոխացար · զի
,, զյաղթական բարեմասնութիւնն՝ որ առ քեզ եղեն՝
,, անարգել լեզուաւ խօսեսցիս · ‖ Նար · Խը · 2 :

* Յերկու բնութիւն ասելոյն՝ յորժամ ոչ վասն բաժանման
,, լինելն ասացեալքն ըստ Նեստորի, այլ վասն զանշփոթութիւն
,, ցուցանելոյ ընդդէմ հակառակաց
,, Եւտիքեայ և Ապօղինարի, ոչ վախճիմք · ‖ Ընդ · 91 ·

* Զի մի՛ յանուսումն ազգաց լսելով բան՝ որ
,, ոչ ըստ ուղղափառ եկեղեցւոյ դաւանութեան, այլ արտաքոյ
,, ճշմարտութեանց գրոց բարբառին՝ ՚ի կործանումն
,, լսողաց, մոլորիցի որք ՚ի Քրիստոնէին · ‖ Ընդդէմ · 8 ·

* Յայսպիսի սերմանեաց աճեցեալ և պտղաբերեալ՝
,, ոչ թուի իմաստուն քննողաց, այլ քան
,, խաւարին ատելութեան ՚ի մէջ երկուց ազգացս ·
‖ Ընդդէմք · 183 · Տես և ՚ի (423 · 757 · 759 · ևն):

916 Չորրորդ՝ մինչ աներևոյթն կամ բայացեալն իւրեանց խնդրովք գտցին յառաջ քան զգլխաւոր բային, պարտ է ՚ի վերջ խնդրոյ նախադասականին դնել զբութ կամ զստորակէտ · որպէս՝

* Որ յաճախն ընձեռել՝ բազումս փառաւորիս · և
,, ՚ի շատն մատուցանել՝ նուէրն շնորհի սիրիս · և յառաւելն
,, ողորմել՝ կրկին բարգաւաճիս · ‖ Նար · Ժէ · 3 :

* Զի եթէ ՚ի միոյ ուրուք մերձ լինելոյ՝ արդարեւ
,, լուն մարդիկ յանարժանս գործելոյ · յորժամ

,, հաւատայ ոք զԱԾ լինել տեսող, զիա՞րդ ժպրհէ
,, կամ խօսել ինչ կամ գործել կամակոր մտօք
,, զչարութիւն. Ընդհանր. 13.
*Վարդապետք եկեղեցւոյ ընդդէմ իւրաքանչիւ-
,, րոց սոցա (քն հերձուածողաց) խօսելով զբանն
,, մինչ համառօտ միոյն բարբառին, 'ի միասին
,, կոչեն լինել թուղթն ազգաց. Ընդհանր. 234.
*Այլ մեք իբրև 'ի կամաւոր բանդի և 'ի կապանաց
,, յայսմ տօթագին քարանձաւի արգելեալք,
,, գրով ձեռին մերոյ խօսիմք ոչ բերանով ընդ
,, ամենեսին. Ընդհանր. 7.
*Ո՛ զի՛ և զչարին ընտրականացն բարեմասնութ
,, ՍԲ հաճելեացն զինեալ սատանիօր, զայս պատ-
,, կեր բանի ընկալեալ նախնի գահերէց, առ'ի սըր-
,, բութեցն մեւտ սովորիմք համարձակել: Յով. Ժ. 2.
*Փութալ 'ի խրատել և ուսուցանել ըստ աստուածային
,, գործոյ հարկաւորութ՝ և միշտ ձմլել զկաթն բանին
,, ոչ 'ի բերանս հոգւոց տղայացելոց 'ի Քս, ահա
,, յանհնարէցն է ըստ վերոյգրելոցդ այսմ ժամանակի
,, և տեղւոյ անձամբ մերով զայս առնել. Ընդհ. 7.
*Մեծատունքն և փափկացեալքն 'ի ձեռն ողոր-
,, մած լինելոյն առ այնպիսին՝ հասցեն մեղաց քա-
,, ւութ և երկնից բարութեցն զքաղցեալսն կերակ-
,, րելով, զմերկսն զգեցուցանելով, զօտարսն ժո-
,, ղովելով, զհիւանդսն և զբանդեալսն յանձանձ-
,, ելով. Ընդհանր. 220.

917 Իսկ եթէ դիմաւորն խնդրովքն նախադասես-
ցի քան զանդամս դերբայաւոր կամ բայացեալ
բանի, հարկ է 'ի կատար խնդրոց դիմաւորին դը-
նել միայն զստորակէտ. և երբեմն զբութ, մինչ
նուազ է յետադասն. որպէս՝

*Ո՞ իմդ և 'ի բժշկականն ժպրհեցայց տածումն
,, մայրենոյ եկեղեցւոյ ըստ սամարացւոյն օրինակի,
,, անբժշկելի ունելով զանձն 'ի զանազան ախտից
,, անյայտից եղելոց. Ընդհանր. 225.
*Մեծ կայսրն յունաց բարսեղ ո՛չ փոքր ինչ պայ-

,, մանն խաղաղութե և նուաճութե և սիրոյ հաստա-
,, տէր է աշխարհին մերոյ Աշոտոյ , որդւոյ Սմբատի զնա
,, անուանելով , և հաղորդակից կացուցանելով յամ-
,, թագաւորութիս թագաւորութե իւրոյ ։ Յովհ ։ կթղ ։
* Նոյն իսկ էութին Աշոտ մարմին եղելոյ՝ անուամբ
,, այս մինչ նշանակեցաւ , պատուանամբ կոչին
,, զքնաւս արքունեաւ ։ Նարեկ ։ ՀԵ ։ 12 ։
* Ո՜րնչ օգտեցուցանես զերկրայինս՝ բամբասանե-
,, լոյծն զնա առ այլս ։ Ընդհանր ։ 29 ։

918 Ութերորդ՝ վայելչութեամբ դնի բութն ՚ի յայտ-նիշն , մինչ առաջի ունիցի զկայունեալն (610)։ Այլ և յայնպիսի բառս , զի որոշեսցի խնդիրն ՚ի յառաջացուցչէ , եռ ։ Գ , * Պատմեաց բանաստեղծն ,, զբանսն՝ պօղոսի ։ Գործ ։ ԺԳ ։ 36 ։
* Վարդապետք եկեղեցւոյ ՚ի պէս պէս օրինակս հա-
,, մեմատեն զսոսա Ճշմարտութե (ՏՐ) զդրախտին ե-
,, կեղեցւոյ · զծառն կենաց՝ զՔն , և զծառն գիտութե
,, չարին մահին · · · և զայլ տունկսն՝ այլոց պատուի-
,, րանաց Այ · · · և զգետոյն բղխումն՝ չորից աւետա-
,, րանչացն · · · և զհինն ադամ՝ նորոյս ադամայ · · ·
,, և զեւայ՝ եկեղեցւոյ · · · և զօձն՝ սատանայի ։ Ընդհան ։ 255 ։
Որպէս և ՚ի մեկնականն բանս յաւելեալ լինի և բութն՝ ՚ի ցուցումն բառի իրիք ։ որպ և աստ է տեսանել ՚ի բազում բացատրութիս բանի ։

919 Պարոյկն է նշան զձայնին յսկիզբն չեշտի՝ բարձրացուցանելոյ , և ՚ի վերջին բթին իջուցանելոյ ։ Իբրու ասի եւ՝ եւեէջ ։ և է բաղկացեալ ՚ի չեշտէ և ՚ի բութէ ։ Սա դնի ՚ի միջարկութիս (454 ։ եռ) ։ Իսկ մինչ ՚ի միում բառի միանգամայն դնի չեշտ և բութ , է նշան պարուկելոյ ։ տես ՚ի (467 ։ 900) ։

920 Երկարն մերթ եւս կոչի պարոյկ ։ և է նշան զձայնին առաւել քան զպարոյկն ոլորելոյ ։ Սա դնի ՚ի հարցականս (53 ։ 397 ։ 716 ։ եռ) ։ Դնի և ՚ի բառս՝ յոր հարցումն երեւի ։ Գ , * Եթէ հանապազորդեան հա-
,, ցի՞ն աղօթեմ , զոր ո՛չ վաստակեցայ ։ Նարեկ ։ ԽԴ ։ 1 ։
* Տեսե՞ր զառաւելուն պարգեւացն ։ Եզն ։ Կողբաց ։ 55 ։

Իսկ

921 Երկարն է նշան զձայնն երկարելոյ. Սա դնի ի միջարկութիւնս (454. 455. եւն). Այլ երբեմն՝ երկար, ոլորակ, եւ պարոյկն դնին փոփոխակի.

922 Սուղն է նշան զձայնն սղելով ընդհուպ անցուցանելոյ, կ̅մ թռուցանելոյ: Ուստի եւ դնի ի չափաւոր բանս վ̅ն յարմարութ̅ ժամանակին. ոպ̅ տեսանի յոտանաւորս ի (839), եւ ի շարականս, եւն.

923 Սոսկն է նշան ողորկ կակուղ հագագի. զոր դնէին երբեմն յոտանաւորս ի վ̅ր նուրբ բաղաձայնից այսպէս. զ՚. ժ՚. ծ՚. կ՚. ղ՚. մ՚. ն՚. չ՚. պ՚. ս՚. լ՚. եւն: Բայց այժմ չէ ի գործածութ̅:

924 Թաւն է նշան հաստ հագագի. եւ դնի միայն ի բաղաձայն հիւնս, ի նշան հնչելոյ իբրեւ զվէւ. Բանզի տառս՝ ւ, մերթ վարի իբր ձայնաւոր, եւ չունի զձայն վէւի. եւ մերթ վարի բաղաձայն, եւ հնչէ իբրեւ զվէւ: Իսկ թէ յո՛ր բաղաձայն հիւնս պիտո՛յ է նշանակել զթաւն, ցուցցուք աստանօր.

925 Ձայնաւոր համարի տառդ՝ ւ, մինչ յարի զկնի ձայնաւորացն՝ ե, ի, ո. գ̅, եւղ. ձիւղ. բաւիւք. շուրթ. ուլթն. լեզու. զեղուլ. հիւսել, եւն. Բայց յարեալ ի սոսա՝ բազմիցս լինի եւ բաղաձայն. գ̅, եւ̂. ազնիւ̂. բանիւ̂. նուագ. հաւրւէ. արծուի. եւն: Այս հարկ է դնել զթաւ ի վ̅ր այսպիսի հիւնից. զի յայտնեսցի բաղաձայնութիւն, եւ որոշեսցի ի կասկածէ ձայնաւորութ̅:

926 Բաղաձայն լինի միշտ, մինչ յարի ը̅ միւս ձայնաւորաց. որ վ̅ն անշուշտ բաղաձայնութե̅ն ոչ երբէք պահանջեն նշանակել զթաւն. գ̅, աւազան. աւետիս. փառաւոր. հոգւով. առաւօտ. եւն.

Առաջին՝ այսքանիւք բաւականասցի հրահանգ երկրորդ հատորիս. զորոց անստգիւտ կատարեալ հմտութիւն՝ անձանձիր հետեւութ̅ մշակեալ, առաւել եւս արդիւնաւորեսցեն շնորհք Հոգւոյն Ս̅րյ:

Ուստի աստանօր ի համառօտն բովանդակեսցուք զսահմանս, զբաժանմունս, եւ զհետեւմունս մասանց բանի, եւ զընդհանրական կանոնս համաձայնութե̅ քերականութե̅ս:

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ․

Քերականութիւն արհեստ մի է, որ շիտակ խօսիլ՝ շիտակ գրել կը սորվեցընէ։

Չորս մասն ունի քերականութիւն․
գիր ․ վանկ ․ բառ ․ բան ․

Գիրն ջըզղըյէ նշան մի է, որ տառն կը ցուցընէ․ ինչպէս՝ ա, բ, գ, դ, ե, զ, եւն․

Տառն պարզ ձայն մի է կցելու և հեգելու․ ինչպէս ձայնս՝ ա, կու կցվի այս ձայնիս՝ ղ, և հեգելով կը հանէ ըմման ձայնս՝ աղ։

Ասկէ իմացիր, որ գրած ջըզղըյէ նշանն՝ գիր կըսվի․ և երբ գրին ձայնը հանես, այն ձայնն՝ տառ կըսվի։

Տառերն բաժանի յերկու՝ ձայնաւոր, բաղաձայն։

Ձայնաւոր անոնք են, որ մինակ ձայն ունին․ և է այս եօթնս․ ա՛ ․ ե՛ ․ է՛ ․ ը՛ ․ ի՛ ․ ո՛ ․ օ՛ ։

Բաղաձայն անոնք են, որ մինակ ձայն չունին․ ինչպէս՝ բ, գ, դ, զ․ թ, ժ, լ, եւն։

Վանկն մնորդու բերանէ մէկ հեղ ելած՝ և գրով կապած ձայնն է․ ինչպէս՝ աղ, հաց, ջուր, մեծ, սուրբ, վեց, ան, ուչ, եօք, եալ, եւն։

Վանկն բաժանի յերկու՝ նշանական, աննշան։

Նշանականն՝ բան մի կիմացնէ․ ինչպէս՝ աղ, հաց, ջուր, մեծ, սուրբ, վեց, եւն։

Աննշան վանկն բան չիմացներ․ ինչպէս՝ ան, ուչ, եօք, եալ, եւն։

Բա

Բառն մարդու բերանէն ելած՝ գրով կապած՝ բանի մի ցըցընող ձայնն է. ինչպէս՝ հաց. շատ. ապրիմ. եւն:

Բառին ձեւն երեք է. պարզ. բարդ. կրկնաբարդ:

Պարզ բառն այն է, որ մէկ բառ է. ինչպէս՝ ժամ. գիրք. Ա՟ծ. շունչ. օր. այս. ինքն. ընթեռնու. սիրեմ. գործող. եւն:

Բարդն է, որ երկու բառ մէկ տեղ փակած է. ինչպէս՝ ժամագիրք. Ա՟ծաշունչ. ինքնագործ. ընթերցասիրեմ. այսօր. եւն:

Կրկնաբարդն է, որ երեք բառ մէկ տեղ փակած է. ինչպէս՝ ողբերգակութիւն. սեռականաձեւ. փոշփոշասէր. եւ այլն:

Բանն է շինակ շարած բառերն, որ կիմացնեն միտքին խօսքը. ինչպէս՝ *Որդի խրատեալ իմաստուն լիցի, և զանմիտն 'ի ծառայութ՟ն վարեսցէ:

Աչուէ այս շինակ շարած բառերս կիմացնեն զայս խօսքը. խրատած որդին՝ խելօք կըլլայ, ու անխելքը քեօլէ կըլնէ.

Բանն բաժանի յերկու՝ կատարեալ, անկատար:

Կատարեալ բանն՝ լման կիմացնէ միտքն. ինչպէս՝ *Լաւ է մանուկ աղքատ և իմաստուն, քան զթագաւոր ծեր և անմիտ:

Անկատարն է, որ խօսքը կիսատ կը թողու. ինչպէս՝ *Եթէ խնայես 'ի շրթունս քո: Որ լինի կատարեալ այսպէս. *Եթէ խնայես 'ի շրթունս քո, իմաստուն լինիս:

Մասունք բանի ութն են. Անուն. դերանուն. բայ. ընդունելութ՟ի. նախադրութ՟ի. մակբայ. շաղկապ. միջարկութիւն:

Անուն:

Անունն է բառ, որ ամէն բան անով կը զըրուցվի, և ամէն բան անով կը ճանաչվի. ինչպէս՝ մարդ. հաց. աղջ. մեծ. սուրբ. եւն:

Անունն բաժանի յերկու՝ գոյական, ածական.

Գոյական անունն է, որ բանին ինչ ըլլալը կը ճանցընէ, և մինակ կը գրուցվի. ինչպէս՝ մարդ. հայ. գիրք. խնձոր. տուն. ծառ. քար. լուսին. ազգ. Թադէոս, եւն: Այս անունս մարդ՝ գրուցածիդ պէս կիմացվի ինչ ըլլալը. ասոր համար մինակ կը գրուցվի խօսքի մէջ:

Ածական անունն է, որ բանին ինչպէս ըլլալը կը ցուցընէ, և մինակ չի զրուցվիր խօսքի մէջ. ինչպէս՝ մեծ. շատ. բարի. լայն. ծանր. վեց. այսպիսի. եւն: Այս անունս մեծ՝ մինակ չիմացըներ ինչ ըլլալը. զերէ շատ բանի կըսվի. ինչպէս՝ մեծ մարդ. մեծ ազգ. մեծ գիրք. մեծ խնձոր. մեծ տուն. մեծ ծառ. և ուրիշ շատ բանի ույմիշ ըլլալուն համար՝ լըսողն կը փընտռէ թէ ինչ բան է մեծ: Հապա այսպէս ածականն՝ տայիմա կարօտ է գոյականին, անոր համար մինակ չի զրուցվիր:

Ասոնցմէ իմացիր, որ մէկ անունը լըսես ու իմանաս ինչ ըլլալը, իշտէ այն անունը գոյական է: Եւ թէ անուն մի լըսես, չիմանաս ու փընտռես ինչ ըլլալը, այն անունը ածական է:

Հետեւմունք անուանց:

Հետեւմունքն է, որ բանի մի ետեւէ կերթան, և բանի մի վր̅ կիմացվին. և անունն ունի վեց հետեւմունքս. քանակ, սեռ, թիւ, տեսակ, հոլով, հոլովումն:

Քանակն՝ չափ բանէն է. և է երեք՝ հասարակ, յատուկ, հաւաքական:

Հասարակն՝ շատի վր̅ մէկ կերպ կիմացվի, և ամէն մէկին կըսվի. ինչպէս՝ մարդ. եկեղեցի. քաղաք. գետ. լեառն. ամիս. աստղ. ծառ. և այլն:

Յատուկն՝ մինակ մէկի կըսվի. ինչպէս՝ Թադէոս. Հռիփսիմէ. Էջմիածին. Երուսաղէմ. Յորդանան. Մասիս. Մայիս. լուսին, և այլն:

Հաւաքականն՝ շատ բան մէկ տեղ եղած կը ցուցընէ. ինչպէս՝ ազգ. ժողով. ծով. հօտ. պար. եւն:

Սեռն՝ սօյ ըսել է. և է չորս՝ արական, իգական, անորոշ, չէզոք.

Արականն՝ արու (էրքէկ) կը ցուցնէ. ինչպէս՝ այր. հայր. եղբայր. ուստր. Թադէոս. փեսայ. ևն:

Իգականն՝ էգ (տիշի) կը ցուցնէ. ինչպէս՝ կին. մայր. քոյր. դուստր. Հռիփսիմէ. հարսն. ևն:

Անորոշն՝ էրքէկ ու տիշին չորոշուած կը ցուցնէ. ինչպէս՝ մարդ. զաւակ. որդի. Թոռն. ձուկն. ևն: Ահա՛ անունս ղոտոն՝ չի զատուիր չիմացուիր Թէ մանչ է, կամ Թէ աղջիկ է. զէրէ՝ մանչուան կըսուի զաւակ, աղջկնուան կըսուի զաւակ:

Չէզոքն՝ էրքէկ ու տիշի չունեցողը կը ցուցնէ. ինչպէս՝ քար. փայտ. հող. ծով. երուսաղէմ. ևն:

Թիւն՝ համրանք ըսել է. և է երկու՝ եզակի, յոգնակի: Եզակին է, որ ձայնովն մէկ կիմացուի. ինչպէս՝ մարդ. Թադէոս. ազգ. հող. գիտուն. մեծ. ևն:

Յոգնակին է, որ ձայնովն շատ կիմացուի. ինչպէս՝ մարդիկ. ազգք. ծառոց. գիտունս. ևն: յոգնակի անուանց վերջի ծայրը ունի այս երեք գիրս՝ ք, ց, ս.

Տեսակն Թարզ ըսել է. և է երեք՝ նախատիպ, ածանցեալ, փաղառեալ:

Նախատիպ անունն է, որ մասնիկ փակած չունի. ինչպէս՝ լուր. ողջ. կերպ. կամք. ևն:

Ածանցեալն է, որ միայն յառաջը կամ միայն վերջը փակած է մասնիկն. ինչպէս՝ անլուր. առողջ. կերպարան. կամայ. ևն:

Փաղառեալն է, որ յառաջը և վերջը մէկ տեղ փակած է անմշան մասնիկն. ինչպէս՝ առողջաբերն. անկերպարան. ակամայ. ևն:

Հոլովն պտոյտ (տէվր) ըսել է, և է տասն. ուղղական. սեռական. գործիական. պարառական. հայցական. պատմական. սկզբնական. տրական. ներգոյական. կոչական.

Հոլովումն բաժանի յերկու՝ տարածական, տուանանական: տե՛ս յառաջին հատորն, և լաւ սերտէ Այ շնորհօքն:

Դերանուն ։

Դերանունն է բառ, որ անուան տեղը կը դըրուի, և դէմ կը ցըցընէ. ինչպէս՝ ես. դու. նա. սա. դա. ևն ։

Դերանունն՝ հինգ կերպ է. էական. ցուցական. ունական. յարաբերական. դիմորոշական։

Էականքն են, որ գոյականի պէս ցուցանեն զէութիւն (վարլըխը). և ասոնք են. ես. դու. ինքն. իւր, իւրեան. միմեանց. իրերաց.

Ցուցականքն են, որ բանին առաջը իբր մատով ցուցանեն. և սոքա են. սա. դա. նա. այս. այդ. այն. սոյն. դոյն. նոյն ։

Ունականքն՝ ածականի պէս նշանակեն էուե ունեցածը. և սոքին են. իմ. քոյ. մեր. ձեր. իւր, իւրոյ։

Յարաբերականն՝ բառ մի յռ̄ջ կը բերէ. և է այս՝ որ։

Դիմորոշականքն են տառքս՝ ս, դ, ն ։ Ասոնք բառի կը փակչին, և դէմը կը զատեն։

Հետևմունք դերանուան ։

Հինգ հետևմունք ունի դերանունն. դէմ. թիւ. տեսակ. հոլով. հոլովումն,

Դէմն՝ երես (սիֆաթ) ըսել է. և է երեք՝ առաջին, երկրորդ, երրորդ։

Առաջին դէմն այն է, որ խօսողը կիմացընէ. և է այս՝ ես. մեք. ս. ևն։

Երկրորդ դէմն է, որ խօսողն իւր դիմացինը կը ցըցընէ. և են սոքա. դու. դուք. դ. ևն ։

Երրորդ դէմն է, որ խօսողն՝ իրմէ և իւր դիմացի խօսողէն ուրիշ մէկը կը նշանակէ. և են սոքա. ինքն. իւր. սա. դա. նա. այս. այդ. այն. սոյն. դոյն. նոյն. իմ. քոյ. մեր. ձեր. որ ևն ։

Թիւն է երկու՝ եզակի, յոգնակի։ Եզակի դերանունն է, որ մի դէմ ունող կը ցըցընէ. ինչպէս՝ ես. իմ. դու. քո. նա. իւր. ինքն. ևն։

Յոգնակի դերանունն է, որ շատ դէմ ունող կը նըշանակէ. ինչպէս՝ մեք. դուք. նոցա. սոքօք, եւն :

Սեռականն է երկու՝ նախատիպ, ածանցեալ : Նախատիպ են վերոյգրեալքն. և ածանցեալ կը լլան մինակ այս մասնիկամբքս. ինչպէս՝ մերոյին. ձերոյին. իւրոյնոյ. այսորոյն. ինքնորոյ. նոյնորոյնին. եւն :

Հոլովն է տասն՝ ուղղական. սեռական. եւն :

Հոլովումն են կերպ կերպ ձայնք սեռականի և գործիականին մէկտեղ, զորս տե՛ս և սերտէ՛ :

Բայն :

Բայն է բառ, որ ընել և ըլլալ կը ցըցընէ փախտը մէջ. ինչպէս՝ գրեմ. կարդամ. լինիմ. եւն :

Բայն բաժանի յերկուս՝ էական, գործական :

Էականն՝ կենալ ըլլալ կը նշանակէ. և մինակ այս չորս հատիկս է. եմ. գոմ. եղանիմ. լինիմ :

Գործական բայն՝ ընել և ըլլալը կիմացընէ. ինչպէս՝ գրեմ. կարդամ. զարթնում. աշխատիմ, եւն :

Հետեւմունք բայի :

Բային հետեւմունքն՝ այս եօթն է. սեռ. տեսակ. թիւ. դէմ. ժամանակ. որակութի. լծորդութի :

Սեռն բային չորս է, ներգործական, կրաւորական, անորոշ, չէզոք :

Ներգործական բայն է, որ ուրիշի վր̄ ընել կը ցըցընէ. ինչպէս՝ ծեծեմ. կարդամ. լուամ. եւն.

Կրաւորականն՝ ուրիշէ ըլլալը կիմացընէ. ինչպէս՝ ծեծիմ. աղաւորիմ. լուանիմ, եւն :

Ամէն ներգործական՝ ունի կրաւորական. և ամէն կրաւորական՝ ունի ներգործական :

Այս բային թէ ընելը ցուցանէ, ներգործական է. և թէ ըլլալը իմացընէ, կրաւորական է :

Անորոշ բայն է, որ կրաւորական կերպիւ կիմացընէ ներգործականի միտք՝ և կրաւորականի միտք. ինչպէս՝ խօսիմ. խորհիմ. ծնանիմ. սկսանիմ. եւն :

Չէզոք բայն՝ ինքնիրեն ընել և ինքնիրեն ըլլալը կիմացընէ. ինչպէս՝ աղօթեմ. գնամ. զարթնում. նստիմ. եւն։

Տեսակն է երեք՝ նախատիպ, ածանցեալ, փաղառեալ։ Նախատիպն, ինչպէս՝ ժառանգեմ. մահանամ. եղծեմ։ Ածանցեալն, ինչպէս՝ անժառանգեմ. եղծանեմ. մահացուցանեմ. լուսաւորեմ. եւն։ Ածանցեալն՝ չէզոք ըլլար փաղառեալն, ինչպէս՝ անմահացուցանեմ. չեղծանեմ. փղեղացուցանեմ. եւն։

Թիւն է երկու՝ եզակի, յոգնակի։ Եզակի բայն է, որ ընող և ըլլողը մէկ կիմացընէ. ինչպէս՝ ծեծեմ. կարդաս. խնդայ. եւն։

Յոգնակին է, որ ընող և ըլլողը շատ կիմացընէ. ինչպէս՝ ծեծեմք. կարդայք. խնդան, եւն։

Յոգնակի բային շատը՝ ունի իւր վերջին՝ ք. ն։

Դէմքն երեք՝ առաջին, երկրորդ, երրորդ։

Առաջին դէմքն է, որ գործը խօսողին կըցըցընէ. ինչպէս՝ աղօթեցի. խոստովանեցայք. եւն։

Երկրորդ դէմքն է, որ գործը խօսողին դիմացը եղածին կըցըցընէ. ինչպէս՝ աղաւթեցեր. գրեցիք, եւն։

Երրորդ դէմքն է, որ գործը՝ խօսողէն և դիմացը եղողէն ուրիշի մը կըցըցընէ. ինչպէս՝ աղաւթեցաւ. գրեցին. եւն։

Ժամանակն՝ առեն (վախտ) ըսել է. և է այս վեցս. ներկայ. անկատար. կատարեալ. յարակատար. գերակատար. ապառնի։

Ներկայ՝ հիմիկունը ըսել է, որ գործը նոր սկսած կըցըցընէ. ինչպէս՝ գրեմ. կարդայք. ըսեն. եւն։

Անկատար ժամանակն է, որ ցուցանէ թէ գործին ըսկսած ժամանակն անցեր՝ ու չէ լմնցեր. ինչպէս՝ գրէի. երթայիր. ըսէին, եւն։

Կատարեալն է, որ գործը նոր լմնցած կիմացընէ. ինչպէս՝ գրեցի. կարդաց. գնացին. եւն։

Յարակատարն ցուցանէ, թէ գործն լմնցեր՝ և քիչ ժամանակ ալ անցեր է. ինչպէս՝ գրեալ եմ. կարդացեալ են. եւն։

Գերակատարն է, որ գործն լմնցած և շատ ժամանակ անցած կիմացնէ. ինչպէս՝ գրեալ էի, կարդացեալ էին, եւն.

Ապառնի ժամանակն կիմացնէ թէ գործը չէ՛ ըլեր սեր, նոր սկսելու է. ինչպէս՝ գրեցից. կարդասցես. լուասցեն. եւն։

Որակութ բային՝ չորս է, սահմանական, հրամայական, ստորադասական, աներևոյթ.

Սահմանական որակութին է, որ գործը էշկեարէ պաշխայ զատած կը պատմէ. ինչպէս՝ գրեմ. գնաց. եւն։

Հրամայականն է, որ գործը ցուցանէ թէնպիհ ընելով, չըխելով և աղաչելով. ինչպէս՝ գրեա՛, կարդացէ՛ք. եւն ։

Ստորադասական որակութին՝ կիսատ և կախ կը թողու, թէունի (խաւր)՝ փափաք (հաւէս) ցըցընելով. ինչպէս՝ գրիցեմ, կարդասցես, գնացեալ իցէ. եւն։

Աներևոյթն՝ չերևող ըսել է. որ թիւ, դէմ, ժամանակ չունի. ինչպէս՝ գրել, կարդալ. լնուլ. նստիլ. եւն։

Աներևոյթն կըսվի և դերբայ. և մինակ եզակի կերպին կը հոլովի առանց կոչականի այսպէս՝ գրել, գրելոյ, գրելով, զգրելով, եւն։

Լծորդութին բային է այս չորսս՝ եմ, ամ, ում, իմ. և ամէն բայ այս չորս լծորդութեամբ կը խոնարհի։ զորս առ՛ս յառաջին հատորն, լաւ սերտէ և միտքդ պահէ Այ շնորհօքն ։

Ընդունելութ ։

Ընդունելութին է բառ ծնեալ ՚ի բայէ. որ նշանակէ բանին և գործին ժամանակաւ յայս հինգ եղերս. ինչպէս՝ քարոզօղ. քարոզիչ. քարոզեալ. քարոզելի. քարոզելոյ. եւն ։

Ձեւմունք ընդունելութեն են ընդ անուան և բայի. որ է վեցս՝ սեռ. ժամանակ. տեսակ. թիւ. հոլով և հոլովումն։

Սեռն բային ալէս չորս է. Ներգործական՝ գրող. գրիչ. գրեալ. գրելոյ. եւն. Կրաւորական՝ գրեցեալ.

գրեալ · գրելի · գրելոց · ևն ։ Ներգործ՝ խորհեալ · խորհեցեալ · խորհելի · խորհելոց · ևն · Չեզոք՝ ամաչօղ · ամաչեալ · ամաչեցեալ · ամաչելի · ամաչելոց · ևն ։

Ժամանակն է երեք · Ներկայ՝ գրօղ · գրիչ · ևն ։

Անցեալ՝ գրեալ · գրեցեալ · ևն ։ Ապառնի՝ գրելի · գրելոց · ևն ։

Տեսակն է երեք · Նախատիպ՝ գրեալ · զգեցող · ևն ։

Ածանցեալ՝ անգրելի · լուսաւորիչ · զգեցուցանօղ · ևն ։

Բաղադրեալ՝ անմահացուցեալ · ևն ։

Թիւն է երկու ։ Եզակի՝ պատուելի, ևն ։ Յոգնակի՝ գրօղք, ևն ։

Հոլովն է տասն · ուղղական · սեռական · ևն ։

Հոլովումն է ևս ըստ անուանն · և լոյն չի հոլովիր · որ միշտ բայ է ։

Նախադրութ՟ի ։

Նախադրութ՟ին է բառ, որ հոլովելի մասանց յառաջն դնի ։ Հոլովելի մասունքն են անուն, դերանուն, դերբայ, ընդունելութ՟ի ։ Այս նախադրութ՟ին այս չորս մասանց յառաջն դնի ։

Նախադրութ՟ին բաժանի յերկուս՝ հոլովակերտ · հոլովառու ։ Հոլովակերտ նախդիրքն շինեն զկերպ կերպ հոլովս · և են սոքա, զ · 'ի · յ · 'ի ց · առ · առ 'ի · ց · ընդ ։

Հոլովառու նախադրութ՟իքն առնուն իւրեանց խնդիր այս վեց հոլովս · սեռական · գործիական · պատճառական · հայցական · սկզբնական · տրական ։ Եւ այս խնդրառութ՟ե օրինակքն ընդարձակ եդաք յառաջին հատորն · աստ ևս չարեմք ռամկօրէն մեկնութ՟բք ։

Սեռական խնդիր առնուն նախադրութ՟իւնքս այսպէս ·

'Ի միջոյ գլխոյ ·	գլխոյ միջոյ ։
'Ի ներքոյ երկնից ·	երկինքին տակը ։
Արտաքոյ վրդ՟պետութ՟ն ·	խըրատէն դուրս ։

Ի վեր ձեռ.	ձեռ վերը:
Առաջի մարդկան.	մարդոց առջև:
Զկնի իմ.	իմ ետևէս:
Յետ մահու.	մեռնելոյ ետև:
Հանդէպ թագաւորի.	թագաւորի դիմաց:
Յանդիման իւրեան.	իրեն դիմաց:
Յայնկոյս ծովուն.	ծովուն անդին:
Յանձն նորա.	անոր անձին:
Յաղագս պատճառին.	պատճառին համար:
Վասն բնութ̅.	բնութ̅ համար:
Ի պէտս փրկութ̅.	ազատութ̅ համար:
Ընդդէմ գանձանակին.	գանձանակին դէմը:
Հակառակ հոգւոյ.	հոգիի դէմ:
Առանց գործոց.	գործքըսըզ:
Զհետ արդարութ̅.	արդարութ̅ ետևէն:
Փոխանակ ձկան.	ձկան տեղ:
Ի ձեռն լեզուի.	լեզուով:
Առ ամօթոյ.	ամօթոյ՝ ըռզի համար:
Առ ի կեցուցանելոյ.	ապրեցնելոյ համար:
Ընդ յիմարի.	խենթի հետ:

Գործիական խնդիր առնուն նախադրութիւնքս այսպէս:

Հանդերձ գովութ̅բ.	գովութ̅ հետ:
Մեկուսի մարմնով.	մարմնով հեռու:
Մերձ հոգւով.	հոգւով մօտիկ:
Գոյնժ Չափ.	եղածին չափ, կէտէր:
Առ ակնթարթաւ.	ակնթարթին ատենը:
Ընդ գրուանաւ.	չինիկի ներքև:
Ներքոյ գաւազանաւ.	կեօչեկի չըպուխով:

Բացառական խնդիր առնուն նախադրութիւնքս այսպէս:

Շուրջ զնովաւ.	անոր էթրաֆը:
Շուրջանակի զսահմանօք.	սինօրին չորս դին, ամէն դին
Ի վեր զմօրքն թանձրութ̅բ.	մօրքի թանձրութ̅ վերը:

Հայցական խնդիր առնուն նախադրութիւնքս այսպէս ։

Որպէս զարմաւենիս ․	խուրմայի ծառի պէս ։
Իբր զփայտ ․	փայտի պէս ։
Իբրև զանձն ․	նէֆսին պէս ։
Իբրու զսիրտ ․	սրտին պէս ։
Բաց զարծաթ ․	արծաթէ ետեւ ․
Յառաջ քան զլսել ․	լսելուն առաջ ։
Առաւել քան զոսկի ․	ոսկիէն էվէլ ։
Քաղցր քան զմեղր ․	մեղրէն խառխուն ։
Ընդդէմ զպայմանն ․	շարթէն էվէլ ։

Սկզբնական առնուն նախադրութիւնքս այսպէս ։

Բաց յԱյ ․	աստուծմէ ՚ի զատ ․
Ի բացեայ յինէն ․	ինծմէ հեռու ։
Զերծ ՚ի մարմնոյն ․	մարմինէն զատ ։
Հեռի ՚ի գիտուէ ․	գիտուէ հեռու ․
Մեկուսի յինէն ․	ինմէ պաշխայ ։
Զանխուլ ՚ի լսողաց ․	լսողներէն ծածուկ ։
Թագուստ յաբրահամէ ․	աբրահամէ պահած ․
Կաղջ ՚ի մասեփայ ․	մասեփէն կոպառանք ։
Իբրև յերեսաց ․	առնքի երեսէ ․

Նախդրին տրական առնուն նախադրութիւնքս այսպէս ։

Մինչ ՚ի քաղաքն ․	քինչուան քաղաքը ։
Մինչև ՚ի ծերուի ․	քինչուան ծերուի ․
Մերձ ՚ի բեկումն ․	կոտրելոյ մօտիկ ։
Մօտ ՚ի լեառն ․	լեռին մօտիկ ․ քովը ։
Ի թիկունս կոյս ․	կռնակի դին ․
Ըստ օրէնսն ․	օրէնքէ դուրս ։
Ընդ տկարսն ․	զայիֆներուն հետ ․

Սերջահոլով տրական առնուն նախադրութիւնքս այսպէս ։

Մօտ քեզ ․	քեզի մօտ ․
Մերձ մեզ ․	մեզի մօտիկ ․

Պէտ

Դէպ ձեզ.	դէպ ՚ի ձեզ։
Հանդէպ գերեզմանին.	գերեզմանին դէմը։
Դէմ յանդիման եղմի.	եղմի դիմացը։
Ներ ՚ի քոյ բնասարկուէին.	սնտուկին անկիւնին տակը։
Ընդդէմ ոգւոց.	ոգիի դէմ։
Հակառակ չարին.	չարին դէմ։
Վեր ՚ի վերոյ անօրինաց.	անօրէններուն [illegible]։
Առ սահմանելոյն.	սինորին ներքէ։
Ընդ ագահին.	թամահքեարին հետ։

Այս ամ նախադրութիւնք՝ ըստ նշանակութեանց բաժանին ՚ի տասներեք տեսակս, զորս տե՛ս յառաջին հատորին։

Մակբայ.

Մակբայն է բառ, որ դնի ՚ի վե՛ր բայի եւ ընդունելութ, եւ ցուցանէ ինչպէս լինելն գործոյն։

Պատահմունք մակբային է երկու՝ որակութիւն տեսակ.

Որակութիւնք մակբային՝ ըստ նշանակութեանց լինին քսանեւեօթն կերպ. եւ այս տեղս ութը կերպի մէջ ժողովեցաք, որք են սոքա։

Որակականքն են սոքին։

Յոյժ պատժէ.	[illegible] կըպատժէ։
Յանդիման կացուցանէ.	դիմացը կըկանգնեցընէ։
Վաղ լիցի.	[illegible] ըլլայ։
Յստոյգ հաստատեսցէ.	իստոյգ վճարէ։
Համարձակ մեռանիլ.	աներկիւղ մեռնիլ։
Ծածուկ վառէր.	ծածուկ սիրը հրանմիշ կըլլար
Գաղտ կոչեաց.	գաղտուկ կանչեց.
Առանձինն գնաց.	առանձին գնաց։
Ընդունայն վաստակին.	պարապ կաշխատին։
Զուր պաշտեն.	նաֆիլէ խըզմէթ կընեն։
[illegible] վարկանիլ.	[illegible] սեպել։
Հայերէն է.	հայերէն է։
Յունարէն գիտէ.	հոռոմերէն գիտէ։
Եբրայեցերէն կեաս.	[illegible] կըկենաս։
Լատինին ճառայեմ.	ֆրէնկին խըզմէթ կընեմ։

Ինչքէն երևեցուցանեմ·	խանէ կերևցընեմ:
Մեղչէն լռեալք·	Թողն լռեցինք:
Մանաւանդ տալ·	Իշէ տալ:
Լաւանել խօսի·	Խաղաղոն կը խօսի:

Ժամանակական մակբայքն են սոքին:

Այսօր լցան·	այսօր լեցվեցան:
Այժմ գիտեմք·	հիմայ գիտեմք:
Միշտ ուսանիմ·	դայմայ կը սորվիմ:
Յորժամ տեսանիցէք·	երբոր տեսնաք:
Յայնժամ ծագեսցին·	անտենը կը ծագին:
Մինչդեռ ունիք·	քանի որ ունիք:
Չև ևս ընկալան·	դահա չառին:
Մինչչև մեռեալ իցեմ·	քանի որ չեմ մեռեր:
Յարաժամ բարձցին·	վախտովը վերցըվին:
Մինչև մնացէ·	մինչվան որ մնայ:
Իբրև եկն·	երբոր եկաւ:
Երբեմն դարձցիս·	ատենմը դառնաս:
Առաջին լինել·	էվէլէսի ըլլալ:
Ո՛չ ևս ընթանաս·	չաւէ կերթաս:
Նախ հաշտեա՛ց·	առաջ պարըշէ՛:
Ապա մատուսջի՛ր·	ետև մօտիկցո՛ւր:
Յետոյ հատուցանէ·	ետքը կը վճարէ:
Յայնմհետէ աւետարանի·	անկէցետև միւ ժամէ կըլըվի
Արագ հեղուն·	շուտ կը թափեն:
Ա ողջողջի ել·	Թէշմը եղաւ:
Յանկարծակի փայլատակեաց·	խաֆիլ շավկըլանմիշ եղաւ:
Իսկոյն ասէք·	Թէշմը կըսէք:
Յամր համարին·	ուշ կը սեպեն:
Ուշոր 'ի բարկանալ·	նիւթ սըրդուղըլ:
Հազի՛ւ կեցցէ·	դժուար ապրի:
Մեղմով լային·	կամաւ՝ կամաց կը լային:

Տեղական մակբայք են սոքին:

Աստ օրհնեցէք·	աստեղս օրհնեցէք:
Անդ երկիցեն·	անտեղը վախնան:

Արտաքս ելեալ.	դուրս ելաւ.
Արտաքոյ երեւիք.	դուրսը կերեւիք.
Առաջի կայ.	առջեւը կայ.
Շուրջ պատեալ.	չերչափը պատած.
Ուր քարոզեսցի.	ուր տեղ քարոզվի.
Մեկուսի կայր.	դուշխոյ կը կայնէր.
Ոտքոյն ծալեալ.	ղոտ ծալլած.
Առանձինն մեռեալ են.	մինակ մեռած են.
Ի բա՛ց տարացուք.	հեռու ընենք.
Առ՛ երբ խնդրեսցէ.	մինակ ուզէ.
Անդամ անդամ յօշեսցես.	կտոր կտոր կըտրըտէ.
Պատառ պատառ բրդեսցես.	լօխմայ լօխմայ բրդէ.

Քանակական մակբայք են սոքա.

Այսչափ ունիմք.	ասղըդար ունիմք.
Որչափ մեծացիս.	ինչղըդար մեծնաս.
Այնքան խոնարհեսցիս.	անղըդար խոնարհ ըլլաս.
Քանիցս աղաչեցի.	քանի հեղ աղաչեցի.
Եօթն անգամ օրհնեցից.	օխտը հեղ պիտի օրհնեմ.
Բազմիցս յանցանեմք.	շատ հեղ կը մեղանչեմք.
Մի՛ առաւել ճարտարեր.	աւելօք իմաստ մըներ.
Առա՛ւ քանզչափ առաւելլիցի	խիստ աւել աւելօք ըլլայ.
Յոյժ համբերէ.	շատ կը համբերէ.
Յաճախ առնու.	շատ կառնէ.
Սակաւ արարեր.	քիչ ըրիր.
Մանրիկ մի եւս տեսանիցէք	քչիկ մըն ալ պիտի տեսնայք.
Փոքր մի ինչ պարծեցայց.	քչիկ մը պարծենամ.
Փոքր ի շատէ գիտեմք.	քիչ ու շատ գիտեմք.
Ընդհանուր քարոզեցին.	ալէնէվլիք չավլ ըրին.
Բոլորովին եղեւ.	պիւսպիւթիւն եղաւ.
Համօրէն առնել.	ամէնը ընել.
Միանգամայն շարժեցից.	պիրտէնպէ շարժեմ.
Ողջոյն հաստատեսցի.	պիւթիւն կը տըրըլվի.
Սպառասպառ խնդրեցին.	պիւսպիւթիւն ուզեցին.
Դասու դաս մտանէին.	ալայ ալայ կը մտնային.
Միաբան եկին.	պիր եէրա եկին.

Վերջին խօսեցաւ.	Վերջընուշ խօսեցաւ.
Վերստին ծնցի.	Երկրորդ ծնանի.
Վաղժամու գամ.	չենք գամ.
Վերստին դարձցին.	Երկրորդ պատասխան.
Փոխանակ կացոյց.	տեղը կանգնեցուց.
Փոխարէն կշտեացեն.	նախատինքէն տասլէն ըսին.
Փոփոխ մարտնեցին.	փոխն ի փոխ ծեծկըռուեցին.

Հարցական մակբայք են այսքին.

Ընդէ՞ր զարմանիցին.	ինչո՞ւ համար զարմանըլքին.
Զի՞նչ ունիս.	ի՞նչ ունիս.
Զի՞ պարտիս.	ինչո՞ւ կը պարտենաս.
Զիա՞րդ խնդրեացես.	ի՞նչպէս պիտոր ուզես.
Ո՞չ գիտէք.	չգիտէ՞ք.
Ո՞ւր համամտեցի.	ինչո՞վ համ տայ.
Տեղեկացանք Յ՛րինն.	անոր չըրէքըրցանք.
Խնդրեա ասացէ.	դէմն տայ.
Կացէ՛ եւ վճարատեսցէ.	ըլլայ թէ աշխատեցայ.
Կ՚ուէք ատշտսեալ էր.	հեղին մըղաւըրել էր.

Հաստատական մակբայքն են այսքա.

Արդար ինչ թուլի.	ճշմարիտ կը սխալիս.
Ճշմարիտ առնումք.	իրաւցընէ կառնեմք.
Այո՛ հաւատացի.	հա՛ հաւատացի.
Ամէն ամէն ասեմ.	իրա՛ւ իրա՛ւ կըսեմ.
Անշուշտ է.	չէփէնէշ է.
Անտարակոյս կատարեալ է.	իրաւ որ ըմբռնած է.
Ապաքէն տամ.	անանկ կու տամ.
Որպէս կամիք.	ինչպէս կը հաւնիք.
Այնպէս արարէք.	անանկ ըրէք.
Այդպէս փոփոխեցիք.	ատանկ կը փոխէիք.
Ո՛ր օրինակ արար.	ի՛նչպէս որ ըրաւ.
Ոհո՛ն ասացէ.	հա՛ հոս ըսէ.

Բացասական մակբայքն են այսքին.

Չդնել.	չդնել.
Ո՛չ գործեց.	չգործեց.

Ագահէ՛ն ով ազնուացեան.	Հէ՛չ նաքարով չէն ընկեր.
Ո՛ սխալեցաք.	Վ՛ սխալէք.
Ո՛ երէկս ննջեցից.	Հէ՛չ չքնացանամ.
Վա՜յ լեցի.	Հո՜շըրոյ.
Ստրիմոյ կացցես.	Քէ՛մ կենաս.
Ադրդէմ դադարեայ.	Քէմ դադարեայ.
Հոլանոյ կալ.	Հէք կենալ.
Ա՛ւղէտ էցեն.	աղէկ եղբն ըլլան նէ.
Ո՛ հաստատէք.	Վ՛ ակայէք.
Ո՛ եւս մեղանչէք.	ու Վ՛ մեղանչէք.
Ա՛հ փորձեցես.	Վ՛ փորձէք.
Ո՛ եւ՛ իւրն ասացէք.	առէքն մէկ առէքն չարաք.
Ագնեք՛ն գ խօսէք.	Հէ՛չ գ խօսէք.

Ցուցական մակբայք են այսոքա.

Ահա՛ ծանեայ.	Էրուէ ճանչցայ.
Ահաւասիկ գնամ.	Էրուէ գնամ.
Ահաւասիկ կամ.	Էրուէ կեցեր է.
Ահաւանիկ գնի.	Էրուէ կը դերկի.

Սեռակն է երեք՝ նախադասական, ածանցեալ, փաղաքշական. Նախադասական մակբայք են այսքին. այժմ. որոշ. այսօր. եւն.

Ածանցեալ մակբայք են այսքին. այժմէօք. որոշակի. առաքինաբար. յունարէն. լինելն. կարողապէս. այլալուր. անյայտ. եւն.

Փաղաքշական մակբայք են այսքին. անորոշակի. առաժամայն. յանկարծակի. եւն.

Շաղկապ.

Շաղկապն է բառ, որ զբառս կամ զբանս կապէ եւ կցէ ընդ միմեանս. եւ բաժանէ 'ի տասանց վերջ առնսոյ. Ահա զհետ բարբառանչէր առնսորն շաղկապական մեկնութ դասեալք 'ի նոքրոյ.

Բաղհիւսական շաղկապքն են այսք. Եւ. եւս. նաեւ. կամ. այլ. այլեւ. այլեւս. նաեւ. նաեւ. միանգամայնեւ. ու. ոչ. հէմ. մի. ոչմի. մի առին. մի հէմ. եւն.

Տրոհական շաղկապքն են սոքին ։ Կամ · կամ թէ · և կամ · թէ · եթէ · եա · եախօտ · եաքի · կէրէք · ևն̄ ։

Այլական շաղկապքն են սոքա ։ Այլ · բայց · իսկ · սակայն · այլ սակայն · բայց միայն · միայն թէ եթէ ոչ · բայց եթէ · քան թէ · ամմա · լաքին · անճախ · վէլաքին · անճախքի · ևն̄ ։

Պատճառական շաղկապքն են սոքին ։ Զի · քանզի · վասն զի · այնու զի · մինչ · որովհետև · որպէս · որպէս զի · ուր · որ · փոխանակ զի · մանաւանդ զի · նա զի · չէրէմ · չէրա · չիւն · չիւնքի · անըրհամար որ · իչըն չէրա · ամմա չէրա · ևն̄ ։

Հետևողական շաղկապքն են սոքա ։ Ապա որոյ · սակս այսորիկ · յաղագս այսորիկ · վասն այնր · յայն սակս · ամին իրի · զմին իրի · ուստի · ասոր համար · ատոր համար · անոր սէպէպովը · անըն իչին · օլ սէպէպտէն · ևն̄ ։

Սկզբնաւորական շաղկապքն են սոքին ։ Արդ · և արդ · այլ արդ · իսկ · ապաքէն · էյ · իմտի · ևն̄ ։

Նախընտրական շաղկապքն են սոքա ։ Քան · քան թէ · քան եթէ · տան իսէ · նէքի · նէ իսէքի · ևն̄ ։

Ժամանակական շաղկապքն են սոքին ։ Մինչ զի · ուր զի · մինչև · մինչ · զի · նա · որ · ևն̄ ։ [illegible]

Առաւելական շաղկապքն են սոքա ։ Առաւել · և առաւել · մանաւանդ · մանաւանդ զի · յաւէտ · քան թէ · նա · իլլէ · խուսուսա · իլլա քի · ևն̄ ։

Սակաւելական շաղկապքն են սոքին ։ Ուրեմն · ապա · ապաքէն · ապա ուրեմն · բա · իմտի · իչըլիմտի · անանկ կէնէ · ևն̄ ։

Մեկնական շաղկապքն են սոքին ։ Այսինքն · այսինքն է · այս է · նա է · ոչ թէ · իբր թէ · եանի · նէօյլէ · եանիքի · նէօյլէքի · շէ քի · ևն̄ ։

Յարացուցական շաղկապքն են սոքա ։ Ըստ այնմ որում · զոր օրինակ · հիբար · հիգոն · հիզան · հիկէն · հիպակ · հիպէս · որբար · որգոն · որզան · որկէն · որպակ · որպէս · գիպի · [illegible] · ինչպէս ։

Զարմանական շաղկապք են սոքին ։ Գոնէ · գոնեա · գէթ · փարթար · դուքի · դուքէմ ։

Ըն

Անկատարական շաղկապքն են սոքա: Թէպէտ. թէպէտ և. թէ. եթէ. և թէ. թէև թէ. թէև ոչ. ոչ եթէ. կէրչէ. փուրուշըմ. տախի. էյէր. վէ կէրչէ. կէրչէքի. կէրչէ չէ. չէ՛ քի. ևն:

Թէական շաղկապքն են սոքին: Թէ. եթէ. զի եթէ. ապա թէ. արդ եթէ. ապա թէ ոչ. այլ թէ. նա թէ. ըէ որ. էյէր. էյէր քի. ըէ որ չէ. էյէր չէ. ամմա ըէ. ըոքին էյէր. ևն.

Թարմատար շաղկապքն են սոքա. Թէ. եթէ. զի. որ. և. բա. բայ. բամ. որ. քի. ևն:

Միջարկութիւն:

Միջարկութիւն է բան, որ ՚ի մէջ բանի ցուցանէ զկիրս հոգւոյն. և են ձայնիքս. ա՛. աղէ. աւաղ այ. բաբէ. եղուկ. երանի. հապա. ո. ոհ. ով. վահ. վայ. ձն. ևն: Այլ ըստ փոփոխման հոգւոյն՝ ՚ի գործածելն ՚ի տասն տեսակս. տե՛ս յառաջին հատորին.

Համաձայնութիւն:

Համաձայնութիւն մասանց բանի է կարգաւորութիւն նոցին ընդ միմեանս, առ ՚ի յօրինել զբան:

Մասունք բանի բաժանին յերկուս՝ հոլովականս, անհոլովս:

Հոլովական մասունքն են անուն, դերանուն, ընդունելութիւն, բայ: Որոց առաջինն երեքն համաձայնեալ է̄ միմեանս լինին յայտնիչ, յայտնեալ. յատկացուցիչ, յատկացեալ. խնդիր, խնդրառու. ածական, գոյական. յարաբերական, յարաբերեալ: Իսկ համաձայնեալ ընդ բային, լինին տէր բային, և խնդիր բային. զորս քննեսցուք մի ըստ միոջէ.

Տէր բայի.

Տէր բային այն է, որ ցուցանէ զտէր գործոյն. և զգործողն կամ զկրողն. զորս ցուցանեմք ի հինգ կանոնս.

Կանոն. Ա. Անձնական դիմաւոր բայ՝ ունի զտէր բայի յուղղականն հոլովի. համաձայն թուով և դիմաւ. զ. * Հաւատամ անմարդոյ ը̄ պատուականին.

Որ դիմաւոր բայս հաստատեմ առաւել է տէր բայի ուղղականն անուանով՝ ամփոփ. որ ընդ բայինն է համաձայն թուով եղանակի, և դիմաւ առաւելին. Այս այսմ են և օրինակքս.

* Դու հաւատաս, զի մի է Աստ. և դևք հաւատան.
* Ի հրեշտակաց զօրութեանց զօրացուցիչ երկնաւորաց.
* Ընդդիմամբ անհնարին զխորամա.

Կանոն. Բ. Մինչ տէր բային լինի բազում եղակի նոյն դիմաւ, բային դնի յոգնակի. զ. * Որ գինի և կին ոչ խաբեն, զնա և դժոխք ոչ ապականեն.

Հաւ երկու եղականքս՝ գինի և կին՝ եղեալ են տէր բայի յոգնակի բայիւդ՝ խաբեն. Այսպէս է և այս. * Հարցանէին զնա պետրոս և յակոբոս, և յովհաննէս.

Այլ թէ բային իցէ եղակի, զորս ա̄ յոգնակի իմացեալ լինի. զ. * Հանդերձ մարդոյ՝ և ծաղր երեսաց՝ և քայլ ոտից պատմէ զնմանէ. Այս պատմեն.

* Չարչարանքն ի վ̄ր խաչին՝ և թաղումն և թնիլն ի գերեզմանի, զմահ Ք̄ ճշմարտէ. Այս ճշմարտեն.

Կանոն. Գ. Իսկ թէ տէր բային լինի բազում՝ ի զանազան դէմս, բային դնի ի նախապատուագոյն դիմէն. զ.

* Մի մեղուցուք մեք և դուք և առաջնորդք մեր.
* Դու և աշխարհն ամենեցունք ն̄ն հանդերձ.

Կանոն. Դ. Անուական՝ հանրական՝ հաւաքական և կրկնակ անուանք՝ եղակի ձայնիւ դնելն տէր բային յոգնական բայի. զ. * Եթէ երկու ի ձէնջ միաբանեսցեն յերկրի, զինչ և խնդրեսցեն՝ եղիցի.

* Ամ̄ բազմութ̄ ժողովրդեանն կային յաղօթս.
* Այլ ժողովուրդն ասէին որոտումն լինել.

Տա

*Յանկէլն դ. դ. 'ի նոցանէ մարս երկուս կամ երիս.

Կանոն. Ե. Ներկայութիւն՝ եւ յարակատար գերակատարք ժամանակի եզակի երրորդ դէմս, եւ եւս ընդունելութիւն՝ հասարակաբար առնուն զտէր բայի 'ի սեռական հոլովս. գ, *Համարիմք հաւատովք ոչ գործոց օրինաց. Փխ. արդարանալոյ մարդոյն.

*Ի բազմանալ ամբարշտաց՝ յաղթահարեն մեզ. Փխ. յոր-ժամ բազմանան ամբարիշտք.

*Արարչութեն խնդալ. . . փչացուցել. Փխ. արարչութեան իս-կութին փչացուցա.

*Իմ եթէ չէր եկեալ եւ խօսեցեալ ընդ նոսա, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա. Փխ. եթէ ես չգայի եւ չխօսէի, եւն.

Երբեք եւ առնուն ուղղական. գ. *Մտեալ թագաւորն հայել զբազմականօքն.

*Հասեալ է 'ի վ̄ր ձեր արքայութիւն Ա̄Ծ.

Գտանելի է եւ, զի բազմիցս զօրութ է բային՝ կամ տէր բային. գ, *Միայն արարածք (ստեղծան) վ̄ս մարդոյ. *Ծածին դաւանիմք (մեք) զծնողն Ա̄Ծ մարմնացելոյ.

Խնդիր բայի.

Խնդիր բային բաժանի յերկուս՝ խնդիր սեռի եւ խնդիր բնութ. Ներգործական եւ կրաւորական բայք առնուն զերկու խնդիրսն եւս. Փխ. զխնդիր սեռին եւ զխնդիրսն բնութ. իսկ չէզոքական բայք առնուն միայն զխնդիր բնութ.

Կանոն. Զ. Ներգործական բայք առնուն զխնդիր սեռի 'ի հայցական հոլով. գ, *Տէր ճանաչէ զխորհուրդս մարդկան: Այլ ներգործական բայս՝ նմա, առեալ է խնդիր սեռի զհայցականն՝ ընդհանրապէս.

*Խոստովանեցարուք զճշմարտութիւն, եւ մի' որոնեցուցանէք զհոգին ձր. *Ներսան անդադար առնէ խաւարումն.

Փխ. զխաւարումն.

Կանոն. Է. Կրաւորական բայք առնուն զխնդիր սեռի 'ի բացառական հոլովս. գ, *Ի բաղբանչիւր ժամանի պատճառս խորհի ճանաչի: Հմ կրաւորականս նմանակ

առնեալ է խնդիր սեռ ի զանկղընականս ի դրդոյ երգք:
Այսպէս են և այլքն: *Մի՛ յաղթիր ի չարէն:
*Խորոշի ի սքանչելեաց: *Ըղձացեալն ամենեքեան
ասաւելոյ յԱՅ:

Կանոն. Գ: Ներգործական և կրաւորական բայք
մի և նոյն կերպիւ առնուն զխնդիր բնութեն գրե-
թէ յամ հոլովս: Ուղղ. Գ, *Յս որ անուանեցաւ Քս:
Գործ. Գ, *Խորհրդով գործեցէ՛ զամ:
Պար. Գ, *Պատե՛ա զնովաւ զամ մարմինս:
Պատմ. Գ, *Պատմեսցէ ձեզ զյաւիտենական կենացն:
Սկզբ. Գ, *Սկսան յարանցն ծերոց:
Նախդ. տր. Գ *Յանկուն ի իմնտուէ տանի յարքայութի:
Ներք. տր. Գ, *Պատրաստեցէ՛ք զանձինս ձեր ԱՅ:
Ներգ. Գ *Մինչ մերոյ հաստատեցուցէն ի խնամս չարի
Նախադրութ. Գ, *Ընդ առն լեզուանւոյ մի՛ կը-
ռուիր, զի ի վերայ հրոյ փայտ դիցես:

Կանոն. Դ: Չէզոք բայք առնուն զխնդիր բնութե
ի պէս պէս հոլովս:
Գործ. Գ, *Խորագէտք [illegible] իմաստութբ:
Պար. Գ, *Հոսանք մեղաց պատեցան զինև:
Հայց. Գ, *Ես երթամ զճանապարհ ամ երկրի:
Պատմ. Գ, *Գոհանամ զԱՅ իմոյ յամ ժամ:
Սկզբ. Գ *Ի պտղոյ արդարութե բուսանի ծառ կենաց:
Նախդր. տրակ. Գ, *Ո՛չ ի տուրսն հայի ԱՅ:
Ներք. տրա. Գ, *Ո՛չ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել:
Ներգ. Գ *Գանձ ցանկալի հանգիցէ ի բերան իմաստնոց
Նախադրութ. Գ *Մտերի՛մ ընդ այնոսիկ, որք [illegible]
ընդ քեզ:

Էական բայք ևս առնուն զխնդիր բնութե. Գ,
*Բանիւք բազումք են խոնարհք:
*Իմաստութի աշխարհիս յիմարութի է առաջի ԱՅ:
*Գանձիւք եղիցի փրկութին մեր:

Անդէմ բայք առնուն զխնդիր բնութե ի վեր-
ջահոլով տրականին. Գ,
*Հարկ է գալ գայթակղութեց: *Ծառայի տեառն
ո՛չ է պարտ կռուել: *Անխրատից պարտ է մահ:

Համաձայնութիւն Անուանց ընդ անուանս.

Անունն համաձայնի ը՟ անուանս՝ չորս կերպիւս. յայտնիչ, յայտնեալ. յատկացուցիչ, յատկացեալ. խնդիր, խնդրառու. ածական, և գոյական. Այս չորեքեանս չունին ՚ի միջի զշաղկապ բաղհիւսական. և ընկնին գոյական գոյականի, ածական ածականի, գոյական ածականի, ածական գոյականի.

Յայտնիչ և յայտնեալ.

Յայտնիչն է անուն ինչ, որ թուով և հոլովիւ համաձայնեալ ընդ այլում անուան՝ յայտնէ զնշանակութիւն նորին. Գ. *Առաքեցեր զերիվարս քո՝ մբ զմարգարէսն. Ուր անունդ զմարգարէսն է յայտնիչ, և զերիվարսն է յայտնեալ. և երկոքեին են յոգնակի հայցական. *Ահաւասիկ Ք՟ս՝ գառն Ա՟յ. Այլ որովհետև յայտնիչն է մեկնութիւն յայտնելոյն. հարկէ մտածի ՚ի միջի սոցին մեկնական շաղկապ իմն. մինն երբ և բազմիցս նոյնա դնի. Գ. *Արշակ քաջ... անուանին պարթև՝ այսինքն բռնութ. *Հաւատոյ զինուցն վառեցարուք. Եփ՟. Աստուածպաշտութ՟բ և արդարութ՟բ և սրբութ՟բ, պահօք և աղօթիւք և և ողորմութ՟բ.

Յատկացուցիչ և յատկացեալ.

Յատկացուցիչն է սեռական անուն իմն, որ զնշանակութիւն այլում անուան քարշէ առ ինքն և ցուցանէ, թէ ուր է. Գ. *Եկեալ Յ՟ս ՚ի տուն պետրոսի. Ահա՛ սեռականս պետրոսի՝ է յատկացուցիչ, և բառս տուն՝ է յատկացեալ. զի եցոյց, թէ այս տունն է պետրոսի, և ոչ այլ մարդոյ. Այսպէս են և օրինակքս. *Խնտացենոց ազգք ՚ի գլխոյ իւրում: *Բարւոք խոտէք զպատուիրանս Ա՟յ, զի զձեր աւանդութիւնն հաստատիցէք. *Սրբէք զարտաքինն զբաժակին և զսկուտեղին: *Թէ Ք՟ս ես աշակերտ, զհետևումն նորին ընկալ զօրինակ.

Խնդիր Անուան.

Անուանք բայածանցեալք կամ դերբայք բայէն՝ ըստ սեռի բայիցն կոչին ներգործականահայցողք, կրաւորականահայցողք, չէզոքականահայցողք. և ունին զզօրութի աներևութի և ընդունելութե. Ըստ սեռի և ըստ զօրութե բայիցն առնուն զխնդիրս: Որպէս առաջի տեսանեմք 'ի հինգ կանոնս:

Կանոն. Ա: Ներգործականահայցողք անուանն առնու զխնդիր սեռի 'ի հոլովս սեռականի, կամ 'ի հայցականի. Ց. * Պատգամաւորեցուցանէր զարտասուս քերցն՝ յարութ. եղբօրն: Իսկ սեռականս եղբօրն՝ եղեալ է խնդիր սեռի ներգործականահայցողն անուանն՝ յարութ. որ ունի զզօրութի աներևութի այսպէս. * յարուցանելով զեղբայրն. Ըստ այսմ են և օրինակքս.

* Անարգեցան սորա ձեռքն հօտի տեսոյն. Իմա հովուողք զհօտ տեսոյն.

* Մարիամ Ածամայր ընդունողական եօթնարփեան շնորհաց. Իմա ընդունող զեօթնարփի շնորհս.

* Օրինակ անօրինակ ծննդեանն որդւոյ . . . է . . . մօրացս ծնունդ զբանն. Իմա մօրացս ծնանիլն զբանն.

* Յուզեցան մախանք 'ի վր մրցն կապանօք զնմ. Իմա կապելով զնմ.

Կանոն. Բ. Կրաւորականահայցողք անուանն առնու զխնդիր սեռի 'ի հոլովս սկզբնականի. Ց. * Օ խոցումն յանձն առեր 'ի զինուորէն. Ահա կրաւորականահայցողք անուանս խոցումն՝ առեալ է խնդիր սեռի զսկզբնականն 'ի զինուորէն. իբր ասել. * յանձն առեր զխոցելն 'ի զինուորէն. Այսպէս են այլք.

* Մատոյց զմիայնակ ծնունդս յանքննին ծոցոյն. Իմա զծնեալն յանքննին ծոցոյ.

* Նաղումք եղիցին մերձաւորք 'ի մտէ. Իմա մերձաւորեալք 'ի տեսանելէ.

Կանոն. Գ. Անուանք ներգործականահայցողք և կրաւորականահայցողք՝ 'ի գերապատիւ շարադրութս առնուն և զխնդիր ընդունել ըստ բայիցն այսպէս.

Ո․ զգ

Ուղղ. Գ, *Զօրագլուխք տնօրէնեցելոյն շահնշահ։
Գործ. Գ, *Օրհնեալ ՚ի հօրէ անճառ ծննդեամբ։
Վար. Գ, *Խոբբև զօթոց զինքեամբ [illegible]։
Պատմ. Գ, *Աբենաց փորոտ զկենդանութեանն։
Սկզբն. Գ, *Փրկեալ ՚ի մոլորութէ, կեանս ՚ի մեռելոց։
Նախդր. տրակ. Գ, *Զձեռս համբարձմամբ յաղօթս սրբեսցուք։
Վերջա. տրակ. Գ, *Ամենատուր բարեաց մեզ պարգևատու աղօթքն են։
Ներգ. Գ, *Թաղեցաւ տէրն ՚ի նոր գերեզմանի։
Նախադրութ. Գ, *Առաքեցաւ վասն մեղաց խրատեցեր զմարդ։

Կանոն. Դ. Ձեղքականնահաղորդ անուանք անուան միայն զխնդիր ընդունին ըստ բայիցն ՚ի պէսպէս հոլովս այսպէս։
Գործ. Գ, *Երանին ողորմածաց հոգւով։ Կամ աղքատացելոց։
Պատմ. Գ, *Զերիցուն չարախօսութեան մի՛ ընկալնիցիս։ Կամ չարախօսել։
Սկզբն. Գ, *Կատարած ելից յԱստուծոյ։ Կամ ելանելոյն։
Նախդր. տրա. Գ, *Խոստովանութիւն ՚ի մեղս։ Կամ խոստովանել։
Վերջա. տրա. Գ, *Զբազում տեսանեմք անհաղորդս աւագագունից։ Կամ ոչ հնազանդողս։
Ներգ. Գ, *[illegible] ՚ի դրունս։ Կամ ընտրեալք։
Նախադրութ. Գ, *Պատերազմ ընդ մարմնոյ։ Կամ պատերազմել։

Կանոն. Է. Անուանք մասնականք, Թուականք և Հարցականք անուան զխնդիր հասարակաբար ՚ի հոլովս սկզբնական և ներգոյական. Գ, *Ո՛չ ոք ՚ի թագաւորաց՝ այլազգ սկիզբն կալաւ լինելոյ։
*Այր մի ՚ի հազարաց դատի։
*Ո՞ ՚ի ձէնջ յաւելուլ կարիցէ ՚ի հասակ իւր։
*Թէպէտև իցէ ոք կատարեալ յորդիս մարդկան. յոչինչ համարեսցի։ *Ո՞ նմանի քեզ յԱստուածս Տէր, կամ ո՞վ նմանեսցի քեզ փառաւորեալդ ՚ի սուրբս։

Հն

Համաձայնութիւն Ածականի ընդ Գոյականի.

Ածականք ցուցանեն զորպիսութիւն գոյականաց. և ընդ նոսա զմի պաշտօն վարեն՝ ՚ի բանի՝ ներգործութ̅ կամ զօրութ̅ ունելով զգոյականս իրեանց. Որոց վասն դնեմք զՀինգ կանոնս։

Կանոն. Ա։ Ածականն մինչ դնի յետոյ գոյականին, համաձայնի ընդ նմա թուով և հոլովիւ. որպէս՝ *Արդարութի արանց ուղղոց փրկէ զնա. Ահա ածականդ ուղղոց՝ համաձայնեալ ընդ նախադասեալս գոյականիս արանց՝ ըստ թուոյն է յոգնակի, և ըստ հոլովին սեռական. Ըստ այսմ են և այլքն։ *Ամ̅ որ լսէ զբանս իմ և առնէ, նմանեսցի առն իմաստնոյ.
*Լրմամբ տինոյնքն անպատկառելի.
*Խորհուրդք Տեառն անճառ են յԱմ̅.

Կանոն. Բ։ Ածականն՝ յորժամ նախադասի գոյականին, ոչ համաձայնի ընդ նմա. զ̅, *Լաւ է պատառ մի հեշտութ̅ և խաղաղութ̅, քան զտունս լի բազում բարեօք հանդերձ թշնամութ̅։ Ահա ածականս բազում՝ ոչ համաձայն ընդ իւր գոյականի՝ բարեօք. Այսպէս է և որինակքս.
*Մե̅ ձեռօք՝ ամբիծ սրտիւք՝ բազում գանձից և գեղարանաց և կապարանաց և բանուրից զփորձ առին.
Բայց երբեմն համաձայնի. որպէս՝ *Օ գրեալս մի՛ իբրև ընդ մարդոյ համարիք պատուադամն.
*Յայնժամ արդարն կացցէ բազում համարձակութ̅.
*Ունիցիս հաւատս երբեմնի մտօք.

Կանոն. Գ. Յորժամ ՚ի մէջ ածականի և գոյականի դնի այլ մասն բանի, ածականն համաձայնի ընդ գոյականին. զ̅, *Անձնատուեցն եղև ժառանգորդ բազմաց.
*Ասասցուք և մե̅ աստուածորդւոցն ՚ի մէնջ անուանեալ դրոհից. *Անողս տ̅ր յորսայ ծննդեան և տկարանալեօ ինձէն իմ̅ ստացկացուցի.
Այլ մերթ ոչ համաձայնի. զ̅. *Զօյնիմ մաղթեր աղջկանց. . յորժամ փոխօք զատս հայրենին.
*Լուսաւորաւ յերկինս ելն.

Ա

Կանոն. Է. Ածականն՝ մինչ ունիցի զբազում յառաջ անուանս, դնի ի թուոյն յոգնակի, և ըստ հոլովին համաձայն. Օ. *Նորին զօրութեամբ ընտրելոց՝ առաքելոյն Յակոբայ և մարգարէին Դաւթի հաստատեաց զհիմունս Սբ եկեղեցւոյ. Այլ ածականքս [illegible] ընտրելոցն՝ են յոգնակի. զի ընդունին զերկու յառաջ գոյականքս՝ [illegible]. իսկ ի հոլովին համապատասխանաբար են համաձայն գործիականի. Նոյն այսմ է և այս. *[illegible] մարտիկան՝ զարթեալ և մեծապէս [illegible].

Կանոն. Ը. Ածականն և գոյականն՝ եթէ լիցեն ի նախդրիւ հոլովս, հոլովակերտ նախդիրն դնի միայն ի վերայ նախադասելոյն. Օ. *[illegible] և յանխռ ըստ խնդրոյ հրամայեալ. *Նախ և առաջին զառաքելականն առ ձեզ բարբառեցից բան. Այլ երբեմն ի վերայ երկոցունց ևս դնի. Օ. *Անխախտեալ յորդորեալ ի համապատուէն և ի խնդրելոյ. *Մեզ զաւթոյն ունիցեն զառաքելական, այսպիսին և զգործսն տանել զառաքելոցն.

Համաձայնութիւն Դերանուան ընդ իրեար.

Դերանունն ընդ դերանուան համաձայնեալ թուով և հոլովիւ, լինի որպէս մի դերանուն. Օ. *Ես ինքն գտանիմ: *Դու ինքն ես Թագաւոր իմ. *Այդ ինքն է տէր քո. *Նա ինքն է սկիզբն. *Այդ անպատուելի աւանդս.

Համաձայնութիւն Դերանուան ընդ միւս հոլովականս.

Դերանունն ընդ միւս հոլովական մասունս համաձայնի որպէս անուն, գոյականապէս և ածականապէս.

Գոյական վարին դերանուանք եսականք, և ցուցականքդ՝ սա, դա, նա, նաև յարաբերականն. և ըննին յայտնեալ. Օ. *Ես լուացի զոտս ձեր՝ տէրս և վարդապետս. Որ եսն է յայտնեալ, և յայտնի է ակերս և հզօրագոյնս : Ըստ այսմ են և այլքն :

* Որդին Ա.Յ ի ձեզ մեւք քարոզեցաւ , (յր) ընկ՝ և սքողուանոսին՝ և տխմօթեւին :

* Մերկս իմ՝ յայտնի են նմա , (յր) գործ՝ բան՝ և մտածութի :

Յատկացուցիչ լինի . Գ , * Զփառս իմ այլում ոչ տաց . * Սուրբ Հոգին կանխեալ կայ զշնորհս տեղւոյ :

* Որոյ տունն մեք իսկ եմք .

Ածական անուն՝ բայց ի յարաբերականէն . ո՛չ՝ * Արձակեա՛ և զիս զբազմամեղս : * Ինձ մեղ չոքեցայր Ա.Ծ ընդ մեղաւորացս : Որ դերանուանք՝ ընդ նոյն առեալ է զածականն ընդ Ծնողաւորացս , և չեն ունի զածականն՝ չեղաւորացս .

Իսկ զի դերանուանք լինին տէր բայի . խնդիր բայի , խնդիր անուան , խնդիր միջարկութ՝ նախադրութ ընդունելութ . միայն թէ ոչ առանուն զյատկացուցիչ , և ոչ եւս առանուն զխնդիր .

Ածական լինին ցուցական՝ ստացական և յարաբերական դերանունք . և համաձայնին ընդ կանոնաց համաձայնութ ածական անուանց ընդ գոյականաց . Գ .

* Իջից ես առնին սգով առ որդի իմ ի դժոխս .

Ահա այլքնն է ածական ի մէջ անուանս՝ օգոյն :

* Ել համբաւս այս՝ ընդ ամ երկիրն ընդ այն :

* Այոն գիր՝ խօսից ձայնիւ . . . աղաղակեսցէ .

* Որով դատաստանաւ դատիք , դատեսջիք .

Յարաբերականն՝ որ՝ յարաբերէ զամ հոլովականն մասունս , և ըստ թուոյն համաձայնի ընդ յարաբերեալ բառին . Գ , * Աստուած որ՝ ոչ հաւանի բանից անիրաւութ , ամենեքեան որք ընդ նովաւ են , անօրէնք են :

Ահա յարաբերեալդ Աստուածն է եզակի , և սորին յարաբերականն որն եւս է եզակի . և յոգնակի յարաբերեալ ամենեքեանն ունի և զիւր յարաբերականն յոգնակի՝ որք :

Բայց բազմիցս յարաբերականն եզակի կերպիւ յարաբերէ զյոգնականս , և զօրութ յոգնակի համարի . Գ , * Կան բազումք՝ որ զմիրեալն սիրեն . Յր որք .

Իսկ

Իսկ այլ հոլովքն յարաբերականին դնին յայն հոլով, որ պահանջէ բանն. որպէս՝

•Այս սարգիս՝ որոյ տունս է, իշխան էր.
•Տեսէք զհոգին սբ̄, զոր յանցաւորութ̄ն կորուսէք.
•Այն մարիամ՝ յորմէ մարմին առ Քս̄, ՚ի մէ զանչականին ադամայ բնութէ̄ն էր.

Դիմորոշականքն՝ ս, դ, ն, յարեալ ՚ի բառս՝ որոշեն ՚ի նմ̄ զդէմս. Ց̄, *Օ որ պակասեալ է ՚ի գրոյս, ունիք ուսանել ՚ի քահանայից. Այլ զայն որ պակաս է ՚ի յայս գրոյս, ունիք ուսանել ՚ի քահանայից ձերոց.

Համառօտութիւն Ընդունելութեան ընդ բնական, և ընդ մեռ հոլովականս.

Ընդունելութիւնք եղերեալք ՚ի ող, ելի, ու, միշտ բայածական անուն են. եղերեալքն ՚ի եալ մերթ անուն և մերթ բայ վարին. իսկ եղերեալքն ՚ի ող՝ միշտ բայ համարին, ուստի և ը̄ հոլովական մասունս համաձայնին ընդ բայ՝ և ընդ անուն.

Համառօտութիւն Ընդունելութեան ելից բայց.

Ընդունելութիւնք եղերեալք ՚ի ող և ՚ի եալ, մինչ սոսկ բայ վարին՝ կոչին եղանակաւ. և առնուն զառ բայիւ, և զխնդիր ըստ սեռի իւրեանց. Իսկ առ համարակ ընդունելութիւնք՝ մինչ բայածական անուն լինին, յայնժամ ևս առնուն զխնդիր ըստ բայիցն յորոց բղխին. Որոց վս̄ կարգեմք զձեւս կանոնս. Առաջին. ա̄: Աներգործական ընդունելութիւնք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի սեռական հոլովի. Ց̄, *Անձնեցայ զխնդրով յարուցելոյ մեռելոց: Իսկ ներգործական ընդունելութիւնս յորդորեցելոց առնեալ է խնդիր զսեռական կանոն մեռելոց. իբր ասել՝ *յարուցանողի զմեռեալս. *Հեղինակութեն սիրողաց արժանի է՝ ոչ առաւելութեն ծառայել ոչ ագահ. Այլ սիրողացն զմեծամտութ̄ն.
Այլ երբեմն առնուն զխնդիր սեռին ՚ի հայցական հոլովի. Ց̄, *Հայցուք սիրաբար սիրողիդ զխնամութ̄ն. *Հօրդ ենթադրելի զքեզ տուողին.

Կանոն · Ը · Կրաւորական ընդունելութիւնք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի սկզբնական հոլովս · Գ · *Խոցեալն ՚ի տիգողէն քաղցրացոյց զճաշակացն դառնութի՟: Նա կրաւորական ընդունելութիւն իւր խոցեալն՝ առեալ է խնդիր սեռի զսկզբնական ընդունելութիւնս՝ ՚ի տիգողէն: Ըստ այսմ է և այս, *Եղեր էր գրիչ օրինացն մովսեսի թարգմանելոց յայլ լեզու·

Կանոն · Թ · Ներգործական կամ կրաւորական ընդունելութիւնք առնուն նաև զխնդիր բնութե՟ ըստ բայիցն՝ ՚ի պէսպէս հոլովս·

Ուղղ · Գ · *Ո՞ կամիք, եթէ զՅս՟ զանուանեալն Քս՟:
Գործ · Գ · *Ընծայութ՟ քերթութ՟ քերթողացն·
Թար · Գ · *Եհար զեղջօմ շղթայեալն զիւրս·
Սկզբն · Գ · *Դու բարերար հատուցիչ յուզելոց·
Նախդր · տրա · Գ · *Սիրողին զանձն իմ ՚ի կորուստ:
Մերձ · տրակ · Գ · *Պարզերես կացջիք առաջի տանուտեառն ձեզ զաւաշանող պատուիրանին:
Ներ · Գ · *Ոչնչացելոյն ՚ի յէութե՟ բարձր արարէք·
Նախադրութ · Գ · *Այն է բարի և ընդունելի առաջի Այ՟:

Կանոն · Ժ · Չեզոքական ընդունելութիւնք առնուն միայն զխնդիր բնութե՟ ըս՟ բայից՝ յայլեւայլ հոլովս:
Գործ · Գ · *Սէ բանիւն երկնաւորին·
Սկզբ · Գ · *Օրհնութի՟ բղխելոյն ՚ի Հօրէ Հոգւոյն Սբ՟յ:
Նախդր · տրակ · Գ · *Օգնեա՛ պարծելոյս ՚ի խաչ քո:
Մերձ · տրա · Գ · *Հոգելիցք եք պատարագիչք տեառն:
Ներ · Գ · *Բնակելոյն ՚ի սրբութ՟ մատուսցուք զգոհութս:
Նախադրութ · Գ · *Ցերեկի տապնեալ հեթանոսաց ՚ի կարծեաց եկելոց ՚ի վ՟ր տեղեկերաց:

Համաձայնութիւն Ընդունելութեան որպէս անուան:

Ընդունելութիւնք ՚ի վարելն որպ՟ անուն՝ միշտ ածականք են · ուստի և ը՟դ ածականաց համաձայնին ը՟դ հոլովական մասունս, և լինին տէր բայի և խնդիր բայի · Գ · *Աչօք իւրովք տեսանէ հաստատեալն զեղեալսն և զլինելոցն և զոր էն: Սուր ընդունելութիւն հաստատեցելոյն է առ բայի, և շեղեալքն և շեղելոցն են սեռի խնդիր բայիս՝ տեսանէ։

Ածական ՚ի վ՟ր անուան. Գ, * Բարեխօսութ՟ Պետրոսի և Պօղոսի քո որ առաքելոցն. Ահա՛ առաքելոցն է ածական Պետրոսին և Պօղոսին։

Ածական ՚ի վ՟ր դերանուան. Գ, * Մեզ մերձացեալքս յամենատաստ քո շնորհէ ձեռնասնամբ հրեշտակօք։ Ուր մերձացեալքս է ածական դերանուանս մեք։

Ածական ՚ի վ՟ր ընդունելութե՟. Գ, * Նախաստեղծին այցօղ փրկիչ։ Ահա՛ այցօղն է ածական փրկչին։

Նաև որպէս գոյական անուն ածական զանուն և զդերանուն. Գ, * Զթողութի խնդրեալ ՚ի քէն անօրէն ապաւինողաց իւրոց։ Ուր ընդունելութիւն ապաւինողացն ունի զերկուս ածականս՝ զանունս անօրէնս և զդերանունս իւրոց։

Յայտնիչ և յայտնեալ. Գ, * Տեառն որ անուանեմք, ՚որ մեռուցիչ բոլոր ախտից։ Ահա՛ ընդունելութի մեռուցիչ է յայտնիչ բառիս Տեառն. * Ա՟ծագութ ծնող հայր Գրիգորիոս։ Ուր ծնողն է յայտնեալ, և հայր Գրիգորիոսն է յայտնիչ։

Յատկացուցիչ. Գ, * Յականջս մեռելոց խօսիմք։ Ահա՛ մեռելոցն է յատկացուցիչ բառիս՝ յականջս։

Խնդիր անուան. Գ, * Ա՟ծ եղելոցս էակ։ Ուր եղելոցն է խնդիր սեռի անուանս՝ էակ. որ էացուցիչ եղելոցս։ Այլևս և խնդիր ընդունելութե՟, նախադրութե՟, ևն։

Վերլուծութի՟ն բանի։

Վերլուծութի՟ն է ուղիղ ճանաչել ՚ի բանի զիւրաքանչիւր մասունս բանին, և զհամաձայնութի՟ նոցին ը՟ միմեանս. որոյ զօրինակս դնեմք ՚ի ներքոյ։

Օրինակ. ա՟։

* Բերան արդարոյ խորհի զիմաստութի՟. և լեզու ,,նորա խօսեսցի զիրաւունս. Սաղմ. ԼԶ. 29.

Վերլուծութի՟։ Խորհին է բայ ներգործական։

Բերանն է տէր բայի․ Արդարոյն է յատկացուցիչ բերանոյն։ Զիմաստութիւն է հայցական խնդիր սեռի բայիս խորհի․ Եւն է շաղկապ բաղհիւսական․ Խօսեսցի է բայ ներգործական․ Լեզուն է տէր բայի։ Նորա է յատկացուցիչ լեզուին․ Զիրաւունսն է հայցական խնդիր սեռի բայիս խօսեսցի։

Օրինակ․ Ը․

*Արդար է տէր, և զարդարութի սիրէ․ ուղղութի
,, տեսանեն երեսք նորա․ Սաղմ․ Ժ․ 8․

Վերլուծութի․ Էն է բայ էական․ Տէրն է տէր բայի․ Արդարն է ուղղական խնդիր էին․ Եւն է շաղկապ բաղհիւսական Սիրէն է բայ ներգործական․ Զարդարութիւնն է հայցական խնդիր սեռի սիրէին․ Տեսանեն է բայ ներգործական․ Երեսքն է տէր բայի․ Նորա է յատկացուցիչ երեսացն․ Զուղղութիւնն է հայցական խնդիր սեռի բայիս տեսանեն․

Օրինակ․ Թ․

*Մեծ է մարդ, և պատուական այր ողորմած․
,, բայց զայր հաւատարիմ գործ է գտանել․
Առակ․ Ի․ 6։

Վերլուծութի․ Էն է էական բայ․ Մարդն է տէր բայի․ Մեծն է ուղղական խնդիր բնութ․ Եւն է շաղկապ բաղհիւսական․ Ողորմածն է ածական բառիս այր․ ողորմած այրն է տէր էական բայիս է․ Պատուականն է ուղղական բնութ խնդիր․ Բայցն է շաղկապ այլական․ Էն բայ էական․ Գտանելն է տէր բայի․ Գործն է ուղղական խնդիր բնութ էականիս է․ Հաւատարիմն է ածական բառիս զայր․ և զայր հաւատարիմն է հայցական խնդիր սեռի գտանելին։

Աստանօր արժան է ՚ի նախակրթութի աշակերտելոց առաջի դնել ինչ ինչ բանս․ զոր նախ դարձուցէ ՚ի գրաբառէ յաշխարհաբառն․ որպէս ծանիցէ զնշա-

Նա

ռամկուն բառից. այսպէս յաշխարհաբառն մերձեցէ
՚ի գրաբառն, որով վարժեալ հմտասցի կանոնաց
քերականութե՟.

Այլ այսպիսեօք բաւական ճանապարհ հորդէ առաջնոյ ընդարձակ տեսութե՟ցն եւ գիտութե՟ շնորհին Ա՟Յ .

Ապաքէն ՚ի վճար գործոյս հայցեմ սեան սիրով յիշման արժանի առնել զվեհափառ Տէրն իմ՝ զխրախուսիչ պատճառն յօրինման գործոյս՝ զերանաշնորհ Դանիէլ Սրբազնակատար Կաթուղիկոսն ամ՟ Հայոց. որ եւ ՚ի 18 մարտի, 1800 յամի տն՟ ՚ի Պատրիարքութե՟ն կոստանդնուպօլսի՝ օծութ՟մբ Հոգւոյն վերակոչեաց զանարժանութիւս ՚ի կարգ Քահանայութե՟, զոր աւազանի մանկանց անունս փոխարկեալ ՚ի տէր Մեսրովբ. Այլ ինքն ամենայնին ընտրութ՟ ընկալեալ զաթոռակալութի Սրբոց երանեալ մբ՟ Լուսաւորչին, հրաշափառագոյն հանդէսիւ քան զբազում նախնի աթոռակալս:

Այլ ՚ի 1808 յամի հոկտեմբերի 9 փոխեցաւ առ Քս՟, պատուորեալ ՚ի լուսեղէն խորանս՝ ընդ պարս երջանիկ Առաքելոց եւ Լ՟ծարեալ Հայրապետաց.

Նաեւ զմարմինս որ եղհոգ եւ որ հոգելոյս Ցանուդքս՝ զհայրն իմ զտէր Մարգարեան զկարնեցի Տէր Յարութ՟ն Քահանայն, որ ամենայնին շնորհաց նախանձաւոր բարուցն՝ յիմ՝ ՚ի կեանս իմ պարապեցոյց զիս ՚ի հրահանգս գիտութե՟ գրոց:

Այսու եւ զվեհագոյն Արժապետն իմ՝ երջանկացի աւագարկաւագ զմեծաշնորհն Թէոդորոս, եւ աշակերտելոց դպրատան մերում՝ կենդանեօք եւ ննջեցելովք. Այլ զի յիշողք եւ յիշեալքս արժանասցուք լուսոյ փառաց Ա՟ծային տեսութե, ՚ի փառաբանութի անենանը Երրորդութեն յանզրաւ յաւիտեանս. ամէն.

ՑՈՒՑԱԿ

Գլխաւոր բանից պարբերութեան թուոցն բաժանեալ այբուբենիւ։

Ազդական մակբայ 418

Ածական անուն․ 46․ 631․ 721։ անուանդխնդիր․ 663․ 675․ 679․ 709։ զօրութե ունի զգոյականին 704։ ընդ իւր գոյականին․ 722։ իւր մակբայ․ 425։ իւր յարակացոյցիւ․ 719։ յարի ի դերանուն․ 745։ յարի յընդունելութի․ 816։ տեսանի և ի բայդդութե․ 731։

Ածական դերանուն 748 ընդունելութի․ 809․ 813․ 814․ 815։

Ածանցական մասնիկք անուան․ 74․ 75։ բայի․ 246․ դերանուան․ 216։ մակբայի․ 422։

Ածանցեալ անուն․ 72․ 77։ բայ․ 244․ 300․ 303 դերանուն․ 216․ 227։ ընդունելութի․ 350։ մակբայ․ 421։

Այլական շաղկապ 437։

Անդէմ բայ․ 334․ 407․ 490․ 597։

Անեզական անուն․ 122․ 130․ 135․ 141․ 147․ 162․ 183․ 486․ 692։ բայ․ 340։ դերանուն․ 221։

Աներևոյթ որակութե․ 267․ 478․ 487․ 593։

Անկատար բան․ 40․ 836 ժամանակ․ 256։

Անկատարական շաղկապ 448։

Անհոլով մասունք բանի 470․ 831։

Անձնական մակբայ․ 419

Անուղղակի․ 123․ 131․ 136․ 142․ 148․ 163․ 164․ 172․ 186․ 187։

Աննշան վանկ․ 25․ 75։

Անորոշ անուն․ 62․ բայ․ 240․ 313․ 315․ 330։

Անորոշ հայցական․ 500։

Անուն․ 42։ ընդի հոլովառու նախադրութի․ 309։ ընդի մակբայ․ 425։ ընդի և միջարկութիւն․ 467։

Անցեալ ժամանակ․ 260

Ապառնի ժամանակ․ 261․ 606։

Առանձնական հոլովմն․ 115․ 169։

Առաւելական մակբայ․

403· մասնիկ· 84· շաղկապ· 443·
Առոգանութիւն· 893·
Արգելական մակբայ 409
Աւաղական միջարկութիւն· 454·
Բազմաբառ բան· 835·
Բազմանշան բառ· 30·
Բազմավանկ բառ· 892
Բաժանումն անուան· 44· 48· բայի· 232· 292· 298· 335· բանի· 38· 833· 836· 837· բառի· 28· 36· 892· դերանուան· 202· խնդրոյ· 494· 511· հոլովման· 113· մասանց բանի· 41· 469· նախադասութե· 355· վանկի· 21· 24· տառի· 14·
Բաղաձայն տառ· 16· հիւն· 926·
Բաղդատական նախադրութի· 369·
Բաղհիւսական շաղկապ 435·
Բայ· 231·
Բայածական, բայածանցեալ, կամ բայանուն 95· 634· 635·
Բայացեալ ընդունելութիւն· 783·
Բան· 37· 833· 836· 837·
Բառ· 27· 892·
Բարդ· 34· 727·
Բարդեալ անուանն լինի մակբայ· 426·
Բացասական մակբայ· 408· մասնիկ· 77·
Բնական անդէմ· 336·
Բնութե խնդիր· 510· տե՛ս և 'ի Խնդիր·
Բոլոր գիր· 11·
Բութ· 899· 910·
Բուն խնդիր· 512· 560· 594· 597·
Գերադրական նախադրութի· 368·
Գերակատար ժամանակ· 259· 261· 338·
Գերազանց շարադրութիւն· 848·
Գիր· 3·
Գլխագիր· 12·
Գոյական անուն· 45· 721· լինի երբ ածական· 723· 726· երբ մակբայ· 425· 429· երբ տէր բայի իւր բայածականի· 820· 821· լինի խնդիր իւր ածականի· 675·
Գոյական դերանուն· 203· 739· 740·
Գոյացական մասնիկ 81·
Գործական բայ· 234·
Գործիական հոլով· 102 առող անուն· 646· 656· 665· 671· 673·

ա

առողջութեայ · 529 · 567 · առող նախադրութի · 373 · 380 · 381 · 382 · 335 ·
Դործիքականին մասնիկ 429
Դասականն մակբայ · 398 · նախադրութի · 359 ·
Դերանուն · 201 ·
Դերանուանական ածանցեալք · 95 ·
Դերբայ · 263 · 593 ·
Դերերդմնական մակբայ 420 ·
Դէմք բայի · 247 · դերանուան · 209 ·
Դիմորոշական տառք · 207 · 769 ·
Ենթադասութի բանի · 872 · բառի · 871 ·
Ենթամնայ · 887 · 890 ·
Երագական մակբայ 405
Երանական միջարկութի · 455 ·
Երգիծական միջարկութի 463 ·
Երկաթագիր · 11 ·
Երկատեսակ բայ · 295 · ներգործական · 297 · չեզոքական · 296 ·
Երկար · 899 · 921 ·
Երկբայական մակբայ · 410 ·
Երկձայն վանկ · 892 ·
Երկորեակ · 873 · 880 ·
Երկրորդական խնդիր · 514 · 562 · 596 ·
Զանազանութի սեռական սեռի խնդրոյն ի յատկացուցչէ · 639 ·
Զուտական մակբայ 400 նախադրութի · 364 ·
Զարհուրական միջարկութի · 458 ·
Զարմացական միջարկութի · 457 ·
Էական բայ · 233 · 271 · 594 · դերանուն · 203 · 739 · 741 ·
Ըղձական միջարկութի 456
Ընդարձակբան 838 ·
Ընդունելութի · 344 · 683 եղերեալք ի եալ, լոյ · 780 · 828 · ի եղ, ող · 780 · 823 · 824 · ի ւէ · 780 · 825 ·
Ընտիր շարադրութի 347
Թարմատար շաղկապ · 450 ·
Թաւ · 899 · 924 ·
Թէական շաղկապ · 449
Թիւ անուան · 64 · բայի · 251 · դերանուան · 213 · ընդունելութե · 351 ·
Թուական անուն · 51 · 484 · 682 · 694 ·
Թուական մասնիկ · 87
Ժամանակ բայի 254 · 609 ընդունելութե · 349 ·

Ժամանակական մակբայ. 394: Նախադրութի. 360:
Իգական անուն. 61: մասնիկ. 79:
Լծորդութի բայից 269 Տե՛ս 'ի Խոնարհմունք:
Խնդրական միջարկութի. 461:
Խնդիր. 494. 830. 831:
Խնդիր ածական անուանց. 663. 675. 678. 679. 709:
Խնդիր 'ի բարդութե. 729. 730:
Խնդիր բնութե. 510. ներգործական և կրաւորական բայի. 524: ընդունելութե. 791: ներգործականահաղորդ և կրաւորականահաղորդ անուանց. 644:
Խնդիր բնութե չէզոք բայի. 559: ընդունելութե. 800. 824: չէզոքականահաղորդ անուանց. 655:
Խնդիր գոյականի. 677. 680: համարի իբր ածականի. 676:
Խնդիր թուական հարցական և մասնական անուանց. 669: մակբայի. 831:
Խնդիր հաղորդականին 602
Խնդիր սեռի 'ի բարդութեան. 729:
Խնդիր սեռի կրաւորական բայի. 505: ընդունելութե. 789: կրաւորականահաղորդ անուանց. 642:
Խնդիր սեռի ներգործական բայի. 498: ընդունելութե. 786: ներգործականահաղորդ անուանց. 638:
Խնդրառու, կամ խնդիր առնու. 371. 465. 829. 831:
Խոնարհմունք. 270. 288: անդէմ բայից. 339: գործական բայից ըստ չորեքին լծորդութեանց եմ. 299. 302: ամ. 306: ում. 310: իմ. 287: էական բայից. 771: խոտորնակ բայից. 318 պակասաւոր բայից 326
Խոտորնակ բայք. 317:
Խրատ յօրինելոյ զշարադրութի. 865:
Ծութին շարադրութի 849
Ծածկական մակբայ. 413: Նախադրութի. 267:
Կատարեալ բան 39. 836: ժամանակ. 257. 606:
Կատարելութի քերականութե. 864:
Կէտադրութի կէտ. 882:

Կո

Կոչական հոլով · 111 · 467 · 491 · 523 ։
Կոչական միջարկութի 459
Կրաւորական բայ · 238 ։ ընդունելութի · 348 ։
Կրաւորականա հաղորդանուն · 635 · 642 · 644
Կրաւորակերպ չեզոք · 294 · 314 · 316 ։
Կրթութի անձին · 866 ։
Կրկնաբարդ · 35 ։
Կրկնակ անուն · 430 · 484 · 715 ,
Կրկնական մակբայ 416
Կցորդական նախադրութի 365 ։
Հաղորդական խնդիր · 602 ։
Համաձայնութի · 468 ։
Համաձայնութի անհոլով մասանց · 470 · 831 ։
Համաձայնութի անուան ընդ անուան · 607 ։ ածական անուան ընդ ածականի · 620 · 630 · 679 · 722 · և ընդ գոյականի · 621 · 632 · 680 · 681 · 719 ։ գոյական անուան ընդ ածականի · 619 · 631 · 675 · 678 · 726 ։ և ընդ գոյականի · 618 · 629 · 677 · 723 ։ միջական անուանց · 682 · հարցականի 716 ։ և մասնականի · 711 ։
Համաձայնութի բայի ընդ հոլովական մասունս 473 ։ աներևութի կամ դերբայի · 593 ։
Համաձայնութի դերանուան ընդ դերանուանս · 733 ։ և ընդ միւս հոլովականս · 738 ։ ածական դերանուան · 748 ։ գոյական դերանուան · 741 ։ յարաբերականի ընդ յարաբերելոյն 757 ։
Համաձայնութի ընդունելութե ընդ ընդունելութե և ընդ միւս հոլովականս · 779 · 822 ։ իբր անուն · 809 ։ իբր բայ 782 ։
Համառօտութի քերականութե, յերես · 330 ։
Համեմատական շաղկապ 442 ։
Հայցական հոլով · 104 · 500 ։ առող անուն 640 առող բայ · 499 · 536 573 · 596 ։ առող ընդունելութի 787 ։ առող նախադրութի · 375 · 380 383 · 385 ։
Հանրական անուն · 49 ։ 484 · 682 · 694 ։ մակբայ · 399 ։
Հասարակ անուն · 56 ։
Հարցական անուն · 53 · 716 ։ մակբայ · 397 ։

Հաւաքական անուն. 58. 484.
Հեգ վանկի. 891.
Հեգնական միջարկութ՟. 462.
Հեղինակք հայկաբանութ՟. 846. 847, ևն:
Հետևմունք անուան. 54: բայի. 235: դերանուան. 208. ընդունելութ՟. 347: մակբայի. 392.
Հետևողական շաղկապ. 439:
Հետևութի հեղինակի. 867:
Հոլով. 98:
Հոլովակերտ նախդիր. 356. 557. 698. 703:
Հոլովառու նախադրութիւն. 357. 371:
Հոլովումն անուան. 112: թուականի. 189: համրականի. 183: հարցականի. 194. 230: մասնականի. 184: վերաբերականի. 192:
Հոլովումն դերանուան էականի. 213. յարաբերականի. 230: ունականի. 225: ցուցականի. 222:
Հոլովումն աներևութի, կամ դերբայի. 278.
Հոլովումն ընդունելութեան. 353:
Հոյակապ շարադրութ՟. 850:
Հրամայական որակութ՟. 265. 836:
Ձայնաւոր տառ. 15. 925:
Ձև բառից. 32: գրոց 10
Մակաբերական շաղկապ. 444:
Մակակէտ. 884:
Մակբայ. 391. և յերես 341: լինի ածական անուն. 432: իբր դերանուն. 433. 768: տէր բայի, խնդրէր, և առնու զխնդրէր. 831 տեսանի և 'ի բարդութ՟. 731:
Մասնական անուն. 50. 682. 711. 712. 713. 714:
Մասունք բանի. 41. 469: քերականութ՟. 2:
Մեկնական շաղկապ. 445. 611:
Մթին շարադրութ՟. 851:
Միանշան բառ. 29:
Միջակ շարադրութ՟. 845. 855:
Միջական անուն. 48: 682:
Միջակէտ. 885:
Միջարկութ՟. 452:

առնու զխնդիր · 465
լինի խնդիր · 831 ։
Միջնորդական նախադրութ՟ի · 370 ։
Յամրական մակբայ 406
Յայտնական մակբայ 412 ։
Յայտնիչ և յայտնեալ անուն և աներևոյթ · 610 · 707 · 830 · 831 ։ դերանուն · 742 · 743 ։ ընդունելութ՟ի · 817 ։ մակբայ · 831 ։
Յայտնիչն իւր ածական · 615 · իւր յատկացուցիչ · 616 ։
Յատկացեալ միայն անունն · 623 · 829 ։
Յատկացուցիչ անուն և աներևոյթ կամ դերբայ · 623 · 721 · 830 · դերանուն · 744 ։ ընդունելութ՟ի · 818 ։ տեսանի և 'ի բարդութեան · 728 ։
Յատկացուցիչն իւր ածական · 720 · 725 ։ իւր յայտնիչ · 616 ։
Յատուկ անուն · 57 · 68 · 96 · 123 · 124 · 125 · 131 · 136 · 142 · 148 · 163 · 164 · 165 · 166 · 167 · 168 · 172 · 696 ։
Յարաբերական դերանուն · 206 · 757 ։
Յարակատար ժամանակ 258 · 261 · 338 · 487 ։
Յարացուցական շաղկապ 446 ։
Յարմարադրութ՟ի բանի և բառի · 870 · 869 ։
Յարմարական խնդիր · 513 · 561 ։ մասնիկ · 93 · 94 ։
Յոգնակի անուն · 66 · 67 · 69 · 85 ։ տե՛ս և 'ի Նսեղականն ։
Յորդորական միջարկութիւն · 460 ։
Յստակ շարադրութ՟ի · 844 ։
Նախադրութ՟ի · 354 ։ ևս յերես 338 ։
Նախդրիւ հոլովումն · 199 ։
Նախդրիւ որական · 108 · 599 ։ առող անուն · 650 · 659 · առող բայ · 544 · 581 · 595 · առող նախադրութիւն · 377 · 381 · 385 ։
Նախընտրական մակբայ · 415 ։ շաղկապ · 441 ։
Նախնական մասնիկ · 79 ։
Նանրական մակբայ 414
Ներգոյական հոլով · 110 ։ առող անուն · 652 · 661 · 667 · 672 ։ առող բայ · 550 · 587

596 ։ ընդունելուի · 798 · 807 ։
Ներգործական բայ 237 · 495 · 499 · 524 ։ ընդունելուի · 348 · 786
Ներգործականահաղորդանուն · 635 · 638 · 644 ։
Ներգործակերպ չէզոք · 293 ։
Ներկայ ժամանակ · 255 · 606 ։
Ներհակական մակբայ · 402 ։ նախադրութի · 363 ։
Նմանական մակբայ · 401 ։ նախադրութի 362
Նշանագիծ · 878 ։
Նշանագիր · 877 ։
Նշանական վանկ · 26 ։
Նշանք առոգանութե · 899 ։
Նոյնանշան բառ · 31 ։
Նուազական մակբայ · 404 ։ մասնիկ · 86 ։
Նօտր գիր · 11 ։
Շաղկապ · 434 ։ եւ յերես · 345 ։
Շարադրութի աղաւաղ · 842 ։ ։ խառն · 843 ։
Շարամանութի բանի · 833 ։
Շեշտ · 899 · 900 ։
Ոլորակ · 899 · 920 ։
Ոտանաւոր · 839 ։
Որակութի բայի · 263 ։ մակբայի · 393 ։
Ուղղական հոլով · 100 ։ առող անուն · 645 ։ առող բայ · 525 · 564 · 594 · ընդունելութի · 792 · 801 ։ նախադրութի · 385 ։
Ունական դերանուն · 205 · 748 · 751 · 752 ։ մասնիկ · 83 ։
Չակերտ · 889 ։
Չէզոք անուն · 63 ։ բայ · 241 · 292 · 559 ։ ընդունելութի · 348 · 800 ։
Չէզոքականահաղորդանուն · 635 · 655 ։
Պակասական մասնիկ · 91 ։
Պակասաւոր բայ · 325 ։
Պաշտպանական մասնիկ · 90 ։
Պատահական խնդիր · 515 · 563 ։
Պարոյկ · 873 · 874 ։
Պատճառական նախադրութի · 361 ։ շաղկապ · 438 ։
Պատմական հոլով · 105 ։ առող անուն · 648 · 657 ։ առող բայ · 538 · 575 · 596 ։
Պարառական հոլով · 103 ։ առող անուն ,

647։ առող բայ· 533· 570· 596։ Նախադրութիւն· 374։
Պարզ բառ· 33· շարադրութիւն· 841· 854։
Պարոյկ· 899· 919։
Պարունակական մասնիկ· 88։
Սահմանական որակութիւն· 264· 836։
Սեռական հոլով· 101։ առող անուն· 638· 643· 664· 670։ առող բայ· 528· 566· 596· 600։ ընդունելութի· 786։ Նախադրութի· 372· 385։
Սեռի խնդիր, տե՛ս 'ի Խնդիր սեռի։
Սեռք անուանց· 59։ բայի։ 236։ ընդունելութեանց· 348։
Սիւն· 873· 881։
Սկզբնական հոլով· 106 առող անուն· 642· 649· 658· 666· 672· 673։ առող բայ· 505· 541· 578· 596։ ընդունելութի· 789· 795 804։ Նախադրութի· 376· 382· 383· 385։
Սկզբնաւորական շաղկապ· 440։
Սոսկ· 899· 923։
Սուղ· 899· 922։
Ստեղծումն գրոց· 7։
Ստորադասական որակութի· 266· 836։
Ստորակէտ· 883· 911։
Ստորադասական մակբայ· 407։
Վայելուչ շարադրութի 846։
Վայելչական անդէմ· 337։
Վանկ· 20· 891։
Վարանական շաղկապ· 447։
Վարժութի· 862։
Վերացական մասնիկ 92։
Վերբերական անուն· 52· 682։
Վերլուծութի· 857· 861· 859։ եւ յերես· 359։
Վերծանութի· 868։
Վերջակէտ· 886։
Վերջահոլով տրական· 109· 489· 490։ առող անուն· 651· 660։ առող բայ· 547· 583· 596· 597։ ընդունելութի· 797· 806։ առող միջարկութի· 465։ Նախադրութի 378· 385։
Տառ· 4։
Տարածական հոլովումն 114· 118։
Տեղական մակբայ· 395։ մասնիկ· 80։ Նախադրութի· 353։
Տեսակ անուանց· 70։ ածանցելոց· 77· 78։

բայի

Ցուցոյց կենաւոր բանից. 371
բայի. 242։ դերանուան. 216։ ընդունելութե. 348։ մակբայի. 421։ միջարկութե. 453։ Նախադրութե. 357. շաղկապի. 434։ շարադրութե. 840.
Տէր բայի. 474. 491. 705. 811. 820. 830. 831.
Տնկական մասնիկ. 82.
Տրական հոլով. 107.
Տրոհական շաղկապ. 436.
Ցուցական դերանուն. 204. 683. 741. 749։ մակբայ. 411.
Ւեւն. 924.
Փակագիծ. 888.
Փակագիր. 879։
Փաղառեալ անուն. 73. բայ. 245։ ընդունելութի. 350։ մակբայ. 421.
Փաղառութի. 891.
Փառագիր. 13.
Փարենթազիզ. 888.
Փոխաբերնական մակբայ 417. Նախադրութի. 366.
Քանակ. 55.
Քանակական մակբայ. 396.
Օրինակ շարադրութե խրթին. 856. միջակ. 855. պարզ. 854.

ԱՒԱՐՏ.

Յիշատակարան Տպարանի։

Արարչախնամ տեսչութե եռանձնեայ Միութե ամենասբ Երրորդութեն՝ Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ փառք և պատիւ մատուսցի յաւէտ հոգեզուարճ ցնծութբ։

Որ անսպառ գթութբ և անհուն ողորմութբն արժանացոյց հասոյց ՚ի լրութի զտպագրութի Քերականութեանս, արդեամբք Սբ Ածածնի Մայր Եկեղեցւոյ՝ յիւրում իսկ տպարանի ՚ի Մայր Դպրատան, առ վեհափառ Պատրիարգութբ ամեներանեալ Տն Տն Յովհաննիսի երանաշնորհ սրբազան և Ածաբան Արք Եպսի՝ և երկրորդ Ոսկեբերան Վարդապետի Կոստանդնուպօլսի։

Որ ՚ի նուաղեալս ժամանակի՝ յորում ըստ մեղաց մերոց շուրջ պատեալ են զմեօք համաշխարհական մահաշունչ արհաւիրք ազգի ազգի նեղութեանց տաժից տառապանաց, զայսու ամի թևակոխեալ՝ ընդփառաշուք իշխանութեան Իշխանս մեր ՚ի մի սիրտ և ՚ի մի հոգի միաձայն նախանձու վառեալ, ազգասիրութե գօտեւոր զմէջս պնդեալ՝ զտիւ և զգիշեր գունդ գործեն տքնելի և ջանասիրեն զորոց Աթոռոյ զհաստատութի, զԱծաբնակ Տաճարաց զշինութիւն, առ ՚ի ժառանգել Ազգիս զերջանիկ հոգևոր ազնուականութի։

Վայ գրեթէ յամ ութեք առ իւրաքանչիւր Եկեղեցեաւ՝ որ յոլորտս տիեզերախումբ Մայրաքաղաքիս, շքեղազարդ վայելչացուցին զշնորհաշուք Դպրատունս՝ ձրի ուսումնարանս ամ փափաքողաց գիտութե, ևս և որբ և աղքատ մանկանց վարժութե և Ածային կրթութե։

Որովք լոյս իմաստութե Այ ՚ի սիրտս ամցն պայծառ ցոլանայ. առաքելաւանդ կրօն Հայաստանեայց սբ Եկեղեցւոյս՝ գերապանծ հանդիսանայ. Քրիստոնէական սբ սէր և միաբանութի ՚ի հոգիս

հա

հաւատացելոց ախորժ քաղցրանայ. երկնաւոր խաղաղութին՝ որ է խնկապէս աղբայութին Մ.Յ, յընդհանուր ազգս մեր զօրացեալ տարրանայ. և Ճշմարիտ Մ.Ծ-պաշտութիւնն՝ արգասաւ առատանայ։

Այլ զի այսոքիկ իսկ են համայն ազգիս անհամեմատ երախտաւորութի, գովասանական երգով բարեաց մեծապատուութի, և բարեացապարտ պատճառացն մահկանացու բնութե՝ ըն Մ.Ծ-այնոյն անմահութի։ Օ ի սփոփ է Մ.Ծ՝ ով զղջանութիս ՚ի ձեռն չարաց ածել ՚ի վր աշխարհի, ըն գրեցելումն՝ զչարսն չարաւ կորուսցէ. նոյնպէս և զբարիս ՚ի ձեռն բարեպաշտ անձանց պարգևել բաշխել։

Ապաքէն՝ ՚ի վայելել յայսոսիկ բարութիս՝ պարտ է ըն առաքելական խրատուն՝ Ճանաչել զվաստակաւորս և զվերակացուս մեր ՚ի տր, և համարել զնոսա արժանիս առաւել սիրոյ՝ վն գործոյ նց (Ա. Թես. Ե. 12)։ Ապա հարկ է եւ հատուցանել իւրաքանչիւր ըստ պարտուն, որում զերկիւղ՝ զերկիւղն, որում զպատիւ՝ զպատիւն. զի մի՛ ումեք պարտապան գտանիցիմք (Հռոմ. ԺԳ. 7)։

Ուստի պարտաւորիմք պաղատել երկնաւոր Վարդապետին, այնմ՝ որ խոստացաւ արբուցանողին միում ՚ի փոքրկանց բաժակ մի ջուր ցուրտ, ոչ կորուսանել զվարձս (Մատթ. Ժ. 42)։ Նոյն ինքն Տէրն մեր Յս Քս վարձատրեսցէ ամ բարեացապարտ վաստակաւորաց՝ և բարեկարգութե ազգիս վերակացուաց. և երիցս երանեալ Սբն Պատրիարգին՝ և վսեմափառ գերապատուին Իշխանաց մերոց՝ որք բացեալ յորդահոս պահեն զանսպառ աղբիւր ջրոց կենդանութե՝ ամենայնի իմաստութե, յաւէրժ զխաղաղականն կեանս պարգևեսցէ ընդ երկայն աւուրս, ամենապարգև յաջողութբ յազգաց յազգս յորդւոց որդիս՝ յիշխանական աշերձութե փառաւորեսցէ, երանական կենաց և անմահութեան արժանացուսցէ։

Յիշեսջի՛ք և զգործավար տպարանիս՝ զբալուեցի յօհաննիսեան յոգնաջան Մարտիրոսն, որ եմ կարեօք անձանձիր աշխատեցայ. ես և զհամայն գործակիցս և զաշխատաւորս տպարանիս՝ զգրաշէնս՝ զգրաշարս, և զմրահար զՄելքոն տպասաւորն. Որք և ամենքեան յիշողք և յիշեալք՝ վարձս բարեաց ընկալջիք աստ և՛ի հանդերձեալն՝ ողորմութեամբն Ք. Ա. ամէն։